

ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี

(พ.ศ.2560 - 2579)

24 สิงหาคม 2560

(ร่าง)

ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี

(พ.ศ.2560-2579)

ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ :

www.thaigov.go.th

www.nesdb.go.th

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	3-14
ส่วนที่ 1	15-28
อนาคตประเทศไทยปี พ.ศ. 2579	
ส่วนที่ 2	29-58
สภาพแวดล้อมการพัฒนาและความท้าทายที่ประเทศไทยต้องพร้อมจะเผชิญ	
ส่วนที่ 3	59-112
วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์	
ยุทธศาสตร์ที่ 1 :	64-68
ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง	
ยุทธศาสตร์ที่ 2 :	69-83
ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน	
ยุทธศาสตร์ที่ 3 :	84-93
ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์	
ยุทธศาสตร์ที่ 4 :	94-100
ยุทธศาสตร์การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม	
ยุทธศาสตร์ที่ 5 :	101-104
ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	
ยุทธศาสตร์ที่ 6 :	105-112
ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ	
ส่วนที่ 4	113-117
กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ	
การขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติและการติดตามประเมินผล	
บทสรุป	118-122

บทนำ

- สถานการณ์และแนวโน้มด้านความมั่นคงในระยะยาว
- สถานการณ์และแนวโน้มสิ่งแวดล้อมโลก
- สถานการณ์และแนวโน้มของพัฒนาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- สถานการณ์และแนวโน้มด้านเศรษฐกิจ
- ปัจจัยและเงื่อนไขภายในและภายนอกประเทศ

บทนำ

บทนำ

**ในอนาคต 20 ปีข้างหน้า... สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศ
มีแนวโน้มจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรง และฉับพลันในหลากหลายมิติ
ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออนาคตการพัฒนาประเทศไทยเป็นอย่างมาก**

การวิเคราะห์แนวโน้มและสถานการณ์ภายในประเทศในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะในเชิงโครงสร้าง
ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งที่เป็นจุดแข็งและเป็นจุดอ่อน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต
ทั้งจากภายในและภายนอก เพื่อบ่งชี้และประเมินโอกาสและความเสี่ยงของประเทศในด้านต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบ
สำคัญหนึ่งของการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาในระยะยาว ซึ่งต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์
ที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศให้บรรลุซึ่งเป้าหมายการสร้างและรักษา
ไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติในการที่จะให้ประเทศไทยมีความมั่นคงในทุกด้าน คนในชาติมีคุณภาพชีวิตที่ดี
และมั่งคั่ง และประเทศสามารถพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ การวิเคราะห์ให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัด รวมทั้งความเสี่ยง
ของประเทศ จะนำไปสู่การกำหนดตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์และเป้าหมายของประเทศที่ชัดเจนและได้รับการยอมรับ
ร่วมกันในสังคมไทยที่จะส่งผลให้เกิดการพินิจกำลังและระดมทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
ในการขับเคลื่อนการพัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน การดำเนินการมีบูรณาการ และเป็นเอกภาพ
ภายใต้การมองภาพอนาคตของประเทศที่เป็นภาพเดียวกัน และตั้งอยู่บนพื้นฐานการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม
และแนวโน้มในอนาคตที่สำคัญ รวมทั้งการที่ประเทศไทยจะต้องดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
(Sustainable Development Goals: SDGs) ตามที่องค์การสหประชาชาติ (The United Nations: UN)
ได้กำหนดไว้ และตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficient Economy Philosophy: SEP)

บทนำ

1.1 แนวโน้มด้านความมั่นคงในระยะยาว

การประเมินสถานการณ์เพื่อประกอบการจัดทำยุทธศาสตร์ระยะยาว ดำเนินการจากการศึกษาสภาพแวดล้อม ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงการประเมินความเป็นไปได้ในอนาคตในกรณีต่างๆ นำมากำหนดภาพอนาคต (Scenarios) โดยในระยะ 20 ปีข้างหน้า มีความเป็นไปได้ (Possible Futures) ของภาพอนาคต 4 แนวโน้มหลัก ดังนี้

- 1) การเมืองของโลกยังคงมีสหรัฐอเมริกา เป็นตัวแสดงหลัก
- 2) กลุ่มประเทศเศรษฐกิจใหม่ (BRICS) ได้แก่ บราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้ โดยเฉพาะจีนและอินเดีย จะเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของโลกและกระแสโลกาภิวัตน์ใหม่
- 3) กระแสการเมืองอิสลามและการรื้อฟื้นระบอบการปกครองแบบรัฐเคาะลีฟะฮ์ (Caliphate)
- 4) ประเด็นความมั่นคงยังคงเป็นความวิตกกังวลของหลายประเทศ

1.1.1 การเมืองของโลกยังคงมีสหรัฐฯ เป็นตัวแสดงหลัก

สหรัฐอเมริกายังเป็นผู้นำทางทหารที่เข้มแข็งและสามารถพนักำลึงกับพันธมิตร โดยเฉพาะยุโรป ในการรับมือกับ วิกฤตความขัดแย้งของโลก และภัยคุกคามใหม่ที่เกิดขึ้น รวมถึง สหรัฐอเมริกา ยังมีความได้เปรียบด้านเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้า มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญเพียงพอโดยไม่ต้องพึ่งพิงหรือนำเข้าจากประเทศอื่นๆ ได้แก่ น้ำมัน และ ก๊าซธรรมชาติ นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกายังมีการใช้อำนาจอ่อน (Soft Power) ร่วมกับอำนาจแข็ง (Hard Power) ส่งผลให้ สหรัฐอเมริกา ยังคงมีความเข้มแข็งและเป็นที่น่าเกรงขามต่อประเทศอื่นๆ อย่างไรก็ตาม มีการคาดการณ์ว่าบทบาทของ สหรัฐอเมริกา จะถูกท้าทายจากประเทศอื่นๆ มากขึ้น โดยเฉพาะจากประเทศที่ไม่ใช่พันธมิตร อาทิ จีน และ รัสเซีย เพื่อต่อวงดุลอำนาจ

1.1.2 กลุ่มประเทศเศรษฐกิจใหม่ (BRICS) ได้แก่ บราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้ โดยเฉพาะจีน และอินเดีย จะเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของโลกและกระแสโลกาภิวัตน์ใหม่

กลุ่มประเทศเศรษฐกิจใหม่ ได้แก่ บราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้ จะมีความสำคัญมากขึ้น ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลกให้ขยายตัว อำนาจทางเศรษฐกิจของโลกจะย้ายจากกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว มายังกลุ่มประเทศเศรษฐกิจใหม่ โดยที่แนวโน้มการค้าโลกในปี 2563 จะได้รับการขับเคลื่อนจากการค้า ภายในกลุ่มประเทศเกิดใหม่มากขึ้นโดยเฉพาะจีนและอินเดียที่มีประชากรรวมกันกว่า 2,700 ล้านคน และคาดการณ์ว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของทั้ง 2 ประเทศ รวมกันจะมากกว่า สหรัฐฯ ภายในปี 2573 นอกจากนี้ ระบบเศรษฐกิจโลกจะมีลักษณะเชื่อมโยงและพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น (Interlinked)

1.1.3 กระแสการเมืองอิสลามและการรื้อฟื้นระบอบการปกครองแบบรัฐเคาะลีฟะฮ์ (Caliphate)

ภายหลังช่วงทศวรรษ 1990 โดยเฉพาะหลังสงครามในอิรักได้เกิดขบวนการอิสลามที่ต้องการรื้อฟื้น ระบอบการปกครองแบบรัฐเคาะลีฟะฮ์ (Caliphate) โดยเฉพาะในภูมิภาคตะวันออกกลาง อย่างไรก็ตามกระแสดังกล่าว จะถูกต่อต้านจากชาติตะวันตก

1.1.4 ประเด็นความมั่นคงยังคงเป็นความวิตกกังวลของหลายประเทศ

ภัยคุกคามต่อความมั่นคงต่างๆ ส่งผลให้หลายประเทศจัดให้ภัยคุกคามมั่นคงเป็นความสำคัญลำดับต้นๆ ของประเทศ เช่น ภัยคุกคามจากการก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ ความขัดแย้งภายในประเทศ การแพร่ขยายของอาวุธทำลายล้างสูง การค้าอาวุธ การค้ายาเสพติด ความยากจน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง ความมั่นคงด้านอาหาร ความมั่นคงทางพลังงาน เป็นต้น

บทนำ

1.2 สถานการณ์ความมั่นคงในระยะยาว

จากแนวโน้มความเป็นไปได้ของภาพอนาคตโลก ในระยะ 20 ปีข้างหน้า ได้แก่ 1) การเมืองของโลกยังคงมีสหรัฐอเมริกาเป็นตัวแสดงหลัก 2) กลุ่มประเทศเศรษฐกิจใหม่ (BRICS) ได้แก่ บราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้ โดยเฉพาะจีนและอินเดีย จะเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของโลกและกระแสโลกาภิวัตน์ใหม่ 3) กระแสการเมืองอิสลามและการรื้อฟื้นระบอบการปกครองแบบรัฐเคาะลีฟะฮ์ (Caliphate) และ 4) ประเด็นความมั่นคงยังคงเป็นความวิตกกังวลของหลายประเทศสามารถนำมากำหนดแนวโน้มสถานการณ์ความมั่นคงในระยะยาวได้ ดังนี้

1.2.1 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการจัดระเบียบของโลก และภูมิภาค

ระเบียบระหว่างประเทศยังคงถูกกำหนดโดยประเทศมหาอำนาจ ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและ ยุโรป อย่างไรก็ตาม ประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่นำโดยกลุ่ม BRICS จะมีความพยายามคานอำนาจกับสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะจีนและอินเดีย ที่มีความพยายามในการพัฒนาขีดความสามารถทางการทหารให้ทัดเทียมสหรัฐอเมริกา ในขณะเดียวกัน สหรัฐอเมริกาและ ยุโรป จะพินิจกำลังเพื่อรักษาสถานภาพของตนในฐานะประเทศมหาอำนาจต่อไป โดยจะเข้าไปมีบทบาทในการรักษาความมั่นคง การส่งเสริมประชาธิปไตยในแต่ละภูมิภาค ซึ่งอาจนำไปสู่การกระทบกระทั่งระหว่างกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ แต่จะไม่เข้าสู่ความขัดแย้งด้วยกำลังอาวุธ

สำหรับแนวโน้มสถานการณ์ความมั่นคงของภูมิภาคต่างๆของโลก ในระยะยาว เป็นดังนี้

ภูมิภาคยุโรป จะมีการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ (แรงงาน พลังงาน และนวัตกรรม) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และต้องมีการปฏิรูปโครงสร้างการบูรณาการในกรอบของสหภาพยุโรป เพื่อให้สหภาพยุโรปมีการบูรณาการทางเศรษฐกิจ การต่างประเทศ และความมั่นคงมากขึ้น รวมทั้งจะยังคงเผชิญกับปัญหาผู้อพยพพหุนัย โดยที่ยุโรปจะยังคงดำเนินนโยบายที่สอดคล้องกับ สหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะนโยบายการต่อต้านการก่อการร้าย และ ภัยคุกคามรูปแบบใหม่

ภูมิภาคแอฟริกา จะเป็นภูมิภาคที่น่าสนใจทั้งด้านยุทธศาสตร์และการค้ารองจากภูมิภาคเอเชีย อย่างไรก็ตาม ภูมิภาคดังกล่าว ยังประสบปัญหาความมั่นคง โดยเฉพาะปัญหาการก่อการร้ายและปัญหาความรุนแรง ในปัจจุบันที่แอฟริกามีการพัฒนาที่ล่าช้า ยกเว้นบางประเทศ เช่น ไนจีเรีย และ แอฟริกาใต้ เป็นต้น จะเป็นประเทศที่มีการพัฒนา และเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจของภูมิภาค

ภูมิภาคตะวันออกกลาง จะยังคงประสบปัญหาความรุนแรง และไร้เสถียรภาพจากความขัดแย้งภายในประเทศ

ภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก จะทวีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม จะยังคงประสบปัญหาข้อพิพาทเหนือดินแดนในพื้นที่ต่างๆ อาทิ บริเวณทะเลจีนใต้ และทะเลจีนตะวันออก ส่งผลให้ญี่ปุ่นเพิ่มบทบาทด้านความมั่นคงมากขึ้นโดยร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม มีการคาดการณ์ว่าจะมีการรวมชาติระหว่างเกาหลีเหนือเกาหลีใต้ใน พ.ศ. 2578 แต่อาจเป็นเพียงการตกลงในหลักการเท่านั้น

ภูมิภาคเอเชียกลาง จะยังเป็นภูมิภาคที่ขาดความมั่นคง โดยสาเหตุหลักของความไร้เสถียรภาพมากจากระบบอำนาจนิยม ซึ่งอาจส่งผลให้ประชาชนในภูมิภาคเกิดการต่อต้านและอาจลุกลามเป็นการประท้วง นอกจากนี้ ภูมิภาคดังกล่าว จะยังคงเป็นพื้นที่ขยายอิทธิพลของจีนและรัสเซีย ทำให้หลายประเทศมีความพยายาม ในการพัฒนาความสัมพันธ์กับจีนและรัสเซีย ฟานองค์กรความร่วมมือในภูมิภาค

ภูมิภาคเอเชียใต้ จะยังคงเป็นภูมิภาคที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงโลก เนื่องจากเป็นพื้นที่ปัญหาการก่อการร้าย ปัญหาความขัดแย้งระหว่างอินเดียและปากีสถาน ปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดน และปัญหารอพพพยภัยขึ้น รวมถึงเป็นพื้นที่ขยายอิทธิพลระหว่างมหาอำนาจ ได้แก่ รัสเซีย จีน และสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ เอเชียใต้ยังเป็นตลาดใหม่ที่น่าลงทุน เนื่องจากมีประชากรกว่า 1,700 ล้านคน

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะมีการรวมตัวกันมากขึ้น ผ่านกลไกประชาคมอาเซียน โดยที่การพัฒนาของภูมิภาคจะเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่ยังคงประสบปัญหาระดับการพัฒนา ที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศ ในภูมิภาค อย่างไรก็ตามภูมิภาคดังกล่าวจะเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนที่สำคัญ กอปรกับ หลายประเทศในภูมิภาค อาทิ มาเลเซีย เวียดนาม และไทย จะพยายามพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว หรือประเทศที่มีรายได้สูง

บทนำ

1.2.2 บทบาทของตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (Non-State Actors)

ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ ได้แก่ องค์การระหว่างประเทศ บรรษัทข้ามชาติ ภาวประชาคมและความสำคัญในการกำหนดระเบียบ กฎกติกา และทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากขึ้น โดยที่สหประชาชาติจะยังเป็นองค์การ ระหว่างประเทศ ที่ประชาคมโลก ให้ความสำคัญในบทบาทการรักษาสันติภาพ และความมั่นคงของโลก ทั้งนี้สหประชาชาติจะขยายจำนวน สมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงมากขึ้น ทั้งสมาชิกถาวรและไม่ถาวร

องค์การระหว่างประเทศอื่นๆที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกติกาการระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อการบริหาร ราชการและวิถีทางธุรกิจของประเทศอื่นๆให้ต้องปฏิบัติตาม ได้แก่ การกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการการประมงพิสดาร และไร้การควบคุม (IUU Fishing) ของสหภาพยุโรป การกำหนดกฎการบินปลอดภัยขององค์การการบินพลเรือน (ICAO) รวมถึงองค์การระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนจะเข้ามามีบทบาทในการกำหนดและตรวจสอบ มาตรฐานสิทธิมนุษยชน ของรัฐบาลต่างๆ มากขึ้น

การก่อการร้ายในระยะ 20 ปีข้างหน้าจะมีความซับซ้อนมากขึ้นทั้งรูปแบบและวิธีการก่อการร้ายโดยจะอาศัย ช่องทางอินเทอร์เน็ตในการชักชวนและบ่มเพาะแนวคิดหัวรุนแรงกับบุคคล ทั้งนี้ เป้าหมายการก่อการร้าย จะมุ่งสถานที่สาธารณะซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายจำนวนมาก นอกจากนี้ ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติจะขยายตัวมากขึ้น อันเป็นผลมาจากปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์

1.2.3 ประเด็นปัญหาความมั่นคงของโลกที่ครอบคลุมทุกมิติ

ในระยะ 20 ปีข้างหน้า ปัญหาความมั่นคงของโลกจะขยายขอบเขตจากเดิมที่มุ่งเน้น ความมั่นคงทางการทหารเป็นหลัก ครอบคลุมปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ ตลอดจนปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ ประกอบด้วย 5 ประเด็นปัญหาหลัก ได้แก่ 1) **ปัญหาความขัดแย้งด้านเขตแดน** ที่จะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยยังไม่มีแนวโน้มยุติในอนาคตอันใกล้ 2) **ปัญหาความมั่นคงด้านอาหารและแหล่งน้ำ** อันเป็นผลกระทบ จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภัยพิบัติทางธรรมชาติรุนแรงที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง โดยมีการคาดการณ์ว่าใน พ.ศ. 2593 จะมีประชากรที่ประสบภาวะหิวโหยมากถึง 130 ล้านคน 3) **ปัญหาความมั่นคงไซเบอร์ (Cyber Security)** จะมีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาการใช้ช่องทาง ไซเบอร์ในการจารกรรมข้อมูล การโจมตีระบบสารสนเทศ และการทำลายเสถียรภาพของรัฐบาล 4) **ปัญหาความมั่นคงสาธารณสุข** จะมีโรคระบาดร้ายแรง และโรคอุบัติใหม่เกิดขึ้นเป็นระยะ ซึ่งสร้างความเสียหาย และมีการติดต่อระหว่างผู้คนในหลายประเทศ จากการอพยพย้ายถิ่น และการเดินทางที่มีความเสรีมากขึ้น 5) **ปัญหาความมั่นคงทางเศรษฐกิจ** จากสภาวะเศรษฐกิจโลก ยังคงระส่ำระสายมีความผันผวน ก่อปรกัมีความเสี่ยงทางการคลังของกลุ่มประเทศในยุโรปซึ่งมีความเสี่ยง ที่อาจส่งผลกระทบต่อประเทศพื้นฐานทางเศรษฐกิจไม่เข้มแข็ง

1.3 สถานภาพด้านความมั่นคงของไทย และแนวโน้มสถานการณ์ความมั่นคงของไทยในระยะยาว

1.3.1 การวิเคราะห์สถานภาพด้านความมั่นคงของไทย โดยใช้ผลการจัดอันดับการพัฒนาด้านต่างๆ ตามวงรอบโดยองค์การระหว่างประเทศต่างๆ นั้นสถานภาพการพัฒนายของไทยเทียบกับนานาประเทศ เป็นดังนี้

1) **การจัดอันดับด้านคุณภาพชีวิตมนุษย์** ในด้านคุณภาพชีวิตมนุษย์มีการจัดอันดับที่สำคัญ ได้แก่ ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) และ ดัชนีคุณภาพชีวิต (Quality of Life Index) จากการสำรวจพบว่าประเทศไทย ยังคงประสบปัญหาความยากจน มีอัตราการขาดการเข้าถึง รวมถึงมีอัตราการเสียชีวิต จากอุบัติเหตุทางรถยนต์มากเป็นอันดับต้นของโลก อย่างไรก็ตาม ไทยยังคงมีจุดแข็งด้านค่าครองชีพที่ไม่สูง และมีค่าเฉลี่ยด้านสุขภาพและบริการด้านสาธารณสุขอยู่ในระดับดี

2) **การจัดอันดับด้านคุณภาพสังคม การเมือง และการบริหารประเทศ** มีการจัดอันดับที่สำคัญ ได้แก่ รายงานความสุขของประชากรโลก (World Happiness Report) อันดับความโปร่งใสประจำปี ซึ่งจัดทำ โดยองค์การความโปร่งใสระหว่างประเทศ (Transnational International) ดัชนีความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งจัดทำ โดยสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) การจัดอันดับเสรีภาพการใช้อินเทอร์เน็ตของประชาชน ซึ่งจัดทำโดย Freedom House การจัดอันดับสภาพแวดล้อม และความสะดวกในการประกอบธุรกิจ จัดทำโดยธนาคารโลก รวมถึงการจัดทำตัวชี้วัดภาวะสังคมของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประเทศไทยยังประสบปัญหาความยากจน ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่น ความไร้เสถียรภาพทางการเมือง ปัญหาความมั่นคง ปัญหาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การขาดเสรีภาพในการใช้อินเทอร์เน็ต การขาดการบริหารจัดการที่ดินอย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงติดอันดับ 1 ใน 50 ประเทศของโลกที่มีสภาพแวดล้อมน่าลงทุน รวมถึงเป็นประเทศ ที่ประชากรมีความสุขอยู่ในอันดับต้นของอาเซียน

บทนำ

1.3.2 แนวโน้มด้านความมั่นคงภายในประเทศไทยในระยะ 20 ปี ข้างหน้า

ประเทศไทยจะยังเผชิญกับความท้าทายด้านความมั่นคงที่หลากหลายทั้งภัยคุกคามแบบดั้งเดิมและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ได้แก่ ปัญหาการเมืองที่เกิดขึ้นจากความแตกแยกของสังคม ปัญหาการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาการก่อการร้าย ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ และปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่

ปัญหาการเมืองที่เกิดขึ้นจากความแตกแยกของสังคม ไทยจะยังประสบปัญหาการขาดเสถียรภาพ โดยส่งผลกระทบต่อเมืองไทยขาดเสถียรภาพ โดยปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย อาทิ ความเหลื่อมล้ำ ปัญหาการทุจริต การขาดธรรมาภิบาลเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ การบริหารจัดการภาครัฐขาดประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การจัดยุทธศาสตร์ชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อวางรากฐานการพัฒนาของไทยในอนาคตในการสร้างธรรมาภิบาล การพัฒนาระบบบริหารราชการ ตลอดจนการปรับปรุง/พัฒนา กฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อขจัดสาเหตุรากของปัญหาดังกล่าว

ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีแนวโน้มคลี่คลายหากรัฐบาลยังคงดำเนินการเพื่อสร้างความเข้าใจ และผสมผสานพลังร่วมกับประชาชน การเสริมสร้างการยอมรับสังคมพหุวัฒนธรรม และการได้รับความร่วมมือ จากมาเลเซีย ซึ่งจะส่งผลให้สามารถสกัดกั้นแนวคิดหัวรุนแรงไม่ให้แพร่ขยายเข้ามา ในไทยได้ รวมถึงช่วยให้ไทยสามารถเชื่อมโยงในมิติต่างๆ เข้ากับประเทศอาเซียนทางตอนใต้ได้มากขึ้น

ปัญหาการก่อการร้าย ไทยจะยังคงมีความเสี่ยงจากกลุ่มที่เข้ามาปฏิบัติการในไทย โดยเฉพาะจากกลุ่มที่เคยเข้ามาปฏิบัติการแล้ว อาทิ กลุ่มฮิซบิลเลาะห์ กลุ่มชาวอิหร่าน และกลุ่มชาวตุรกี ซึ่งจะใช้วิธีการและรูปแบบใหม่ๆ ในการก่อการร้าย อาทิ การใช้อาวุธเคมี อาวุธชีวภาพ อาวุธแฟร้งส์ และการก่อการร้ายทางไซเบอร์ นอกจากนี้ไทยยังเป็นประเทศทางผ่านของกลุ่มก่อการร้ายที่สนับสนุน IS

ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ไทยจะยังคงประสบปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากการเชื่อมโยงในภูมิภาค พัฒนาการทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ท่าเลที่ตั้งของไทยซึ่งอยู่ใจกลางภูมิภาค นโยบายการเปิดเสรีการค้าและการลงทุนของไทย โดยปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่สำคัญที่ไทยต้องเผชิญ ได้แก่ การค้ายาเสพติด การลักลอบพลิตและจัดหาเอกสารปลอม อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมไซเบอร์ อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม และการค้ายมนุษย์

1.4 สถานการณ์และแนวโน้มสิ่งแวดล้อมโลก

วาระการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก ค.ศ. 2030 ได้กำหนดทิศทางการรักษาและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการ ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รุนแรงและพินธณที่เกี่ยวเนื่อง ทำให้ไทยต้องพร้อมรับการในการลดก๊าซเรือนกระจกมากขึ้น ภายใต้กระแสการแข่งกันการค้าที่เข้มข้น **วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 เป็นทิศทางหลักในการพัฒนาของโลกหลัง ค.ศ. 2015** โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ประกอบด้วย 17 เป้าหมายและ 169 เป้าประสงค์ จะมีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต โดยเฉพาะการสร้างหลักประกัน ในการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคน ยกระดับคุณภาพน้ำ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำทุกภาคส่วน การมีรูปแบบ การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการเกิดของเสีย การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จาก มหาสมุทรและทะเล การปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้อย่างยั่งยืน และหยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ การบริหารจัดการเมืองอย่างยั่งยืน ลดผลกระทบทางลบ ต่อสิ่งแวดล้อม และการดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และผลกระทบที่เกิดขึ้น ทำให้ประเทศต้องมีการกำหนดเป้าหมายและแนวทาง การพัฒนาเพื่อรักษาพื้นพฐฐานทรัพยากรธรรมชาติ ควบคู่กับแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด ซึ่งจะเป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะพัฒนาโลกดำเนินงาน ของหน่วยงานต่าง ๆ ภายในประเทศให้เกิดการบูรณาการ ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ของโลกและพร้อมไปกับการพัฒนายในปรเทศอย่างยั่งยืน

ข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะทวีความเข้มข้น ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ รวมทั้ง ไทยต้องดำเนินมาตรการลดก๊าซเรือนกระจกอย่างจริงจัง ประเทศไทยได้ประกาศเจตนารมณ์และกำหนดเป้าหมาย ของประเทศในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้ต่ำกว่าระดับการปล่อยตามปกติ ร้อยละ 7 - 20 ภายในปี พ.ศ. 2563 นอกจากนี้ บันทึกความตกลงปารีส (Paris Agreement) ที่นานาประเทศได้รับรองร่วมกันเมื่อ 12 ธันวาคม 2558 ซึ่งมุ่งควบคุมการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกให้ต่ำกว่า 2 องศาเซลเซียส และประเทศไทยได้ลงนามรับรอง บันทึกความตกลงดังกล่าวเมื่อ 22 เมษายน 2559 ส่งผลให้ไทยต้องมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก อย่างต่อเนื่องโดยกำหนดเป้าหมายในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 25 ภายในปี พ.ศ. 2573

บทนำ

อีกทั้งต้องมีการทบทวนเพื่อเพิ่มระดับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทุก 5 ปี ก่อให้เกิดภัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศที่จะต้องเร่งดำเนินการเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในทุกภาคส่วนทั้งภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและบริการ ตลอดจนภาคครัวเรือน เป็นแรงกดดันให้ประเทศต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตและบริโภคให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเพิ่มการใช้พลังงานหมุนเวียนและพลังงานชีวภาพเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ประธานาธิบดี Donald Trump ก่อนตัวออกจากข้อตกลงสภาพอากาศปารีส ซึ่งเป็นผลจากการประชุม COP21 อาจส่งผลต่อทิศทางทางการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหามลพิษเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกได้

นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มในการใช้ประเด็นการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเป็นเงื่อนไขสำหรับกำหนดมาตรฐานสินค้า ในการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาคการส่งออกของไทย แต่อาจสร้างโอกาสสำหรับธุรกิจใหม่ ด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ ผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของเสีย อย่างไรก็ดี แม้ว่าการอบอนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้กำหนดให้มีความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนา ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดเพราะความขัดแย้ง กับแนวทางการปกป้องสิทธิของทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้กรอบการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ทำให้ประเทศไทย ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อกำหนดของอนุสัญญา ในส่วนนี้ได้

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติมีความผันผวนและรุนแรงมากขึ้นส่งผลต่อการผลิตในภาคเกษตร และความมั่นคงด้านน้ำและอาหาร การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ก่อให้เกิดการขาดแคลนน้ำ อุทกภัย และภัยธรรมชาติที่รุนแรง สร้างความเสียหายต่อระบบการเพาะปลูก ทำให้ปริมาณผลผลิตทางการเกษตรของโลกลดลง อาจก่อให้เกิดความไม่มั่นคงด้านอาหาร สำหรับประเทศไทยความผันผวนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งผลต่อเนื่องไปยังการผลิตและการส่งออกสินค้าเกษตรและอาหาร ซึ่งเป็นแหล่งรายได้สำคัญของประเทศ อาจก่อให้เกิดความไม่มั่นคงด้านอาหารทั้งระดับประเทศและระดับครัวเรือน ในขณะเดียวกัน ภาคเกษตรเป็นแหล่งรายได้หลักของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยที่ต้องประสบความสูญเสียจากสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนส่งผลซ้ำเติมต่อปัญหาความยากจน เช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงฤดูกาลที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของประเทศ

1.5 สถานการณ์และแนวโน้มของพัฒนาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด และฉับพลันจะเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับวิถีชีวิตและการพัฒนาในทุกด้าน

ในช่วงที่ผ่านมามีการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น เทคโนโลยีสื่อสารและเทคโนโลยีชีวภาพ ทำให้รูปแบบการผลิต การดำเนินธุรกิจและการใช้ชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปมากอย่างรวดเร็ว มนุษย์สามารถสื่อสารทั้งภาพและเสียงได้อย่างไร้พรมแดน การทำธุรกิจและธุรกรรมบนโครงข่ายดิจิทัลเพิ่มมากขึ้น ประเทศที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างก้าวกระโดด เช่น การลงทุนวิจัยและพัฒนาอย่างมากในประเทศเกาหลีใต้ผลิตภัณฑ์รวมในประเทศให้เติบโตอย่างก้าวกระโดดจาก 67,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2523 เป็น 561,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2543 หรือขยายตัวประมาณ 8.3 เท่าภายใน 20 ปี แลกรณีประเทศจีนทำให้ GDP เพิ่มขึ้นจาก 1.2 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2543 เป็น 6.6 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2553 และใช้เวลาอีกเพียง 4 ปีในการขยายตัวเป็น 10.4 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2557 ดังนั้น ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนด้านวิจัยและพัฒนา รวมทั้ง ส่งเสริมระบบ STEM ศึกษา เพื่อพัฒนาเด็กวัยเรียนให้คิดเป็นวิทยาศาสตร์ จะทำให้สามารถเป็นเจ้าของเทคโนโลยี และนวัตกรรมก้าวหน้าทั่วโลก ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ก้าวกระโดดการพัฒนา และลดความเหลื่อมล้ำและสร้างคุณภาพชีวิต

ในอนาคตองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สั่งสมมาอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ พื้นฐานแบบใหม่ เช่น วิทยาการรับรู้ (Cognitive Science) ซึ่งเป็นการทำงานระหว่างสมองและจิตใจ ความสัมพันธ์ระหว่าง ความคิด อารมณ์ และการกระทำ เป็นต้น มีความสำคัญต่อการสร้างเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ที่จะส่งผลให้เกิดการพลิกโฉมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการดำรงชีวิตของมนุษย์แบบก้าวกระโดด (Disruptive Technology) โดยมีแนวโน้มว่าเทคโนโลยีพื้นฐาน ใน 4 ด้าน ได้แก่ เทคโนโลยีชีวภาพ นาโนเทคโนโลยี เทคโนโลยีวัสดุศาสตร์ พลังงานและสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และดิจิทัล จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ 12 ด้าน ได้แก่ (1) อินเทอร์เน็ตเคลื่อนที่ (2) โปรแกรมอัจฉริยะที่สามารถคิดและทำงานแทนมนุษย์ (3) อินเทอร์เน็ตในทุกสิ่งทุกอย่าง (Internet of Things) (4) เทคโนโลยีคลาวด์ (Cloud Technology) (5) เทคโนโลยีหุ่นยนต์ขั้นก้าวหน้า (Advanced Robotics) (6) ยานพาหนะไร้คนขับ (Autonomous and Near-Autonomous Vehicles) (7) เทคโนโลยีพันธุกรรมสมัยใหม่ (Next-Generation Genomics) (8) เทคโนโลยีการเก็บพลังงาน (Energy Storage) (9) การพิมพ์แบบสามมิติ (3D Printing) (10) เทคโนโลยีวัสดุขั้นก้าวหน้า (11) เทคโนโลยีการบำบัดน้ำดื่มและ ก๊าซขั้นก้าวหน้า และ (12) เทคโนโลยีพลังงานทดแทน แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดังกล่าวส่งผลกระทบต่อประเทศทั้งใน มิติเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญ มีดังนี้

บทนำ

การเกิดสาขาอุตสาหกรรมและบริการใหม่ ๆ ที่ผสมผสานการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่หลากหลายสาขา เพื่อตอบสนองความต้องการในภาคการผลิต บริการ และพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป โดยอุตสาหกรรมใหม่ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นใน 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ (1) กลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ (2) กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และเทคโนโลยีทางการแพทย์ (3) กลุ่มเครื่องมืออุปกรณ์อัจฉริยะ หุ่นยนต์ และระบบเครื่องกลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุม (4) กลุ่มดิจิทัล เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อและบังคับอุปกรณ์ต่างๆ วัฒนธรรมดิจิทัลและเทคโนโลยี สมอกลพลังงาน และ (5) กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และบริการที่มีมูลค่าสูง รวมทั้งรูปแบบและการประกอบการ ประกอบธุรกิจบริการจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและหลากหลาย รูปแบบผลิตภัณฑ์และบริการมีวัฏจักรชีวิตสั้นลง การแข่งขันในตลาดอยู่บนฐานของการใช้นวัตกรรมทั้งในกระบวนการผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์และบริการ นวัตกรรมด้านตลาดและการบริหารจัดการ ถ้าภาครัฐกิจโดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมปรับตัวไม่ทัน อาจสูญเสียความสามารถในการแข่งขันได้ ในขณะเดียวกัน จะสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการในการสร้างธุรกิจรูปแบบใหม่ๆ ที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต ที่ทำให้สามารถบริหารจัดการห่วงโซ่การผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เกิดความเหลื่อมล้ำในมิติต่างๆ อันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด เช่น ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีเนื่องจากความแตกต่างด้านรายได้ ด้านความรู้ ด้านทักษะ หรือด้านการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ความเหลื่อมล้ำของแรงงานที่มีทักษะ ด้านเทคโนโลยีขั้นสูง และแรงงานที่ไม่มีทักษะความเหลื่อมล้ำของผู้ประกอบการขนาดใหญ่และขนาดเล็กที่มีความสามารถในการลงทุนเพื่อยกระดับศักยภาพทางเทคโนโลยีแตกต่างกัน เป็นต้น

ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งสร้างสมรรถนะทางเทคโนโลยีขั้นสูงใน 5 กลุ่มดังกล่าวข้างต้น โดยกลุ่มเทคโนโลยีที่ไทยมีศักยภาพพัฒนาได้เอง ได้แก่ การเกษตร การแพทย์ และสิ่งแวดล้อม อุตสาหกรรมสร้างสรรค์และวัฒนธรรม จะต้องพัฒนาต่อยอดให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นและเป็นฐานเศรษฐกิจใหม่ในระยะต่อไป สำหรับกลุ่มเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่ประเทศไทยยังขาดศักยภาพในการพัฒนา อาจใช้รูปแบบการให้พัฒนา ในลักษณะวิศวกรรมย้อนกลับ (Reverse Engineering) เพื่อให้สามารถเร่งพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และในขณะเดียวกัน จะต้องลงทุนวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์พื้นฐานที่เป็นฐานของการพัฒนาเทคโนโลยีในอนาคต รวมทั้งต้องเตรียมพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยในระยะสั้นต้องดึงดูดนักวิจัยจากต่างประเทศ และในระยะยาวพัฒนาคณะและบุคลากรวิจัย โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์พื้นฐานในลักษณะสหสาขา เพื่อสั่งสมองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว

1.6 สถานการณ์และแนวโน้มด้านเศรษฐกิจ

ในปัจจุบันเศรษฐกิจโลกมีการเติบโตต่ำกว่าศักยภาพที่ควรจะเป็นตามหลังจากที่ต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจหลายครั้ง มีปัญหาในเชิงโครงสร้างที่ยังอ่อนแอในหลายภาคส่วนของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการคลังไม่ยั่งยืนและปัญหานี้สาหรารณของกลุ่มสหภาพยุโรป ปัญหาเศรษฐกิจจีนชะลอตัว และการฟื้นตัวของเศรษฐกิจญี่ปุ่นที่ล่าช้า ในขณะที่มีข้อจำกัดจากโครงสร้างประชากรสูงอายุ ภาวะความชบเซาของเศรษฐกิจโลกส่งผลให้การแข่งขันในตลาดโลกรุนแรงขึ้น มีการใช้มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีในการกีดกันการค้า (Non-tariff Barriers: NTBs) และที่สำคัญคือการเพิ่มผลิตภาพการผลิตด้วยการใช้นวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและแก้ปัญหาอุปสรรคด้านทรัพยากรและกำลังคน ในขณะเดียวกันการรวมตัวทางการค้าและการลงทุนเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างรายได้มีความเข้มข้นขึ้น

สำหรับเศรษฐกิจไทยก็ยังคงอยู่ในช่วงของการขยายตัวต่ำกว่าศักยภาพเช่นกัน ทั้งจากผลกระทบเศรษฐกิจโลกขบเซาและยังอยู่ในช่วงของการฟื้นตัวของการลงทุนภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การกระจายโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน รวมทั้งยังต้องปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม และผลิตภาพการผลิตให้สัมฤทธิ์ผล

บทนำ

สำหรับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมภายในประเทศไทยนั้น พลของการพัฒนาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทำให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นตามลำดับ โดยถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลางมาตั้งแต่ปี 2531 และได้ขยับสูงขึ้นมาอยู่ในกลุ่มบนของกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลางตั้งแต่ปี 2553 โดยมีรายได้ประชาชาติต่อหัวเท่ากับ 4,957 ดอลลาร์ สหรัฐ. (ประมาณ 157,088 บาท) ต่อปี และล่าสุดในปี 2559 รายได้ประชาชาติต่อหัวเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 6,000 ดอลลาร์ สหรัฐ. ต่อปี (ประมาณ 212,980 บาท คิดจากอัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ย 35.30 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ) โดยที่ฐานการผลิตและบริการมีความหลากหลายมากขึ้น มีลักษณะโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศที่อุตสาหกรรมฐานการผลิตโดยเฉพาะการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม ใหญ่ขึ้นตามลำดับ หลายสาขาการผลิตและบริการสามารถแข่งขันและมีส่วนแบ่งในตลาดโลกมากขึ้นและเป็นฐานรายได้ เงินตราต่างประเทศที่สำคัญ อาทิ กลุ่มยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า อุตสาหกรรมอาหารสินค้าเกษตร การท่องเที่ยว และบริการด้านสุขภาพ เป็นต้น

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศของไทยกับนานาชาติทั้งในรูปของทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อเป็นกลไกและช่องทางในการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมากขึ้นตามลำดับ และนับว่ามีความก้าวหน้าไปมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้กรอบแผนงานการพัฒนาเศรษฐกิจ 3 ฝ่าย (The Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle : IMT-GT) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (Greater Mekong Subregion : GMS) และสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations : ASEAN) ในสาขาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความเชื่อมโยงระหว่างกันทั้งกายภาพ กฎระเบียบ เชิงสถาบัน และผู้คน และการผลักดันให้เกิดการพัฒนาเป็นแนวระเบียบเศรษฐกิจร่วมกันนั้นมีความคืบหน้าเป็นรูปธรรมมากขึ้น อันจะเป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนในพื้นที่และเกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ต่าง ๆ ที่กว้างขวางขึ้น กล่าวได้ว่าในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการค้าและการลงทุน รวมทั้งการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นเชิงรุกชัดเจนขึ้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ภายใต้กรอบแนวทางการสร้างความเชื่อมโยงภายในประเทศไทยเองเพื่อกระจายโอกาสของการพัฒนาความเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคและในภูมิภาคเอเชีย เพื่อการเชื่อมต่อห่วงโซ่อุปทานจะส่งผลให้ประเทศไทยสามารถใช้จุดแข็งในเรื่องตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น โดยได้กำหนดตำแหน่งในเชิงยุทธศาสตร์ให้เป็นประเทศไทยเป็น Gateway of Asia ที่เด่นชัดมากขึ้น ในขณะเดียวกันประเทศไทยก็ได้ให้ความสำคัญและเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลักดันขับเคลื่อนการพัฒนาความร่วมมือกันภายใต้กรอบความร่วมมือพหุภาคีสำคัญอื่น ๆ อาทิ RCEP กลุ่มเอเชียแปซิฟิก (Asia-Pac Economic Cooperation: APEC) ซึ่งเป็นกรอบความร่วมมือที่มีความสำคัญในการยกระดับมาตรฐานต่าง ๆ ไปสู่ระดับสากล และการยกระดับการบริหารจัดการ และสร้างการแข่งขันในตลาด เป็นต้น

ฐานเศรษฐกิจที่พัฒนากว้างขวางหลากหลายมากขึ้นส่งผลให้ประชากรวัยแรงงานมีงานทำเป็นจำนวนเพิ่มขึ้นตามลำดับ แต่แรงงานยังขาดคุณภาพ โดยในปัจจุบันมีจำนวนการจ้างงานรวม 38.1 ล้านคน จากประชากรวัยแรงงานทั้งหมด 38.1 ล้านคน และการว่างงานมีอัตราเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 1 ปัญหาความยากจนลดลงตามลำดับ จากร้อยละ 20.0 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 7.1 ในปี 2558 คุณภาพชีวิตดีขึ้นในทุกระดับโดยที่โอกาสการได้รับการศึกษา บริการสาธารณสุข บริการสาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ และการคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆ รวมทั้งการเข้าถึง ทรัพยากรต่าง ๆ มีความครอบคลุม และมีคุณภาพดีขึ้นตามลำดับ อาทิ จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยอยู่ที่ 9 ปี และประชาชนเกือบร้อยละ 100 อยู่ภายใต้ระบบประกันสุขภาพประเภทใดประเภทหนึ่ง กลุ่มคนพิการและด้อยโอกาสได้รับความคุ้มครองทางสังคมดีขึ้น ขณะที่อายุขัยเฉลี่ยยืนยาวขึ้น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงด้านประชากรที่ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดในปี 2579 โดยจะมีสัดส่วนของประชากรอายุถึงร้อยละ 30 ขณะที่สัดส่วนวัยเด็กและวัยแรงงานมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่องโดยวัยเด็กมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 14 ขณะที่วัยแรงงานคิดเป็นร้อยละ 56 ทั้งนี้ การลดลงของจำนวนวัยแรงงานซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี 2557 ประกอบคุณภาพและทักษะฝีมือแรงงานยังไม่สอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0 จะเป็นความเสี่ยงสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

บทนำ

ปัจจัยและเงื่อนไขภายในและภายนอกประเทศ

โดยสรุปจากสถานการณ์และสภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบันทั้งที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนและแนวโน้มบริบท และเงื่อนไข การพัฒนาภายนอกประเทศดังกล่าวประเทศไทยยังจะต้องเผชิญกับความเสี่ยงและความท้าทายที่เป็นแนวโน้ม ในระยะยาวหลายประการที่สำคัญ อันประกอบด้วย

ปัจจัยและเงื่อนไขภายในประเทศ ได้แก่ (1) การมีตำแหน่งที่ตั้งที่สามารถเป็นจุดกระจาย ความเชื่อมโยงในภูมิภาค และเป็นประตูสู่เอเชีย (Gateway of Asia) ที่สำคัญ โดยมีช่องทางสู่ภายนอกในทุกภาคของประเทศ (2) การเป็นฐานการผลิต และบริการสำคัญที่หลากหลาย (3) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ในระยะเวลา 15 – 20 ปี ต่อจากนี้ไป กำลังคนในวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ผู้สูงอายุ จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อศักยภาพทางเศรษฐกิจ ของประเทศ รูปแบบการใช้จ่าย การลงทุนและการออม ตลอดจนค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ความมั่นคงทางสังคม และคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (4) ข้อจำกัดด้านทรัพยากร ทั้งด้านแรงงานและทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีนัยยะต่อต้นทุน การผลิตและสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของประชาชน (5) พลวัตภาพการผลิตของเศรษฐกิจไทยยังต่ำ การพัฒนาและการใช้นวัตกรรมมีน้อย และการลงทุน เพื่อการวิจัยและพัฒนามีน้อย (6) ปัญหาความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ ที่มีนัยยะต่อการสร้างความสามัคคีสมานฉันท์ในสังคม เป็นข้อจำกัดต่อการยกระดับศักยภาพทุนมนุษย์ ความจำเป็นในการลงทุนเพื่อยกระดับบริการ ทางสังคมและโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และการปฏิรูป กฎระเบียบและกฎหมาย ที่ทำให้เกิดความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ และ (7) ความอ่อนแอของการบริหารราชการแผ่นดิน จึงจำเป็นต้องเร่ง ปฏิรูประบบราชการและการเมืองเพื่อให้เกิดการบริหารราชการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และรับผิดชอบ

สำหรับเงื่อนไขภายนอก ที่สำคัญและท้าทายต่อการพัฒนาประเทศไทยในอนาคตในระยะ 20 ปี ข้างหน้า ได้แก่ (1) กฎเกณฑ์มาตรฐานโลกที่สูงกว่ามาตรฐานประเทศไทยที่ประเทศต้องทำตาม เช่น องค์การระหว่างประเทศอื่นๆ ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกติการะหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารราชการของประเทศอื่น ๆ ให้อำนาจปฏิบัติตาม ได้แก่ การกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการทำประมงผิดกฎหมายและไร้การควบคุม (IUU Fishing) ของสหภาพยุโรป การกำหนดกฎการบินปลอดภัยขององค์การการบินพลเรือน (ICAO) รวมถึงองค์การระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน จะเข้ามามีบทบาทในการกำหนดและตรวจสอบมาตรฐานสิทธิมนุษยชนของรัฐบาลต่างๆ มากขึ้น เป็นต้น (2) กระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้มข้นขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีความเสี่ยงและท้าทายต่อการปรับตัวมากขึ้นจากการเคลื่อนย้ายอย่างเสรี และรวดเร็วของผู้คน เงินทุน ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้และเทคโนโลยี และสินค้าและบริการ (3) การรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาค นำไปสู่ความเชื่อมโยงทุกระบบ ในขณะที่ศูนย์รวมอำนาจทางเศรษฐกิจโลกเคลื่อนย้ายมาสู่เอเชีย (4) การเข้าสู่สังคมสูงวัย ของโลกส่งผลให้เกิดโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ แต่มีความเสี่ยงให้เกิดการแย่งชิงแรงงานและเงินทุน (5) เทคโนโลยีที่ก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันจะเป็นโอกาสทางธุรกิจและการดำรงชีวิตของคนได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน ก็เป็นเงื่อนไขที่ทำให้การแย่งชิงมีความยากลำบากมากขึ้น และหากไม่รู้เท่าทันการอาจส่งผลเสีย จากการนำมาใช้ไม่เหมาะสม (6) สภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกมีความผันผวน ความเสี่ยง จากภัยธรรมชาติเพิ่มขึ้น รวมทั้ง มีความเสี่ยงต่อความมั่นคงด้านอาหาร น้ำ และพลังงาน กฎระเบียบและข้อตกลงด้านสิ่งแวดล้อมจะมีความเข้มข้นและเข้มงวดขึ้น แต่น้ำหนักความเสี่ยงและสิทธิของประเทศกำลังพัฒนาในการควบคุมกำกับหลักเกณฑ์และการดูแลสภาพแวดล้อมจะเพิ่มขึ้น ตามระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและการยกระดับระบบมาตรฐานในประเทศกำลังพัฒนา ภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศที่ผันผวนและก่อให้เกิดภัยธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น จะกดดันให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ การดำเนินธุรกิจ การดำรงชีวิต การบริการผลิตและการบริโภคให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (7) แนวโน้มความต้องการ พลังงานสะอาดและพลังงานทดแทนเพิ่มขึ้น ต้องสร้างสมดุลความมั่นคง ด้านพลังงาน และอาหาร (8) ความเป็นเมืองที่เติบโต อย่างต่อเนื่องและมีข้อกำหนดของรูปแบบ และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง กับลักษณะการใช้พื้นที่ และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (9) การยึดถือหลักการบริหารจัดการที่ดีและระบอบประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนที่มีความเข้มข้นมากขึ้น

บทนำ

อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ผ่านมา ประเทศไทยมิได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศเป้าหมายและยุทธศาสตร์ของประเทศในระยะยาว จึงส่งผลให้การบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารให้ความสำคัญกับนโยบายพรรคการเมือง หรือนโยบายของรัฐบาลเป็นหลัก ซึ่งเมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาลทำให้ขาดความต่อเนื่องของการดำเนินนโยบายสำคัญและขาดบูรณาการ ทั้งในระดับนโยบายและการนำสู่การปฏิบัติ ถือเป็นโอกาสเสียโอกาส และสิ้นเปลืองทรัพยากรของประเทศ ดังนั้นเพื่อเป็นการปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยให้มีเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาว และเพื่อเป็นการกำหนดให้ฝ่ายบริหารมีความรับผิดชอบที่จะต้องขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันและเป็นเอกภาพ

ประเทศไทยจำเป็นต้องมี “ยุทธศาสตร์ชาติ” ซึ่งภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเทศไทยต้องปฏิรูปและปรับเปลี่ยนอย่างเป็นระบบขนานใหญ่ เพื่อให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเหมาะสมกับภูมิทัศน์ใหม่ของโลก ยืดหยุ่นปรับตัวได้เร็ว สามารถรับมือกับความเสี่ยงและภัยคุกคามแบบใหม่ได้ และสามารถอาศัยโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงบริบทโลกมาสร้างประโยชน์สุขให้กับคนในชาติได้

ดังนั้น การจัดทำ “ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี” เพื่อเป็นเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาว จึงเป็นองค์ประกอบจำเป็นของการปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยให้สามารถดำเนินงานในการขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่เป้าหมายอนาคตของประเทศที่พึงประสงค์ได้ในระยะยาว และเพื่อเป็นการกำหนดให้ฝ่ายบริหารมีความรับผิดชอบที่จะต้องขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันและเป็นเอกภาพ มีการจัดลำดับความสำคัญสำหรับปัญหาพื้นฐานสำคัญของประเทศที่จะต้องแก้ไข ปรับปรุง หรือปฏิรูปอย่างต่อเนื่อง จะต้องบูรณาการการดำเนินการทั้งในเชิงประเด็นการพัฒนาและพื้นที่การพัฒนา โดยให้ได้รับการจัดสรรทรัพยากรมาสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเหมาะสม ภายใต้หลักคิดดังกล่าว ประเทศไทยจำเป็นต้องมี “ยุทธศาสตร์ชาติ” ซึ่งภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติจะต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายอนาคตของประเทศ และทิศทางในการขับเคลื่อนประเทศให้สอดคล้องกับประเด็นการเปลี่ยนแปลง และความท้าทายต่าง ๆ ของบริบทโลก และบริบทการพัฒนาภายในประเทศ เพื่อบูรณาการบรรลุเป้าหมายอนาคตของประเทศที่ตั้งไว้

การกำหนดให้มี “ยุทธศาสตร์ชาติ” เพื่อเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศในระยะยาว พร้อมกับการปฏิรูปและการพัฒนา ระบบการบริหารราชการแผ่นดินในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังจะช่วยยกระดับคุณภาพของประเทศไทยในทุกภาคส่วนและนำพาประเทศไทยให้หลุดพ้นหรือบรรเทาความรุนแรงของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งปัญหาความมั่นคง ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และปัญหาความขัดแย้งในสังคม รวมถึงสามารถรับมือกับภัยคุกคามและบริหารจัดการกับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และสามารถเปลี่ยนผ่าน ประเทศไทยไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ใหม่ของโลกได้ ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยยังคงรักษามรดกที่สำคัญ ในเวทีโลกสามารถดำรงรักษาความเป็นชาติที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และคนไทยในประเทศ มีความอยู่ดีมีสุขอย่างถ้วนหน้า

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

จึงบัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในระยะยาวตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว โดยการจัดทำกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พุทธศักราช 2560 บัญญัติ โดยที่การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีได้กำหนดเป้าหมายอนาคตของประเทศที่สะท้อนถึงผลประโยชน์แห่งชาติและประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทยบนพื้นฐานของการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างรอบด้าน วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและความเสี่ยงจากการวิเคราะห์ดังกล่าวภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กระบวนการฯ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ และแนวทางหลักที่ประเทศจะต้องขับเคลื่อนดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอนาคตประเทศที่กำหนด

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีกำหนดเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ที่ต้องมีความชัดเจน เพื่อให้เห็นอนาคตของประเทศที่จะนำไปใช้เป็นกรอบหลักในการจัดทำแผนเพื่อการพัฒนาในมิติและระดับต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายอนาคตประเทศในระยะยาว และภายใต้ยุทธศาสตร์แต่ละด้านจะมีการจัดทำแผนแม่บท สำหรับประเด็นการพัฒนา/ประเด็นปฏิรูปสำคัญ เพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ทั้งนี้ ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทดังกล่าว ในบางประเด็นการพัฒนาอาจมีความจำเป็นต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงสำคัญในเชิงโครงสร้างโลก และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงจะสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาในเรื่องนั้น ๆ ได้สัมฤทธิ์ผล รวมทั้งบูรณาการระหว่างนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติของสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และแผนปฏิรูปที่สอดคล้องกัน ดังนั้น แผนแม่บทและแผนการปฏิรูปประเทศตามกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศต้องมีความสอดคล้องกัน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมีความเชื่อมโยงกันภายใต้กฎเกณฑ์ของสหประชาชาติ (United Nations)

สำหรับการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเชิงบูรณาการระยะ 5 ปี และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติก็ต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ

โดยที่ประเด็นการพัฒนาและความมั่นคงในทุกด้านจะถูกครอบคลุมภายใต้ 2 แผนนี้ ซึ่งบางประเด็นการพัฒนากายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะมีแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่กำกับไว้ด้วยหากมีความจำเป็น แต่ระยะเวลาสำหรับแผนแม่บทอาจจะสั้นหรือยาวกว่า 5 ปี และในบางประเด็นการพัฒนากายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก็อาจจำเป็นต้องดำเนินการในระดับของการปฏิรูปจึงจะเกิดผล ในส่วนของรัฐบาล คณะรัฐมนตรีที่จะบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยยึดความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (มาตรา 162 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560) รวมถึงใช้เป็นกรอบในการจัดสรรงบประมาณประจำปี ซึ่งเป็นแผนงบประมาณในลักษณะบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งมิติประเด็นการพัฒนา (Agenda) การกิจ (Function) และพื้นที่ (Area) ซึ่งต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติเช่นกัน (มาตรา 5 วรรคสาม ในพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พุทธศักราช 2560)

สำหรับการเชื่อมโยงนำสู่ระดับปฏิบัติ

ส่วนราชการนำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ 5 ปี มาจัดทำแผนปฏิบัติการและแผนปฏิบัติการประจำปี รวมถึงใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาภาค/จังหวัด แผนอำเภอแผนท้องถิ่น/ชุมชน เช่นกัน

(มาตรา 10 วรรคสาม ในพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พุทธศักราช 2560) ในขณะที่เดียวกัน หากมีประเด็นการพัฒนาใดที่จำเป็นต้องดำเนินการในระดับของการปฏิรูป หน่วยงานที่รับผิดชอบจะนำแผนปฏิรูปในเรื่องนั้นๆ มาดำเนินการ โดยอาจจะผนวกรวมไว้ภายใต้แผนปฏิบัติการ ทั้งนี้ การจัดทำและขับเคลื่อนแผนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับยุทธศาสตร์ชาติลงมาถึงระดับพื้นที่จะเน้นการสร้างสมดุลระหว่างความต้องการในระดับพื้นที่ (Bottom-Up) และทิศทางในภาพรวมของระดับประเทศ (Top-Down) โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศของทุกภาคส่วน

ส่วนที่ 1

อนาคตประเทศไทยปี พ.ศ. 2579

- อนาคตประเทศไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง
- รูปแบบการเปลี่ยนผ่านพัฒนาประเทศในช่วง 20 ปี
- ภาพเป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี พ.ศ. 2579

อนาคตประเทศไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง

การกำหนดให้มี “ยุทธศาสตร์ชาติ” เพื่อเป็นยุทธศาสตร์ระยะยาวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญตั้งแต่ช่วงต้นศตวรรษที่ 21 ได้แก่ **กระแสโลกาภิวัตน์เข้มข้นขึ้นมาก** เนื่องจากประเทศต่าง ๆ ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจการค้า การลงทุนเสรีกันอย่างกว้างขวางท่ามกลางความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีหลากหลายสาขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งได้ทำให้โลกเชื่อมต่อกันได้ง่ายขึ้น ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้มข้นสินค้า บริการ เงินทุน พลังงาน ข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ รวมถึงเทคโนโลยีมีการเคลื่อนย้ายถึงกันและข้ามพรมแดนกันได้ง่ายและกระจายทั่วถึง โลกไร้พรมแดนได้ส่งพลังให้ภูมิภาคต่างด้านเศรษฐกิจสังคมและภูมิรัฐศาสตร์ของโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงใกล้ชิดและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน โอกาสที่เปิดกว้างขึ้นและผลกระทบถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ทุกพื้นที่ต่อเนื่องและรุนแรงมากขึ้น ก่อปรกับ **การพัฒนาเทคโนโลยีก้าวหน้าไปอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะในกลุ่มของเทคโนโลยีชีวภาพ นาโนเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับวิทยาการปัญญา** ได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการดำเนินชีวิต คุณภาพชีวิตและรูปแบบธุรกิจพัฒนาไปมาก และในอนาคตข้างหน้าการเปลี่ยนแปลงจะยิ่งรวดเร็วขึ้นจะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่พลิกโฉมอนาคตของโลกรวมทั้งประเทศไทยเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นอัจฉริยะ รวมทั้งเกิด **การเชื่อมต่อและการบรรจบกันของเทคโนโลยีก้าวหน้าทั้งเทคโนโลยีฐานชีวภาพ เทคโนโลยีฐานฟิสิกส์ และฐานดิจิทัล** ที่จะเป็นความท้าทายต่อโลกของการแข่งขันอย่างมาก ประเทศไทยจึงจะต้องลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและพัฒนาให้สามารถพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่และเกิดนวัตกรรมที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่มีมูลค่าสูงและแข่งขันได้ รวมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตคน

การดำเนินนโยบายการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศอย่างเสรีนับเป็นกลไกที่มีความสำคัญมากขึ้นในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาอื่น การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการค้าเพื่อสร้างพลังอำนาจการต่อรองและพลังอำนาจทางเศรษฐกิจเกิดมากขึ้นในส่วนต่าง ๆ ของโลก รวมทั้งเป็นการปรับตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ด้วย การแข่งขันในเวทีโลกเป็นทั้งการแข่งขันระหว่างกลุ่มที่จับมือกันและขณะเดียวกันก็แข่งขันกันเองภายในกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกดังกล่าวได้สร้างโอกาสทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และการเมือง สำหรับประเทศไทยเองก็ได้รับประโยชน์ในการขยายตลาด ขยายฐานการผลิตและบริการรวมถึงการใช้เทคโนโลยีสูงขึ้น จึงมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากขึ้นและได้ก้าวขึ้นเป็นประเทศรายได้ปานกลางชั้นสูง รวมทั้งมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมสูงขึ้น ทั้งนี้ โอกาสที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ความร่วมมือระหว่างประเทศและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเมื่อประกอบเข้ากับจุดแข็งของประเทศไทยที่มีฐานการผลิตและบริการที่สำคัญหลายสาขาและมีที่ตั้งที่เหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นประตูสู่เอเชียที่สำคัญได้ ก็นับว่าเป็นโอกาสที่จะใช้ยุทธศาสตร์ที่เป็นเชิงรุกมากขึ้นภายใต้การกำหนดเป้าหมายหรือตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศไทยให้มีความท้าทาย ซึ่งจะทำให้สามารถใช้ประโยชน์จากจุดแข็งให้เกิดผลต่อการพัฒนาได้อย่างเต็มที่

ปัจจัยภายนอก

การที่ประเทศไทยมีตำแหน่งที่ตั้งที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาเป็นจุดกระจายความเชื่อมโยงที่สำคัญในภูมิภาคและเป็นการประตูเอเชีย (Gateway to Asia) ที่สำคัญแห่งหนึ่ง เมื่อประกอบกับการเป็นฐานการผลิตและบริการที่สำคัญที่หลากหลาย ประเทศไทยจะสามารถพัฒนาต่อยอดต่อไปให้เป็นฐานการผลิตและบริการที่ใช้เทคโนโลยีสูง มูลค่าสูง และตอบโจทย์ความต้องการของตลาดในอนาคตได้อย่างโดดเด่น ความได้เปรียบในเชิงภูมิศาสตร์ของที่ตั้ง หากมีกลยุทธ์ที่เหมาะสมและเชิงรุกจะทำให้ประเทศไทยเป็นจุดเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างประเทศที่มีพลังอำนาจทางเศรษฐกิจสูงในฝั่งตะวันออกและกลุ่มประเทศในฝั่งตะวันตกที่กำลังเจริญเติบโตมากขึ้นตามลำดับ รวมทั้งการที่กลุ่มประเทศเพื่อนบ้านมีศักยภาพที่จะพัฒนาก้าวหน้าได้มากขึ้นโดยที่ประเทศเหล่านี้มีโครงสร้างประชากรที่มีกลุ่มเด็กและหนุ่มสาวในสัดส่วนที่สูง จึงเป็นสภาพแวดล้อมการพัฒนาที่น่าจะเป็นโอกาส ดังนั้น การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเชื่อมโยงเป็นโครงข่ายภายในประเทศและเชื่อมโยงสู่ภายนอกในเชิงรุก การพัฒนาในเชิงพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนและพื้นที่เขตเศรษฐกิจฝั่งตะวันออก และการพัฒนาข้อตกลงระหว่างประเทศด้านการขนส่งและการอำนวยความสะดวกทางการค้า จะส่งผลให้ประเทศไทยเป็นประตูสู่เอเชียที่สำคัญ ในขณะที่สามารถขยายโครงข่ายความเชื่อมโยงสู่ยุโรป โดยทางบกโดยเชื่อมต่อกับเส้นทางสายไหมของจีน (One Belt One Road: OBOR) (ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2560 ทางจีนได้เปลี่ยนชื่อเป็น Belt and Road Initiative) ได้อีกด้วย ซึ่งหากดำเนินการควบคู่ไปกับการดำเนินบทบาทที่สร้างสรรค์ในการสนับสนุนการลดช่องว่างการพัฒนาระหว่างประเทศ และการพัฒนามาตรฐานและระบบมาตรฐานที่เป็นสากลมากขึ้นและการขับเคลื่อนสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ตามมติสหประชาชาติประเทศไทยจะได้รับความไว้วางใจจากประเทศเพื่อนบ้านและมีบทบาทสำคัญในเวทีโลกมากขึ้น

ในเชิงสังคม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกที่สำคัญมากขึ้นในอนาคต ได้แก่ **การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรซึ่งนับว่าเป็นความเสี่ยงและความท้าทายสำคัญสำหรับนานาประเทศ** ประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาจำนวนมากต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่เกิดจากโครงสร้างประชากรสูงวัยขึ้นตามลำดับ ซึ่งเป็นความเสี่ยงจากการขาดแคลนแรงงานและการขาดงบประมาณที่สูงขึ้น รวมทั้งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่สูงอายุ แต่ในขณะเดียวกันในอีกด้านหนึ่งได้เกิดโอกาสทางการตลาดของผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบโจทย์สังคมสูงวัยหลากหลายขึ้น และเป็นความท้าทายต่อการวิจัยและพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของสูงวัยให้ดีขึ้น รัฐบาลและการเมืองจึงต้องกล่าวได้ส่งผลให้ภูมิทัศน์ของโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาและการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการตอบโจทย์การดำรงชีวิตและการดำเนินธุรกิจรูปแบบใหม่ ๆ

ขณะเดียวกันแนวโน้มของการย้ายถิ่นฐานของประชากรที่เพิ่มขึ้นจากการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจและความกดดันภายในประเทศจะส่งผลกระทบต่อการผสมผสานทางวัฒนธรรมและกฎเกณฑ์ทางสังคม นอกจากนี้ รูปแบบการดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ของคนจะเปลี่ยนแปลงไป อันเป็นผลจากอิทธิพลของโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ดังนั้น การสร้างภูมิคุ้มกันและความเข้าใจถึงการผสมผสานและการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรม รวมทั้งการเพิ่มทักษะหลากหลายและเรียนรู้้อยู่อย่างต่อเนื่องจะเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกซึ่งนำด้วยเทคโนโลยีและไร้พรมแดน นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยจากภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของชน

สำหรับประเทศไทยการพัฒนาทางสังคมก้าวหน้าตามลำดับส่งผลให้คนไทยโดยเฉลี่ยมีการศึกษาและสุขภาพดีขึ้น และระบบเกื้อกูลในครอบครัวไทยเข้มแข็งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ นอกจากนั้น กล่าวได้ว่าระบบการศึกษาระบบสาธารณสุขและสวัสดิการ และโครงสร้างพื้นฐานในทุกด้านก็มีการพัฒนาก้าวหน้าไปตามลำดับ แต่หากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วและกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาด้วยกันนับว่าประเทศไทยพัฒนาไปได้ช้ากว่าหลาย ๆ ประเทศ การพัฒนาประเทศไทยในช่วงระยะเวลาดังกล่าวจะเผชิญกับความท้าทายในหลายด้าน ทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรที่ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดในปี 2579 โดยจะมีสัดส่วนของสูงวัยถึงร้อยละ 30 ขณะที่สัดส่วนวัยเด็กและวัยแรงงานมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยวัยเด็กมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 14 ขณะที่วัยแรงงานคิดเป็นร้อยละ 56 ทั้งนี้ การลดลงของจำนวนวัยแรงงานซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี 2557 จะมีความเสี่ยงสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหากการดำเนินนโยบายในการทดแทนกำลังแรงงานด้วยการใช้เทคโนโลยีและการยกระดับคุณภาพและขีดความสามารถของแรงงานไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากนั้น สถาบันครอบครัวมีขนาดเล็กและมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น ปัญหาเชิงคุณภาพของประชากรทุกกลุ่มวัย ทั้งในส่วนของคุณภาพการศึกษาระดับคุณธรรมจริยธรรม ความเจ็บป่วยจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

นอกจากนั้น ท่ามกลางโอกาสที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีความเสี่ยงและภัยคุกคามที่แทรกแซงอยู่ในโอกาสดังกล่าว ซึ่งต้องบริหารจัดการด้วยความยากลำบากมากขึ้น อาทิ ความเสี่ยงด้านอาชญากรรมข้ามชาติ ความเสี่ยงต่อการโจมตีทางไซเบอร์ผลกระทบต่อคุณภาพทางสังคม และมีความเสี่ยงต่อความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ปรับตัวไม่ทันหรือขาดความรู้และทักษะที่ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานร่วมกับเทคโนโลยีก้าวหน้าเป็นต้น ซึ่งในสังคมไทยยังมีผู้คนจำนวนมากที่ขาดการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์และกติกาใหม่ ๆ และมาตรฐานที่สูงขึ้น

แต่คนไทยจำนวนมากไม่น้อยยังขาดทัศนคติที่พึงประสงค์ เมื่อประกอบกับบริการทางสังคมที่มีคุณภาพยังไม่สามารถกระจายไปทั่วครอบคลุมทั่วถึง จึงติดกับดักทักษะระดับต่ำและรายได้ต่ำ ในขณะที่ภูมิทัศน์ด้านเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปมากและรวดเร็ว แต่ผู้คนยังขาดการปรับตัววัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ของการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับความเสี่ยงและเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม สังคมไทยจึงมีความลึกลับระหว่างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีกับความก้าวหน้าทางคุณภาพของสังคม การเลื่อนไหลและผสมผสานทางสังคมและวัฒนธรรมขาดการกลั่นกรองและภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม **จึงต้องเร่งปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมในทุกด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน การมีวินัย การมีจิตสาธารณะและรับผิดชอบต่อสังคม การคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ความกระตือรือร้นและขยัน และความเป็นคนไทยสากล** เป็นต้น

นอกจากนั้น ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาโลกต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อในทางลบต่อการพัฒนา อาทิ สภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและพินพวน ฤดูกาลเปลี่ยนแปลงไป อุบัติภัยทางธรรมชาติรุนแรงขึ้น การใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลที่เพิ่มขึ้นมากส่งผลเสียต่อสภาพแวดล้อม ในขณะที่ราคาพลังงานก็สูงขึ้นมากตามความต้องการที่เพิ่มขึ้น เป็นต้น ในขณะที่ปริมาณการผลิตมีข้อจำกัด ความพินพวนของสภาพภูมิอากาศได้กดดันให้ประชาคมโลกต้องร่วมกันปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์และระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมให้มีความเข้มงวดขึ้นเพื่อที่คนจะอยู่กับโลกได้อย่างยั่งยืน มาตรฐานของสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ถูกกำหนดเป็นมาตรฐานสากลในโลกของการแข่งขัน เช่นนี้ การผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมก็จะเป็นเกณฑ์มาตรฐานที่กดดันให้ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนไปสู่สังคมสีเขียวโดยการพัฒนาและนำเทคโนโลยีสีเขียวมาใช้ก็มีส่วนสำคัญ และช่วยแก้ปัญหาการลดลงของทรัพยากรต่าง ๆ รวมทั้งน้ำเป็น ซึ่งเมื่อราคาจะลดลงแล้วมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม จึงต้องผลักดันให้มุ่งสู่การผลิตพลังงานทดแทนในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งพืชพลังงานที่อาจจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารได้ นอกจากนี้ การรักษาความหลากหลายเชิงนิเวศซึ่งนับว่าเป็นจุดแข็งสำคัญอีกด้านหนึ่งของประเทศไทย ให้สามารถเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานชีวภาพและการท่องเที่ยว

ประเภท	การกำกับ	อดีต	ปัจจุบัน
ก๊าซธรรมชาติ	นำเข้า :MOC	- ล้านบกก (2539)	103,037 ล้านบกก (2559)
	ปริมาณสำรอง :BP	ประมาณ 5.4 ปี (Reserves-to-production ratio)	
ถ่านหิน	นำเข้า :MOC	4,069 ล้านบกก (2539)	41,905 ล้านบกก (2559)
	ปริมาณสำรอง :BP	ประมาณ 63 ปี (Reserves-to-production ratio)	
น้ำมันดิบ	นำเข้า :MOC	113,037 ล้านบกก (2539)	520,886 ล้านบกก (2559)
	ปริมาณสำรอง :BP	ประมาณ 2.3 ปี (Reserves-to-production ratio)	
ปี 2558		ภาคเกษตร	ภาคอุตสาหกรรม
แรงงาน (Labors) :NESDB		12.27 ล้านคน	12.27 ล้านคน
มูลค่าเพิ่ม (Value added) :NESDB		1.19 ล้านล้านบกก	4.18 ล้านล้านบกก
มูลค่าเพิ่มต่อแรงงาน		96,984 บกก	340,668 บกก

สำหรับประเทศไทยเส้นทางการพัฒนาที่ผ่านมาได้มีการเจริญเติบโตในเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว รูปแบบการพัฒนาเน้นการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ พึ่งพาการส่งออกที่ต้องอาศัยการนำเข้าทุนและเทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนในสัดส่วนที่สูง ทำให้เศรษฐกิจของประเทศพัฒนาเติบโตได้อย่างรวดเร็ว สามารถปรับเปลี่ยนประเทศจากประเทศที่มีเศรษฐกิจในระบบ “เกษตรแบบพึ่งตนเอง” เป็นระบบเศรษฐกิจที่ “พึ่งพาอุตสาหกรรมและการส่งออก” จนกระทั่งทำให้ประเทศไทยกลายเป็นฐานการผลิตของสินค้าอุตสาหกรรมสำคัญ ๆ ของโลก เช่น ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และปิโตรเคมี ซึ่งการลงทุนจากต่างประเทศส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมขยายตัวเร็วและมีผลิตภาพการผลิตที่สูงกว่าภาคเกษตรและภาคบริการซึ่งเป็นภาคเศรษฐกิจที่เป็นฐานรองรับประชากรขนาดใหญ่กว่า แต่ภาคเกษตรและภาคบริการโดยเฉพาะการท่องเที่ยวเน้นผลิตภาพยังต่ำแม้ว่าจะเป็นสาขาสำคัญที่สามารถช่วยรองรับผลกระทบของไทยจากความพินพวนจากสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ ได้ จึงนับว่าการพัฒนาในรูปแบบที่ผ่านมาส่งผลให้ประเทศไทยติดกับดักความไม่สมดุล กับดักผลิตภาพต่ำ และกับดักความเหลื่อมล้ำ

ในขณะเดียวกัน โครงสร้างแรงงานของประเทศยังคงกระจุกตัวอยู่ในภาคเกษตร แต่ไม่ได้ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคเกษตรมากเท่าที่ควรเพราะการใช้ความรู้ข้อมูลและการทำงานร่วมกับเครื่องมือและเทคโนโลยีสมัยใหม่ยังมีน้อย ส่งผลให้ผลิตภาพแรงงานของภาคเกษตรยังอยู่ในระดับต่ำเป็นตัวจุดรั้งการยกระดับรายได้ของเกษตรกรและแรงงานในภาคการเกษตร จึงยังเป็นข้อจำกัดในการสร้างความแข็งแกร่งของประเทศ ประกอบกับการพัฒนาที่พัฒนาคุณภาพและทักษะขั้นสูงของแรงงานไม่ตรงกับความต้องการของตลาด จึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการยกระดับศักยภาพของภาคการผลิตและบริการไทยไปสู่การใช้ความรู้และเทคโนโลยีขั้นสูง ประเทศไทยจึงยังไม่สามารถหลุดพ้นกับดักของการเป็นประเทศผู้รับจ้างผลิตสินค้าและผู้ให้บริการในสาขาที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำได้ ดังนั้น การติดอยู่กับกับดักรายได้ปานกลางของประเทศไทยสะท้อนถึงการติดกับดักในหลายด้านที่เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาได้แก่ กับดักของผลิตภาพต่ำที่ยังรากลึกไปถึงปัญหาคุณภาพคน การขาดการบริหารจัดการที่ดี การขาดโครงสร้างพื้นฐานและระบบ และระบบโลจิสติกส์ที่มีคุณภาพ และความไม่เพียงพอของการพัฒนาศักยภาพเพื่อการดูดซับ การกระจายเทคโนโลยีต่างประเทศ และภาวะโดดไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยีของตนเอง เนื่องจากการลงทุนวิจัยและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีพื้นฐานยังน้อย ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถยกระดับความสามารถในการแข่งขันด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และนวัตกรรมได้ รวมถึงการที่สังคมไทยยังติดกับดักความเหลื่อมล้ำและกับดักของความไม่สมดุลซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นข้อจำกัดของการเพิ่มศักยภาพของประเทศ

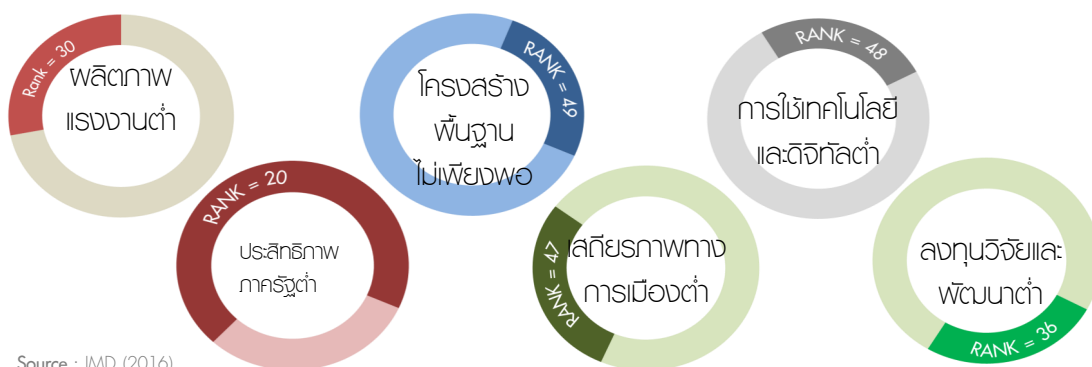
นอกจากนั้น ยังกล่าวได้ว่าการพัฒนาที่พ่วงมาของประเทศไทยมักให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างรวดเร็ว แต่ขาดการมุ่งเน้นในการกระจายโอกาสและความมั่งคั่งเพื่อยกระดับให้ทุกคนในสังคมสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นควบคู่กันไป ส่งผลให้การพัฒนาไม่สมดุล มีความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยในทุกด้าน การกระจายรายได้และการเข้าถึงโอกาสต่างๆ ที่เกิดขึ้นยังคงกระจุกตัวเฉพาะบางกลุ่มรายได้ระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับภาคเกษตรและภาคบริการแตกต่างกันมาก ภาคอุตสาหกรรมพัฒนาได้เร็วกว่าภาคเกษตรและบริการซึ่งคุณภาพและผลิตภาพเพิ่มขึ้นช้ามาก ยังมีความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท โอกาสการเข้าถึงเทคโนโลยีการเข้าถึงทรัพยากร การเข้าถึงบริการทางสังคมและบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมทั่วถึง การเข้าถึงและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ปัญหาดังกล่าวสะท้อนความเข้มแข็งของโครงสร้างทางเศรษฐกิจและทางสังคมของไทยลงตามลำดับที่เป็นปัญหาสำคัญ คือ (1) คนไทยมีความเปราะบางและอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสถานการณ์เศรษฐกิจ ทางสังคมและวัฒนธรรม (2) คนไทยขาดทักษะและคุณสมบัติในการเลือก รับ ปรับ ใช วัฒนธรรมและเทคโนโลยีได้อย่างชาญฉลาดและรู้เท่าทัน ดังนั้นการที่คนไทยยังคุณภาพต่ำประเทศไทยจึงยังมีข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์อันเกิดจากโอกาสของกระแสโลกาภิวัตน์ กระแสการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และโอกาสจากการสื่อนวัตกรรมของประเทศไทยที่นำไปสู่การผสมผสานหรือการบรรจบกันทางวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ อย่างรวดเร็วที่จะสามารถนำมาสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระดับของศักยภาพที่สูงขึ้น พลพวงที่เกิดขึ้นตามมา คือ วิกฤตพฤติกรรมทางสังคมและวิกฤตทางวัฒนธรรมของประเทศในหลายด้าน เช่น พฤติกรรมบริโภคนิยมและค่านิยมที่เน้นวัตถุนิยมที่ให้คุณค่ากับฐานะทางสังคมและความมั่งคั่งมากกว่าความดีงามและความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น ค่านิยมที่เป็นปัจเจกสูง รักชาติรักถิ่นเอง แต่ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น ขาดความรับผิดชอบ ไม่คำนึงถึงผลกระทบของตนที่จะกระทบต่อสังคม และส่วนรวม และความรู้วิสัยส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมด้านต่างๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหาการเอาเปรียบทางสังคม ความไม่ตื่นตัวที่จะปรับตัว และปัญหาอาชญากรรมต่างๆ รวมทั้งการที่คนไทยจำนวนไม่น้อยขาดการเรียนรู้ให้เท่าทันสถานการณ์จึงปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงไม่ได้เป็นต้น

ในภาพรวมกล่าวได้ว่า การพัฒนาประเทศไทยที่มีความก้าวหน้าตามลำดับยังมิได้สร้างพื้นฐานที่เข้มแข็งเพื่อการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้เป็นฐานรายได้ที่มั่นคง มีความมั่นคงและยั่งยืนสำหรับคนทุกกลุ่มได้ กล่าวได้ว่ากลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่แท้จริงของประเทศยังไม่เข้มแข็งพอที่ยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนได้อย่างทั่วถึง ประเทศไทยยังคงต้องพึ่งพาการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศสูง เป็นเพียงประเทศผู้ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมจากต่างประเทศ โดยยังไม่สามารถเป็นผู้สร้างเทคโนโลยีโดยเฉพาะเทคโนโลยีขั้นสูงได้เอง อีกทั้งยังต้องพึ่งพาพลังงานจากต่างประเทศอย่างมาก และมีการใช้ที่ดินเปลือง โดยในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการใช้ทรัพยากรต่างๆ ในการพัฒนาประเทศไม่มีการวางกลยุทธ์ระยะยาวในการใช้และการรักษาทรัพยากรที่ชัดเจน ส่งผลให้ทรัพยากรสำคัญหลายอย่างหมดสิ้นไปอย่างรวดเร็ว หรือเสื่อมโทรมมากจนต้องอาศัยระยะเวลายาวนานที่จะฟื้นฟูให้กลับคืนมา เช่น ก๊าซธรรมชาติที่เป็นทรัพยากรพลังงานหลักของประเทศ ทรัพยากรแร่ต่างๆ และป่าไม้ เป็นต้น

สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ความได้เปรียบในด้านทรัพยากรของประเทศไทยลดลงอย่างรวดเร็ว และการพัฒนาประเทศไม่ยั่งยืน และปัญหาดังกล่าวยังกลายเป็นความเสี่ยงที่สำคัญของประเทศไทยในขณะนี้ประเทศต่าง ๆ เร่งปรับตัวเพิ่มประสิทธิภาพโดยใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งการบริหารจัดการที่ดีในขณะที่ประเทศไทยยังติดกับดักความเหลื่อมล้ำ พลิตภาพต่ำ และความไม่สมดุล รวมทั้งยังต้องยกระดับการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากขึ้น แก้ปัญหาคอร์รัปชันที่มีลักษณะหมุ่หมยมและล้าสมัยกลายเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินธุรกิจ และเร่งเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการที่ยังขาดคุณภาพในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะและการให้บริการสาธารณะ

ข้อจำกัดของประเทศไทยนำไปสู่กับดักการพัฒนาประเทศ

Source : IMD (2016)

3

กับดักในปัจจุบัน

กับดักผลิตภาพต่ำ กับดักความเหลื่อมล้ำ กับดักความไม่สมดุล

ดังนั้น ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกที่ก้าวเข้ามาอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องทบทวนแนวทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา วิเคราะห์ทำความเข้าใจถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความเสี่ยง/ภัยคุกคามของประเทศภายใต้แนวโน้มกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในทุกด้านอย่างรอบคอบเพื่อกำหนดเป้าหมายอนาคตประเทศ กำหนดยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาที่จะพลิกโฉมประเทศไปสู่เป้าหมายอนาคตที่วางไว้ให้พัฒนาความก้าวหน้า มีความมั่นคงและมีความแข็งแกร่งได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว โดยจะต้องปฏิรูปประเทศเพื่อกำจัดจุดอ่อนในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง**การปรับสมดุลการดำเนินงานและการบริหารจัดการภาครัฐให้มีบูรณาการ มีประสิทธิภาพ โปร่งใส มีธรรมาภิบาล ลดปัญหาคอร์รัปชันและระบบอุปถัมภ์** นั้นนับว่าเป็นเงื่อนไขของความสำเร็จของการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศไปสู่อนาคตที่พึงประสงค์ รวมทั้งต้องเร่งกระจายอำนาจและการแบ่งความรับผิดชอบสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้การแก้ปัญหาและการตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาในพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องวางระบบและกลไกที่ป้องกันการดำเนินนโยบายประชานิยมที่สร้างค่านิยมการไม่พึ่งพาตนเองให้กับประชาชนบางกลุ่ม และสร้างความเสียหายให้กับประเทศ รวมทั้งต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ ปรับปรุงกฎระเบียบให้มีความทันสมัย ลดความซ้ำซ้อน และมีความชัดเจน โดยมีกระบวนการจัดทำนโยบายสาธารณะ: กฎระเบียบ และกฎหมายที่มีการวิเคราะห์ได้เสีย ผลกระทบต้นทุนต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างรอบคอบ (Regulatory Impact Assessment: RIA)

	World	Thailand
Breakthrough Technology (2002 - 2016) : MIT	Self-Driving Vehicle, Quantum computer, Gene Therapy, Crypto currency, Robot, Hot Solar Cells, Artificial Intelligence, Reinforcement Learning	
CO2 emissions (metric tons per capita) : World bank	3.093 (1960) 4.991 (2013)	0.136 (1960) 4.448 (2013)
Natural disaster (USD) : UNISDR	1.4 trillions (2005-2014)	4.2 billion (2005-2014)
Average death rate due to natural disasters (per 100,000 population) : WHO	0.2	0.3
Terrorist Attacks and fatalities (2016) : ESRI	1,441 attacks 14,356 fatalities	37 attacks 44 fatalities
The average number of records exposed in a data breach claim : Net Diligence	1.70 millions (2011) 2.04 millions (2016)	
Estimate number of drug-related deaths (Persons) : UNODC	207,400 (2014)	Asia = 85,900 (2014)

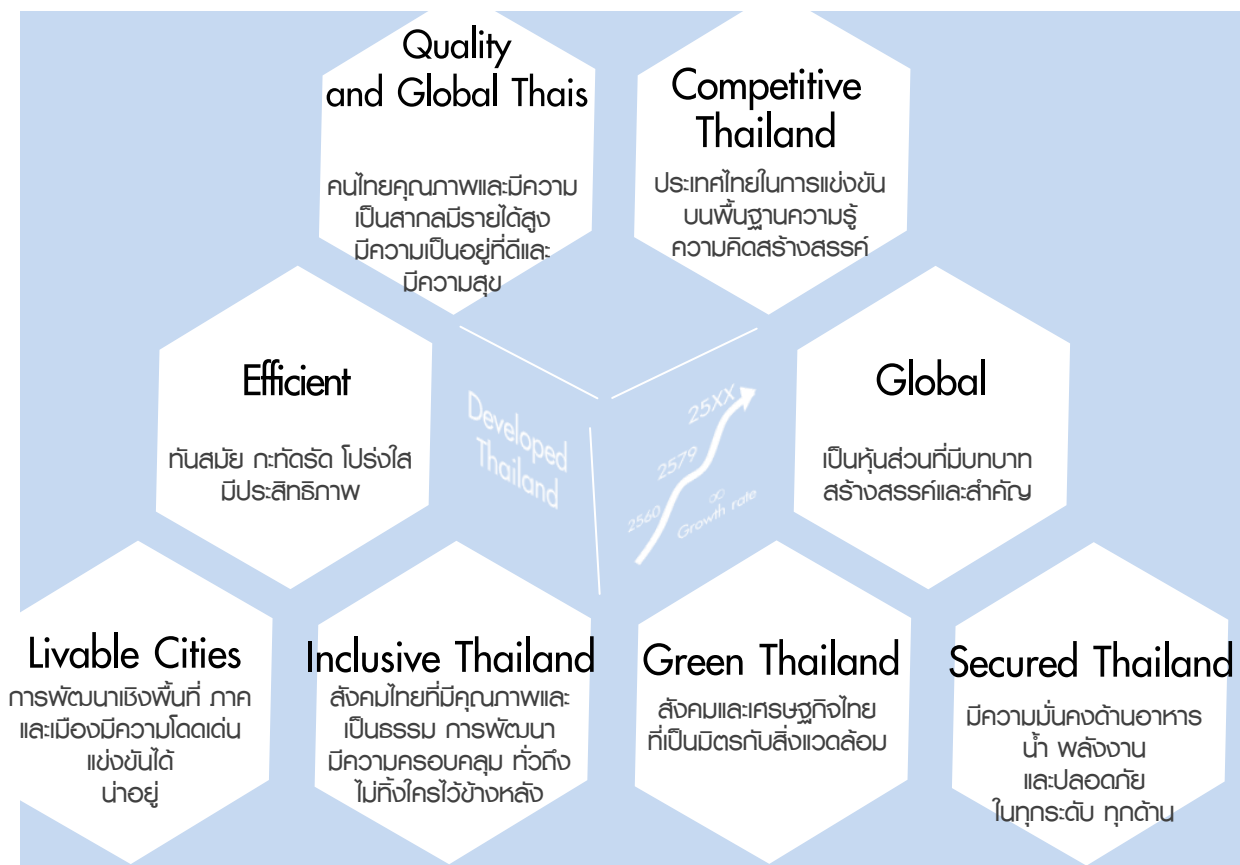
ในขณะเดียวกันต้องสามารถป้องกันและบริหารจัดการความเสี่ยงที่เกิดจากภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ เครือข่ายการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติทั้งด้านยาเสพติด และอาชญากรรมไซเบอร์ การเกิดโรคระบาดอุบัติใหม่ทั้งต่อมนุษย์ สัตว์ พืช และการเกิดสภาพแปรปรวนทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ยากจะคาดการณ์ รวมทั้งความเสี่ยงต่อความมั่นคงด้านน้ำ อาหาร และพลังงาน ซึ่งสถานการณ์เหล่านี้เป็นสถานการณ์ในระดับโลก จึงต้องมีการปรับตัวอย่างพลิกโฉมโดยมีความร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ร่วมกันเป็นกลไกและสัญญาประชาคมที่สำคัญมากขึ้นตามลำดับ และประชาคมโลกต้องปฏิบัติตามให้เกิดผลจริงยิ่งขึ้น โดยกำหนดเป็นวาระการพัฒนาระดับโลก เช่น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal : SDG) ความตกลงปารีส (Paris Agreement) ตามกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อนุสัญญาต่อต้านการก่อการอาชญากรรมข้ามชาติของสหประชาชาติ เป็นต้น ดังนั้น จึงถึงเวลาที่ประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกหนึ่งของประชาคมโลกจำเป็นต้องทบทวนสถานการณ์และหาแนวทางใหม่สำหรับการพัฒนาพลิกโฉมประเทศ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกดังกล่าวอย่างจริงจัง รวมทั้งการขับเคลื่อนให้ประเทศไทยมีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาและบทบาทสร้างสรรค์ที่โดดเด่นในเวทีนานาชาติ โดยที่คนไทยเองอยู่ดีมีสุข เป็นคนคุณภาพและมีความเป็นสากล

ท่ามกลางโอกาสและการมีจุดแข็งจึงต้องเร่งเสริมจุดแข็งให้แข็งแกร่งขึ้น เพื่อให้ประเทศไทยสามารถไขว่โอกาสการพัฒนาที่เกิดขึ้นในเชิงรุกในการยกระดับสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยมีรายได้สูง ยกระดับมาตรฐานและบรรทัดฐานสู่ระดับสากล และใช้โอกาสในการพัฒนาทางสังคมให้มีคุณภาพและสร้างโอกาสกับคนไทยในทุกภาคส่วน โอกาสใหม่ ๆ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่ประเทศไทยจะต้องก้าวให้ทันคือการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่พลิกโฉมโลก อันเกิดจากความก้าวหน้าวิทยาศาสตร์พื้นฐานซึ่งทำให้เกิดเทคโนโลยีใหม่ที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาและการใช้ปัญญาประดิษฐ์และระบบอัตโนมัติ การใช้ระบบเชื่อมต่อกันอินเทอร์เน็ต เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์สุขภาพและแห่งชีวิต การพัฒนาพลังงานทางเลือกและการเก็บกักพลังงาน และการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล รวมไปถึงการเกิดตลาดสินค้าและบริการใหม่ ๆ ที่ตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการตอบโจทย์สังคมสูงวัยในภาคส่วนต่าง ๆ ของโลก

โดยสรุป การวิเคราะห์สถานการณ์และสภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบันและแนวโน้มบริบทและเงื่อนไขการพัฒนาภายนอกประเทศดังกล่าวข้างต้น บ่งชี้ว่าประเทศไทย**มีจุดแข็ง** หลายด้าน ได้แก่ การมีตำแหน่งที่ตั้งที่สามารถเป็นจุดเชื่อมโยงและการกระจายความเชื่อมโยงที่สำคัญในภูมิภาคและเป็นการประตูสู่เอเชียที่สำคัญแห่งหนึ่ง การเป็นฐานการผลิตและบริการสำคัญที่หลากหลาย คนไทยโดยเฉลี่ยมีการศึกษาและสุขภาพดีขึ้น ระบบเทคโนโลยีสื่อสารครอบคลุมทั่วไทยเข้มแข็ง และมีความหลากหลายเชิงนิเวศ สำหรับ**จุดอ่อน**ของประเทศไทยที่สำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ในระยะเวลา 15 – 20 ปีต่อจากนี้ไป **ข้อจำกัด**ด้านทรัพยากรทั้งแรงงานและทรัพยากรธรรมชาติ พลังภาพการผลิตยังต่ำ และการพัฒนาและการใช้นวัตกรรมมีน้อย การลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนามีน้อย และมีปัญหาค่าความเหลื่อมล้ำในด้านต่าง ๆ และส่งผลให้ขาดความสามัคคีสมานฉันท์ในสังคม ขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ยังต่ำ โครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ และบริการทางสังคมยังต้องยกระดับคุณภาพอย่างทั่วถึง รวมทั้งความอ่อนแอของการบริหารราชการแผ่นดิน รวมทั้งยังจำเป็นต้องเร่งปฏิรูประบบราชการและการเมืองเพื่อให้เกิดการบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส ลดคอร์รัปชัน และการปฏิรูปกฎหมายให้ทันสมัย

สำหรับ**เงื่อนไขภายนอกที่สำคัญและท้าทายต่อการพัฒนาประเทศไทยในอนาคตในระยะ 20 ปีข้างหน้า** ที่สำคัญประกอบด้วย (1) กระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้มข้นขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีความเสี่ยงและท้าทายต่อการปรับตัวมากขึ้นจากการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีและรวดเร็วของพหุคูณ เงินทุน ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้และเทคโนโลยี และสินค้าและบริการ (2) การรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคนำไปสู่ความเชื่อมโยงทุกระบบมากขึ้น ในขณะที่ศูนย์รวมอำนาจทางเศรษฐกิจโลกเคลื่อนย้ายมาสู่เอเชีย (3) การเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลกส่งผลให้เกิดโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ แต่มีความเสี่ยงให้เกิดการแย่งชิงแรงงานและเงินทุน (4) เทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันจะเป็นโอกาสทางธุรกิจและการดำรงชีวิตของคนได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นเงื่อนไขที่ทำให้การแข่งขันมีความยากลำบากมากขึ้น และหากไม่รู้จักทำการอาจส่งผลเสียจากการนำมาใช้ไม่เหมาะสม (5) สภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกมีความผันผวน ความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีความเสี่ยงต่อความมั่นคงด้านอาหาร น้ำ และพลังงาน กฎระเบียบและข้อตกลงด้านสิ่งแวดล้อมจะมีความเข้มข้นและเข้มงวดขึ้น (6) แนวโน้มความต้องการพลังงานสะอาดและพลังงานทดแทนเพิ่มขึ้น ต้องสร้างสมดุลความมั่นคงด้านพลังงานและอาหาร (7) ความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่องและมีข้อจำกัดของรูปแบบและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้พื้นที่ และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (8) การยึดถือหลักการบริหารจัดการที่ดีและระบอบประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนที่มีความเข้มข้นมากขึ้น

บนพื้นฐานการวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มในด้านต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ ที่บ่งชี้ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความเสี่ยงและภัยคุกคาม รวมทั้งความท้าทายในด้านต่าง ๆ การขับเคลื่อนการพัฒนาให้ประเทศเจริญก้าวหน้าไปในอนาคตนั้น จำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ในระยะยาวและกำหนดเป้าหมายภาพอนาคตประเทศไทยที่ต้องบรรลุภายในปี 2579 ทั้งจากมุมมองด้านสภาพสังคมไทย คุณลักษณะของคนไทย ความก้าวหน้าของการพัฒนา ลักษณะปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ของการพัฒนาระบบบริหารราชการแผ่นดิน รูปแบบทางธุรกิจและฐานะทางเศรษฐกิจ และสาขาการผลิตและบริการที่โดดเด่น ประกอบด้วย (1) คนไทยคุณภาพและมีความเป็นสากล (Quality Thais and Global Citizens) มีรายได้สูง มีความเป็นอยู่ที่ดีและมีความสุข (2) สังคมไทยที่มีคุณภาพและเป็นธรรม การพัฒนามีความครอบคลุมทั่วถึง ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Inclusive Thailand) (3) ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก (Competitive Thailand) บนพื้นฐานของความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม มีความโดดเด่นในเศรษฐกิจฐานชีวภาพและอุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต (New S-Curves) เป็นแหล่งท่องเที่ยวและบริการสุขภาพคุณภาพสูง โดยมีลักษณะของสังคมประกอบการที่ผลิตได้ขายเป็น และเศรษฐกิจฐานรากของประเทศมีความหลากหลาย ครอบคลุม และแข็งแกร่ง (4) พื้นที่พัฒนาพิเศษ ภาค และเมืองมีความโดดเด่น มีเมืองสีเขียว แข่งขันได้ และน่าอยู่สำหรับทุกคนกระจายทั่วทั้งประเทศ (5) สังคมและเศรษฐกิจไทยที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Thailand) (6) ประเทศไทยมีความเป็นสากล เป็นหุ้นส่วนการพัฒนามีบทบาทสร้างสรรค์ และมีบทบาทสำคัญในเวทีโลก (7) มีความมั่นคงในด้าน อาหาร น้ำ และพลังงาน และเป็นประเทศที่มีความมั่นคงปลอดภัยในทุกระดับและทุกด้าน (Secured Thailand) และ (8) มีภาครัฐที่กระตือรือร้นทันสมัย โปร่งใส มีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญของร่างยุทธศาสตร์ชาติฉบับนี้ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ เป้าหมายอนาคตของชาติที่คนไทยทุกคนต้องการบรรลุร่วมกัน รวมทั้งยุทธศาสตร์หลัก/นโยบายแห่งชาติและมาตรการเฉพาะ ซึ่งเป็นแนวทาง ทิศทาง และวิธีการที่ทุกองค์กร และคนไทยทุกคนต้องมุ่งดำเนินการไปพร้อมกันอย่างประสานสอดคล้อง เพื่อให้บรรลุซึ่งสิ่งที่คนไทยทุกคนต้องการคือ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในทุกสาขาของกำลังอำนาจแห่งชาติ อันได้แก่ การเมืองภายในประเทศ การเมืองต่างประเทศ เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และคนไทยทุกคนอยู่ดีมีสุข

ภาพอนาคตประเทศไทยในอนาคตอีก 20 ปีข้างหน้า

เป้าหมายอนาคตประเทศไทย ปี 2579 : **ร่วมมือกันขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว**

ประเทศไทยมีความมั่นคงในทุกมิติ มีความพร้อมในการป้องกันภัยคุกคามทุกรูปแบบจากภายในและภายนอกประเทศ เป็นที่ยอมรับของประชาคมโลก การเมืองมีเสถียรภาพ สังคมมีความสามัคคีปรองดอง ประชาชนมีความสุข และมีความมั่นคงด้านอาหาร น้ำ และพลังงาน

เศรษฐกิจและสังคมไทยมีการพัฒนาย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยสถาบันหลักของชาติดำรงอยู่อย่างมั่นคงเป็นจุดยึดเหนี่ยวของสังคมมีความสามัคคีของคนในชาติ มีความสงบและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในทุกพื้นที่ และมีระดับรายได้ในกลุ่มประเทศรายได้สูง มีความเป็นธรรมในสังคม และความเหลื่อมล้ำลดลงในทุกมิติ ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในภูมิภาคและโลก

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ผลิตได้ขายเป็น การพัฒนาเศรษฐกิจ ตั้งอยู่บนฐานพิสัยทัศน์ ฐานดิจิทัล และฐานชีวภาพ มีการเติบโตอย่างมีคุณภาพ กระจายฐานการผลิตและบริการไปในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างทั่วถึง มีเสถียรภาพ แข่งขันบนฐานการพัฒนาและใช้นวัตกรรม และมีการผลิตและบริการ และการลงทุนที่เชื่อมโยงในอาเซียน ซึ่งส่วนนี้เป็นพื้นฐานสำคัญให้ประเทศพัฒนาเข้าสู่การมีรายได้สูงภายในปี 2579 และเป็นประเทศพัฒนาแล้ว

ภาคเกษตร เป็นฐานการผลิต bio-bases ที่สำคัญ เป็นฐานการผลิตอาหารที่มั่นคงและปลอดภัย และเป็นฐานการผลิตที่มีประสิทธิภาพการผลิตสูง มีระบบบริหารจัดการที่ดินด้านประมง

ภาคอุตสาหกรรม ฐานอุตสาหกรรมเดิมมีศักยภาพสูงขึ้น มีอุตสาหกรรมอนาคตที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นฐานรายได้ใหม่ โดยมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางการผลิต การค้า และการลงทุนในอนุภูมิภาคและภูมิภาคอาเซียน เช่น ศูนย์การผลิตรถยนต์และชิ้นส่วน ศูนย์ทดสอบและวิจัยพัฒนารถยนต์และชิ้นส่วนเอเชีย ศูนย์กลางการผลิตพลังงาน/วัสดุชีวภาพของภูมิภาคอาเซียน ศูนย์กลางผลิตอุตสาหกรรมดิจิทัล เป็นต้น

ภาคบริการ ธุรกิจบริการเดิมได้รับการพัฒนาระดับคุณภาพและศักยภาพให้สูงขึ้น เช่น การขนส่ง ทั้งทางบก ทางอากาศ และทางทะเล และส่งเสริมธุรกิจบริการอนาคตให้เป็นฐานรายได้ใหม่ โดยมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางการลงทุนและการให้บริการของภูมิภาคอาเซียน เช่น ศูนย์กลางการให้บริการสุขภาพของภูมิภาคอาเซียน เมืองหลวงแห่งการท่องเที่ยวและบริการของอาเซียน ศูนย์บริการทางการเงิน การศึกษานานาชาติ และบริการด้านโลจิสติกส์

วิสาหกิจและการดำเนินธุรกิจ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเข้มแข็ง เป็นฐานการผลิตและบริการที่สำคัญของประเทศ

คนไทยในอนาคต มีศักยภาพในการร่วมกันพัฒนาประเทศ สามารถปรับตัวรองรับรับการพัฒนาในอนาคต มีความพร้อมทั้งกายใจ สติปัญญา มีทักษะในการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มีจิตสำนึกวัฒนธรรมที่ดีงาม คุณค่าความเป็นไทย และมีความรับผิดชอบ เป็นรากฐานที่มั่นคงของชุมชน สังคม รักชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์

สังคมไทยเป็นสังคมที่เป็นธรรม มีความเหลื่อมล้ำน้อย อัตราความยากจนต่ำ มีการกระจายโอกาสเข้าถึงทรัพยากรสร้างฐานอาชีพ บริการทางสังคมที่มีคุณภาพ และกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึง ไม่มีการคอร์รัปชัน โดยที่ประชาชนทุกช่วงวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดี ครอบครัวอยู่ดีมีสุข

เศรษฐกิจและสังคมพัฒนาอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจสีเขียว ระดับการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่ำ มีพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้น ประชาชนมีพฤติกรรมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ระบบการบริหารภาครัฐมีประสิทธิภาพ ก้นสมัย รับฟังเสียง รับฟังเสียง โปร่งใส ตรวจสอบได้และประชาชนมีส่วนร่วม กระจายอำนาจและมีการกำหนดภารกิจที่เหมาะสมระหว่างส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น

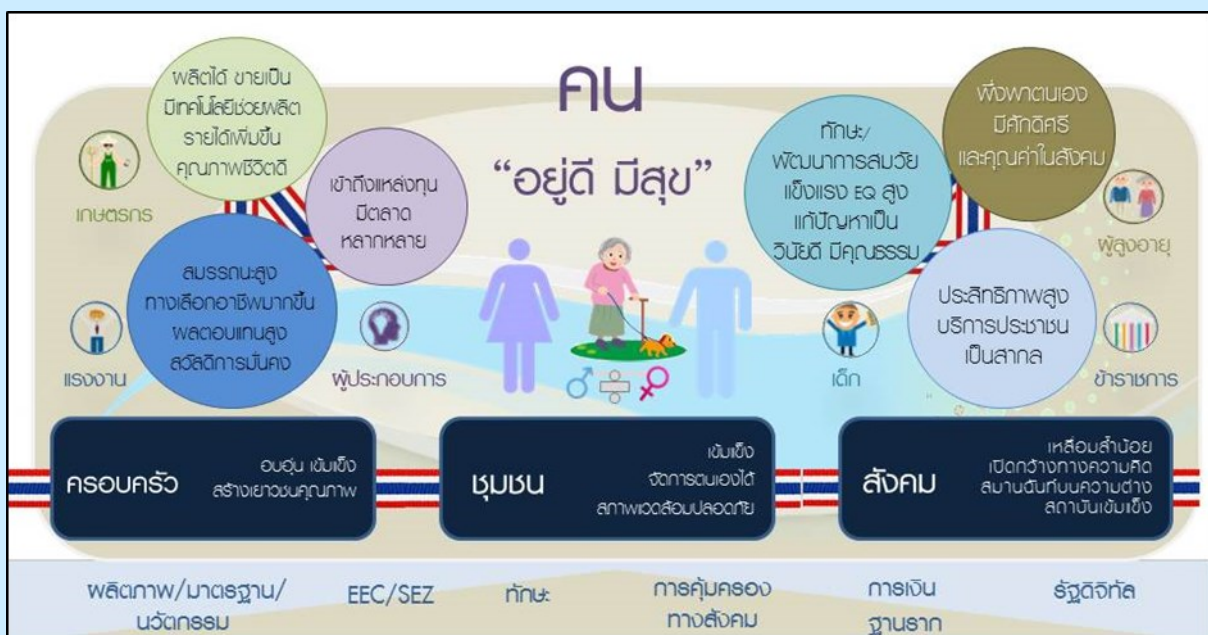
เป้าหมายอนาคตประเทศไทย ปี 2579

ในการที่จะก้าวเดินไปให้บรรลุเป้าหมายอนาคตประเทศไทยที่กำหนดร่วมกัน อย่างมีเอกภาพและไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ประชาชนไทยทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกัน ในการขับเคลื่อนการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง โดยมีประเด็น การพัฒนาสำคัญที่เป็นแกนจัดหรือตัวพลิกโอมประเทศ ประกอบด้วย

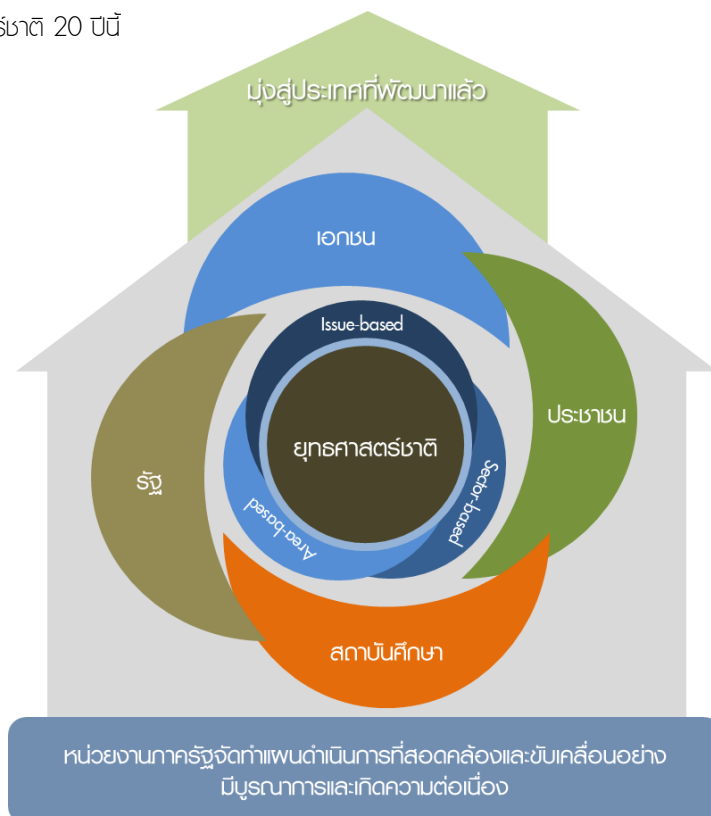
- (1) การพัฒนาคน/ทรัพยากรมนุษย์ ในทุกช่วงวัย เป็นการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทักษะคิด สุขภาพกายและจิตใจ และจิตวิญญาณอย่าง จริงจัง เพื่อให้คนไทยเป็นคนคุณภาพอย่างแท้จริง
- (2) การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม โดยเฉพาะ อย่างยิ่งจากการให้บริการทางสังคมคุณภาพสูงอย่างทั่วถึง
- (3) การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมให้ ก้าวหน้ากับโลกที่ตอบโจทย์การผลิตและบริการที่มีมูลค่าสูงและแข่งขันได้และมี คุณค่าที่ทำให้คุณภาพชีวิตดี โดยการสร้างสภาวะแวดล้อมและปัจจัยสนับสนุน ที่เอื้อต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม ตลอดจนห่วงโซ่มูลค่า เพื่อก้าวข้ามกับดักการเป็นผู้ออกเทคโนโลยีไปสู่การเป็นผู้ผลิตและขายเทคโนโลยี
- (4) การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการที่มุ่งสู่คุณภาพ มาตรฐาน และ ความยั่งยืน รวมถึงการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจศักยภาพสูงบนฐานของการ เพิ่มผลิตภาพ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณค่าเพิ่ม สำหรับการพัฒนาระบบ
- (5) การปฏิรูปภาครัฐและกฎหมาย กฎระเบียบ เพื่อสร้างความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ ให้บริการคุณภาพอย่างทั่วถึงทั่วถึง และเป็นธรรม

ทุกภาคส่วน
ต้องร่วมมือกัน
เพื่อขับเคลื่อน
ประเด็นการ
พัฒนาที่เป็น
แกนจัด
พลิกโอม
ประเทศ
(Smart
Thailand
New Generation)

ทั้งนี้ ภายใต้แต่ละประเด็นหลัก การกำหนดแนวทางและมาตรการในการขับเคลื่อนจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์อย่างลุ่มลึก และปัจจัยแวดล้อมรอบด้านที่จะนำไปสู่การวางแผนดำเนินการตามลำดับก่อน-หลังของการขับเคลื่อนการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างเป็นระบบโดยคำนึงถึงความเชื่อมโยงที่เป็นเหตุและผล รวมทั้งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมที่บังชี้ถึงทางเลือกทาง นโยบายและการกำหนดแนวทางในการรองรับผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ พร้อมทั้งกำหนดบทบาทของภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนด พูมืบทบาทหลักและบทบาทสนับสนุนในการพัฒนาแต่ละประเด็นที่สามารถผลักดันขับเคลื่อนในระดับปฏิบัติได้ชัดเจน นอกจากนี้การจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศตามแนวยุทธศาสตร์ชาติจะต้องมุ่งเน้นประเด็นเชิงบูรณาการที่มีลักษณะของ ความเป็นปัจจัยร่วมภายใต้กลุ่มประเด็นพัฒนาสำคัญและยุทธศาสตร์หลักในด้านต่าง ๆ และจะต้องมุ่งเน้นให้สามารถขับเคลื่อนได้ อย่างต่อเนื่อง โดยมีการกำหนดเป็นเป้าหมายที่จะต้องบรรลุในแต่ละช่วงเวลา

จากความจำเป็นที่จะต้องมีการวางรากฐานที่เข้มแข็งสำหรับการพัฒนาประเทศไทยในอนาคตในระยะยาว โดยต้องมีการ ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีบูรณาการ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จึงได้กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มี ยุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในระยะยาวตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำ แผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว “ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)” จึงเป็นหัวใจหลักของการปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทย เพื่อให้เป็นกลไกการ ขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่เป้าหมายอนาคตของประเทศที่พึงประสงค์ได้อย่างไม่ชะงักงัน อีกทั้งยังเป็นการกำหนดให้ฝ่ายบริหารมี ความรับผิดชอบร่วมกันที่จะต้องขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายที่กำหนดอย่างมีเอกภาพตามกำหนดช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ด้วย ทั้งนี้ ร่างยุทธศาสตร์ชาติฉบับนี้ ได้มีการพิจารณาจากทุกมิติ ทั้งในมิติของประเด็นการพัฒนา (Issue-based) มิติการพัฒนาราย สาขา (Sector-based) และมิติการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area-based) โดยที่ประชาชนทุกภาคส่วนมีบทบาทสำคัญตั้งแต่ในขั้นตอน การจัดทำ การขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ และการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลที่เกิดขึ้น เกิดเป็นพลังร่วมในการก้าวไปสู่เป้าหมาย อนาคตประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

สาระสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติฉบับนี้ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์และเป้าหมายของชาติที่คนไทยทุกคนต้องการบรรลุร่วมกัน รวมทั้งนโยบายแห่งชาติและแนวทางการพัฒนาที่ทุกองค์กรและคนไทยทุกคนต้องมุ่งดำเนินการไปพร้อมกันอย่างประสานสอดคล้อง เพื่อให้บรรลุซึ่งสิ่งที่คนไทยทุกคนต้องการคือ ประเทศไทยมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในทุกสาขาของกำลังอำนาจแห่งชาติ อันได้แก่ การเมืองภายในประเทศ การเมืองต่างประเทศ เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพลังงาน การทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นต้น

ส่วนที่ 2

สภาพแวดล้อมการพัฒนา
และความท้าทายที่ประเทศไทย
ต้องพร้อมจะเผชิญ

ความท้าทายที่ประเทศไทยต้องพร้อมจะเผชิญ

ในอนาคต 20 ปีข้างหน้า บริบทและสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว พลวัตสูง และซับซ้อนหลากหลายมิติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออนาคตการพัฒนาประเทศไทยอย่างมาก ประเทศไทยจึงจำเป็นต้อง “รู้เท่าทัน” และ “เข้าใจ” บริบทต่างๆ เหล่านี้อย่างลึกซึ้ง ทั้งโอกาสที่จะเกิดขึ้นและความเสี่ยงความท้าทายที่ต้องบริหารจัดการได้อย่างชาญฉลาดและทันเหตุการณ์ เพื่อที่จะกำหนดกลยุทธ์ทั้งเชิงรุกในการใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นและเชิงรับในการบริหารความเสี่ยงบนพื้นฐานของความเข้าใจถึง “จุดแข็ง” และ “จุดอ่อน” ของประเทศอย่างรอบด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะในเชิงโครงสร้างทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศภายใต้ภาพอนาคตประเทศไทยที่กำหนดเป็นเป้าหมายและตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศที่ชัดเจนในการที่จะพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วให้ได้ภายในปี 2579

เข้าใจบริบทโลกและสถานการณ์ภายใน

สถานการณ์และแนวโน้มโลกในอนาคตมีหลากหลายมิติ และมีความซับซ้อนเกี่ยวพันซึ่งกันและกันอย่างมาก คำถามที่สำคัญสำหรับประเทศไทย คือ บริบทที่จะเกิดขึ้นเหล่านั้นจะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างไร จะบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดความเสี่ยงหรือผลกระทบให้ต่ำสุดได้อย่างไร สำหรับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกที่สำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศไทยในอนาคตอย่างมากและเป็นแนวโน้มที่มีโอกาสสูงที่จะเกิดขึ้นในบางเรื่องนั้นแทบจะกล่าวได้ว่า จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

แนวโน้มบริบทโลกที่สำคัญ อาจจำแนกเป็น 5 ด้าน คือ

ด้านการเมืองและความมั่นคงโลก การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดด้านเทคโนโลยี
ด้านโครงสร้างประชากรและกระแสสังคมโลก แนวโน้มสถานการณ์และระบบเศรษฐกิจโลก
และด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมโลก

แนวโน้มบริบททั้ง 5 ด้านดังกล่าวจะส่งผลอย่างมากต่อรูปแบบและเวทีการแข่งขันทางธุรกิจ (Business Model and Competition Platform) ระบบและปฏิสัมพันธ์เชิงสังคม (Social System and Interaction) และคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งจะเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายสำหรับประเทศไทยในการที่จะพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ในระยะยาว

สำหรับปัจจัยและแนวโน้ม ปัจจัยภายในประเทศที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนที่สำคัญประกอบด้วย โครงสร้างทางประชากรและสถานการณ์ทางสังคมไทย ปัญหาความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและพัฒนาและนวัตกรรม สถานการณ์และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ชัดความสามารถในการแข่งขัน สถานการณ์และแนวโน้มด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งปัจจัย และสถานการณ์ภายในประเทศดังกล่าวเมื่อเผชิญหรือบรรจบเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกแล้วอาจจะสร้างโอกาสและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศโดยใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกบนพื้นฐานของจุดแข็งที่มี หรืออาจจะกลายเป็นความเสี่ยงและภัยคุกคามที่บริหารจัดการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายจากจุดอ่อนท่ามกลางปัจจัยเสี่ยงและความท้าทายจากปัจจัยภายนอกประเทศ

สภาพแวดล้อมการพัฒนาที่ต้องเตรียมตัว

เพศในระย: 20 ปี ข้างหน้า

ภายนอกประเทศ

- **โลกาภิวัตน์**
การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ
ศูนย์กลางอำนาจทางเศรษฐกิจ
- **การเปลี่ยนแปลงพลิกโฉมเทคโนโลยี**
ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต
- **สังคมผู้สูงอายุ**
ก่อให้เกิดการแย่งชิงแรงงาน
- **การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ**
- **ความเป็นเมืองเติบโตเร็ว**
และกฎเกณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อมเข้มงวด
- **ภัยรูปแบบใหม่**
ด้านไซเบอร์ และการก่อการร้าย
- **การใช้พลังงานรูปแบบใหม่**
สะอาด มั่นคง ยั่งยืน
- **หลักสากลที่ต้องปฏิบัติตาม**
 - สิทธิมนุษยชน
 - ประชาธิปไตย

ภายในประเทศ

- **สังคมผู้สูงอายุ**
- **ความเหลื่อมล้ำในสังคม**
- **คนขาดคุณธรรม จริยธรรม**
ขาดวินัย และจิตสาธารณะ
- **เศรษฐกิจพึ่งพิงตลาดต่างประเทศ**
และมี **ความผันผวนสูง**
- **ระบบบริหารราชการแผ่นดินประสิทธิภาพต่ำ**
- **ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม**

1 สถานการณ์และแนวโน้มด้านความมั่นคง

สถานการณ์และแนวโน้มด้านความมั่นคงระดับโลก ระดับภูมิภาค และภายในประเทศ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความมั่นคงในแต่ละช่วงเวลา โดยภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นและภัยคุกคามทางทหารจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศไทย เพื่อให้คนไทยในชาติมีภูมิคุ้มกันและมีความพร้อมในการเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ การวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มด้านความมั่นคง ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ สถานการณ์ความมั่นคงในระดับโลก สถานการณ์ความมั่นคงในระดับภูมิภาค สถานการณ์ความมั่นคงภายในประเทศ และประเด็นท้าทายและผลกระทบด้านความมั่นคงของไทย

1.1 สถานการณ์และแนวโน้มด้านความมั่นคงในระดับโลก

1.1.1 การเมืองระหว่างประเทศ ประเทศมหาอำนาจโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน สหพันธรัฐรัสเซีย ยังคงมีบทบาทสำคัญในเวทีโลกและมีการแข่งขันการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการทหารไปยังประเทศและภูมิภาคต่างๆ เพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์ รวมทั้งเป็นการถ่วงดุลระหว่างขั้วอำนาจต่าง ๆ ยุโรประมีการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและร่วมมือกับสหรัฐฯ ในการต่อต้านการก่อการร้ายและรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ในขณะที่ภูมิภาคตะวันออกกลางยังคงประสบความขัดแย้งรุนแรง และประสบแรงกดดันจากชาติตะวันตกในการรื้อฟื้นรัฐเคสฟะฮ์² เช่นเดียวกับภูมิภาคเอเชียกลางที่ยังคงขาดเสถียรภาพและเป็นแหล่งอิทธิพลของจีนและรัสเซีย สำหรับแอฟริกาจะกลายเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์และตลาดการค้าที่สำคัญ รองจากเอเชียแอฟริกาจะยังคงประสบกับความรุนแรงและการพัฒนาที่สำคัญ ในขณะเดียวกัน ยังมีความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาความขัดแย้งด้านเขตแดนในหลายพื้นที่ของโลกโดยยังไม่มีแนวโน้มยุติในอนาคตอันใกล้และจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การสะสมอาวุธและการเพิ่มขีดความสามารถทางการทหาร สถานการณ์และโครงสร้างการเมืองระหว่างประเทศรวมทั้งความเสี่ยงความขัดแย้ง นับเป็นบริบทสำคัญในการกำหนดนโยบาย/ยุทธศาสตร์/ท่าทีของไทยท่ามกลางพลวัตของภูมิรัฐศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่าทีของมหาอำนาจต่าง ๆ การกลุ่มทางเศรษฐกิจในภาคส่วนต่าง ๆ ของโลก และการเกิดขั้วอำนาจทางเศรษฐกิจใหม่ ๆ

1.1.2 องค์การระหว่างประเทศและบรรษัทข้ามชาติ จะยังมีบทบาทและความสำคัญในการกำหนดระเบียบ กติกาและทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศรวมทั้งมาตรฐานสากลในด้านต่าง ๆ มากขึ้น โดยที่สหประชาชาติเป็นองค์การระหว่างประเทศให้ความสำคัญในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงของโลก นอกจากนี้ องค์การระหว่างประเทศอื่นๆ ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกติกาการระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารราชการของประเทศอื่นๆ ให้ต้องปฏิบัติตาม อาทิ การกำหนดกฎการบินปลอดภัยขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) องค์การระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน และองค์กรที่เพียรระวังด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น **จึงนับเป็นความจำเป็นที่ประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกของประชาคมโลกจะต้องสร้างความพร้อมในการที่จะยกระดับมาตรฐานและมีการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบกติกาสากลในด้านต่าง ๆ**

1.1.3 ความเสี่ยงปัญหาความมั่นคงโลก ในระยะ 20 ปีข้างหน้าในขณะที่ประเทศต่างๆ จะยังคงแข่งขันกันเพื่อขยายอิทธิพลด้านต่างๆ ดังกล่าวแล้ว มีแนวโน้มว่า ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐจะพยายามเพิ่มบทบาท ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของโลกลบเลือนขอบเขตจากเดิมที่มุ่งเน้นความมั่นคงทางการทหารเป็นหลัก ปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษยชาติได้มากประกอบด้วยประเด็นปัญหาหลักหลายประการ อาทิ ปัญหาการก่อการร้าย ที่มีความซับซ้อนมากขึ้นทั้งรูปแบบและวิธีการก่อการร้าย โดยจะอาศัยช่องทางอินเทอร์เน็ตในการชวนเชื่อและบ่มเพาะแนวคิดหัวรุนแรงกับบุคคล ทั้งนี้เป้าหมายการก่อการร้ายจะมุ่งโจมตีสถานที่สาธารณะที่ส่งผลกระทบต่อความเสียหายจำนวนมาก ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ จะมีการขยายตัวและทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีและการเชื่อมโยงระหว่างกัน โดยปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่สำคัญในระดับโลก ได้แก่ ปัญหาการลักลอบค้าอาวุธ ปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจทั้งด้านการเงินและทรัพย์สินทางปัญญา ปัญหาอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ที่มีความเชื่อมโยงกับการก่ออาชญากรรมอื่นๆ อาทิ การฟอกเงิน การปลอมแปลงบัตรเครดิต การขโมยหรือปลอมแปลงข้อมูลส่วนบุคคล และปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม อาทิ การลักลอบค้าสัตว์ป่า การลักลอบค้าไม้ การลักลอบขนส่งแร่ธาตุข้ามแดน และการลักลอบขนยาเสพติดและค่าพลังงานและน้ำมันเชื้อเพลิง และปัญหาความมั่นคงทางไซเบอร์ จะมีความรุนแรงมากขึ้นและสร้างความเสียหายที่เป็นวงกว้างในเชิงระบบได้มากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาการใช้ช่องทางไซเบอร์ในการจารกรรมข้อมูล การโจมตีโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค

* แผนการองค์การประมุขของอาเซียนที่สำนักงานปกครอง

1 สถานการณ์และแนวโน้มด้านความมั่นคง

นอกจากนี้ ยังมีความเสี่ยงที่จะกระทบคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของมนุษย์ในภาพรวมที่จะกดดันให้นานาชาติต้องร่วมมือเพื่อบริหารจัดการความเสี่ยงด้วยกัน และประเทศไทยเองจะต้องวางระบบการบริหารจัดการความเสี่ยงไว้ล่วงหน้าอย่างรอบคอบ อาทิ ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงพันพวงของสภาพภูมิอากาศ และภัยธรรมชาติที่มีระดับความรุนแรงมากขึ้น ความเสี่ยงต่อความมั่นคงด้านอาหารและแหล่งน้ำ อันเป็นผลกระทบต่อเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรง โดยมีการคาดการณ์ว่า ใน พ.ศ. 2493 จะมีประชากรที่ประสบภาวะหิวโหยมากถึง 130 ล้านคน รวมทั้งความเสี่ยงต่อความมั่นคงด้านพลังงาน อันเนื่องมาจากข้อจำกัดของปริมาณพลังงานเทียบกับความต้องการพลังงานที่เพิ่มขึ้นของโลก ส่งผลให้มีการแสวงหาพลังงานใหม่ๆ ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศได้ และในขณะเดียวกันก็นำไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยี การวิจัยและการพัฒนาพลังงานทางเลือกและรูปแบบการเก็บกักพลังงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการพัฒนารูปแบบการคมนาคมขนส่งและยานพาหนะที่ใช้พลังงานทางเลือกที่สะอาดและประหยัดพลังงานจะมีความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดด

1.2 สถานการณ์และแนวโน้มความมั่นคงในภูมิภาค

1.2.1 การรวมกลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคเพื่อสร้างพลังทางเศรษฐกิจและรักษาความมั่นคงร่วมกัน และการขยายอิทธิพลของมหาอำนาจในภูมิภาค ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ก่อปรกัจะมีกรรวมตัวกันมากขึ้นผ่านกลไกประชาคมอาเซียน ประชาคมอาเซียนจะมีความเชื่อมโยงและรวมตัวกันในหลากหลายมิติมากขึ้น ทั้งทางด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคม อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างพัฒนาการทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก รวมทั้งมีลักษณะเป็นภูมิภาคไร้พรมแดนมากขึ้นจากการเชื่อมโยงผ่านเส้นทางคมนาคมและข้อตกลงการขนส่งข้ามแดน การอำนวยความสะดวกทางการค้าและความเชื่อมโยงของผู้คนในภูมิภาค อย่างไรก็ตาม การเป็นประชาคมเป็นความท้าทายโดยเฉพาะการที่ประเทศสมาชิกยังมีลักษณะการปกครองและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน การสร้างความเป็นประชาคมและการเปิดกว้างของการติดต่อระหว่างกันอย่างเสรีทำให้มีความเสี่ยงที่จะเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการย้ายถิ่นฐานของประชากรในภูมิภาค และการขยายตัวของอาชญากรรมข้ามชาติและเศรษฐกิจนอกระบบและในขณะเดียวกันก็ส่งผลให้มีแนวโน้มของการแข่งขันและการขยายอิทธิพลของชาติมหาอำนาจ ทั้งในรูปแบบของการใช้พลังงานทางทหารและทางเศรษฐกิจเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ของตน และการเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของประเทศต่างๆ ในภูมิภาค ก่อปรกักับพื้นที่ทางทะเลของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีมูลค่าสูงและมีความสำคัญในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ โดยเป็นจุดยุทธศาสตร์เส้นทางการเดินเรือที่สำคัญของโลกและเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลที่สำคัญ ส่งผลให้มหาอำนาจมุ่งที่จะรักษาและแผ่ขยายอิทธิพลของตนเองในพื้นที่ดังกล่าว

1.2.2 ความขัดแย้งทางดินแดน ประเทศที่ยังคงมีปัญหาคความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนและอาณาเขตทางทะเลระหว่างกัน รวมถึงการขยายบทบาทของมหาอำนาจที่เข้ามาแสวงประโยชน์ ทำให้ประเทศเอเชียมีการเพิ่มงบประมาณและขีดความสามารถทางการทหารอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การที่ประเทศในภูมิภาคยังขาดแนวทางในการบริหารจัดการความขัดแย้งและข้อพิพาทร่วมกันจะส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน

1.2.3 ปัญหาการย้ายถิ่นฐานของประชากร การย้ายถิ่นฐานของประชากรระหว่างกันและจากประเทศอื่นๆ เข้าสู่ประเทศไทยยังคงมีอยู่ โดยที่บางส่วนจะมีลักษณะผิดกฎหมายและประสบปัญหาการผลักดันกลับสู่ประเทศต้นทาง ส่งผลให้ผู้อพยพจำนวนมากยังตกค้างอยู่ในประเทศไทย และเกิดปัญหาอื่นๆตามมา เช่น ปัญหาสาธารณสุข ปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลตามกฎหมาย ปัญหาการศึกษา ปัญหาความขัดแย้งกับชุมชนชาวไทยซึ่งหากขยายตัวและมีความรุนแรงมากขึ้นจะส่งผลกระทบต่อความสงบของประเทศและการพัฒนาเศรษฐกิจและความสงบเรียบร้อยของสังคม ดังนั้นจึงความจำเป็นที่จะต้องวางระบบป้องกันและแก้ไขปัญหาให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งควรมีการกำหนดนโยบายการย้ายถิ่นที่ชัดเจนเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานภายใต้โครงสร้างประชากรสูงอายุ โดยมุ่งเน้นกลุ่มแรงงานฝีมือและคุณภาพมากขึ้น

สำหรับความเสี่ยงต่อความมั่นคงจากปัญหาอื่น ๆ นั้นมีความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากปัญหาในระดับโลก อาทิ ปัญหาโรคราบาด ภัยพิบัติ ปัญหาการค้าการร้าย ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความมั่นคงด้านอาหาร น้ำ และพลังงาน ความมั่นคงและการรักษาผลประโยชน์ทางทะเล และความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ เป็นต้น

1 สถานการณ์และแนวโน้มด้านความมั่นคง

1.3 สถานการณ์และแนวโน้มความมั่นคงภายในประเทศ

สถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศ มีแนวโน้มเป็นปัญหาที่ยังดำรงอยู่ โดยบางปัญหามีสาเหตุจากปัจจัยแวดล้อมภายนอกประเทศและความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่ทำให้ปัญหาเหล่านี้ขยายตัวขึ้นจนเป็นสิ่งที่ท้าทายในการบริหารจัดการเพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศ อาทิ การหมิ่นสถาบันหลักของชาติ ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การทุจริตและประพฤติมิชอบ ความเชื่อมั่นในการบริหารประเทศตามหลักนิติธรรม ยาเสพติด ความไม่มั่นคงทางการเมือง ประกอบกับความยากไร้ทางเศรษฐกิจของประเทศทำให้เกิดความขัดแย้งของคนในชาติ ที่ส่งผลกระทบต่อความสามัคคีเกิดความวุ่นวาย การเมืองขาสถียรภาพส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจจะจัดเป็นช่วงๆ ตลอดจนปัญหา อาชญากรรมข้ามชาติ และสาธารณภัยขนาดใหญ่ นอกจากนี้ การที่ค่าเล่าที่ดังของไทยอยู่ใจกลางภูมิภาค ส่งผลให้ประเทศมหาอำนาจต่างๆ พยายามดำเนินนโยบายเพื่อขยายความสัมพันธและอิทธิพลต่อไทยเพื่อผลประโยชน์ของตน อิทธิพลระหว่างกันทั้งในระดับโลกและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การปฏิสัมพันธ์และการรักษาสุขภาพความสัมพันธ และความไว้วางใจระหว่างไทยกับประเทศมหาอำนาจต่างๆ ทำให้ไทยต้องดำเนินนโยบายด้านการต่างประเทศที่มีความอ่อนตัว ดังนี้

1.3.1 ความท้าทายต่อความมั่นคงในระดับประเทศ สำหรับความท้าทายต่อความมั่นคงภายในประเทศ ในอนาคตที่ต้องพิจารณา ได้แก่ ประเด็นข้อพิพาทด้านเขตแดนและการใช้กำลังทางทหาร การที่ไทยมีชายแดนทั้งทางบกและทางทะเลติดกับประเทศเพื่อนบ้าน หลายประเทศ ซึ่งยังไม่มีเขตแดนที่ชัดเจน อาจทำให้เกิดปัญหาการกระทบกระทั่งกัน อย่างไรก็ตาม ความท้าทาย ดังกล่าวสามารถจำกัดขอบเขตและระดับความรุนแรงให้อยู่ในเฉพาะพื้นที่ได้ โดยเป็นผลจากการเสริมสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือที่ใกล้ชิดกันและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตเชิงป้องกัน นอกจากนี้มี ประเด็นความมั่นคงทางทะเล เนื่องจากที่ตั้งของไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญทางทะเล และความซับซ้อนในการกำหนดเขตแดนทางทะเล ส่งผลให้ไทยจะเผชิญกับความท้าทายด้านการสร้างดุลยภาพในการรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ทั้งในเรื่อง ปัญหาการอ้างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเล ปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมโดยมนุษย์ กฎหมายและการบังคับใช้ กฎหมายทางทะเล ปัญหาอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับทะเล ปัญหาการลักลอบขนส่งสิ่งผิดกฎหมายทางทะเล โดยเฉพาะสินค้าและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สองทางที่มีความเสี่ยงจะนำไปใช้ในการผลิตอาวุธทำลายล้างสูง การลักลอบเข้าเมือง ผิดกฎหมาย และการกระทำอันเป็นโจรสลัด

1.3.2 ประเด็นความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่ซับซ้อนละเอียดอ่อน และมีความเชื่อมโยงกันหลายมิติ โดยมีพื้นฐานมาจากปัญหาอัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และการนำปัญหาพื้นฐานดังกล่าวมาขยายโดยกลุ่มคนที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนไปสู่ความรุนแรง ทำให้เกิดบรรยากาศความไม่ไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชนและระหว่างประชาชนกับประชาชนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ในพื้นที่ยังปรากฏปัญหาใหม่ที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ปัญหายาเสพติด ปัญหาภัยแทรกซ้อน การลักลอบค้าและขนส่งสินค้าผิดกฎหมาย บทบาทของภาคประชาสังคมโดยเฉพาะเยาวชนที่เห็นต่างจากรัฐ และถูกดึงเข้ามามีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหว รวมถึงประเด็นความไม่สงบในพื้นที่จะเป็นประเด็นที่ประจักษ์ระหว่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศ และองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศให้ความสนใจ ทั้งนี้ การดำเนินการเพื่อสร้างความเข้าใจและประสานพลังร่วมกับประชาชน เสริมสร้างการยอมรับสังคม พหุวัฒนธรรม และเสริมสร้างความร่วมมือกับมาเลเซียจำเป็นต้องมีความต่อเนื่องตามแนวทางสันติวิธี และต้องมีความเข้าใจในบริบทของพื้นที่

1.3.3 ประเด็นความขัดแย้งของคนในชาติส่งผลกระทบต่อความสามัคคีของคนในชาติ โดยกลุ่มคนที่มีความคิด/ความเชื่อทางการเมืองที่แตกต่างกันยังคงมีการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวผ่านทาง สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความขัดแย้งระหว่างกันได้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนในระยะยาว โดยประเด็นสำคัญที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นเคลื่อนไหว ได้แก่ ประเด็นสิทธิมนุษยชน เสรีภาพ และประชาธิปไตย นอกจากนี้ประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะถูกนำมาพวนวาทเป็นประเด็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองมากขึ้น ทั้งนี้ การดำเนินการโดยภาครัฐในการแก้ปัญหาการทุจริต การพัฒนาระบบยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และให้บริการทางสังคมที่มีคุณภาพและการยกระดับรายได้ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลให้ทั่วถึง ให้สัมฤทธิ์ผลจะส่งผลให้คนในสังคมมีความเชื่อมั่นในการบริหารงานของภาครัฐ

1 สถานการณ์และแนวโน้มด้านความมั่นคง

1.3.4 ประเด็นปัญหายาเสพติด สถานการณ์ยาเสพติดของประเทศไทยมีแนวโน้มรุนแรงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มของเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงที่สำคัญ นอกจากนี้ ปัญหายาเสพติดยังเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังปัญหาอื่นๆ อาทิ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการทำลายศักยภาพของประชากร และปัญหาการขยายตัวขององค์กรอาชญากรรม ประเทศไทยต้องเผชิญกับการลักลอบค้ายาเสพติดจากประเทศอื่นๆ โดยเป็นประเทศทางผ่านและประเทศปลายทาง โดยกลุ่มนักค้าจากนอกภูมิภาคเข้ามามีบทบาทสำคัญในการค้ายาเสพติดระหว่างประเทศ ซึ่งมีการกระทำในลักษณะที่เป็นขบวนการและใช้วิธีการใหม่ๆ ในการลักลอบขนยาเสพติด ทำให้การจับกุมกระทำได้ยากขึ้น

1.3.5 ประเด็นปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ แนวโน้มปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่มีการขยายตัวทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค รวมถึงกลุ่มอาชญากรได้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ และอาศัยช่องว่างทางกฎหมายของประเทศต่างๆ เป็นช่องทางในการกระทำความผิด โดยอาชญากรรมข้ามชาติสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ได้แก่ การค้ายาเสพติดที่มีแนวโน้มรุนแรงขึ้น จากการที่ไทยอยู่ใกล้แหล่งผลิต การลักลอบผลิตและจัดหาเอกสารปลอม โดยเฉพาะหนังสือเดินทาง อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาทิ การลักลอบค้าและขนส่งคำพิพากษากฎหมาย การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา โดยไทยยังคงเป็นประเทศที่ถูกจับตามองเป็นพิเศษ การฟอกเงิน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมข้ามชาติอื่นๆ และการที่ไทยไม่สามารถปฏิบัติตามคำแนะนำของคณะทำงานต่อต้านการฟอกเงินได้ อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (การค้าสัตว์ป่าและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่า การลักลอบตัดไม้พะยุง) และการค้ำมนุษย์ โดยไทยมีสถานะเป็นประเทศต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางของการค้ำมนุษย์ ซึ่งมีแนวโน้มว่าปัญหาดังกล่าวจะยังคงอยู่ต่อไป แต่จำนวนคดีลดน้อยลงจากการป้องกันและปราบปรามอย่างต่อเนื่อง

1.3.6 ประเด็นความมั่นคงทางไซเบอร์ ไซเบอร์จะถูกนำมาใช้เป็นโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการบริหารจัดการสาธารณะ และระบบสาธารณูปโภคมากขึ้นในอนาคต (Critical Infrastructure) รวมถึงประชาชนจะใช้ช่องทางไซเบอร์ในการติดต่อสื่อสาร การทำธุรกรรมทางการเงิน และเคลื่อนไหวในประเด็นต่างๆ มากขึ้น ส่งผลให้การโจมตีและการจารกรรมทางไซเบอร์มีแนวโน้มซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น โดยที่ประเทศระหว่างประเทศมีแนวโน้มที่จะกำหนดมาตรฐาน หลักเกณฑ์ให้ประเทศต่างๆ ร่วมปฏิบัติ กอปรกับประเทศต่างๆ จะใช้ช่องทางการโจมตีทางไซเบอร์ต่อกันเพิ่มขึ้น ซึ่งบางส่วนของไทยเป็นฐานปฏิบัติการ รวมถึงการพิจารณาความเสี่ยงจากปัญหาการไซเบอร์ไทยเป็นทางผ่านของกลุ่มผู้ก่อการร้าย

1.3.7 ประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งพลังงาน การบริหารจัดการเพื่อแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาสิ่งแวดล้อม การสร้างความมั่นคงด้านอาหาร น้ำ และพลังงาน เป็นประเด็นที่มีลำดับความสำคัญ ในการขับเคลื่อนการพัฒนา ประเทศไทยให้มีความมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว ประเด็นสิ่งแวดล้อม ประเทศไทย มีความต้องการพลังงานและทรัพยากรทางธรรมชาติเพื่อพัฒนามากขึ้นในอนาคต แต่ต้องเผชิญกับความท้าทาย ที่เกิดขึ้นจากการกระจายตัวและการเข้าถึงทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรม และการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติที่ขาดสมดุล และปัญหาทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ซึ่งการบริหารจัดการ ประเด็นดังกล่าวอาจจะส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในการแย่งชิงทรัพยากรจนอาจขยายผลไปสู่ ความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐได้ สำหรับประเด็นความมั่นคงทางพลังงาน นั้นประเทศไทยมีความต้องการใช้พลังงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิงและก๊าซธรรมชาติ โดยพึ่งพิงแหล่งพลังงานจากภายนอกประเทศในสัดส่วนที่สูง และในระยะยาวไทย จำเป็นต้องหา แหล่งพลังงานสำรองและการพัฒนาแหล่งพลังงานทางเลือกและสะอาดเพื่อรองรับความต้องการที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวและ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก รวมถึงการปฏิบัติตามระเบียบ กติกาสากล ในการที่จะบรรลุเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ การบริหารจัดการน้ำ เพื่อให้เกิด ความมั่นคงในเรื่องแหล่งน้ำกินและน้ำใช้ ก็เป็นอีกประเด็นท้าทายที่ประเทศไทยต้องมียุทธศาสตร์การบริหารจัดการทั้งระบบอย่าง รอบคอบ

2 สถานการณ์และแนวโน้มการก้าวกระโดดทางเทคโนโลยี

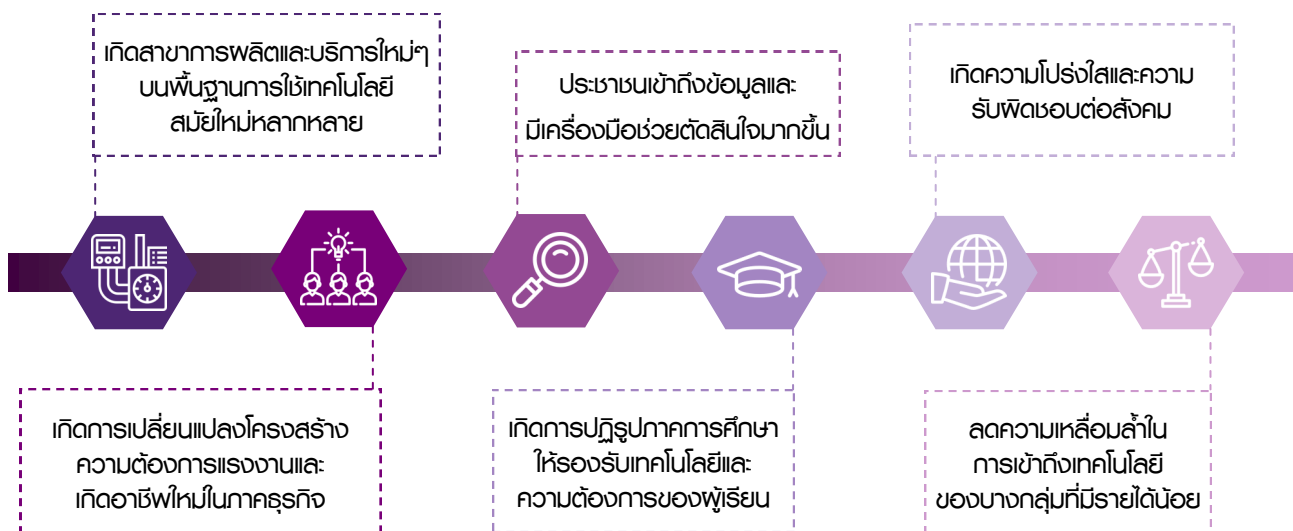
2.1 สถานการณ์และแนวโน้มเทคโนโลยีในระดับโลก

การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบันและอนาคตจะพัฒนาอย่างก้าวกระโดดและส่งพลให้เกิดการพลิกโฉมของเศรษฐกิจและสังคมโลกขนานใหญ่ เทคโนโลยีที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในโลกมาจากฐานเทคโนโลยีสำคัญ 3 กลุ่ม คือ ฐานชีวภาพ ฐานดิจิทัล และฐานฟิสิกส์ โลกในอนาคตจึงเป็นโลกของนวัตกรรมที่ผสมผสานเทคโนโลยีทั้งสามกลุ่มนี้ ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ “เทคโนโลยีเปลี่ยนโลก” (Disruptive Technology) เช่น OTT IOT Blockchain ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่พัฒนา ต่อยอดจากเทคโนโลยีปัจจุบันที่ยังมีข้อจำกัดอยู่ เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการใช้งานมากยิ่งขึ้น รวมถึงการค้นพบแนวทางหรือเทคโนโลยีใหม่ที่สามารถตอบสนองหรือแก้ไขปัญหาของการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจหรือการดำรงชีวิตของมนุษย์ ที่ต้องเอาเทคโนโลยีมาช่วยทำงานให้สะดวกขึ้น ปลอดภัย เพิ่มผลผลิต ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ ช่วยทำงานที่มีอันตรายและเสี่ยงภัยแต่ไม่แย่งงานคน ในขณะเดียวกันก็ส่งพลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งในระดับโครงสร้างที่ก่อให้เกิดปัญหาระยะยาว และระดับปัจเจกบุคคลที่ส่งพลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมทั้งในระดับโครงสร้าง ที่ก่อให้เกิดปัญหาระยะยาว และระดับปัจเจกบุคคล

เทคโนโลยีเปลี่ยนโลกที่มีบทบาทสำคัญในโลกปัจจุบันและในอนาคต อาจแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ (1) **กลุ่มเทคโนโลยีดิจิทัลและคอมพิวเตอร์** มีการพัฒนาไปสู่ระบบที่สามารถเรียนรู้และวิเคราะห์ด้วยตัวเอง ระบบการรับส่งข้อมูลอัตโนมัติ ระหว่างคอมพิวเตอร์ ควอนตัมคอมพิวเตอร์ที่มีความเร็วมากกว่าคอมพิวเตอร์ปัจจุบันถึง 100 ล้านเท่า ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมที่สร้างประสบการณ์ใหม่ให้แก่ผู้ใช้จนได้ (2) **กลุ่มเทคโนโลยีการแพทย์และเทคโนโลยีชีวภาพ** มีการพัฒนาวิธีหรือผลิตภัณฑ์ในการรักษาโรคที่มีความรุนแรงและยังไม่สามารถรักษาได้ โดยจะค้นพบความลับทางพันธุกรรม และการบำบัดรักษาโรคติดต่อกทางพันธุกรรม ซึ่งจะช่วยให้สามารถรักษาโรคบางประเภทที่ปัจจุบันรักษาหรือป้องกันไม่ได้ เช่น โรคมะเร็ง โรคมะเร็ง เป็นต้น (3) **กลุ่มเทคโนโลยีพลังงาน** มีการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อสร้างพลังงานทางเลือกและแหล่งพลังงานใหม่ รวมทั้งระบบการจัดเก็บพลังงานที่มีประสิทธิภาพสูง รวมถึงเทคโนโลยีที่สนับสนุนการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพสูง นอกจากนี้เทคโนโลยีเหล่านี้ยังสามารถแตกแขนงให้กลายเป็นเทคโนโลยีที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคมโลกได้อย่างมหาศาล

“ แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่างๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของทุกประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ” ผลกระทบที่คนไทยจะได้สัมผัสในระยะเวลาอีกไม่นาน คือ

2 สถานการณ์และแนวโน้มการก้าวกระโดดทางเทคโนโลยี

2.1.1 เกิดสาขาการผลิตและบริการใหม่ๆ บนพื้นฐานการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่หลากหลายสาขา

เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วทำให้วิถีการแข่งขันท่างธุรกิจพลิกโฉม ธุรกิจที่ใช้การดำเนินกิจการในรูปแบบเดิมที่คุ้นเคยในปัจจุบันอาจไม่สามารถแข่งขันได้อีกต่อไป ทำให้ผู้ประกอบการที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทันอาจต้องเลิกกิจการไป ในขณะที่ผู้ประกอบการบางกลุ่มอาจเล็งเห็นช่องทางในการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเข้าสู่เวทีการแข่งขันใหม่ที่สามารถสร้างรายได้มากขึ้น ด้วยการสร้างรูปแบบทางธุรกิจ (Business Model) ใหม่ๆ ที่อาจไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้พหุริภาคมีทางเลือกสินค้าและบริการรูปแบบใหม่ที่หลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้ผู้คิดค้นเทคโนโลยีใหม่ๆ ภายจะเป็นผู้นำด้านนวัตกรรม ที่สามารถสร้างรายได้จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมเหล่านั้นได้อย่างมหาศาล จึงเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้ภาคธุรกิจให้ความสำคัญกับการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนามากขึ้น และกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ประกอบกับบทบาทของภาคประชาชนที่มากขึ้น จะเป็นปัจจัยกดดันให้ภาครัฐต้องปรับบทบาทอย่างมาก โดยต้องทำความเข้าใจความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในอนาคตให้มากขึ้น และมีการปรับปรุงกระบวนการในการตอบสนองต่อภาคธุรกิจให้มีประสิทธิภาพสูง

2.1.2 เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความต้องการแรงงานและเกิดอาชีพใหม่ในภาคธุรกิจ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านต่างๆ โดยเฉพาะเทคโนโลยีดิจิทัล จะนำไปสู่การพัฒนาาระบบอัตโนมัติ และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence and Automatic Systems) ที่เป็นการเชื่อมโยงทุกสิ่งด้วยอินเทอร์เน็ต (Internet of Things: IoT) และจะทวีบทบาทสำคัญในทางธุรกิจและวิถีชีวิตของทุกคนในสังคมอย่างใหญ่หลวง เช่น การพัฒนา ยานพาหนะไร้คนขับ (Autonomous Vehicles) การพัฒนาหุ่นยนต์และโปรแกรมอัจฉริยะที่สามารถคิดและทำงานแทนมนุษย์ได้ ธุรกิจทางการเงินที่ใช้ระบบดิจิทัลเป็นพื้นฐาน เงินที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจจะเปลี่ยนรูปแบบไปกลายเป็นเงินดิจิทัล เป็นต้น ผลที่เกิดขึ้นจะกระทบต่อโลกรวมทั้งประเทศไทยจะมีทั้งในด้านการเป็นโอกาสและด้านความท้าทายหรืออุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ

ในด้านโอกาส ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะขยายทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้นในการเพิ่มผลิตภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคเศรษฐกิจ แต่ต้องอยู่บนเงื่อนไขที่ภาครัฐและเอกชนต้องเร่งลงทุนและยกระดับศักยภาพทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง นอกจากนี้จะส่งผลให้มนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความสะดวกสบายและปลอดภัยมากขึ้น โดยเฉพาะ ในการทำงานที่ยากลำบาก และมีความเสี่ยงสูง อาจสามารถใช้อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีหรือหุ่นยนต์ทำงานแทนได้และได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีกว่าทำโดยมนุษย์ รวมทั้งทำให้มนุษย์มีอายุยืนยาวมากขึ้นด้วย

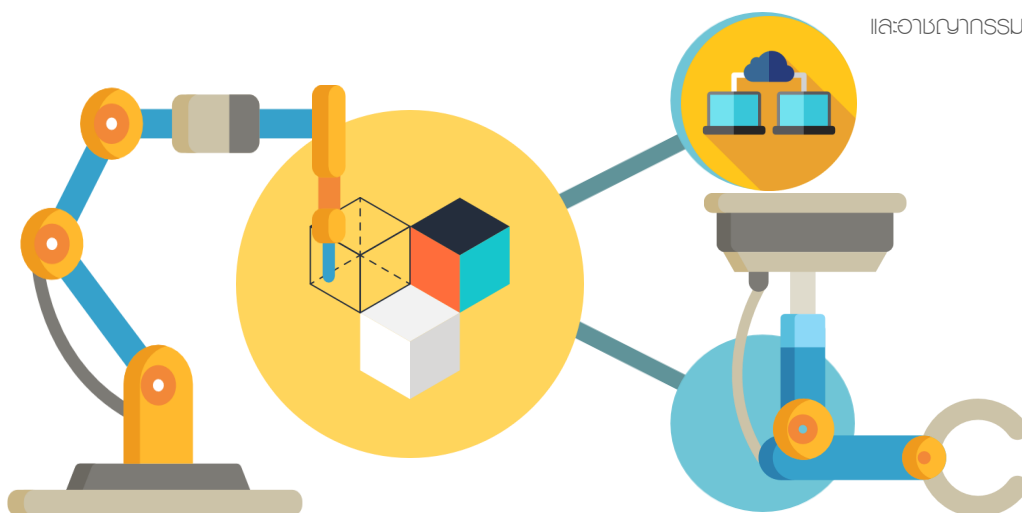
สำหรับด้านความท้าทายหรืออุปสรรคนั้น ความก้าวหน้าของ “เทคโนโลยีเปลี่ยนโลก” อาจก่อให้เกิด “ภาวะการว่างงานจากเทคโนโลยี” ได้ด้วย โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานที่ยังใช้ทักษะเดิม เช่น พนักงานขับรถ หรือแม้กระทั่งกลุ่มแรงงานที่ใช้ความรู้แต่ลักษณะงานที่สามารถทำซ้ำๆ ได้ เช่น พนักงานโรงแรมเสิร์ฟ เลขาธุรการ พนักงานตรวจปฐพี แรงงานกลุ่มนี้จะถูกทดแทนด้วยระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะเหล่านี้ และในอนาคตจะเกิดธุรกิจและอาชีพใหม่ๆ ที่อาศัยทักษะและองค์ความรู้หลากหลายสาขา ซึ่งจะมีความแตกต่างธุรกิจหรืออาชีพที่มีอยู่ในปัจจุบันอย่างมาก ดังนั้นกำลังแรงงานในภาคการผลิตและบริการของโลก และ ของประเทศไทยจะต้องมีการปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อทันต่อการก้าวกระโดดของเทคโนโลยีเหล่านี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะทำให้มนุษย์มีอายุยืนยาวมากขึ้น ซึ่งแน่นอนจะส่งผลกระทบต่อทั้งด้านโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปและมีพลสืบเนื่องต่อการลงทุนของภาครัฐ ที่ต้องเพิ่มขึ้นทั้งด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การให้บริการสาธารณสุข และสวัสดิการสังคม เพื่อรองรับประชากรผู้สูงอายุ การปรับโครงสร้าง ของภาคการผลิตและบริการ การสร้างความเข้มแข็ง ด้านภาวะการออมของประเทศ เป็นต้น

2 สถานการณ์และแนวโน้มการก้าวกระโดดทางเทคโนโลยี

2.1.3 ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและมีเครื่องมือช่วยตัดสินใจมากขึ้น ในปัจจุบันการกระจายข้อมูลไปยังคนจำนวนมากทำได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้น และแนวโน้มในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ Cloud Computing และ Big Data ที่มีความสามารถในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ได้ง่ายและมีความรวดเร็ว แม่นยำ และเสมือนการวิเคราะห์โดยสมองมนุษย์มากยิ่งขึ้น จะส่งผลให้ในอนาคตระบบการกระจายและตรวจสอบข้อมูลจะทรงพลังมีประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างเท่าเทียม ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลจำนวนมากมหาศาลผ่านทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตบนฐานของบริการที่มีการแบ่งปันการใช้ทรัพยากร (Shared Services) ที่ทำให้ต้นทุนต่ำลง นอกจากนี้โปรแกรมสนับสนุนการทำงานที่ซับซ้อนหลายอย่างจะถูกพัฒนาขึ้น ทำให้ผู้ใช้งานมีข้อมูลเพียงพอและสามารถใช้วิเคราะห์เพื่อตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้อย่างแม่นยำและสะดวกรวดเร็ว ทำให้มนุษย์สามารถใช้เวลาไปในการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในขณะเดียวกันในด้านลบ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีโดยเฉพาะเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์ให้มีความเป็นปัจเจกสูง และการเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย อาจทำให้เกิดพฤติกรรมตามกระแสโดยขาดการพิจารณารอบด้าน อาจทำให้เกิดการก่อพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อสังคมหรือการสร้างค่านิยมที่ไม่ดีให้กับสังคมอันจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศได้

2.1.4 ระบบการศึกษาและเรียนรู้ของคนเปลี่ยนไปส่งผลให้ภาคการศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยน เทคโนโลยีขั้นก้าวหน้าส่งผลให้มนุษย์สามารถเข้าถึงข้อมูลและเรียนรู้ได้ในทุกที่ ทุกเวลา และจากหลายช่องทาง เช่น การเรียนรู้ทางไกล เรียนรู้ตามกลุ่ม ความสนใจ เป็นต้น สังคมแห่งการเรียนรู้ จะพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทำให้ในอนาคตระบบการศึกษา ในสถาบันการศึกษาที่เป็นระบบมาตรฐานอาจไม่สามารถตอบสนองความต้องการในการพัฒนาตนเองของคนรุ่นใหม่ได้ และคนอาจแสวงหาความรู้เพื่อยกระดับศักยภาพของตนผ่านระบบอื่นนอกเหนือจากระบบการศึกษามาตรฐาน ดังนั้นจำเป็นต้องมีการปฏิรูปภาคการศึกษาของประเทศอย่างจริงจัง และเร่งด่วน ให้สามารถรองรับเทคโนโลยี และความต้องการของผู้อยู่เรียนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในอนาคตได้อย่างทัน่วงที

2.1.5 เทคโนโลยีสารสนเทศและการก่อให้เกิดความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสังคม การดำเนินกิจกรรมบนพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศจะขยายขอบเขตเข้าไปในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น ศักยภาพอันทรงพลังของเทคโนโลยีด้านการจัดเก็บและประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล (Data Storage and Data Analytics) ทำให้มีการบันทึกเป็นข้อมูลจำนวนมากทั้งระดับองค์กรและระดับบุคคลที่สามารถใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์และประมวลผลได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ และยังสามารถใช้ในการตรวจสอบธุรกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยต้นทุนที่ต่ำลงและสะดวกมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยปิดช่องโหว่ของกิจกรรมที่ไม่โปร่งใสและบรรเทาปัญหาคอร์รัปชั่นทั้งในภาคธุรกิจและในภาครัฐให้ลดน้อยลงได้อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทำให้การประมวลผลข้อมูลที่มีประสิทธิภาพและแม่นยำ อาจนำไปสู่รูปแบบในการแสวงหาประโยชน์จากข้อมูลในรูปแบบใหม่ๆ ซึ่งอาจเป็นทั้งทางที่ดี เช่น การเกิดธุรกิจใหม่ๆ ที่ใช้เทคโนโลยีด้านข้อมูล และทางที่ไม่ดี เช่น การจารกรรมข้อมูล และอาชญากรรมทางไซเบอร์ เป็นต้น

2

สถานการณ์และแนวโน้มการก้าวกระโดดทางเทคโนโลยี

2.1.6 การอุปถัมภ์ของความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงเทคโนโลยี

ภายใต้บริบทสังคมที่สามารถรับรู้ข้อมูลและเรียนรู้เทคโนโลยีได้มากขึ้น ส่งผลให้การประกอบกิจกรรมต่างๆ ของคนในสังคมมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งช่วยลดช่องว่างระหว่างการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ได้ อย่างไรก็ตาม เงินทุนยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูง ส่งผลให้คนบางกลุ่มในสังคมที่ยังมีรายได้น้อยอาจมีข้อจำกัดในการเข้าถึงเทคโนโลยีขั้นสูงที่มีประสิทธิภาพแต่มีค่าใช้จ่ายที่สูง จึงทำให้เกิดเป็นช่องว่างระหว่างผู้ใช้เทคโนโลยีทั่วไปและผู้ใช้เทคโนโลยีระดับสูง ทำให้ต้นทุนในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ยังมีความแตกต่างกัน และอาจเกิดภาวะที่ผู้ใช้งานจำเป็นต้องแสวงหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเงื่อนไขทางการเงิน จากผลกระทบดังกล่าว ประเทศไทยจะต้องก้าวข้ามกับดักของการเป็น **“ผู้ใช้เทคโนโลยี” ไปสู่การเป็น “ผู้พัฒนาเทคโนโลยี”** จะต้องพัฒนากลุ่มเทคโนโลยีสำคัญ ซึ่งอาจจัดได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ตามศักยภาพของไทยในปัจจุบัน ได้แก่

กลุ่มแรก เป็นกลุ่มสาขาเทคโนโลยีที่ประเทศไทยมีพื้นฐานดี ประกอบด้วย 3 กลุ่มเทคโนโลยี คือ (1) กลุ่มเกษตรและอาหาร และเทคโนโลยีชีวภาพและสิ่งแวดล้อม (2) กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ การออกแบบ วัฒนธรรม (3) เทคโนโลยีที่ใช้ในการยกระดับสาขาบริการให้มีมูลค่าสูง หรือบริการที่ใช้เทคโนโลยีเป็นพื้นฐานสำคัญ โดยกลุ่มนี้ จะต้องมุ่งเน้นการพัฒนาต่อยอดให้เกิดมูลค่าเพิ่มและเป็นฐานเศรษฐกิจใหม่ในระยะต่อไป

กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มที่ไทยอาจยังไม่เข้มแข็งมากนัก แต่มีความจำเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต ประกอบด้วย 2 กลุ่มเทคโนโลยี คือ (1) กลุ่มเครื่องมืออุปกรณ์อัจฉริยะ หุ่นยนต์ และระบบเครื่องกลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุม กลุ่มดิจิทัล เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อและบังคับอุปกรณ์ต่างๆ ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีสมองกลฝังตัว และ (2) กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และเทคโนโลยีทางการแพทย์ โดยกลุ่มนี้ อาจพัฒนาโดยใช้รูปแบบการพัฒนาในลักษณะวิศวกรรมย้อนกลับ (Reverse Engineering) การร่วมมือทางเทคโนโลยี และการเข้าครอบครองเทคโนโลยี (Acquire Technology) เพื่อให้สามารถเร่งพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก ในขณะเดียวกัน ภายในประเทศ จะต้องมีความพร้อมด้านสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อวิจัยและพัฒนาและการถ่ายทอดและต่อยอดเทคโนโลยี อาทิ การพัฒนาระบบ และบุคลากรรองรับการถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการวิจัยและพัฒนา การสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องในโครงการวิจัยที่มีผลกระทบสำคัญของประเทศ รวมถึงการสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการนำผลงานวิจัยมาใช้ในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้เกิดการสังสรรค์ความรู้ ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี เหล่านั้นอย่างต่อเนื่องจนถึงในระดับที่เพียงพอต่อการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศได้อย่างมีนัยยะสำคัญ

จากผลกระทบดังกล่าว

ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องพัฒนา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม
ตลอดห่วงโซ่มูลค่า เพื่อก้าวข้ามกับดัก “พัวล้อมเทคโนโลยี” ไปสู่ การเป็น

“พัวล้อมและขยายเทคโนโลยี”

กลุ่มที่ไทยมีพื้นฐานดี

ให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยีพื้นฐานในลักษณะเส้นตรง

กลุ่มเกษตรและอาหาร
เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
การออกแบบ วัฒนธรรม

สาขาบริการที่มีมูลค่าสูง หรือ สาขา
บริการที่ใช้เทคโนโลยีเป็นพื้นฐาน

กลุ่มที่ไทยยังไม่เข้มแข็ง

พัฒนาต่อยอดให้เกิดมูลค่าเพิ่มและเป็นฐานเศรษฐกิจ
ใหม่ในระยะต่อไปในลักษณะวิศวกรรมย้อนกลับ

อุตสาหกรรมฐานรายได้ใหม่ อาทิ

- 1) กลุ่มเครื่องมืออุปกรณ์อัจฉริยะ หุ่นยนต์ และ
ระบบเครื่องกลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุม
กลุ่มดิจิทัล เทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อและ
บังคับอุปกรณ์ต่าง ๆ ปัญญาประดิษฐ์ และ
เทคโนโลยีสมองกลฝังตัว
- 2) กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และ เทคโนโลยีทาง
การแพทย์

อุตสาหกรรมฐานรายได้เดิม อาทิ กลุ่มอุตสาหกรรม
อิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์

2 สถานการณ์และแนวโน้มการก้าวกระโดดทางเทคโนโลยี

2.2 สถานการณ์และแนวโน้มการพัฒนาเทคโนโลยีภายในประเทศ

ในปัจจุบันการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และนวัตกรรมอยู่ในระดับที่สามารถถ่ายทอดและพัฒนาในชั้นลอกเลียนแบบได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังมีศักยภาพในการพัฒนาเทคโนโลยีให้เป็นของตนเองได้น้อย จึงเป็นข้อจำกัดสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ และสำหรับการเพิ่มคุณภาพสินค้าและบริการ รวมทั้งการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการ จึงทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงในตลาดโลกซึ่งความต้องการสินค้ากลุ่มคุณภาพและรูปแบบจูงใจเพิ่มขึ้นเร็ววัน และหลายกลุ่มประเทศมีความสามารถในการเข้ามาแข่งขันในตลาดกลางและล่างมากขึ้น ในขณะที่ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและกำลังคนกดดันให้ประเทศไทยเองจะต้องมุ่งเน้นการพัฒนาการผลิตให้สัมฤทธิ์ผลเพื่อที่จะแข่งขันให้ได้และทำให้คุณภาพชีวิตประชาชนดีขึ้นอย่างทั่วถึงมากขึ้น ซึ่งสะท้อนได้จากการวิเคราะห์ดัชนีขีดความสามารถการแข่งขันด้านนวัตกรรมของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในปี ค.ศ. 2016-2017 โดยสถาบันจัดอันดับนานาชาติ พบว่า ในภาพรวมความสามารถการแข่งขันด้านวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมของประเทศไทยยังอยู่ในอันดับคงที่ค่อนข้างต่ำ ส่วนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีมีแนวโน้มปรับตัวดีขึ้น โดยในรายงานของ The World Competitiveness Yearbook 2017 ของ IMD ระบุว่า โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีของไทยปรับตัวสูงขึ้นถึง 6 อันดับ โดยขึ้นมาอยู่ในอันดับที่ 36 จากอันดับที่ 42 ในปีก่อนหน้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลจากการเพิ่มขึ้นของการลงทุนด้านโทรคมนาคม (Investment in Telecommunication) ขณะที่โครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ ปรับลดลง 1 อันดับ มาอยู่ในอันดับที่ 48 จากอันดับที่ 47 ในปีก่อนหน้า โดยตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่ จำนวนสิทธิบัตรที่ยื่นขอภายในประเทศ (Patent Applications) ลดลง 13 อันดับ มาอยู่ในอันดับที่ 52 จากอันดับที่ 39 ในปีก่อนหน้า และจำนวนสิทธิบัตรต่อประชากร 100,000 คน (Number of Patents in Force) ลดลง 9 อันดับ โดยอยู่ในอันดับที่ 59 จากอันดับที่ 50 ในปีก่อนหน้า (จากทั้งหมด 63 ประเทศ) แม้ว่าปัจจัยย่อยด้านการลงทุนวิจัยและพัฒนาโดยรวม และการลงทุนวิจัยและพัฒนาของภาครัฐ รวมถึงศักยภาพด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์/กระบวนการ/บริการของภาครัฐจะปรับตัวขึ้นมากก็ตาม

ขณะที่รายงาน The Global Competitiveness Report (GCR) 2016-2017 ของ World Economic Forum (WEF) ได้จัดอันดับปัจจัยด้านความพร้อมทางเทคโนโลยี ลดลง 5 อันดับ มาอยู่ในอันดับที่ 63 จากอันดับที่ 58 ในปีก่อนหน้า เนื่องจากการลดลงอย่างมากของการลงทุนทางตรงของต่างประเทศและการถ่ายทอดเทคโนโลยี (FDI and Technology Transfer) โดยลดลง 14 อันดับ มาอยู่ในอันดับที่ 42 จากอันดับที่ 28 ในปีก่อนหน้า และจำนวนการจดทะเบียนเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ตแบบเคลื่อนที่ต่อประชากร 100 คน (Mobile Broadband Subscriptions/100 pop.) ลดลง 11 อันดับ มาอยู่ในอันดับที่ 34 จากอันดับที่ 23 ในปีก่อนหน้า ส่วนปัจจัยด้านนวัตกรรมปรับตัวขึ้น 3 อันดับ ขึ้นมาอยู่ในอันดับที่ 45 จากอันดับที่ 57 ในปีก่อนหน้า โดยเป็นผลมาจากตัวชี้วัดย่อยด้านการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าเทคโนโลยีขั้นสูงของภาครัฐ (Government Procurement of Advanced Technology Products, 1-7 (Best)) เพิ่มขึ้นถึง 25 อันดับ มาอยู่ในอันดับที่ 65 จากอันดับที่ 90 ในปีก่อนหน้า (จากทั้งหมด 138 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจ) สำหรับดัชนีขีดความสามารถด้านนวัตกรรม The Global Innovation Index (GII) 2016 จัดทำโดยมหาวิทยาลัยคอร์เนล (Cornell University) ร่วมกับ Institut Europe'en d'Administration des Affaires" (INSEAD) และองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization: WIPO) พบว่า ประเทศไทยมีความสามารถด้านนวัตกรรมในภาพรวมสูงขึ้น 3 อันดับจากปีก่อนหน้า โดยอยู่ในอันดับ 52 จากอันดับที่ 55 ในปีก่อนหน้า (จาก 128 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจ) เนื่องจากอันดับที่เพิ่มขึ้นของปัจจัยด้านสถาบัน ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ศักยภาพทางการตลาด ศักยภาพทางธุรกิจ และผลผลิตจากการพัฒนาความรู้และเทคโนโลยี

2 สถานการณ์และแนวโน้มการก้าวกระโดดทางเทคโนโลยี

2.2 สถานการณ์และแนวโน้มการพัฒนาเทคโนโลยีภายในประเทศ

สำหรับดัชนีชี้วัดการพัฒนานวัตกรรมที่สำคัญอื่นๆ³ อาทิ ด้านการลงทุนวิจัยและพัฒนาของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 12,406 ล้านบาท ในปี ค.ศ. 2000 เป็น 48,671 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.62 ต่อ GDP ในปี ค.ศ. 2015 เนื่องจากภาคเอกชนมีการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 73 คิดเป็นสัดส่วนการลงทุนวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชนต่อภาครัฐ 70:30 อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา ค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในเอเชีย เช่น เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น จีน และสิงคโปร์ ซึ่งมีสัดส่วนระหว่างร้อยละ 2.0-3.0 ต่อ GDP

บุคลากรรองรับการพัฒนาวัตกรรม ยังไม่เพียงพอต่อการสร้างฐานกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อรองรับการพัฒนาสู่ประเทศนวัตกรรมในอนาคต โดยในปี ค.ศ. 2015 กำลังแรงงานสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 3,979,193 คน แบ่งเป็นผู้ที่จบสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยตรงและทำงานตรงสายประมาณ 1.8 ล้านคน ผู้ที่จบสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแต่ทำงานด้านอื่นประมาณ 1.5 ล้านคน และผู้ที่จบการศึกษาด้านอื่นแต่มาทำงานในสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีประมาณ 0.6 ล้านคน และแม้ว่าจำนวนบุคลากรวิจัยและพัฒนา ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2011-2015) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี ค.ศ. 2015 จำนวนบุคลากรวิจัยและพัฒนา ที่ทำงานเทียบเท่าเต็มเวลา (FTE) เพิ่มขึ้น 89,617 คน คิดเป็น 13.6 คนต่อประชากร 10,000 คน จากปี ค.ศ. 2014 ที่มีจำนวน 84,216 คน คิดเป็น 12.9 คนต่อประชากร 10,000 คน อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในเอเชีย อาทิ ไต้หวัน เกาหลีใต้ และสิงคโปร์ จะมีบุคลากรวิจัยและพัฒนาสูงกว่าไทย 8-9 เท่า

สิทธิบัตร เป็นการคุ้มครองทางทรัพย์สินทางปัญญาที่ช่วยส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ และนวัตกรรมใหม่ๆ อย่างไรก็ตาม จำนวนการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในประเทศไทยยังมีจำนวนน้อย และส่วนใหญ่เป็นการยื่นจดทะเบียนโดยชาวต่างชาติ โดยในปี ค.ศ. 2014 สถิติการยื่นจดทะเบียนสิทธิบัตรในประเทศไทย มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 12,007 รายการ (สิทธิบัตรการประดิษฐ์ 7,930 รายการ และสิทธิบัตรการออกแบบ 4,077 รายการ) ในจำนวนนี้เป็นของคนไทย 3,789 รายการ (ร้อยละ 31.56) และเป็นของคนต่างชาติ 8,218 รายการ (ร้อยละ 68.44) โดยเฉพาะสิทธิบัตรการประดิษฐ์ซึ่งเป็นการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรของชาวต่างชาติเป็นจำนวนถึง 6,947 รายการ ขณะที่คนไทยยื่นคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์เพียง 983 รายการเท่านั้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องเร่งสร้างความตระหนักให้คนไทยเห็นความสำคัญและสนับสนุนการนำสิทธิบัตรมาใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์มากขึ้น รวมทั้งปรับปรุงขั้นตอนการจดสิทธิบัตรให้มีประสิทธิภาพและรวดเร็วขึ้น

ดังนั้นในอนาคตข้างหน้าประเทศไทยจึงมีความเสี่ยงที่จะสูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกอย่างรวดเร็ว เนื่องจากข้อจำกัดทั้งด้านแรงงานและทรัพยากร ต้นทุนการผลิตในประเทศไทยสูงขึ้นตามต้นทุนค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้นเพราะขาดแคลนแรงงานในภาวะที่โครงสร้างประชากรได้เข้าสู่สภาพของสังคมผู้สูงอายุมากขึ้นตามลำดับ เช่นเดียวกับต้นทุนวัตถุดิบที่สูงขึ้นเนื่องจากการประกอบธุรกิจ การค้าและการพัฒนาความเป็นอยู่ที่พ่วงมาไว้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองมาอย่างต่อเนื่องโดยที่การบังคับใช้กฎหมายเพื่อการกำหนดดูแลขาดประสิทธิภาพผลกระทบธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจึงถูกใช้และทำลายย่อยหรือเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว การฟื้นฟูและภาคเอกชนมีความล่าช้าไม่ทันการณ์ ขณะที่ต้นทุนด้านบริหารจัดการและโลจิสติกส์ก็สูงขึ้นเนื่องจากการลงทุนเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอและขาดคุณภาพในหลายด้านและในหลายพื้นที่ภาคธุรกิจเอกชนจึงเผชิญกับแรงกดดันด้านต้นทุน

3 สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) และ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

3

สถานการณ์และแนวโน้มด้านประชากรและสังคม

3.1 สถานการณ์และแนวโน้มด้านประชากรและสังคมโลก

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกที่มีนัยสำคัญต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนาในอนาคต ได้แก่ การเข้าสู่สังคมสูงวัย จากอัตราการเกิดที่น้อยลงและการมีอายุขัยที่ยืนยาวขึ้น อีกทั้ง ยังมีแนวโน้มของการย้ายถิ่นฐานของประชากรที่เพิ่มขึ้น จากการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจและความกดดันภายในประเทศ นอกจากนี้ รูปแบบการดำเนินชีวิต และความสัมพันธ์ของคน จะเปลี่ยนแปลงไปจากอิทธิพลของโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ขณะเดียวกันยังมีปัจจัยจากภาวะโลกร้อน และการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของคน สรุปสาระสำคัญดังนี้

3.1.1 โครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย

การเกิดที่น้อยลงและอายุประชากรโลกที่ยืนยาวขึ้นส่งผลต่อโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง องค์การสหประชาชาติได้ประเมินสถานการณ์ว่า ในช่วงปี 2544-2643 (ค.ศ. 2001-2100) จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ จากการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ โดยประเทศพัฒนาแล้วจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ จำนวนประชากรที่อายุมากกว่า 60 ปีจะเพิ่มจาก 600 ล้านคนในปี ค.ศ. 2000 เป็น 2,100 ล้านคนในปี ค.ศ. 2050⁴ อายุเฉลี่ยของกลุ่มคนวัยทำงานจะสูงขึ้น มีการประมาณการว่าในปี 2050 อายุเฉลี่ยแรงงานในยุโรปจะเพิ่มเป็น 52.3 ปี จากอายุเฉลี่ยปัจจุบันที่ 37.7 ปี⁵ รวมถึงประชากรในภาพรวมจะมีอายุยืนยาวขึ้นส่งผลให้ต้องมีการออกแบบ นโยบายด้านการจ้างงาน สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ อย่างเหมาะสม อีกทั้ง การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากร ยังส่งผลต่อการงบประมาณภาครัฐที่ต้องเตรียมการในอนาคต โดยในปี 2050 คาดการณ์ว่ามีประชากร 1 ใน 3 ของประเทศพัฒนาแล้วที่มีการใช้สิทธิเงินบำนาญ และในส่วนของอัตราการเกิดที่น้อยลงนั้น มีการประมาณการว่า คนทั่วโลกมีบุตรน้อยลงหรือเลือกที่จะไม่มีบุตรเลย ตัวอย่างเช่นมีการประมาณว่าสัดส่วนของผู้หญิงอิตาลีร้อยละ 25 ไม่มีบุตร และอิตาลีร้อยละ 25 จะมีบุตรเพียงคนเดียว⁶ ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของครอบครัวและระบบเกื้อกูล ภายในครอบครัวที่จะเปลี่ยนไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

3.1.2 การย้ายถิ่นฐานและการเคลื่อนย้ายประชากร

การเคลื่อนย้ายประชากรระหว่างประเทศมีแนวโน้มสูงขึ้นจากการที่ประชากรแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น การเปิดเสรีทางการค้า การหลบหนีความขัดแย้ง และสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง ประกอบกับโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมขนส่งมีความสะดวกเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานจะสร้างความซับซ้อนยิ่งขึ้นที่จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการเมืองและความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม รวมถึงประชากรแฝงอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ หากพิจารณาในมิติของเจเนอเรชัน พบว่าประชากรในกลุ่ม Gen Y ที่จะเป็นกลุ่มหลักในอนาคต ให้ความสำคัญกับการหาประสบการณ์และการใช้ชีวิตให้คุ้มค่า จึงมีแนวโน้มในการเคลื่อนย้ายไปเรียนหรือทำงานในทั่วทุกมุมโลก ที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตาม จากการที่หลายประเทศทั่วโลกได้เคลื่อนสู่การเป็นสังคมสูงวัย โดยที่มีกำลังแรงงานลดลง จึงก่อให้เกิดการแข่งขันชิงประชากรวัยแรงงาน โดยเฉพาะคนที่มีความรู้สูงเพื่อรักษาความต่อเนื่องการเติบโต ของเศรษฐกิจประเทศนั้นๆ ได้ต่อไป

4 (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคนไทยตลอดช่วงวัย ภายใต้โครงการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและความเป็นอยู่ของมนุษย์ พ.ศ. 2561 - 2579

5 Lynda Gratton (2014). The Shift: The Future of Work is Already Here. Great Britain: William Collins. P.37

6 Ibid (2014). P.37

3

สถานการณ์และแนวโน้มด้านประชากรและสังคม

3.1.3 วิถีชีวิตรูปแบบใหม่จากพลของโลกาภิวัตน์

พลของโลกาภิวัตน์ทำให้ขอบเขตการดำเนินธุรกิจและการใช้ชีวิตมีได้จำกัดอยู่เฉพาะในพื้นที่หรือประเทศของแต่ละบุคคลเท่านั้นแต่ทำให้เกิดการเชื่อมต่อกันทั่วโลกเกิดแนวโน้มการเคลื่อนย้ายประชากรระหว่างประเทศเพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น กระแสวัฒนธรรมโลกมีการสื่อนไหล ส่งผลต่อวิถีชีวิตและรูปแบบการบริโภค โดยเฉพาะเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำงานผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์โดยไม่จำเป็นต้องรู้จักตัวตนซึ่งกันและกันได้ทุกที่ทุกเวลา อีกทั้งเกิดการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรม ซึ่งในแง่หนึ่งจะทำให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ร่วมกัน และทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและสะดวกยิ่งขึ้น แต่ในอีกแง่หนึ่งอาจส่งผลต่อการเปลี่ยนวิถีการทำงานไปสู่งานที่เร่งรีบและมากขึ้นจากปริมาณข้อมูลข่าวสารและการติดต่อสื่อสารที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้มีความเป็นปัจเจกนิยม มีปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวลดลง และมีโอกาสนำไปสู่พื้นฐานจิตใจที่มีความโดดเดี่ยวสูงขึ้น อีกทั้งอาจก่อให้เกิดวิกฤตทางวัฒนธรรมเนื่องจากการขาดการคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดีงาม นำไปสู่การสูญเสียคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ นอกจากนี้โลกาภิวัตน์ยังเป็นปัจจัยในการเพิ่มความเป็นเมืองที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น โดยคาดว่าในปี 2050 ประชากรถึงร้อยละ 72⁷ จะอยู่ในเขตเมือง ส่งผลต่อความท้าทายในการจัดทรัพยากรและระบบสังคม ซึ่งหากจัดการไม่ดีก็อาจเกิดเป็นสลัมขนาดใหญ่ (Mega Slum) ซึ่งมีการคาดการณ์ว่าในปี 2020 ประชากรประมาณ 1.5 พันล้านคนจะอาศัยอยู่ในสลัม⁸ อีกทั้งเมืองแต่ละเมืองจะมีระดับความน่าสนใจในการดึงดูดกลุ่มคนที่มีความสามารถสูงได้แตกต่างกันซึ่งจะส่งผลต่อการความได้เปรียบในการแข่งขันแรงงานและการเติบโตทางเศรษฐกิจต่อไป

3.1.4 การเปลี่ยนแปลงของตลาดงานและคุณภาพชีวิตจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

ปัจจุบันโลกกำลังก้าวเข้าสู่ยุค Disruptive Technology ไม่ว่าจะเป็น Mobile technology, Internet of Things, Cloud, ระบบอัตโนมัติ, หุ่นยนต์, ปัญญาประดิษฐ์ ฯลฯ ที่ได้สร้างผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมบนเทคโนโลยีรูปแบบใหม่ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อรูปแบบการดำเนินธุรกิจ การดำเนินชีวิต และรูปแบบการทำงาน รวมถึงสร้างโอกาสในวิถีชีวิตของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีอายุน้อยที่มีความสามารถ โดยในปัจจุบันพบว่า อายุเฉลี่ยตอนจัดตั้งกิจการที่มีมูลค่าเกินหนึ่งพันล้านเหรียญสหรัฐอยู่ที่เพียง 31 ปีเท่านั้น อีกทั้งจะเกิดอาชีพใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีในอดีต เช่น Data scientist, Artificial Intelligence specialist นอกจากนี้ หากสามารถพัฒนาคนและโครงสร้างพื้นฐานรองรับได้อย่างเหมาะสม ก็จะสามารถนำเทคโนโลยีนำมาใช้แก้ไขปัญหาสังคมและยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตได้ในหลายด้าน อาทิ การพัฒนาระบบการเรียนรู้โดยอาศัยเทคโนโลยีใหม่ๆ การใช้ปัญญาประดิษฐ์ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากเพื่อการมีเทคโนโลยีการแพทย์ใหม่ๆ เช่น บริการ Telemedicine การพัฒนา smart medical device สำหรับผู้สูงอายุ การพัฒนาระบบติดตาม/กสั่นกรอง/กำกับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพโดยเฉพาะทาง social media เพื่อให้มีข้อมูลสุขภาพที่ถูกต้องแก่ผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม จะมีการเพิ่มจำนวนงานที่มีลักษณะไม่ประจำมากขึ้น ขณะที่หลายอาชีพอาจหายไปจากตลาดงานในปัจจุบัน และบางอาชีพจะถูกทดแทนด้วยระบบอัตโนมัติ เกิดการกดดันให้ค่าจ้างมีแนวโน้มลดลง ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตของแรงงาน โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานทักษะต่ำและกลุ่มที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับโลกของงานยุคใหม่ได้ และทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนเพิ่มสูงขึ้น

⁷ World Urbanization Prospects: The 2014 Revision

⁸ Ibid (2014). P.125

3

สถานการณ์และแนวโน้มด้านประชากรและสังคม

3.1.5 ผลกระทบเชิงสังคมจากภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

องค์การสหประชาชาติได้ประมาณการว่าอุณหภูมิของโลกจะสูงขึ้น โดยเฉลี่ย 2-4 °C ส่งผลให้ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น 20-50 เซนติเมตร ภายในสิ้นศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการละลายของภูเขาน้ำแข็งและธารน้ำแข็ง ซึ่งภาวะโลกร้อนมีความเชื่อมโยงที่ทำให้เกิดความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศและการเกิดพายุและภัยธรรมชาติที่รุนแรงและบ่อยครั้งขึ้น ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวคาดว่าจะส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมมากที่สุด โดยจะทำให้ปริมาณผลผลิตการเกษตรที่ลดลงและส่งผลกระทบต่อประชากร ในประเทศต่อไปที่จะประสบกับปัญหาความยากจนมากขึ้น มีการย้ายเข้าไปทำงานในเมือง ทำให้ครอบครัวข้ามรุ่นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งกระทบต่อความอยู่ดีมีสุขและความมั่นคงทางการเงินของครอบครัวได้ นอกจากนี้ ภาวะโลกร้อนยังก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะเกิดโรคระบาดและโรคอุบัติใหม่หรือโรคอุบัติซ้ำเพิ่มมากขึ้นด้วย

3.2 สถานการณ์และแนวโน้มของประชากรและสังคมไทย

การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาถัดไปจะเผชิญกับความท้าทายในหลายด้าน ทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรที่ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดในปี 2579 สถาบันครอบครัวมีขนาดเล็กลง และมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น ปัญหาเชิงคุณภาพของประชากรทุกกลุ่มวัย ทั้งในส่วนของคุณภาพการศึกษา ระดับคุณธรรมจริยธรรม ความเจ็บป่วยจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ดังนี้

3.2.1 การเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดในปี 2579

โดยจะมีสัดส่วนของประชากรสูงวัยถึงร้อยละ 30 ขณะที่สัดส่วนวัยเด็กและวัยแรงงานมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยวัยเด็กมีสัดส่วนคิดเป็น ร้อยละ 14 ขณะที่วัยแรงงานคิดเป็นร้อยละ 56 ทั้งนี้การลดลงของจำนวนวัยแรงงานซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี 2557 จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาระเงินเดบิตทางเศรษฐกิจ เนื่องจากวัยแรงงานเป็นกลุ่มวัยเดียวที่มีรายได้มากกว่าค่าใช้จ่าย ดังนั้นการลดลงของจำนวนวัยแรงงานจึงส่งผลต่อรายได้ของภาครัฐ ที่จะนำมาใช้จ่ายในการพัฒนาประเทศและการจัดสวัสดิการต่าง ๆ โดยเฉพาะการค่าใช้จ่ายในกลุ่มผู้สูงอายุที่จะมีเพิ่มสูงขึ้น ขณะเดียวกันยังมีการเปลี่ยนแปลงของเจเนอเรชัน (Generation) คือ กลุ่มประชากรที่เกิดและเติบโต ในแต่ละช่วงเวลาภายใต้สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีทัศนคติและวิถีการใช้ชีวิตที่แตกต่างกัน โดยประชากรรุ่นใหม่เกิดมาท่ามกลางความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ส่งผลให้มีแนวความคิดและรูปแบบการใช้ชีวิตต่างไปจากรุ่นก่อน ซึ่งต้องการนโยบายสนับสนุนการเลี้ยงดู การเรียนรู้และการทำงานในรูปแบบที่ต่างออกไป รวมถึงศักยภาพในการใช้และการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและความรู้มีความแตกต่างกันในแต่ละเจเนอเรชัน (Digital Divide) อาจนำไปสู่โอกาสในการมีงานทำที่ดีที่ต่างกัน และส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้ขึ้นในอนาคต

3.2.2 คนไทยทุกกลุ่มวัยยังมีปัญหาด้านคุณภาพ โดย กลุ่มเด็กปฐมวัย (0-5 ปี)

จำนวนเด็กปฐมวัยลดลงอย่างต่อเนื่อง และมีคุณภาพพัฒนาการไม่สมวัยกว่าร้อยละ 27.5 สาเหตุส่วนใหญ่มาจากครอบครัวไม่มีความรู้และเวลาในการเลี้ยงดู อีกทั้งยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย ส่วนกลุ่มเด็กวัยเรียนมีปัญหาด้านความสามารถทางเชาว์ปัญญา (IQ) และความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ามาตรฐาน โดยมีระดับ IQ เท่ากับ 93.1 ระดับ EQ เท่ากับ 45.12 รวมทั้งมีคะแนน O-NET ต่ำกว่าร้อยละ 50 มีคะแนน PISA ปี 2015 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD ค่อนข้างมาก และตั้งแต่ปี 2000 ถึง 2015 พบว่าคะแนน PISA ในทั้งสามวิชาที่ใช้ในการสอบมีแนวโน้มลดลง ส่วนวัยรุ่นมีปัญหาด้านการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาเสพยาเสพติด สำหรับกลุ่มวัยแรงงานมีปัญหาลดผลผลิตแรงงานต่ำ โดยจากการจัดลำดับของ IMD ในปี 2017 พบว่าประเทศไทยมีผลผลิตแรงงานอยู่ลำดับที่ 57 จาก 63 ประเทศ มีสาเหตุสำคัญจากทักษะและสมรรถนะไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน (Mismatching) และแรงงานไทยทั้งที่เป็นแรงงานฝีมือและแรงงานกึ่งฝีมือยังมีทักษะต่ำกว่าความคาดหวังของผู้ประกอบการ ทั้งทักษะด้านภาษาต่างประเทศ การใช้คอมพิวเตอร์ คณิตศาสตร์และการคำนวณ ทักษะการสื่อสารการบริหารจัดการ และความสามารถเฉพาะในวิชาชีพ ในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพและมีแนวโน้มอยู่คนเดียวมากขึ้น

3.2.3 ครอบครัวไทยมีขนาดเล็กลงและมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น

ลักษณะครอบครัวไทย “ตามแบบแผน” ที่เป็นครอบครัวสามรุ่นที่ประกอบด้วย พ่อแม่ ปู่ย่าหรือตายาย และเด็กสองหรือสามคน มีรูปแบบที่หลากหลายขึ้น โดยระหว่างปี 2533 – 2553 แม้ครอบครัวสามรุ่นจะยังเพิ่มขึ้นประมาณ 1.3 เท่า และเป็นครอบครัว ประเภทหลักแต่รูปแบบ ครอบครัวเดี่ยว/ครัวเรือนคนเดียวก็มีสัดส่วนสูงขึ้นเช่นกัน โดยครอบครัวที่เป็นคู่สามีภรรยาที่ไม่มีบุตรเพิ่มขึ้นถึง 3 เท่า เช่นเดียวกับลักษณะของการเป็นครัวเรือนคนเดียวเพิ่มขึ้นถึง 2 เท่า ขณะที่ครอบครัวพ่อแม่ ลูก ซึ่งเคยเป็นครอบครัว ประเภทหลักกลับมีสัดส่วนลดลงประมาณครึ่งหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวไปสู่รูปแบบที่หลากหลาย อาจส่งผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ของครอบครัว ในการทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคม การอบรมเลี้ยงดู รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับคนรุ่นหลัง และยังส่งผลถึงสัมพันธภาพของการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวที่ลดลง ขณะเดียวกันคุณลักษณะ ของบิดาและมารดาและวิธีการในการเลี้ยงดู เช่น การละเลยในการเลี้ยงดูบุตร การเลี้ยงดูโดยการตามใจ ขาดการวางกรอบกติกาให้กับเด็ก ยังมีผลต่อพัฒนาการในการเติบโตเป็นคนดีฉลาด รู้เท่าทัน มีทักษะชีวิตและจิตสำนึกที่ดี อีกทั้งยังมีความเปราะบางในครอบครัวบางประเภท โดยที่ครอบครัวเสี่ยงเดี่ยว และครอบครัวข้ามรุ่น ถือเป็นครอบครัวที่มีความเปราะบางมากกว่าครอบครัวประเภทอื่นเพราะมีหลายสาเหตุ และความลำบากในการจัดหาที่อยู่อาศัย อีกทั้งยังต้องรับมือกับทัศนคติในเชิงลบและการตีตราทางสังคม โดยเฉพาะแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีอายุน้อย ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการและการศึกษาต่อของเด็ก นอกจากนี้พบว่า เด็กที่ได้รับการดูแลโดยปู่ย่าตายายที่สูงอายุ มีผลการเรียนที่ด้อยกว่าเด็กที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่

3.2.4 คุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

คนไทยได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น โดยมีจำนวนปีที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา (expected years of schooling) เพิ่มขึ้นจาก 11.2 ปี ในปี 2543 เป็น 13.6 ปี ในปี 2559 นอกจากนี้ผู้หญิงมีสัดส่วนได้เรียนมหาวิทยาลัยมากกว่าผู้ชาย อย่างไรก็ตามการศึกษาไทยทุกระดับ ยังมีปัญหาเชิงคุณภาพที่ต้องเร่งแก้ไข เพราะมีปัญหาเรื่องหลักสูตร และระบบการเรียนการสอน ที่เน้นการท่องจำไม่สอนกระบวนการคิด ทำให้ขาดความคิดสร้างสรรค์และทักษะที่จำเป็นอื่น ๆ ปัจจัยสนับสนุน การจัดการเรียนการสอน และครูที่มีคุณภาพยังกระจายไม่ทั่วถึงโดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ขณะเดียวกันคนไทยส่วนใหญ่ ยังไม่ให้ความสำคัญ กับการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยเพิ่มสูงขึ้นเป็น 26 ล้านคน แต่เป็นการใช้เพื่อการอ่านหาความรู้ เพียงร้อยละ 31.7 และอัตราการอ่านหนังสือของคนไทยอยู่ที่ร้อยละ 81.8 โดยอ่านเฉลี่ยวันละ 37 นาที แต่กลุ่มประชากรวัยสูงอายุ ยังมีอัตราการอ่านที่ต่ำคือ ประมาณร้อยละ 57.8

3

สถานการณ์และแนวโน้มด้านประชากรและสังคม

3.2.5 คนไทยมีแนวโน้มเสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อมากขึ้น

คนไทยมีการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังสำคัญใน 5 โรคเพิ่มขึ้น ได้แก่ โรคหัวใจ เบาหวาน หลอดเลือดสมอง ความดันโลหิตสูง และมะเร็ง โดยช่วงปี 2544– 2557 มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยกว่าร้อยละ 12 สาเหตุสำคัญมาจากการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ การสูบบุหรี่ บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การบริโภคอาหารที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพ ทั้งอาหารหวานมันเค็ม เครื่องดื่มรสหวาน การบริโภคผักผลไม้ไม่เพียงพอ และการขาดการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ปัจจัยสภาพแวดล้อมก็เป็นสาเหตุสำคัญเช่นกัน ได้แก่ ความยากจน ที่อยู่อาศัยและสภาพการทำงาน ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตระดับการศึกษา มลพิษในสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3.2.6 ภาครัฐมีแนวโน้มรับภาระด้านสุขภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะรายจ่ายของระบบหลักประกันสุขภาพภาครัฐ

ในปี 2534 มีการคาดการณ์ว่า รายจ่ายสุขภาพภาครัฐจะสูงขึ้นเป็น 684,275 ล้านบาท และรายจ่ายหลักประกันสุขภาพภาครัฐจะสูงขึ้นเป็น 433,664 ล้านบาท จึงอาจส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนทางการคลังในอนาคต อีกทั้งแต่ละระบบหลักประกันสุขภาพยังมีปัญหาด้านการบริหารจัดการที่ยังขาดประสิทธิภาพ กล่าวคือ กลไกการบริหารจัดการ และระบบฐานข้อมูลยังคงแยกส่วนกัน ในแต่ละระบบส่งผลต่อการจัดบริการที่เป็นเอกภาพ ทั้งด้านสิทธิประโยชน์ อัตราการเบิกจ่าย และคุณภาพบริการ จึงเป็นความท้าทายในการสร้างความสมดุลระหว่างความยั่งยืน ทางด้านการคลังภาครัฐและการจัดบริการ ที่มีคุณภาพภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพภาครัฐ

3.2.7 คนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ

ค่านิยมในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยในสังคมที่เป็นยุคดิจิทัลคนไทยยังขาดทักษะในการคิดกรอง และเลือกรับวัฒนธรรมที่ดี จากต่างประเทศมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ละทิ้งค่านิยมที่ดีงามอันเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย และลดคุณค่าของความเป็นไทย นอกจากนี้มีค่านิยมยึดตนเองเป็นหลักมากกว่าการคำนึงถึงสังคมส่วนรวม รักสนุกและความสบาย เชื่อข่าวลือ ขาดความอดทน ขาดวินัย วัตถุนิยม ยอมรับคนที่ฐานมากกว่าคนดีมีคุณธรรม

4

สถานการณ์และแนวโน้มด้านความเหลื่อมล้ำ

4.1 สถานการณ์และแนวโน้มด้านความเหลื่อมล้ำระดับโลก

ปัจจุบันโลกมีความเหลื่อมล้ำหลายด้านที่สะท้อนถึงความไม่เสมอภาคระหว่างภูมิภาค และระหว่างประเทศ ทั้งในส่วนของความเหลื่อมล้ำทางด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีระหว่างประเทศที่ส่วนใหญ่ความก้าวหน้าจะอยู่ในประเทศที่พัฒนาแล้ว และการมีรายได้และความมั่งคั่งของโลกที่ยังค่อนข้างกระจุกตัว ขณะที่ ทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการขับเคลื่อน การพัฒนาของแต่ละประเทศ ยังมีคุณภาพที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น นานาประเทศต้องมีการบริหารจัดการ ปัจจัยความเหลื่อมล้ำดังกล่าว เพื่อให้มีคุณภาพความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

4.1.1 ความเหลื่อมล้ำทางด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ สังคมโลกในอนาคตจะมีความเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีความเป็นดิจิทัล (Digital) มากขึ้น ซึ่งหลายประเทศในภูมิภาคโลกได้มีการปรับตัวเพื่อรองรับการพัฒนาที่มีความทันสมัย มากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการแสวงหาการเป็นสังคมดิจิทัลได้ทำให้หลายประเทศมีการปรับตัวรองรับการพัฒนาในยุคดิจิทัล อาทิ E-Commerce และการสื่อสารแบบไร้พรมแดน แต่ยังคงพบความเหลื่อมล้ำแห่งสังคมยุคดิจิทัล (Digital Divide) เกิดขึ้น โดยความเหลื่อมล้ำดังกล่าว เป็นความเหลื่อมล้ำจากการมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร อินเทอร์เน็ต และการมีข้อจำกัด การเข้าถึงอุปกรณ์ต่างๆ เช่น อุปกรณ์สื่อสาร และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น มีผลต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละประเทศ ซึ่งเห็นได้จากตัวชี้วัดทางด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของโลก (ICT Development Index) ที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยประเทศที่มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศค่อนข้างสูง จะเป็นประเทศในโซนทวีปอเมริกาเหนือ และยุโรปตะวันตก ส่วนประเทศที่มีการพัฒนาค่อนข้างน้อยส่วนใหญ่อยู่ในโซนทวีปแอฟริกาและเอเชียใต้

4.1.2 ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และความมั่งคั่ง ในสังคมโลกปัจจุบัน ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เป็นปัจจัยหนึ่ง ที่จุดรั้งการพัฒนาประเทศ โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นานาประเทศต่างต้องการแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำ ที่ส่งผลกระทบต่อช่องว่างระหว่างคนรวยและคนที่รายได้น้อย จนนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมกันในโอกาสทางสังคม และความมั่นคง ในชีวิตของประชาชน นอกจากนี้ ปัญหาความไม่เสมอภาคกันทางรายได้ยังนำไปสู่การสร้างความขัดแย้ง ในการพัฒนาคุณภาพ ของมนุษย์ที่สำคัญในด้านต่างๆ อาทิ การศึกษา สาธารณสุข และเทคโนโลยี ที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญ อย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ (Gini coefficient) ปี พ.ศ. 2557 พบว่าแต่ละประเทศ มีระดับความเหลื่อมล้ำที่แตกต่างกัน โดยประเทศที่มีระดับความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้น้อยที่สุดคือ ประเทศในทวีปยุโรป เช่น ฮังการี เยอรมนี ฝรั่งเศส และสวีเดน เป็นต้น โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ฯ ไม่ถึง 0.3 ในขณะที่ประเทศในทวีปเอเชีย อาทิ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย มีค่าสัมประสิทธิ์มากกว่า 0.4 ขึ้นไป ขณะที่เดียวกันพบว่า คนที่รวยมากที่สุดร้อยละ 1 ของโลก ถือสัดส่วนความมั่งคั่งกว่าร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับสัดส่วน ประชากรที่ร่ำรวยของโลก (ร้อยละ 99 ของประชากรทั้งหมด) กล่าวคือ ร้อยละ 1 ของคนที่รวยที่สุดของโลก มีส่วนแบ่งเพิ่มขึ้นเป็นครึ่งหนึ่งของความมั่งคั่งทั้งหมดของโลก ในขณะที่ คนที่เหลือน้อยส่วนแบ่งความมั่งคั่งลดลงเหลือเพียง ส่วนครึ่งหนึ่งของความมั่งคั่งทั้งหมดของโลกเท่านั้น

4.1.3 ความเหลื่อมล้ำด้านการพัฒนามนุษย์ ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (HDI) แบ่งออกการพัฒนาใน 3 ด้านคือ สุขภาพ การศึกษา และเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกัน จากปัญหาคความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่ในทุกประเทศ ทำให้มีการคำนวณ ดัชนีการพัฒนามนุษย์ที่มีการปรับลดความเหลื่อมล้ำ หรือที่เรียกว่า Inequality-adjusted Human Development Index (IHDI) ซึ่งเป็นการนำปัจจัยทางด้านสังคม อาทิ รายได้ อัตราการบริโภค และจำนวนปีการศึกษา ที่เป็นสาเหตุ ของความเหลื่อมล้ำมาคำนวณรวมกับ HDI เพื่อให้ได้ค่าดัชนีการพัฒนามนุษย์ (ปรับลดความเหลื่อมล้ำ) (IHDI) ออกมา ซึ่งค่า IHDI ของแต่ละประเทศมักจะน้อยกว่า HDI เนื่องจากมีการปรับลดค่าความเหลื่อมล้ำในการพัฒนา ซึ่งจากข้อมูลในปี พ.ศ. 2558 พบว่า ประเทศไทยมี IHDI อยู่ในระดับคะแนน 0.856 ขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วบางประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และนอร์เวย์ มีระดับคะแนน IHDI มากถึง 0.791 0.796 และ 0.898 ตามลำดับ จากปัจจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงปัญหา ความเหลื่อมล้ำในการพัฒนามนุษย์ในระดับโลกเป็นอย่างมาก ซึ่งการพัฒนา มนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญยิ่ง ในยกระดับประเทศสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้วในอนาคต

4

สถานการณ์และแนวโน้มด้านความเหลื่อมล้ำ

4.2 สถานการณ์และแนวโน้มด้านความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

ประเทศไทยยังมีความเหลื่อมล้ำในหลายปัจจัย ทั้งในส่วนของความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ การถือครองทรัพย์สิน และการเข้าถึงบริการทางสังคมที่สำคัญ อาทิ การเข้าถึงบริการสาธารณสุข การศึกษา สวัสดิการสังคม กระบวนการยุติธรรม และโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งความเหลื่อมล้ำต่างๆ ต้องได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง เพื่อเป็นการสร้างความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในสังคมไทยโดย **“ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง”**

4.2.1 ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ แม้ที่ผ่านมา ประเทศไทยจะสามารถลดสัดส่วนคนจนจากร้อยละ 65.17 ในปี 2531 เหลือเพียงร้อยละ 7.2 ในปี 2558 แต่ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่วัดจากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ (Gini coefficient) กลับลดลงเล็กน้อยจาก 0.478 ในปี 2531 เหลือ 0.445 ในปี 2558 ซึ่งยังคงอยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตาม ยังพบการกระจุกตัวของรายได้ โดยในปี 2558 ประชากรกลุ่มที่รวยที่สุด 10% แรก มีสัดส่วนรายได้สูงถึงร้อยละ 34.98 ของรายได้คนทั้งประเทศ ขณะที่ประชากรกลุ่มที่จนที่สุด 10% แรก กลับมีสัดส่วนรายได้เพียงร้อยละ 1.58 ของรายได้คนทั้งประเทศ

4.2.2 ความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองทรัพย์สิน เมื่อพิจารณาถึงการถือครองทรัพย์สินที่สำคัญที่จะใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิต พบว่า ประเทศไทย มีความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดินที่สูงมาก โดยประชากรกลุ่มที่รวยที่สุด 10% แรก ถือครองที่ดิน ที่มีเอกสารสิทธิประเภทโฉนดที่ดินสูงถึง ร้อยละ 61.48 ของการถือครองที่ดินของคนไทย ขณะที่ประชากรกลุ่มที่จนที่สุด 10% แรก กลับมีการถือครองที่ดินเพียงร้อยละ 0.07 เท่านั้น ซึ่งมีความแตกต่างกันถึง 853.64 เท่า นอกจากนี้ เมื่อพิจารณา ถึงบัญชีเงินฝากในประเทศไทย พบว่า บัญชีเงินฝากที่มีจำนวน 10 ล้านบาทขึ้นไป มีจำนวนเพียงร้อยละ 0.1 ของจำนวน บัญชีเงินฝากทั้งหมด แต่กลับมีมูลค่าเงินฝากถึง ร้อยละ 51.3 ของจำนวนเงินฝากทั้งหมด ขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาถึงการมีหนี้สิน พบว่า ประชากรกลุ่มที่รวยที่สุด 10% แรก มีหนี้สินคิดเป็น 13.14 เท่าของรายได้ครัวเรือน ขณะที่ประชากรกลุ่มที่จนที่สุด 10% แรก มีหนี้สินสูงถึง 40.52 เท่าของรายได้ครัวเรือน

4.2.3 ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงบริการทางสังคมและโครงสร้างพื้นฐาน

(1) **การเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุข** หลังจากพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2548 มีผลบังคับใช้เป็นพลให้คนไทยทุกคนที่มีเลขบัตรประจำตัวประชาชนมีหลักประกันด้านสุขภาพ ยกเว้นในกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ อย่างไรก็ตาม ยังพบความเหลื่อมล้ำในส่วนของกระจายบุคลากรและทรัพยากรทางการแพทย์ โดยเฉพาะการกระจุกตัวของบุคลากรทางการแพทย์ในเขตเมือง ทั้งในวิชาชีพแพทย์ กทันตแพทย์ เภสัชกร พยาบาลวิชาชีพ และพยาบาลเทคนิค

(2) **การเข้าถึงบริการด้านการศึกษา** จากข้อมูลอัตราการเข้าเรียนสุทธิแสดงให้เห็นว่าประชากรกลุ่มที่มีรายได้สูงกว่าจะมีโอกาส ในการเข้าเรียนต่อที่สูงกว่าประชากรกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงอัตราการเข้าเรียนสุทธิในระดับปริญญาตรีซึ่งในปี 2558 ประชากรกลุ่มที่มีรายได้สูงที่สุด 10 %แรกมีอัตราการเข้าเรียนสุทธิในระดับปริญญาตรีเท่ากับ 62.8 ขณะที่ประชากรกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดกลับมีอัตราการเข้าเรียนสุทธิในระดับปริญญาตรีเพียง 3.6 เท่านั้น ขณะเดียวกันงบประมาณอุดหนุนด้านการศึกษาของรัฐบาลต่อหัวนักเรียนยังมีจำนวนสูงสุดในระดับปริญญาตรี ซึ่งนอกจากความเหลื่อมล้ำ ด้านโอกาสในการเข้าถึงแล้ว ยังพบว่ามีความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา โดยพิจารณาจากผลคะแนนทดสอบ PISA 2015 จำแนกตามกลุ่มประเทศสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษามีผลคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 400 คะแนน ขณะที่โรงเรียนที่เน้นวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ แลกลุ่มโรงเรียนสาธิตมีผลคะแนนเฉลี่ยมากกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว

4

สถานการณ์และแนวโน้มด้านความเหลื่อมล้ำ

สภาพแวดล้อมการพัฒนา

(3) **การเข้าถึงสวัสดิการสังคม** ตั้งแต่ปี 2552 ภาครัฐได้ดำเนินโครงการแจกเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ รวมถึงแจกเบี้ยยังชีพผู้พิการ ตั้งแต่ปี 2553 โดยครอบคลุมผู้สูงอายุและคนพิการทุกคน แต่ยังมี ผู้สูงอายุและผู้พิการ บางส่วนที่ยังเข้าไม่ถึงโครงการดังกล่าว ซึ่งผลการดำเนินโครงการที่ผ่านมา พบว่าผู้สูงอายุ และผู้พิการที่มีฐานะยากจน มีสัดส่วนการเข้าถึงเบี้ยยังชีพ ที่สูงกว่าผู้สูงอายุและผู้พิการที่ไม่ยากจน ซึ่งในปี 2560 ภาครัฐ ได้ดำเนินโครงการ ลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อย ซึ่งจะช่วยให้สามารถทราบจำนวนผู้มีรายได้น้อย และจัดสวัสดิการ รวมถึงการให้ความช่วยเหลือ ได้ตรงจุดมากขึ้น ในส่วนของการให้ความคุ้มครองด้านแรงงานแก่แรงงานนอกระบบ พบว่า แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ยังไม่ได้รับความคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม โดยในปี 2558 มีแรงงานนอกระบบเพียงร้อยละ 10.8 ของแรงงาน นอกระบบทั้งหมด ที่สมัครเข้ารับการคุ้มครองตามมาตรา 40 ของพระราชบัญญัติประกันสังคม ขณะเดียวกันในปี 2558 มีการจัดตั้งกองทุนการออมแห่งชาติเพื่อส่งเสริมการออมของประชาชน แต่ก็ยังไม่ได้รับความนิยมมากนัก โดยในเดือน มิถุนายน 2560 มีสมาชิกทั้งสิ้น 537,009 คน

(4) **การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม** ประเทศไทยได้ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเสมอภาค ผ่านการจัดตั้งกองทุนยุติธรรมตั้งแต่ปี 2549 จากนั้นปี 2558 ยกเว้นเป็นพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการดำเนินโครงการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ แต่ยังคงพบปัญหาในการเข้าถึงกฎหมาย อันเนื่องมาจากความย้อนแย้ง และความล่าช้าของกฎหมาย การไม่บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดจริงจัง รวมถึงความล่าช้าของระบบบริหารงานราชการ และการเลือกปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ปัจจุบันภาครัฐอยู่ระหว่างการปฏิรูปเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย และการบวนการยุติธรรม

(5) **การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน** จากข้อมูลในปี 2558 พบว่า คร่าวเรือนร้อยละ 99.9 มีไฟฟ้าใช้ในบ้านขณะที่ พบว่ายังมีความเหลื่อมล้ำในส่วนของ การเข้าถึงน้ำประปา โดยร้อยละ 97.5 ของครัวเรือนที่รวยที่สุด 10% แรก มีน้ำประปา ใช้ในบ้าน ขณะที่ครัวเรือนที่จนที่สุด 10% แรก* มีน้ำประปาใช้เพียงร้อยละ 87.3 ในด้านการเข้าถึงโทรศัพท์เคลื่อนที่ พบว่า ร้อยละ 95.9 ของครัวเรือนทั้งหมด มีโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยสัดส่วนการเข้าถึง โทรศัพท์เคลื่อนที่ ระหว่างครัวเรือน ที่อยู่ในเขตเมืองกับเขตชนบทไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ขณะที่การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ยังพบ ความเหลื่อมล้ำทั้งในเชิงพื้นที่และระดับรายได้ โดยในปี 2558 พบว่า ครัวเรือนกลุ่มที่จนที่สุด 10% แรก เข้าถึงอินเทอร์เน็ต เพียงร้อยละ 1.14 ขณะที่ครัวเรือนที่รวยที่สุด 10 เข้าถึงอินเทอร์เน็ตร้อยละ 50.08 เช่นเดียวกับการใช้อินเทอร์เน็ต ในเขตเมือง จะมีสัดส่วนสูงกว่าการใช้อินเทอร์เน็ตในเขตชนบทเท่ากับ 1.48 เท่า

5

สถานการณ์และแนวโน้มด้านเศรษฐกิจ

5.1 สถานการณ์และแนวโน้มด้านเศรษฐกิจโลก

ในปัจจุบันเศรษฐกิจโลกมีการเจริญเติบโตต่ำกว่าศักยภาพที่ควรจะเป็นภายหลังจากที่ต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจหลายครั้ง มีปัญหาในเชิงโครงสร้างที่ยังอ่อนแอในหลายภาคส่วนของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการคลังไม่ยั่งยืน และปัญหานี้มีสาเหตุมาจากกลุ่มสหภาพยุโรป ความเสี่ยงจากการที่สหราชอาณาจักรออกจากสหภาพยุโรป ปัญหาเศรษฐกิจจีนชะลอตัว และการฟื้นตัวของเศรษฐกิจญี่ปุ่นที่ล่าช้า ในขณะที่มีข้อจำกัดจากโครงสร้างประชากรสูงอายุ ซึ่งภาวะความชบเซาของเศรษฐกิจโลกส่งผลให้การแข่งขันในตลาดโลกรุนแรงขึ้นมีการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีในการกีดกันการค้า และที่สำคัญคือการเพิ่มผลิตภาพการผลิตด้วยการใช้นวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและแก้ปัญหาอุปสรรคด้านทรัพยากรและกำลังคน ในขณะเดียวกัน การรวมตัวทางการค้าและการลงทุนเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างรายได้ที่มีความเข้มข้นขึ้น

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจโลกในช่วงระยะ 10 ปีข้างหน้ายังคงเป็นช่วงเวลาที่เศรษฐกิจโลกได้รับผลกระทบจากปัจจัยสำคัญ 4 ประการ และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวต่ำกว่าเฉลี่ยร้อยละ 5.1 ในช่วง 5 ปีก่อนวิกฤตเศรษฐกิจโลก (ปี 2556 – 2550)

ประการแรก ปัญหาต่อเนื่องจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจโลกในช่วงปี 2551– 2552 และวิกฤตการณ์ในกลุ่มประเทศยูโรโซนที่ทำให้ระดับหนี้สาธารณะในประเทศต่างๆ เพิ่มขึ้นและกลายเป็นความเสี่ยง ต่อความยั่งยืนทางการคลัง และความเสี่ยงจากการแยกตัวของประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรป

ประการที่สอง การดำเนินมาตรการขยายปริมาณเงินขนาดใหญ่ในสหรัฐอเมริกา ยุโรป และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นความเสี่ยงให้เกิดภาวะเงินเฟ้อได้เมื่อเศรษฐกิจฟื้นตัวเต็มที่รวมทั้งอาจจะมีผลกระทบของการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ

ประการที่สาม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมผู้สูงอายุในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศจะส่งผลให้ความต้องการสินค้าและบริการในตลาดโลกขยายตัวได้ช้าลงและอัตราการออมลดลงส่งผลต่อปริมาณเงินทุนและการเคลื่อนย้ายเงินทุนของโลก สร้างแรงกดดันต่อการแข่งขันแรงงานและต้นทุนค่าจ้างแรงงาน การออม รวมทั้งการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดิน

ประการที่สี่ การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าสู่จุดอิ่มตัวมากขึ้นขณะที่การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ที่จะช่วยให้ประสิทธิภาพการผลิตของโลกเพิ่มขึ้นขนาดใหญ่และเป็นวงกว้างเช่นที่เคยเกิดขึ้นในช่วงการปฏิวัติอุตสาหกรรมยังไม่มีแนวโน้มการก่อตัวที่ชัดเจน แต่ก็มีแนวโน้มของการพัฒนาเทคโนโลยีในรูปแบบใหม่ๆ ที่จะเปิดโอกาสสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ ๆ

ในขณะเดียวกันระบบเศรษฐกิจและการเงินโลกยังมีแนวโน้มที่จะฟื้นตัวได้ช้าจากการปรับทิศทางนโยบายการเงินของประเทศสำคัญๆ อาทิ สหรัฐอเมริกา ยุโรป และญี่ปุ่น รวมทั้งมีความเสี่ยงในด้านฐานะการคลัง การปฏิรูปโครงสร้าง เศรษฐกิจในประเทศเศรษฐกิจหลักไม่ประสบผลสำเร็จ นอกจากนั้นราคาสินค้าในตลาดโลกยังมีแนวโน้มที่จะปรับตัว เข้าสู่ระดับสูงสุดที่เคยเกิดขึ้นในช่วงปี 2554– 2555 ได้ เนื่องจากเศรษฐกิจโลกขยายตัวช้า และกำลังการผลิตในประเทศสำคัญๆ เพิ่มขึ้น แต่ในกลุ่มสินค้าขั้นปฐมภูมิที่จำเป็นราคามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในระยะ 10– 20 ปีข้างหน้าเพราะจำนวนประชากรโลกเพิ่มขึ้น ในขณะที่มีข้อจำกัดด้านที่ดินทำกิน และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ดังนั้น ภายใต้สถานการณ์ที่ตลาดโลกขยายตัวช้าแต่ประเทศต่าง ๆ ขยายกำลังการผลิตเพื่อยกระดับศักยภาพการผลิต การแข่งขันในตลาดโลกจะมีความรุนแรงขึ้น ขณะเดียวกันการลดลงของประชากรไทยในระยะ 10-15 ปี ข้างหน้า จะทำให้ขนาดของตลาดในประเทศขยายตัวช้าลง เชื้อเพลิงดังกล่าวเป็นความเสี่ยงสำหรับอนาคตของเศรษฐกิจไทย ในระยะยาวหากประเทศไทยไม่เร่งปรับโครงสร้าง เพื่อแก้ปัญหาจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้สัมฤทธิ์ผล

5

สถานการณ์และแนวโน้มด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจโลกมีแนวโน้มที่จะกลับมาขยายตัวได้เข้มแข็งขึ้นในช่วง 10 ปีข้างหน้าเป็นผลจากการพัฒนาเทคโนโลยี อย่างก้าวกระโดดในหลากหลายเทคโนโลยีด้านการเงิน ภายใต้กระแสโลกภิวัตน์ที่เข้มข้น เป็นโลกที่ไร้พรมแดนเต็มรูปแบบ และการรวมกลุ่มทางการค้า และการลงทุนที่หลากหลายมากขึ้น การแข่งขันจะรุนแรงขึ้น บนพื้นฐานของการใช้นวัตกรรม ในการเพิ่มผลิตภาพและสร้างความหลากหลายของสินค้าและบริการที่ตอบโจทย์รูปแบบชีวิตใหม่ ๆ และความท้าทายที่เกิดจากสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง ในขณะเดียวกันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ด้านการเงิน จะส่งผลให้ความเสี่ยงที่จะเกิดความผันผวนในตลาดการเงินที่กระทบกันอย่างรวดเร็วและรุนแรง ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจ จะมีลักษณะเป็น cashless และสกุลเงินหลักที่ใช้อ้างอิงในตลาดการเงินโลกจะมีหลากหลายสกุลเงิน ซึ่งรวมถึงเงินดิจิทัล นอกจากนี้ การแข่งขันในระบบเศรษฐกิจโลกในระยะยาวจะถูกกำหนดโดยการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การลงทุนในการวิจัยและพัฒนา และการพัฒนาและการใช้นวัตกรรมในการผลิตและบริการ ผลิตภาพการผลิตที่สูง คุณคุณภาพ สิ่งอำนวยความสะดวกคุณภาพดี และกฎระเบียบที่ชัดเจนเอื้ออำนวย และบังคับใช้ให้เกิดผล

5.2 สถานการณ์และแนวโน้มเศรษฐกิจในประเทศ

สำหรับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมภายในประเทศไทยนั้น ผลของการพัฒนาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทำให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่สูงขึ้นตามลำดับโดยถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลาง มาตั้งแต่ปี 2531 และได้ขยับสูงขึ้นมาอยู่ในกลุ่มบนของกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลางตั้งแต่ปี 2553 โดยมีรายได้ต่อหัวเท่ากับ 4,957 ดอลลาร์ สหรัฐ (157,088 บาท) และล่าสุดในปี 2559 รายได้ประชาชาติต่อหัวเพิ่มขึ้นเป็น ประมาณ 6,000 ดอลลาร์ สหรัฐ ต่อปี (ประมาณ 212,980 บาท คิดจากอัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ย 35.30 บาท ต่อดอลลาร์สหรัฐ) โดยที่ฐานการผลิตและบริการ มีความหลากหลายมากขึ้น มีลักษณะโครงสร้างเศรษฐกิจ ของประเทศทั้งอุตสาหกรรม ฐานการส่งออก โดยเฉพาะ การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมใหญ่ขึ้นตามลำดับ หลายสาขาการผลิตและบริการสามารถแข่งขัน และมีส่วนแบ่งในตลาดโลก มากขึ้นและเป็นฐานรายได้เงินตราต่างประเทศ ที่สำคัญ อาทิ กลุ่มยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า อุตสาหกรรมอาหารสินค้าเกษตร การท่องเที่ยว และบริการด้านสุขภาพ

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศของไทยกับนานาชาติทั้งในรูปแบบทวิภาคีและ พหุภาคีเพื่อเป็นกลไกและช่องทางในการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมากขึ้นตามลำดับ และนับว่ามีความก้าวหน้าไปมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้กรอบแผนงานการพัฒนาเศรษฐกิจ 3 ฝ่าย (The Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle : IMT-GT) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (Greater Mekong Subregion : GMS) และสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations : ASEAN) ในสาขาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความเชื่อมโยง (Connectivity) ระหว่างกัน และการผลักดันให้เกิดการพัฒนาเป็นแนวระเบียงเศรษฐกิจร่วมกันนั้น มีความคืบหน้าเป็นรูปธรรมมากขึ้น อันจะเป็นการ สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนในพื้นที่และเกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ต่าง ๆ ที่กว้างขวางขึ้น กล่าวได้ว่า ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการค้าและการลงทุนรวมทั้ง การพัฒนาเชิงโครงสร้างที่เป็นเชิงรุกชัดเจนขึ้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ภายใต้กรอบแนวทาง การสร้างความเชื่อมโยงภายในประเทศไทยเองเพื่อกระจายโอกาสของการพัฒนา ความเชื่อมโยงในอนุภูมิภาค และในภูมิภาคเอเชียเพื่อการเชื่อมต่อห่วงโซ่อุปทานจะส่งผลให้ประเทศไทยได้จุดแข็งในเรื่องตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ของประเทศให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น โดยได้กำหนดตำแหน่งในเชิงยุทธศาสตร์ให้เป็นไทยเป็น Gateway of Asia ที่เด่นชัดมากขึ้น ในขณะเดียวกันประเทศไทยก็ได้ให้ความสำคัญและเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลักดัน ขับเคลื่อนการพัฒนาความร่วมมือภายใต้กรอบความร่วมมือพหุภาคีสำคัญอื่น ๆ อาทิ RCEP กลุ่มเอเชียแปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) ซึ่งเป็นกรอบความร่วมมือที่มีความสำคัญในการยกระดับมาตรฐานต่าง ๆ ไปสู่ระดับสากล เป็นต้น

5

สถานการณ์และแนวโน้มด้านเศรษฐกิจ

ฐานเศรษฐกิจที่พัฒนามากว้างขวางหลากหลายมากขึ้นส่งผลให้ประชากรวัยแรงงานมีงานทำเป็นจำนวนเพิ่มขึ้นตามลำดับ แต่แรงงานยังขาดคุณภาพ โดยในปัจจุบันมีจำนวนการจ้างงานรวม 38.1 ล้านคน จากประชากรวัยแรงงานทั้งหมด 38.6 ล้านคน และการว่างงานมีอัตราเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 1 ปัญหาความยากจนลดลงตามลำดับ จากร้อยละ 20.0 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 7.21 ในปี 2558 คุณภาพชีวิตดีขึ้นในทุกระดับโดยที่โอกาสการได้รับการศึกษา บริการสาธารณสุข บริการสาธารณะและโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ และการคุ้มครองทางสังคมอื่นๆ รวมถึงการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ มีความครอบคลุมและมีคุณภาพดีขึ้นตามลำดับ อาทิ จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยอยู่ที่ 9 ปี และประชาชนเกือบร้อยละ 100 อยู่ภายใต้ระบบประกันสุขภาพประเภทใดประเภทหนึ่ง กลุ่มคนพิการและด้อยโอกาส ได้รับความคุ้มครอง ทางสังคมดีขึ้น ขณะที่อายุขัยเฉลี่ยก็ยืนยาวขึ้นเป็นต้น

นอกจากนั้น ประสบการณ์ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินในปี 2540 – 2541 ได้ส่งผลให้ภาครัฐและภาคเอกชนปรับตัวในการบริหารความเสี่ยงและสร้างภูมิคุ้มกันให้ดีขึ้นตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ดีอัน ได้แก่ การดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส รับฟังรับชอบ และตรวจสอบได้อย่างเป็นระบบดีขึ้น

ในขณะที่การบริหารเศรษฐกิจมหภาคของประเทศก็มีการปรับเปลี่ยนไปในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบนโยบายการเงินที่มีการปรับให้สอดคล้องกับลักษณะโครงสร้างและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจมากขึ้น มีการกำหนดดูแลวินัยทางการเงินการคลังที่กำหนดกรอบของความยั่งยืนทางการเงินการคลังเป็นแนวปฏิบัติที่ดีขึ้นและฐานะการคลังมีความมั่นคงมากขึ้น นอกจากนี้ ฐานะเงินสำรองระหว่างประเทศอยู่ในระดับสูง เอื้ออำนวยให้สามารถบริหารความเสี่ยงและดำเนินนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนได้อย่างคล่องตัวและมีความยืดหยุ่นได้มากขึ้น ในขณะที่เกี่ยวกับการปรับปรุงในเรื่องกฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ ได้มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบมากขึ้นโดยมุ่งเน้นให้กฎระเบียบมีความทันสมัย ชัดเจน ลดความซ้ำซ้อนและขัดแย้งกันเองของกฎหมายต่าง ๆ รวมทั้งมีการบังคับใช้ ที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมต่อกลุ่มต่างๆ ในสังคม สามารถคุ้มครองผู้บริโภคและประชาชนจากการถูกเอาเปรียบได้ดีขึ้น ช่วยสร้างบรรยากาศการแข่งขันในตลาด และสนับสนุนให้การดำเนินธุรกิจในประเทศไทย มีความสะดวกคล่องตัวมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม โครงสร้างทางเศรษฐกิจยังอ่อนแอหลายด้านและจะเป็นข้อจำกัดสำหรับการพัฒนาให้มีความยั่งยืนไปได้ ในระยะยาวโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ภาวะความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงบริบทโลก โครงสร้างการผลิต ของประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยนจากฐานเกษตรกรรมไปสู่อุตสาหกรรมที่เน้นการผลิตเพื่อส่งออก การลงทุน จากต่างประเทศจึงเป็นแรงขับเคลื่อนหลักที่อาศัยความได้เปรียบด้านปริมาณแรงงานที่เพียงพอและค่าแรงต่ำ รวมทั้งมาตรการจูงใจทางภาษีดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศฐานการผลิตอุตสาหกรรมที่พัฒนาต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน จึงต้องพึ่งพิงเทคโนโลยีจากต่างประเทศเป็นหลัก โดยที่การถ่ายทอดเทคโนโลยีไม่ประสบความสำเร็จ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการพัฒนากำลังคนเพื่อดูดซับเทคโนโลยีและองค์ความรู้ไม่มีความพร้อมการขยายฐานอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมจึงอาศัยความได้เปรียบด้านแรงงานค่าแรงต่ำ ความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรและความหลากหลายหรือช่องโหว่ด้านกฎระเบียบรวมทั้งมาตรฐานต่าง ๆ เป็นปัจจัยหลักในการผลิตและการบริการต้นทุนต่ำ การแข่งขันของประเทศไทยในตลาดโลกจึงอาศัยการแข่งขันด้านราคาเป็นอำนาจต่อรองหลักเพื่อสร้างรายได้จากการส่งออกในขณะที่เศรษฐกิจภายในประเทศยังขาดความเข้มแข็ง และส่วนใหญ่กว่าครึ่งหนึ่งเป็นเศรษฐกิจนอกระบบ

ขณะที่ภาคการเกษตรซึ่งเป็นฐานการทำมาหากินของประชาชนกลุ่มใหญ่ของประเทศมีผลิตภาพการผลิตต่ำ การนำเทคโนโลยีเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพยังมีน้อยสินค้าเกษตรที่ส่งออกจึงมีมูลค่าต่ำ การแปรรูปหรือพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่ามีน้อยและยังต้องยกระดับมาตรฐานด้านความปลอดภัยขณะที่ผลผลิตการเกษตรต้องขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศเป็นหลักการแก้ปัญหาภาคเกษตรมักดำเนินการด้วยมาตรการระยะสั้นและบิดเบือนกลไกตลาดเมื่อประกอบกับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เพิ่มพูนรุนแรงขึ้นและประเทศไทยยังขาดระบบการบริหารจัดการน้ำ ประเทศไทยจึงเผชิญกับความท้าทายในการที่จะสร้างฐานเศรษฐกิจชีวภาพ (bio-bases) และการรักษาไว้ซึ่งฐานการเป็นผู้ส่งออกอาหารที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานความปลอดภัยที่สำคัญของโลก รวมทั้งมีความเสี่ยงในเรื่องความมั่นคงด้านอาหารภายในประเทศองทั้งในเรื่อง การมีปริมาณที่เพียงพอและการมีระดับราคาที่เหมาะสมทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้

5

สถานการณ์และแนวโน้มด้านเศรษฐกิจ

สำหรับภาคบริการซึ่งเป็นฐานรายได้ที่มีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับสำหรับประเทศไทยนั้นยังอาศัยฐานบริการดั้งเดิมเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวซึ่งสาขาการท่องเที่ยวเองก็ยังมีแนวโน้มในเชิงปริมาณ แต่ขาดคุณภาพ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลง ขณะที่ยังขาดการกำหนดกลยุทธ์ และเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาบริการใหม่ ๆ ที่จะเป็ฐานรายได้ใหม่ ๆ ที่มีความสำคัญมากขึ้น สำหรับประเทศไทยภายใต้ บริบทประชาคมอาเซียนและท่ามกลางแรงกดดันรอบด้านที่ประเทศไทยจะต้องปรับโครงสร้างฐาน การผลิตไปสู่ฐานบริการมากขึ้น การเตรียมกำลังคนสำหรับสนับสนุนบริการใหม่ ๆ ยังขาดความพร้อม รวมถึงยังต้องยกระดับมาตรฐานการบริการให้เป็นแบรนด์ที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายฐานบริการใหม่ ๆ ที่สำคัญสำหรับอนาคตประเทศไทย ได้แก่ การเป็นศูนย์กลางบริการด้านสุขภาพ การให้บริการการศึกษานานาชาติ การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงการเป็นศูนย์ประชุมนานาชาติ การเป็นผู้นำให้บริการด้านโลจิสติกส์ การเป็นที่ตั้งของบริษัทแม่หรือศูนย์ปฏิบัติการ ประจำภูมิภาค และบริการด้านการเงิน เป็นต้น

จุดอ่อนเชิงโครงสร้างในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวส่วนหนึ่งสะท้อนถึงความอ่อนด้อยของคุณภาพคน การขาดการลงทุน เพื่อการวิจัยและพัฒนาในระดับที่เหมาะสมจึงส่งผลให้การพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และนวัตกรรม ตลอดจนการพัฒนาประสิทธิภาพภาครัฐเพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจ (Ease of Doing Business: EoDB) ยังมีความล่าช้า และเป็นข้อจำกัดสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และสำหรับการเพิ่มคุณภาพสินค้าและบริการ รวมทั้ง การพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการยังอยู่ในระดับต่ำ จึงทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงในตลาดโลก ซึ่งความต้องการสินค้า กลุ่มคุณภาพและรูปแบบจูงใจเพิ่มขึ้นเร็วกว่า จึงเป็นข้อจำกัดในการพัฒนากลุ่มอุตสาหกรรมฐานรายได้เดิม 5 กลุ่ม (Old S Curve) และฐานรายได้ใหม่ 5 กลุ่ม (New S Curve) สร้าง New Engine of Growth ของเศรษฐกิจเพื่อให้ สามารถผลักดันให้ประเทศหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางได้ ในขณะที่หลายกลุ่มประเทศมีความสามารถในการเข้ามาแข่งขันในตลาดกลางและล่างมากขึ้น

6

สถานการณ์และแนวโน้มสิ่งแวดล้อม

6.1 สถานการณ์และแนวโน้มสิ่งแวดล้อมโลก

6.1.1 วาระการพัฒนที่ยั่งยืน ค.ศ. 2530 ช่วยให้เกิดทิศทางการพัฒนาของประเทศต่างๆ ในโลกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน(**convergence**) โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าประสงค์ และตัวชี้วัด ที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ ในการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน รวมทั้งมีเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อเพิ่มโอกาสในการสร้างพลังร่วม (synergy) ระหว่างประเทศต่างๆ ในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ครอบคลุมทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติบาลและสถาบัน รวมทั้ง หุ่นส่วนการพัฒนาและการเงิน นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายใน และระหว่างประเทศ

6.1.2 ความตกลงปารีส (Paris Agreement) ภายใต้กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) ยังคงเป็นพันธกรณีที่ประเทศต่างๆ ต้องดำเนินการเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในทุกภาคส่วน ทั้งการผลิตไฟฟ้า การขนส่ง อุตสาหกรรมและบริการ อันเป็นการสนับสนุนเป้าหมายสำคัญของความตกลงปารีสคือ ควบคุมการเพิ่มอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกให้ต่ำกว่า 2 องศาเซลเซียส อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการที่ประเทศสหรัฐอเมริกาประกาศยกเลิกความตกลงปารีส เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2560 จะมีผลโดยตรงต่อ การบรรลุเป้าหมาย ของความตกลงปารีส เพราะสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูงสุดเป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากประเทศจีน แต่ประเทศที่เหลืออยู่ต่างแสดงเจตจำนงที่ชัดเจนในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และมุ่งมั่นพัฒนาเทคโนโลยี สำหรับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้มีราคาถูกและสามารถใช้ได้แพร่หลายมากขึ้น อาทิ การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานทดแทน เชลล์แสงอาทิตย์ ยานพาหนะไฟฟ้า และเทคโนโลยีกักเก็บคาร์บอน (carbon capture and storage) เป็นต้น สำหรับการประชุม G20 ที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า ทุกประเทศยังมุ่งมั่นกับข้อตกลงสภาพภูมิอากาศปารีส (Paris Agreement) โดยมีนาง Angela Merkel เป็นผู้นำ ดังนั้นการถอนตัวของ Donald Trump ไม่อาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินการตามข้อตกลงดังกล่าว

6.1.3 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะยิ่งทวีความรุนแรง พันพวน มีขนาดและขอบเขตกว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะภัยพิบัติทางธรรมชาติ อาทิ พายุที่มักเกิดขึ้นร่วมกับ พนตปริมาณมาก สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ระบบโครงสร้างสาธารณูปโภคสาธารณูปการพื้นฐานที่จำเป็น ตลอดจนระบบผลิตทางเกษตรที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกับความมั่นคงด้านอาหารและน้ำ คลื่นความร้อน และโรคระบาดร้ายแรงจะร่ำชีวิตประชาชนจำนวนมาก ระดับน้ำทะเลเพิ่มสูงขึ้น อันเป็นผลมาจากการขยายตัวของน้ำเพราะอุณหภูมิเพิ่มขึ้นและธารน้ำแข็งบริเวณขั้วโลกละลาย ทำให้หลายพื้นที่ในโลกกำลังสูญเสียแผ่นดิน มีการคาดการณ์ว่าประชากรโลกกว่าร้อยละ 70 อาศัยอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเลจะได้รับ ผลกระทบจากระดับน้ำทะเลเพิ่มสูงขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการอพยพย้ายถิ่นฐาน (migration) ผลกระทบเหล่านี้จึงกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ เพราะต้องสูญเสียทรัพยากรอันมีค่า ส่งผลให้ประเทศมีความเปราะบาง (vulnerability) และอาจเข้าสู่ภาวะวิกฤติ (crisis) ได้ง่ายขึ้น

6.1.4 ระบบนิเวศน์ต่างๆ ของโลกเสื่อมโทรมลงและสูญเสียความสามารถในการรองรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ 4 ประการ คือ (1) การเป็นแหล่งผลิตอาหาร ยา และน้ำ ทั้งนี้ มีการคาดการณ์ว่าในอีก 30 ปี ข้างหน้า จะเกิดการขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรงต่อประชากรจำนวนสองในสามส่วนของประชากรโลก (2) การควบคุม และสร้างสมดุลของระบบต่างๆ ในโลก อาทิ ระบบภูมิอากาศ ระบบป้องกันน้ำท่วมและทำให้น้ำสะอาด และระบบควบคุมโรค เป็นต้น ทั้งนี้ ระบบภูมิอากาศที่แปรปรวน รวมทั้งปรากฏการณ์เอลนีโญและลานีญา เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (3) การเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ของพืชและสัตว์ชนิดต่างๆ โดยเฉพาะชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์จำนวนมาก (4) การเป็นแหล่งวัฒนธรรมและการเรียนรู้

6

สถานการณ์และแนวโน้มสิ่งแวดล้อม

6.2 สถานการณ์และแนวโน้มสิ่งแวดล้อมไทย

การคาดการณ์สถานการณ์และแนวโน้มสิ่งแวดล้อมของไทยตั้งอยู่บนฐานของแนวโน้มข้อมูลปัจจุบัน ประกอบกับ กลไกและสถาบันที่มีอยู่โดยมิได้คำนึงถึงข้อกฎหมายใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้น ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

6.2.1 กรรพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังมีแนวโน้มเสื่อมโทรมลงจากการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน

และเกินกว่าขีดความสามารถของระบบนิเวศในการฟื้นคืนสู่สภาพเดิม พื้นที่ป่าไม้ยังคงถูกบุกรุกทำลายอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้ประโยชน์ทางการเกษตรและสักรอบตัดไม้มีค่าบางชนิด ทำให้แหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของสัตว์ป่า หลายชนิดลดน้อยลง รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพที่สูญสิ้นไปอย่างถาวร และไม่อาจสร้างทดแทนได้ กรรพยากรดินบางส่วนขาดความอุดมสมบูรณ์จากการชะล้างพังทลายเพราะขาดการอนุรักษ์ ในขณะที่กรรพยากรทางทะเล และชายฝั่งมีปริมาณและคุณภาพลดลง เพราะการทำประมงที่เกินศักยภาพ รวมทั้ง การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตัวมาก จนสร้างความเสียหายต่อแหล่งปะการัง หาดทราย และป่าชายเลน นอกจากนี้ ชายฝั่งทะเลยังมีการกัดเซาะที่รุนแรง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะโครงสร้างทางกายภาพบริเวณชายฝั่งที่ไม่เหมาะสม ประกอบกับระดับน้ำทะเลที่เพิ่มสูงขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นผลให้เกิดการสูญเสียพื้นที่จำนวนมาก

6.2.2 การบริหารจัดการน้ำยังขาดประสิทธิภาพและไม่ครบวงจร เพราะยังคงมุ่งเน้นที่การจัดการอุปทาน (supply) ซึ่งตอบสนองความต้องการใช้น้ำโดยไม่มีขีดจำกัด แต่ละเลยการจัดการอุปสงค์ของการใช้น้ำ (demand) ด้วยมาตรการเชิงปริมาณและราคา ส่งผลให้มีการใช้น้ำเพื่อการผลิตและอุปโภคอย่างไม่คุ้มค่าในภาคการเกษตร อุตสาหกรรม และเมือง อีกทั้งมีปริมาณน้ำเพียงส่วนน้อยที่ได้รับการบำบัดเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ แม้ว่าจะมีระบบบำบัดน้ำเสียอยู่แล้วหลายแห่ง เพราะไม่สามารถจัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสียได้จากประชาชน จึงมีงบประมาณไม่เพียงพอในการเดินระบบบำบัด สำหรับโครงการลงทุนจัดหาแหล่งน้ำต้นทุนขนาดใหญ่ มักจะได้รับการต่อต้านจากประชาชน เพราะก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง ส่วนการป้องกันและบรรเทา ปัญหาน้ำท่วมยังเป็นเพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่ขาดระบบแผนและกลไกดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม จึงมีแนวโน้มที่จะเกิดความเสียหายเป็นมูลค่าสูง

6.2.3 การจัดการภัยพิพหามลพิษยังไม่สามารถดำเนินการได้เท่าที่ควรและเพียงพอ ทำให้มลพิษที่เกิดขึ้น มีการสะสมปริมาณเพิ่มสูงขึ้นและส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชนที่ไม่สามารถลดอัตราการเกิดได้อย่างแท้จริง อีกทั้งศักยภาพในการเก็บขนและบำบัด ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับปริมาณขยะที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด ส่วนขยะอุตสาหกรรมและกากของเสียอันตราย มักจะมีการลักลอบทิ้งอย่างไม่ถูกหลักวิชาการ และเป็นอันตรายต่อสุขภาพประชาชนในบริเวณใกล้เคียง อย่างไรก็ตาม ภัยพิพหามลพิษทางอากาศในเมืองมีแนวโน้มดีขึ้น เมื่อการลงทุนก่อสร้างระบบขนส่งทางรางในเมืองหลายโครงการแล้วเสร็จ อีกทั้งอาจมีส่วนเพิ่มความปลอดภัยในการเดินทาง โดยลดอัตราการตายอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุทางถนนอีกด้วย

6.2.4 พฤติกรรมการผลิตและบริโภคที่ขาดความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ยังคงเป็นสาเหตุหลัก ของวัฏจักรการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน ส่งผลให้กรรพยากรธรรมชาติร้อยละหรือเสื่อมโทรม มากขึ้น ตลอดจนปริมาณมลพิษที่สะสมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ค่านิยมบริโภคนิยมและวัตถุนิยมเป็นปัจจัยกระตุ้นให้ผู้บริโภค ต้องการบริโภคสินค้าใหม่ๆ อยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม สื่อสังคมออนไลน์ ในปัจจุบันค่อนข้างมีอิทธิพลต่อการส่งเสริม พฤติกรรมที่ดี และป้องปรามพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ดังนั้น จึงอาจเป็นโอกาสในการใช้สื่อเหล่านี้ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตและบริโภคให้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมได้มากขึ้น

โดยสรุปจากการวิเคราะห์สถานการณ์และสภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบันและแนวโน้มบริบทและเงื่อนไขการพัฒนากายนอกประเทศดังกล่าว สรุปได้ว่า

จุดแข็งของประเทศไทย ประกอบด้วย 1) การมีท่าเรือที่ติดที่สามารถเป็นศูนย์กลางกระจายความเชื่อมโยงที่สำคัญในภูมิภาคและเป็นการประตูสู่เอเชีย (Gateway of Asia) ที่สำคัญในแต่ละภาคของประเทศ (2) การเป็นฐานการผลิตและบริการสำคัญที่หลากหลาย (3) คนไทยโดยเฉลี่ยมีการศึกษาดี (4) คนไทยโดยเฉลี่ยมีสุขภาพดี (5) ระบบเทคโนโลยีสื่อสารในครอบครัวยุคใหม่ (6) ความหลากหลายเชิงนิเวศ

สำหรับจุดอ่อนของประเทศไทย ได้แก่ (1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ในระยะเวลา 15 – 20 ปีต่อจากนี้ไป กำลังคนในวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ รูปแบบการใช้จ่าย การลงทุนและการออม ตลอดจนค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ความมั่นคงทางสังคมและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (2) ข้อจำกัดด้านทรัพยากร ทั้งด้านแรงงานและทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีนัยยะต่อต้นทุนการผลิต และสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของประชาชน (3) ผลกระทบจากการผลิตของเศรษฐกิจไทยยังต่ำ และการพัฒนาและการใช้นวัตกรรมมีน้อย การลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนามีน้อย (4) ปัญหาความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ ที่มีนัยยะต่อการสร้างความสามัคคีสมานฉันท์ในสังคม ข้อจำกัดต่อการยกระดับศักยภาพทุนมนุษย์ ความจำเป็นในการลงทุน เพื่อยกระดับบริการทางสังคมและโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และการปฏิรูปกฎระเบียบและกฎหมาย ที่ทำให้เกิดความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ และ (5) ความอ่อนแอของการบริหารราชการแผ่นดิน จึงจำเป็นต้องเร่งปฏิรูประบบราชการและการเมืองเพื่อให้เกิดการบริหารราชการที่ดี

สำหรับเงื่อนไขภายนอกที่สำคัญและท้าทายต่อการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต ในระยะ 20 ปีข้างหน้า ได้แก่

(1) กระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้มข้นขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีความเสี่ยงและท้าทายต่อการปรับตัวมากขึ้นจากการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีและรวดเร็วของผู้คน เงินทุน ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้และเทคโนโลยี และสินค้าและบริการ (2) การรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคนำไปสู่ความเชื่อมโยงทุกระบบในขณะที่ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจโลกเคลื่อนย้ายมาสู่เอเชีย (3) การเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลกส่งผลให้เกิดโอกาส ทางธุรกิจใหม่แต่มีความเสี่ยงให้เกิดการแย่งชิงแรงงานและเงินทุน (4) เทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน จะเป็นโอกาสทางธุรกิจและการดำรงชีวิตของคนได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นเงื่อนไขที่ทำให้การแข่งขันมีความยากลำบากมากขึ้น และหากไม่รู้เท่าทันการอาจส่งผลเสียจากการนำมาใช้ไม่เหมาะสม (5) สภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลง ภูมิอากาศโลกมีความผันผวน ความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีความเสี่ยงต่อความมั่นคงด้านอาหาร น้ำ และพลังงาน กฎระเบียบและข้อตกลงด้านสิ่งแวดล้อมจะมีความเข้มข้นและเข้มงวดขึ้น แต่นักเสี่ยงและสิทธิของประเทศกำลังพัฒนาในการควบคุม กำกับหลักเกณฑ์ในการดูแลสภาพแวดล้อมจะเพิ่มขึ้นตามระดับการพัฒนาเศรษฐกิจ และการยกระดับระบบมาตรฐานในประเทศกำลังพัฒนา ภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ผันผวนและก่อให้เกิดภัยธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นจะกดดันให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินธุรกิจ การดำรงชีวิต การผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (6) แนวโน้มความต้องการ พลังงานสะอาดและพลังงานทดแทนเพิ่มขึ้น ต้องสร้างสมดุลความมั่นคงด้านพลังงานและอาหาร (7) ความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง และมีข้อกำหนดของรูปแบบและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้พื้นที่ และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (8) การยึดถือหลักการบริหารจัดการที่ดี และระบอบประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนที่มีความเข้มข้นมากขึ้น

ดังนั้น ภายใต้เงื่อนไขโครงสร้างเศรษฐกิจ โครงสร้างประชากรและสภาพสังคมที่มีจุดอ่อนหลายด้านประกอบกับการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ และความโปร่งใสจะส่งผลให้ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับ แรงกดดัน และความเสี่ยงมากขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่กระแสโลกาภิวัตน์เข้มข้นขึ้นเป็นโลกไร้พรมแดนอย่างแท้จริง โดยที่การเคลื่อนย้ายของผู้คน สินค้าและบริการ เงินทุน องค์ความรู้ เทคโนโลยี ข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ เป็นไปอย่างเสรีส่งผลให้การแข่งขันในตลาดโลกรุนแรงขึ้นโดยที่ประเทศต่าง ๆ เร่งผลักดันการเพิ่มขีดความสามารถการผลิตรวม จากการลงทุนในการพัฒนาทุนมนุษย์ และการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการแข่งขัน ขณะเดียวกัน ความเสี่ยงและข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพภูมิอากาศ พันพจนรุนแรงต่อการดำเนินธุรกิจ และการดำเนินชีวิตของทุกคนก็เพิ่มขึ้น กฎเกณฑ์และกฎระเบียบของสังคมโลก จึงมีความเข้มงวดมากขึ้น จึ้นในเรื่องการปลดปล่อยมลพิษ สิทธิมนุษยชน และกฎระเบียบทางการเงิน เป็นต้น เงื่อนไขต่าง ๆ ดังกล่าวจะเป็นแรงกดดันให้ประเทศไทยต้องปรับตัวและมีการบริหารความเสี่ยงอย่างชาญฉลาดมากขึ้น โดยที่การปรับตัวจะต้องหยั่งรากลึกลงไปถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง เพื่อแก้จุดอ่อนและควบคู่ไปกับการสร้างกลไก เชิงรุกให้จุดแข็งของประเทศเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศซึ่งหากไม่สามารถแก้ปัญหาและปฏิรูปให้ สัมฤทธิ์ผลได้ในระยะ 4-5 ปีต่อจากนี้ไป ประเทศไทยจะสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน รายได้เฉลี่ยของประชาชน จะไม่สามารถยกระดับให้ดีขึ้นได้ คุณภาพคนโดยเฉลี่ยจะยังต่ำ และปัญหาความเหลื่อมล้ำจะรุนแรงขึ้น รวมทั้งทรัพยากรจะร่อยหรอ เสื่อมโทรมลงไปอีก และในที่สุดการพัฒนาประเทศ จะไม่สามารถยั่งยืนไปได้ในระยะยาว

ในขณะเดียวกันงานและการบริหารจัดการภาครัฐก็ยังคงขาดการบูรณาการ ขาดความต่อเนื่องประสิทธิภาพต่ำ ขาดความโปร่งใส และขาดความรับผิดชอบและขาดธรรมาภิบาล ขณะที่ปัญหาคอรัปชั่นมีเป็นวงกว้าง การดำเนินนโยบายประชานิยมได้สร้างค่านิยมการไม่พึ่งพาตนเองให้กับประชาชนบางกลุ่มและสร้างความเสียหายให้กับประเทศ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ รวมทั้งการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบยังมีความล่าช้า การบังคับใช้กฎหมายยังขาดประสิทธิภาพ กฎระเบียบจำนวนมากล้าสมัยไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงหรือแม้แต่วัดยังกันเองระหว่างกฎหมาย คนไทยยังมีปัญหาด้านคุณภาพในทุกด้าน ขณะที่ความเหลื่อมล้ำและความแตกต่างในสังคมไทยยังเป็นปัญหาที่ท้าทายมาก รวมทั้งปัญหาในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เผชิญกับภาวะขยะล้นเมือง และสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงในทุกด้าน

ปัญหาในเชิงโครงสร้างในมิติต่าง ๆ ดังกล่าวเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่อิทธิพลทางการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เข้ามาแทรกแซงในรูปแบบที่ไม่เหมาะสมขณะที่การบริหารราชการแผ่นดินและระบบราชการยังขาดประสิทธิภาพ ขาดความโปร่งใส มีระบบอุปถัมภ์และมีการทุจริตและคอร์รัปชั่นกันอย่างกว้างขวาง ก็ยิ่งส่งผลให้การดำเนินนโยบายมีความบิดเบือนไปเอื้อประโยชน์ต่อเฉพาะกลุ่มโดยที่การดำเนินนโยบายเพื่อแก้ปัญหาในเชิงโครงสร้างไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร จึงเป็นอุปสรรคและข้อจำกัดให้สิ้นเปลืองงบประมาณในการดำเนินนโยบายสาธารณะและการให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนไม่ทั่วถึง ประกอบกับมีความล่าช้า ในการกระจายอำนาจและการแบ่งความรับผิดชอบ ส่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงส่งผลให้การแก้ปัญหา และการตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาในพื้นที่ต่าง ๆ ขาดประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มในด้านต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ
ที่บ่งชี้ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความเสี่ยง และ ภัยคุกคาม รวมทั้งความท้าทายในด้านต่าง ๆ การขับเคลื่อนการพัฒนา ให้ประเทศ เจริญก้าวหน้าไปในอนาคตนั้นจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ ในระยะยาว ที่ต้องบรรลุพร้อมทั้ง แนวยุทธศาสตร์หลัก ในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนา

ส่วนที่ 3

วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์

วิสัยทัศน์

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ทั้งนี้ วิสัยทัศน์ดังกล่าวจะต้องสนองตอบต่อพลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ การดำรงอยู่อย่างมั่นคง ยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่น มีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี โดยที่ความมั่นคงเป็นรากฐานของทั้ง 3 ประการที่จะทำให้เกิดความมั่งคั่งและยั่งยืนได้

ความมั่นคง หมายถึง การมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศในทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครอบครัว และปัจเจกบุคคล และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติทางการทหาร เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง เช่น ประเทศมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์มีความเข้มแข็งเป็นศูนย์กลางและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน มีระบบการเมืองที่มั่นคงเป็นกลไกที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล สังคมมีความปรองดองและความสามัคคี สามารถผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชนมีความเข้มแข็ง ครอบครัวมีความอบอุ่นประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคงพอเพียงกับการดำรงชีวิต ความมั่นคงของอาหารพลังงาน และน้ำ มีที่อยู่อาศัยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน มีการออมสำหรับวัยเกษียณ

ความมั่งคั่ง หมายถึง ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืนจนเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรมีความอยู่ดีมีสุขได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น และมีการพัฒนาอย่างทั่วถึงทุกภาคส่วน (Inclusive Growth) มีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ ไม่มีประชาชนที่อยู่ใต้เส้นความยากจน เศรษฐกิจในประเทศมีความเข้มแข็ง ขณะเดียวกันต้องมีความสามารถในการแข่งขันกับประเทศต่างๆทั้งในตลาดโลกและตลาดภายในประเทศเพื่อให้สามารถสร้างรายได้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนมีการสร้างฐานเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคตเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป และประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีโลก และมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าอย่างแน่นแฟ้นกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย เป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาคทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุน และการทำธุรกิจ เพื่อให้เป็นพลังในการพัฒนา นอกจากนี้ยังมีความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาต่อเนื่องไปได้ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือเครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่อยู่บนหลักการใช้ การรักษาและการฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม จนเกินความสามารถในการรองรับและยืดหยุ่นของระบบนิเวศ การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals : SDGs) ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นและสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเอื้ออาทร เสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม รัฐบาลมีนโยบายที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาในระดับอย่างสมดุล มีเสถียรภาพ และยั่งยืน

วิสัยทัศน์ :

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

ความมั่นคง

- การมีความมั่นคงปลอดภัย จากภัยและการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศในทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครอบครัว และปัจเจกบุคคล และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง
- ประเทศ มีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ที่เข้มแข็งเป็นศูนย์กลางและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน ระบบการเมืองที่มีคนเป็นกลางที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล
- สังคม มีความปรองดองและความสามัคคี สามารถผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชน มีความเข้มแข็ง ครอบครัว มีความอบอุ่น
- ประชาชน มีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคงพอเพียงกับการดำรงชีวิต มีที่อยู่อาศัยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน
- ฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงของอาหาร พลังงาน และน้ำ

ความมั่งคั่ง

- ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ยกระดับเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น
- เศรษฐกิจมีความสามารถในการแข่งขันสูง สามารถสร้างรายได้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ สร้างฐานเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคต และเป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาคทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุน และการทำธุรกิจ มีบทบาทสำคัญในระดับภูมิภาคและระดับโลก เกิดสายสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าอย่างมีพลัง
- ความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาต่อเนื่อง ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญาทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือเครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความยั่งยืน

- การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่ไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกินความสามารถในการรองรับและเยียวยาระบบนิเวศน์
- การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลกซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเอื้ออาทร เสียสละเพื่อผลประโยชน์รวม
- มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อการพัฒนาในทุกระดับอย่างสมดุล มีเสถียรภาพ และยั่งยืน
- ประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ในการที่จะบรรลุวิสัยทัศน์และทำให้ประเทศไทยพัฒนาไปสู่อนาคต
ที่พึงประสงค์นั้น จำเป็นจะต้องมีการวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์
การพัฒนาในระยะยาว

และกำหนดแนวทางการพัฒนาของทุกภาคส่วนให้ขับเคลื่อนไปในทิศทาง
เดียวกัน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์ชาติในระยะยาว
เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาสู่การปฏิบัติในแต่ละช่วงเวลา
อย่างต่อเนื่องและมีบูรณาการ และสร้างความเข้าใจถึงอนาคตของ
ประเทศไทยร่วมกันและเกิดการรวมพลังของทุกภาคส่วนในสังคม

ทั้งประชาชน เอกชน ประชาสังคม ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อการสร้างและรักษาไว้ซึ่ง
ผลประโยชน์แห่งชาติและบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว
ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือคติพจน์ประจำชาติ “มั่นคง มั่งคั่ง
ยั่งยืน” เพื่อให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขัน มีรายได้สูงอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว คนไทยมี
ความสุข อยู่ดี กินดี สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนว
ทางการพัฒนาในระยะ 20 ปีต่อจากนี้ไปจะประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ด้านความ
มั่นคง (2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้าง
ศักยภาพคน (4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม
(5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ (6) ยุทธศาสตร์
ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ยุทธศาสตร์ชาติ: กรอบการพัฒนาระยะยาว

ยุทธศาสตร์ชาติ

กรอบการพัฒนาระยะยาว

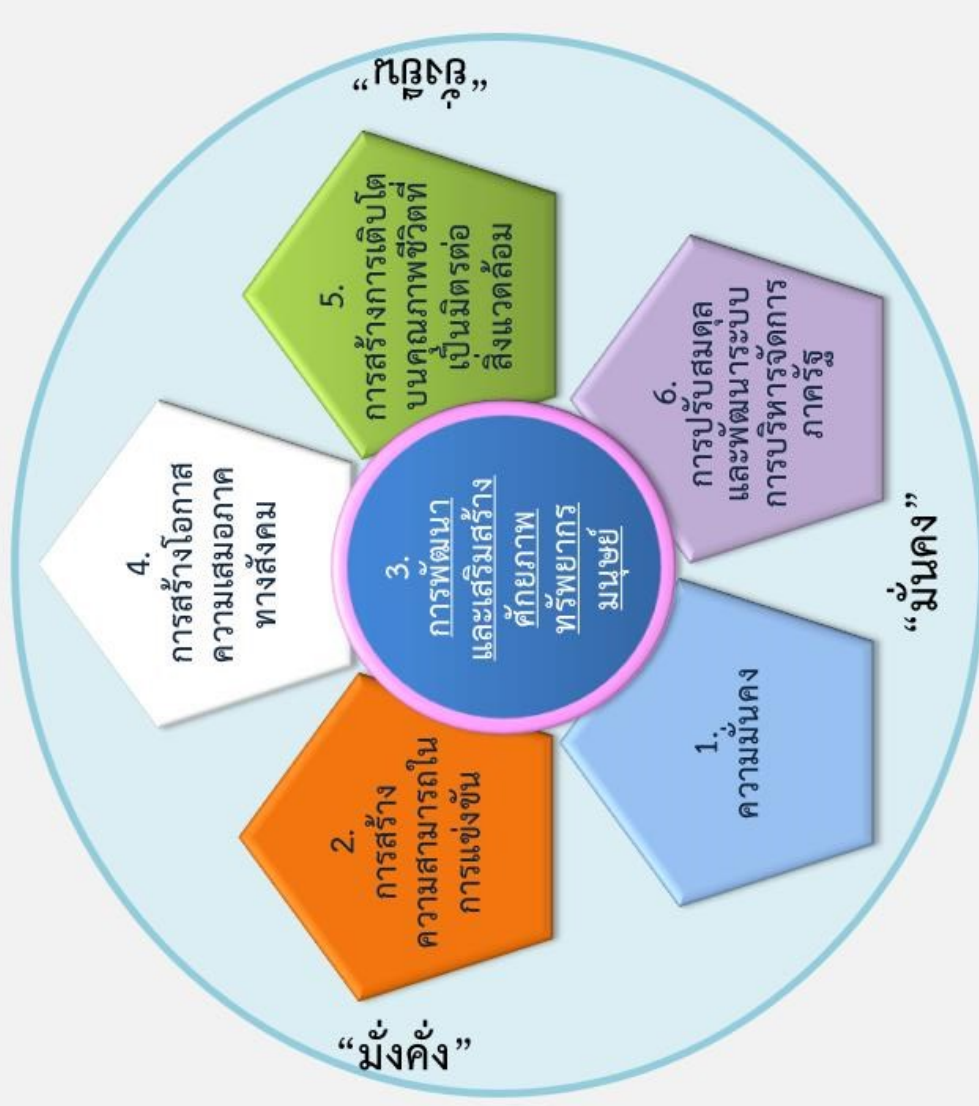
เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน
เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนา
ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและ
ตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติใน

การที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต
สร้างรายได้ระดับสูง เป็นประเทศพัฒนาแล้ว
และสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง
เสมอภาค และเป็นธรรม

ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ 1

ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง

1.1 การรักษาความสงบภายในประเทศ

1.2 การพัฒนาศักยภาพในการป้องกันประเทศ

พร้อมรับมือกับภัยคุกคามทั้งทางทหารและภัยคุกคามอื่นๆ

1.3 บูรณาการความร่วมมือกับต่างประเทศที่เอื้อให้เกิดความมั่นคง

ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ป้องกันภัยคุกคามข้ามชาติ และคุณภาพชีวิตของคนในชาติ

1.4 การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติและทางทะเล

1.5 การบริหารจัดการความมั่นคงให้สอดคล้องกันแผนงานพัฒนาอื่นๆ

เพื่อช่วยเหลือประชาชน และร่วมพัฒนาประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 1

ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง

การกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงมีเป้าหมายเพื่อสร้างความมั่นคงในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน และความมั่นคงของมนุษย์จากภัยคุกคามทั้งที่เป็นภัยคุกคามแบบดั้งเดิม และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ให้เกิดความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ ความมั่นคงทางการทหาร ความมั่นคงแนวชายแดนและเกิดความมั่นคงปลอดภัยจากภัยคุกคามและภัยพิบัติในรูปแบบใหม่ๆ อาทิ ภัยคุกคามจากการโจมตีทางไซเบอร์ อาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย และโรคอุบัติใหม่ต่างๆรวมทั้งการสร้าง ความมั่นคงด้านอาหาร น้ำ และพลังงาน

ภายใต้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและแนวโน้มด้านความมั่นคงทั้ง 3 ระดับ คือ

ความมั่นคงระดับโลก ได้แก่ การขยายอิทธิพลและการเพิ่มบทบาทของประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคต่างๆของโลกเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ การกำหนดระเบียบ/กติการะหว่างประเทศเพื่อรักษาสันติภาพ สิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชนให้ต้องปฏิบัติตามหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาความมั่นคงทางไซเบอร์และความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงพันพวนของสภาพภูมิอากาศต่อความมั่นคง ด้านอาหาร แหล่งน้ำ และพลังงาน

ความมั่นคงในภูมิภาค ประกอบด้วย ความร่วมมือระดับภูมิภาคเพื่อสร้างพลังทางเศรษฐกิจและรักษาความมั่นคงร่วมกัน ความขัดแย้งทางดินแดน เนื่องจากความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนและอาณาเขต ทางทะเลระหว่างกันและปัญหาย้ายถิ่นฐานของประชากรระหว่างกันและจากประเทศอื่นๆ เข้าสู่ประเทศไทย

ความมั่นคงภายในประเทศมีแนวโน้มที่ยังดำรงอยู่ ได้แก่ ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเด็นความขัดแย้งของคนในชาติ ปัญหายาเสพติด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมืองของประเทศในระยะ 20 ปีข้างหน้า

ยุทธศาสตร์ที่ 1

ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง

ดังนั้นยุทธศาสตร์นี้จึงให้ความสำคัญทั้งการรักษาความสงบภายในประเทศ โดยการเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ป้องกันและแก้ไขการก่อความไม่สงบ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการเสริมสร้างสันติสุข และพัฒนาให้ตรงกับความต้องการของประชาชน โดยยึดหลักแนวทาง “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” รวมทั้งการบริหารจัดการ และการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม และกลไกพื้นฐานด้านความมั่นคง รวมถึงพัฒนา กลไกการพัฒนาความมั่นคง ขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ การสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ กระจายอำนาจ และสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมตามหลัก นิติธรรม

ในขณะเดียวกันก็มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพในการป้องกันประเทศพร้อมรับมือกับภัยคุกคาม ทั้งทางทหารและภัยคุกคามอื่นๆ ทั้งจากการสร้างขีดความสามารถภายใน และการสร้างความร่วมมือกับ ประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ นอกจากนี้ การบูรณาการความร่วมมือกับต่างประเทศที่เอื้อให้เกิด ความมั่นคงในทุกด้านและป้องกันภัยคุกคามจากอาชญากรรมข้ามชาติในทุกรูปแบบก็เป็นแนวทาง ที่มีความสำคัญมากขึ้นภายใต้ภูมิทัศน์โลกไร้พรมแดนและการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิรัฐศาสตร์ที่เป็นเครื่องมือ ชับซ้อนขึ้นมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวางระบบบริหารจัดการความเสี่ยงจากการโจมตีทางไซเบอร์ และการบริหารจัดการภัยพิบัติและภัยในรูปแบบใหม่ ๆ ที่ต้องบูรณาการความร่วมมือให้เกิดผล

ขณะเดียวกันก็ต้องกำหนดยุทธศาสตร์ที่จะรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงและผลประโยชน์ทาง กริพยากรธรรมชาติและทางทะเลทั้งนี้ การบริหารจัดการความมั่นคงในทุกด้านทุกระดับ จะต้องให้สอดคล้องกัน แผนงานพัฒนา อื่นๆ และการสนับสนุนการดำเนินการ เพื่อสร้างความมั่นคง ด้านอาหาร น้ำ และพลังงาน

การกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงมีเป้าหมายเพื่อสร้างความมั่นคงในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน และความมั่นคงของมนุษย์จากภัยคุกคามทั้งปวง และเป็นความมั่นคงในทุกด้าน ทั้งความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ ความมั่นคงทางการทหาร ความมั่นคงแนวชายแดน ความมั่นคงปลอดภัยจากภัยคุกคามและภัยพิบัติในรูปแบบใหม่ ๆ รวมทั้งความมั่นคงด้านอาหาร น้ำ และพลังงาน บนพื้นฐานการวิเคราะห์ สถานการณ์ความมั่นคงทั้ง 3 ระดับ คือ ความมั่นคงระดับโลก ได้แก่ การขยายอิทธิพลและการเพิ่มบทบาทของประเทศมหาอำนาจ ในภูมิภาคต่างๆ ของโลกเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ การกำหนดระเบียบ/กติการะหว่างประเทศ เพื่อรักษาสันติภาพ สิ่งแวดล้อม และสิทธิมนุษยชน ให้ต้องปฏิบัติ ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาความมั่นคง ทางไซเบอร์ และความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อความมั่นคง ด้านอาหาร แหล่งน้ำ และพลังงาน ความมั่นคงในภูมิภาค ประกอบด้วย

ความร่วมมือระดับภูมิภาคเพื่อสร้างพลังทางเศรษฐกิจ และรักษาความมั่นคงร่วมกัน ความขัดแย้งทางดินแดน เนื่องจากความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนและอาณาเขตทางทะเล ระหว่างกัน และปัญหาภัยพิบัติฐานของประชากร ระหว่างกันและจากประเทศอื่นๆ เข้าสู่ประเทศไทย และความมั่นคงภายในประเทศมีแนวโน้มที่ยังดำรงอยู่ ได้แก่ ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเด็นความขัดแย้งของชนในชาติ ปัญหาอาชญากรรม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยยะสำคัญ ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมืองของประเทศในระยะ 20 ปี ข้างหน้า

โดยยุทธศาสตร์นี้ให้ความสำคัญกับความสำคัญของชนในชาติ การบริหารจัดการและการฟื้นฟูพื้นฐาน ด้านความมั่นคงที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย การเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ให้เป็นสถาบันหลักของประเทศ สร้างสังคมที่มีความสมานฉันท์ มีความสัมพันธ์และร่วมมือด้านความมั่นคงในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน มีटरประเทศ และนานาประเทศในการป้องกันภัยคุกคาม ในรูปแบบต่างๆ ควบคู่ไปกับรักษาผลประโยชน์ชาติ รวมทั้งการสนับสนุนการดำเนินการ เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร น้ำ และพลังงาน โดยมีแนวทางและประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

1.1 การรักษาความสงบภายในประเทศ

1.1.1 เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สร้างจิตสำนึกของชนในชาติให้มีความจงรักภักดี และธำรงรักษาสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

1.1.2 ป้องกันและแก้ไขการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มุ่งเน้นการเสริมสร้างสันติสุข การส่งเสริมระบบงานยุติธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเหมาะสม ชจัดความขัดแย้ง ลดความรุนแรง และพัฒนาให้ตรงกับความต้องการของประชาชน โดยยึดหลักแนวทาง **“เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”** รวมถึงเสริมสร้างพหุสังคม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เป็นพลังการป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น

1.1.3 ส่งเสริมสภาพแวดล้อม/แนวทาง/กลไก ที่สามารถจัดสาเหตุของประเด็นปัญหาความมั่นคงที่สำคัญและให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความสามัคคีในชาติ รวมถึงพัฒนากลไกการบริหารประเทศ/พัฒนางานความมั่นคง ชจัดการทุจริต และประพฤติมิชอบ สร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ กระจายอำนาจ และสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ตามหลักนิติธรรม

1.2 การพัฒนาศักยภาพในการป้องกันประเทศ พร้อมรับมือกับภัยคุกคามทั้งทางทหารและภัยคุกคามอื่นๆ

1.2.1 เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของระบบงานข่าวกรองอย่างต่อเนื่องให้สามารถประเมินสถานการณ์ในระยะยาว ได้อย่างแม่นยำ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรข่าวกรองกับทุกภาคส่วน รวมถึงพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านความมั่นคงให้มีความทันสมัย ครอบคลุมความต้องการการใช้งานอย่างครบถ้วน

1.2.2 พัฒนาเสริมสร้างศักยภาพการป้องกันประเทศ และพัฒนาโครงสร้างกำลังและยุทโธปกรณ์ที่เหมาะสมแก่การป้องกันประเทศ และการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ รวมถึงส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีป้องกันประเทศ ตลอดจนสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ รวมถึงมีการรักษาสันติภาพในกรอบความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง

1.2.3 พัฒนาประสิทธิภาพระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติ และระบบการบริหารจัดการสาธารณภัยและความมั่นคงแบบใหม่ ให้มีความพร้อมเพรียงกันทางไม่ปกติและภัยคุกคามทุกรูปแบบ สามารถบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนให้สามารถสนับสนุนการบริหารจัดการตั้งแต่ในระดับชาติ รวมถึงส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศ

1.3 บูรณาการความร่วมมือกับต่างประเทศที่เอื้อให้เกิดความมั่นคง ความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ ป้องกันภัยคุกคามข้ามชาติ และคุณภาพชีวิตของคนในชาติ

1.3.1 เสริมสร้างบทบาทของไทยในการพัฒนาผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างผลประโยชน์ของชาติกับผลประโยชน์ของภูมิภาค และนานาประเทศ ที่สามารถเกื้อหนุนให้เกิดความมั่นคง ความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของคนในชาติได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนพัฒนาระบบ กลไก มาตรการและความร่วมมือระหว่างประเทศทุกระดับให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ เป้าหมายของสหประชาชาติ เพื่อรักษาเสถียรภาพในระดับภูมิภาคและระดับโลก ตลอดจนร่วมมือกันป้องกันและแก้ไขปัญหา หรือภัยคุกคามความมั่นคง

1.3.2 สร้างเสริมประสิทธิภาพการป้องกัน แก้ไข ระวังยับยั้ง พื้นฟู ภัยจากการ ก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติทุกรูปแบบ โดยบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องพัฒนา ศักยภาพบุคลากร นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้ในการ ดำเนินการเสริมสร้าง จิตสำนึกภูมิคุ้มกันให้กับคนในสังคม ตลอดจนพัฒนากองความร่วมมือ ระหว่างประเทศในการผลักดันการป้องกันและ แก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม

1.3.3 พัฒนาประสิทธิภาพกลไก/กฎหมาย/ระเบียบปฏิบัติ/แนวทางการบริหารจัดการ ในการป้องกัน แก้ไขปัญหาการก้ามนุญย รวมถึงพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับมิตรประเทศและองค์การระหว่างประเทศ ในดำเนินการดังกล่าวร่วมกัน

1.3.4 เสริมสร้างความมั่นคงและปกป้องโครงสร้างพื้นฐาน/สาธารณูปโภคที่บริหารจัดการด้วยไซเบอร์ ให้ปลอดภัยจากการโจมตี รวมถึงส่งเสริมวัฒนธรรม สร้างความตระหนักรู้ในการใช้ไซเบอร์ในทางที่เหมาะสม ตลอดจน พัฒนาขีดความสามารถขององค์กร/บุคลากรรับผิดชอบด้านไซเบอร์ให้มีความเชี่ยวชาญอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ทั้งยามปกติ ยามเกิดเหตุ การฟื้นตัว/ฟื้นฟูหลังเกิดเหตุ และการเยียวยาแก้ไขผลกระทบ

1.4 การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติและทางทะเล

1.4.1 พัฒนาประสิทธิภาพแนวทางการบริหารจัดการ/ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา การนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีสมัยใหม่ สร้างความตระหนักรู้ต่อประชาชน ตลอดจนนำเป้าหมาย/แนวทาง/มาตรฐานสากลมาปรับใช้ ในการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงาน น้ำ และอาหาร

1.4.2 บริหารจัดการความมั่นคงชายแดนและชายฝั่งทะเล โดยเสริมสร้างความสัมพันธ์ และความไว้วางใจระหว่างผู้นำระดับสูง ของไทยกับประเทศรอบบ้านและอาเซียน พัฒนาสู่การเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ในลักษณะของการร่วมมือป้องกัน และแก้ไขปัญหาความมั่นคง โดยเฉพาะการพัฒนาแบบตรวจคนเข้าเมือง ระบบเฝ้าตรวจติดตาม เพื่อป้องกันปัญหา ข้ามพรมแดน และการเร่งรัดให้เกิดการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทั้งทางบกและทางทะเลเพื่อแก้ไขปัญหาการอ้างสิทธิ์ทับซ้อน

1.5 การบริหารจัดการความมั่นคงให้สอดคล้องกันแผนงานพัฒนาอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชน และร่วมพัฒนาประเทศ

โดยพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการทำงานของกลไกที่เกี่ยวข้องในมิติงานด้านความมั่นคง โดยบูรณาการการดำเนินงานให้เชื่อมโยงกัน ทั้งระบบ รวมถึงภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในแต่ละเรื่องให้มีความเป็นเอกภาพและพัฒนาปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อการดำเนินงาน ตลอดจนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม เพื่อช่วยเหลือประชาชน และร่วมพัฒนาประเทศ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและการเตรียมความพร้อมของประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 2

ยุทธศาสตร์ด้านการสร้าง ความสามารถในการแข่งขัน

2.1 การพัฒนาภาคการผลิตและบริการ

2.2 การพัฒนาสังคมผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Society)

เพื่อสร้างผู้ประกอบการทางธุรกิจ

2.3 การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

2.4 การวางรากฐานที่แข็งแกร่งเพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

ยุทธศาสตร์ที่ 2

ยุทธศาสตร์ด้านการสร้าง ความสามารถในการแข่งขัน

หัวใจสำคัญของความสามารถในการแข่งขันของประเทศ คือ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (Productivity) โดยใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมในทุกสาขา ของภาคการผลิตและบริการที่เป็นฐานรายได้เดิมและที่ต่อยอดเป็นฐานรายได้ใหม่

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจะเกิดขึ้นทั้งในด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) และการเพิ่มมูลค่าของ สินค้าและบริการจากความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Value creation) ผู้ประกอบการไทยจะต้อง “ผลิตได้ขายเป็น” และมีความสามารถที่จะ “รู้จักและเข้าใจแนวโน้มตลาด” เพื่อสร้างคุณค่า ของสินค้าและบริการที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคและก้าวเข้าสู่การเป็นผู้นำในตลาด สินค้าและบริการที่สำคัญของภูมิภาคและของโลกได้

ยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจึงประกอบด้วย **แนวทางการพัฒนา ภาคการผลิตและบริการ** ซึ่งมุ่งเน้นที่การพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตตลอดห่วงโซ่มูลค่า เพื่อก้าวกระโดดไปสู่การเป็นฐานการผลิตและบริการที่โดดเด่นในด้าน **เศรษฐกิจฐานชีวภาพ** โดยยกระดับสู่เกษตรสมัยใหม่ที่เป็นพื้นฐานสำคัญและเป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตร อาหาร พลังงานและวัสดุชีวภาพด้วยนวัตกรรม ยกกระดับศักยภาพ **ภาคอุตสาหกรรม** ให้แข่งขันได้บนฐานเทคโนโลยีขั้นก้าวหน้า พัฒนาความหลากหลาย คุณภาพ และสร้างเอกลักษณ์การท่องเที่ยวไทย และพัฒนา ธุรกิจบริการที่มีศักยภาพใหม่ๆ ที่สร้างรายได้สูง

ยุทธศาสตร์ที่ 2

ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

ในขณะเดียวกันการพัฒนาสังคมผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Society) เพื่อสร้างผู้ประกอบการทางธุรกิจที่พิจารณาโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ ด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ขับเคลื่อนธุรกิจ (From Entrepreneur to Technopreneur) สู่การเป็น “ผู้ผลิตได้ ขายเป็น” ก็มีความสำคัญต่อการเพิ่มผลิตภาพการผลิตและการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของภาคการผลิตและบริการไทยตลอดห่วงโซ่มูลค่า โดยต้องมุ่งพัฒนาทั้งด้านศักยภาพของผู้ประกอบการ และปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญ

การพัฒนาในแนวทางสำคัญดังกล่าวข้างต้นจะสัมฤทธิ์ได้ก็ต่อเมื่อมีการพัฒนาปัจจัยสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันรองรับอย่างเหมาะสม ทั้งการลงทุน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบโลจิสติกส์และการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ตลอดห่วงโซ่มูลค่า เพื่อก้าวข้ามกับดักจากพวซื่อเทคโนโลยี ไปสู่การเป็นผู้ผลิต และขายเทคโนโลยีโดยเน้นการวิจัยและพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นพื้นฐานเพื่อสร้างองค์ความรู้ ความคิด และเทคโนโลยีต้นน้ำสู่การพัฒนาเทคโนโลยีต้นแบบ และเพื่อวางรากฐานความเข้มข้นในการต่อยอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศ และนำไปใช้ประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์ สังคม และชุมชน รวมถึงการพัฒนาและวิจัยแบบวิศวกรรมย้อนกลับเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่ออุตสาหกรรมอนาคตที่ยังต้องอาศัยเทคโนโลยีจากต่างประเทศ

ขณะเดียวกันก็ต้องการวางรากฐานที่แข็งแกร่งเพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งในด้านเสถียรภาพและสมรรถนะทางเศรษฐกิจมหภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงกลไกภาครัฐในการบริหารเศรษฐกิจ การคลัง และงบประมาณของประเทศ ให้สามารถสนับสนุนการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาไปสู่การจัดสรรงบประมาณและการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องและเกิดบูรณาการควบคู่ไปกับการดำเนินยุทธศาสตร์การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาการดำเนินยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาภายใต้กรอบ CLMVT และส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศของผู้ประกอบการไทย รวมทั้งการพัฒนาพื้นที่ พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ภาคและเมือง เพื่อให้ประเทศไทยสามารถดึงดูดเชิง ของแต่ละพื้นที่ และชุมชนเพื่อเสริมหนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในภาพรวมได้ อีกทั้งเป็นการสนับสนุนการกระจายความมั่งคั่งไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ในประเทศ ช่วยลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ และสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ให้สามารถพึ่งตนเอง ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่นๆ ในพื้นที่

การกำหนดยุทธศาสตร์ในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
ของประเทศที่จะก่อให้เกิดความมั่นคงไปได้อย่างยั่งยืนในระยะยาวนั้น
หัวใจสำคัญคือ

การเพิ่มผลิตภาพการผลิต (Productivity)

บนพื้นฐานของการพัฒนาและใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา
และนวัตกรรม ที่ผสมผสานกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้อง
ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านประสิทธิภาพ (Efficiency)
และการสร้างมูลค่าของสินค้าและบริการที่สูงขึ้น (Value creation)

เป้าหมายสำคัญ ของการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันคือ ประเทศไทยถูกจัดอันดับไม่ต่ำกว่า 1 ใน 10
ของการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของโลกโดยองค์กรต่าง ๆ และเพิ่มผลิตภาพการผลิตรวมไม่ต่ำกว่า
ร้อยละ 3 ต่อปี ซึ่งเป็นเป้าหมายหนึ่งที่จะนำไปสู่เป้าหมายการเพิ่มอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวม
ภายในประเทศ (GDP) เป็นเฉลี่ยประมาณร้อยละ 4-5 ต่อปีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12
และเพิ่มขึ้นเป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ในช่วง 15 ปี หลังจากนั้น และเพิ่มรายได้ต่อหัวเป็นอย่างน้อย 15,000 ดอลลาร์
สหรัฐ หรือประมาณ 500,000 บาทต่อปี โดยแนวทางและประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ มีดังนี้

ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

ยุทธศาสตร์ 2

S1

การพัฒนาภาคการผลิต
และบริการ

S2

การพัฒนาสังคม
ผู้ประกอบการ
(Entrepreneurial Society)
เพื่อสร้างผู้ประกอบการ
ทางธุรกิจ

S3

การพัฒนาปัจจัยสนับสนุน
และการพัฒนาโครงสร้าง
พื้นฐานเพื่อเพิ่มขีดความ
สามารถในการแข่งขัน

S4

การวางรากฐานที่แข็งแกร่ง
เพื่อสนับสนุน
การเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขัน

2.1 การพัฒนาภาคการผลิตและบริการ

มุ่งเน้นการพัฒนาเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตตลอดห่วงโซ่มูลค่า เพื่อก้าวกระโดดไปสู่การเป็นฐานการผลิตและบริการที่โดดเด่นในด้าน เศรษฐกิจ ฐานชีวภาพ อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรม และบริการ แห่งอนาคตเพื่อที่จะเพิ่มรายได้ จากฐานเดิม และต่อยอดไปสู่การสร้างฐานรายได้ใหม่ โดยต้องมีการพัฒนา ในประเด็นหลัก ดังนี้

2.1.1 การพัฒนาเศรษฐกิจฐานชีวภาพโดยยกระดับสู่เกษตร สมัยใหม่ที่เป็นพื้นฐานสำคัญและเป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตร อาหาร พลังงาน และวัสดุชีวภาพด้วยนวัตกรรม

โดยพัฒนาเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรอัจฉริยะ: (Smart Farmer) ที่ ‘ผลิตได้ขายเป็น’ เข้าใจตลาด ปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีได้อย่าง รวดเร็วและประยุกต์ใช้ได้อย่างชาญฉลาด และมีความสามารถในการ บริหารจัดการมากขึ้น โดยเฉพาะการบริหารความเสี่ยงในด้านต่างๆ ทั้งในด้านความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศและความผันผวน ของตลาดและความต้องการของผู้บริโภคในรูปแบบใหม่ๆ รวมทั้ง ส่งเสริมการวิจัย พัฒนา และใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม โดยเฉพาะ เทคโนโลยีชีวภาพ พืชสวนการใช้ภูมิปัญญา และเทคโนโลยีด้าน ความแม่นยำ (Precision Technology) ในการยกระดับคุณภาพและ ประสิทธิภาพการผลิต ตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่ด้านวัตถุดิบ พันธุ์ กระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ การแปรรูป และการพัฒนาความต้องการของตลาด ตลอดจน สร้างกลไกการเชื่อมโยงระหว่างสินค้าเกษตร อุตสาหกรรม ต่อเนื่องอื่นๆ

โดยเฉพาะอุตสาหกรรมพลังงาน และวัสดุชีวภาพ ได้อย่างครบวงจร ควบคู่ไปกับ ส่งเสริมการเชื่อมโยง และความร่วมมือของเกษตรกร ในลักษณะที่เป็น เครือข่ายและคลัสเตอร์ที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ การพัฒนา ต้องมุ่งเน้นที่การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณภาพ มาตรฐานและปลอดภัย เพื่อให้ประเทศไทย สามารถเป็นผู้นำ ด้านนวัตกรรมเกษตรและอาหารในภูมิภาค อาเซียนและโลก ในขณะเดียวกันต้องสามารถทำให้เกิด ความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศด้วย

2.1.2 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติเป็นฐานของการ ผลิตภาคเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ความเข้มแข็งที่ยั่งยืน

โดยต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ของประเทศทั้งระบบ ทั้งที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ สัตว์ เพื่อให้เกิด การเข้าถึง การใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ และการฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม กลุ่มค่า มีประสิทธิภาพ และสมดุล สามารถเป็นฐานของภาคการผลิต ทั้งเกษตรและ อุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง ในขณะเดียวกันต้องไม่เกิด ผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ และที่สำคัญ คือ ช่วยสร้างความมั่นคงของประเทศในด้านพลังงานและ อาหาร โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรและมีส่วนร่วมกับหน่วยงานรัฐ ในท้องถิ่นในการดูแลรักษา ฟื้นฟู และพัฒนาทรัพยากร ธรรมชาติในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2.1 การพัฒนาภาคการผลิตและบริการ

2.1.3 ยกระดับศักยภาพภาคอุตสาหกรรมให้แข่งขันได้บนฐานเทคโนโลยีขั้นก้าวหน้า

ซึ่งหัวใจสำคัญอยู่ที่การพัฒนาเทคโนโลยีและการพัฒนาคน โดยในด้านเทคโนโลยี ในระยะแรกจำเป็นต้องทำการศึกษาอย่างลึกซึ้งเพื่อกำหนดเทคโนโลยีเป้าหมายที่จะพัฒนาเพื่อรองรับการปรับโครงสร้างและยกระดับภาคอุตสาหกรรมไปสู่ระดับขั้นที่ก้าวหน้ามากขึ้น ประกอบกับส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงขึ้นตลอดห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมฐานรายได้ดีที่มีศักยภาพอยู่ในปัจจุบัน เช่น อุตสาหกรรมการเกษตร อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ในขณะที่เดียวกันต้องมีการวางแผนและแนวทางที่ชัดเจนและเป็นระบบเพื่อสร้างเทคโนโลยีขั้นสูงของไทยเอง ซึ่งต้องมีการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาและดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องในระยะยาว รวมทั้งสร้างระบบ กลไก และปัจจัยสนับสนุนอื่นๆ เพื่อให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ด้วย ในขณะเดียวกัน ต้องเร่งสร้างอุตสาหกรรมฐานรายได้ใหม่ โดยต่อยอดจากศักยภาพของอุตสาหกรรมฐานรายได้ดีที่มีประเทศไทยมีศักยภาพสูงอยู่แล้วในปัจจุบัน พนวกกับการใช้โอกาสของเทคโนโลยีแห่งอนาคตและบริบทโลกในอนาคต ซึ่งอุตสาหกรรมที่ไทยมีศักยภาพต่อยอดไปสู่อุตสาหกรรมที่จะเป็นฐานรายได้สำคัญในอนาคตได้ เช่น อุตสาหกรรมฐานชีวภาพ (Bio-based Industry) อุตสาหกรรมระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์ (Automation and Robotics) เป็นต้น นอกจากนี้ ด้านการพัฒนาคน ในระยะแรกต้องมุ่งพัฒนากำลังคนและองค์ความรู้ของกำลังคนในอุตสาหกรรมให้สามารถปรับเปลี่ยนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และมีทักษะที่หลากหลาย (Multi-skills) มากขึ้น และในระยะยาวที่จะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการลงทุนด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมซึ่งจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่พลิกโฉมหน้าการผลิตและตลาดในอนาคต ซึ่งบุคลากรในทุกระดับของภาคอุตสาหกรรม ทั้งระดับแรงงาน พูชีพเฉพาะเฉพาะด้าน นวัตกรรม รวมทั้งผู้ประกอบการ จะต้องมีความสามารถในการปรับตัวและใช้โอกาสของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

เพื่อสร้างสรรครูปแบบการดำเนินธุรกิจแนวใหม่ที่ตอบโจทย์ความต้องการและวิถีชีวิตของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งมีความสามารถในการจัดการและพัฒนาเทคโนโลยีได้ด้วยตนเอง ประเด็นการพัฒนาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การสร้างระบบและกลไกที่ทำให้เกิดความเชื่อมโยงที่เข้มแข็งของห่วงโซ่การผลิตภาคอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ตามแนวทางคลัสเตอร์ เพื่อให้สามารถยกระดับความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมตลอดห่วงโซ่การผลิต ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สามารถยกระดับศักยภาพให้สูงขึ้นด้วยการเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการขนาดใหญ่ รวมทั้งต้องมุ่งส่งเสริมการยกระดับการผลิตผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้สามารถเป็นฐานรายได้และสร้างความเข้มแข็งที่ยั่งยืนของเศรษฐกิจในระดับชุมชน รวมทั้งสามารถเป็นฐานของการผลิตของอุตสาหกรรมในระดับที่ใหม่และซับซ้อนมากขึ้นได้ และในระยะยาว SMEs ไทยจะต้องมีศักยภาพในการสร้างแบรนด์ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลด้วย นอกจากนี้ การพัฒนาอุตสาหกรรมในทุกระดับจะต้องให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันกับชุมชนได้อย่างดีและไม่สร้างผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน

2.1.4 พัฒนาความหลากหลาย คุณภาพ และสร้างเอกลักษณ์การท่องเที่ยวไทย

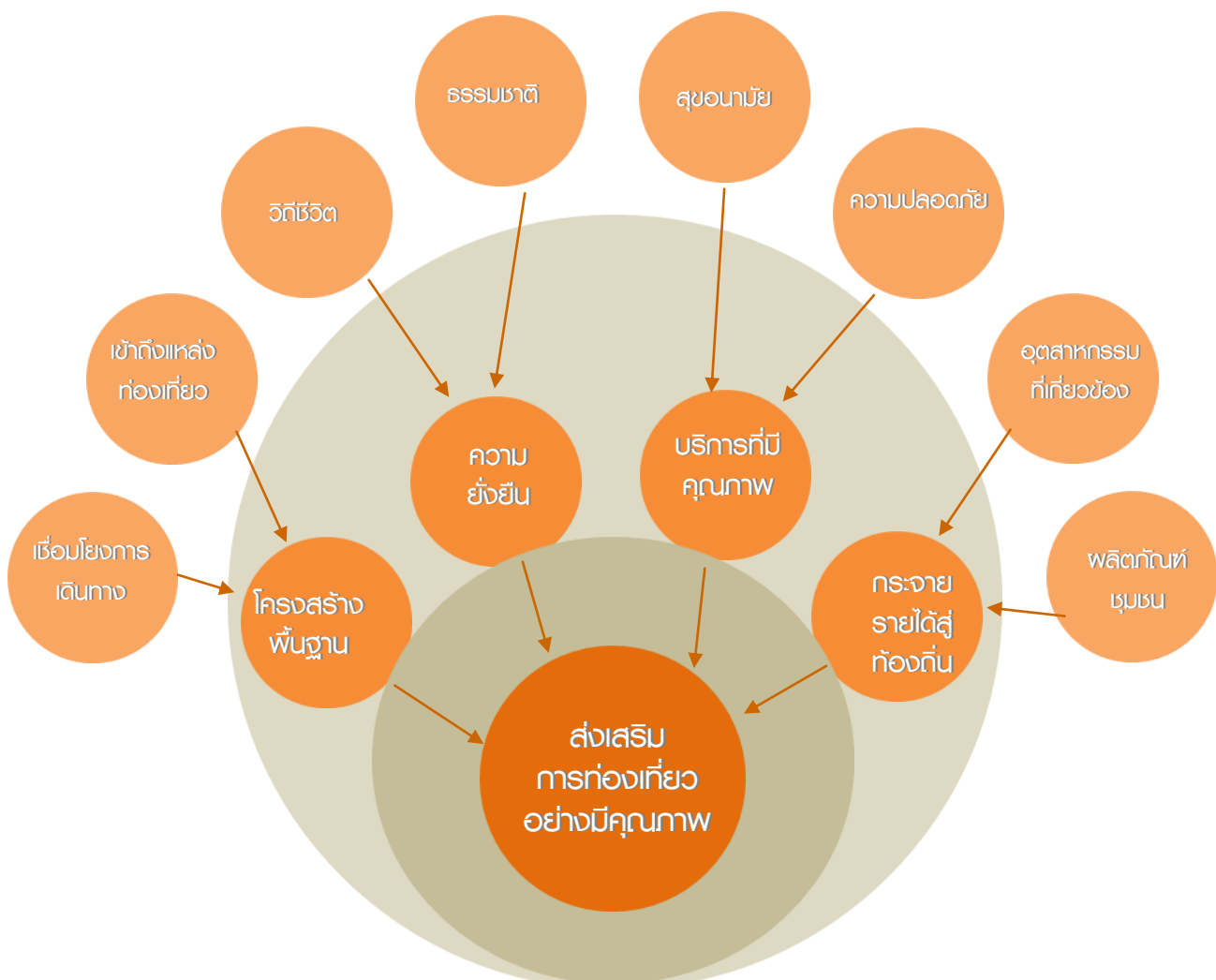
เพื่อให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวโลกที่มีความเป็นมืออาชีพและสร้างความประทับใจที่คุ้มค่ากับนักท่องเที่ยวทั่วโลก โดยต้องเน้นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวที่สูงขึ้นให้กับประเทศ ในระยะยาวต้องเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน โดยไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชุมชน รวมทั้งพัฒนาเมืองท่องเที่ยวหลักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละเมือง เพื่อเป็นแม่เหล็กดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาและกระจายโอกาสในการสร้างรายได้ไปสู่เมืองและชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง ในขณะเดียวกัน ต้องใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน อุตสาหกรรมเกษตร เป็นต้น นอกจากนี้ต้องใช้ความได้เปรียบเชิงที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคเพื่อพัฒนาการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไทยกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งจะช่วยยกระดับให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศเป้าหมายที่นักท่องเที่ยวทุกคนต้องไปเที่ยว

2.1 การพัฒนาภาคการผลิตและบริการ

2.1.5 พัฒนารัฐกิจบริการที่มีศักยภาพใหม่ๆ ที่สร้างรายได้สูง

ประเทศไทยมีพื้นฐานที่เข้มแข็งในด้านการบริการด้วยทรัพยากรอันดี รวมทั้งความสามารถในด้านการออกแบบและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาต่อยอดไปสู่ธุรกิจบริการสาขาใหม่ๆ ที่ตอบสนองวิถีชีวิตของคนที่เปลี่ยนไปตามโครงสร้างทางสังคม โครงสร้างประชากร เทคโนโลยี และบริบทใหม่ๆ ในอนาคต สาขาบริการที่มีศักยภาพจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบรูปแบบการบริการที่ผสมผสานความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น เทคโนโลยีดิจิทัล และ Internet of Things กับเอกลักษณ์ความเป็นไทย (Thainess) โดยประเทศไทยมีสาขาบริการที่มีศักยภาพที่สอดคล้องกับบริบทโลกในอนาคต ได้แก่ ธุรกิจบริการสุขภาพและการเสริมสร้างสุขภาวะ (Health and Wellness Services) และสถานบริการสุขภาพและความงาม (Wellness) และการส่งเสริมธุรกิจบริการทางการแพทย์ โดยต้องมีการลงทุนอย่างจริงจังในการผลิตบุคลากรทางการแพทย์ การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีทางการแพทย์และเครื่องมือแพทย์ รวมทั้งมาตรฐานการบริการ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถเป็นเจ้าของเทคโนโลยีได้เอง ซึ่งจะเป็นการสร้างฐานที่เข้มแข็งในการเป็นศูนย์กลางบริการทางการแพทย์ (Medical Service Hub) ของภูมิภาคในระยะต่อไป นอกจากนี้ ส่งเสริมสาขาบริการอื่นที่มีศักยภาพ และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยต้องพัฒนาฐานโครงสร้างพื้นฐานรองรับที่เหมาะสม การปรับปรุงกฎระเบียบให้เอื้อต่อการลงทุนและการเข้ามาใช้บริการต่างๆ การพัฒนาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาต่างประเทศ ที่หลากหลาย รวมทั้งต้องมีการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาธุรกิจบริการรายสาขาโดยเน้นการตลาดนำ เพื่อยกยดตลาดให้มีความหลากหลายมากขึ้น

การพัฒนาความหลากหลาย คุณภาพ และสร้างเอกลักษณ์การท่องเที่ยวไทย

2.3 การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

2.3.1 การลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศจะต้องมุ่งสนับสนุนการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ ช่วยสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของทุกคนในสังคม และช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมด้วย โดยมีแนวทาง ดังนี้

(1) พัฒนาระบบการขนส่งเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงเป็นโครงข่ายสมบูรณ์และลดต้นทุนทางเศรษฐกิจและสังคม โดยให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนรูปแบบการขนส่งสินค้าทางถนนสู่การขนส่งที่ต้นทุนต่ำ เช่น การขนส่งทางน้ำ และระบบราง โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบรางเพื่อเพิ่มทางเลือกการขนส่งที่รวดเร็วและต้นทุนต่ำ โดยต้องมีการวางเครือข่ายระบบรางของประเทศที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การพัฒนาความเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านตามแนวระเบียงเศรษฐกิจภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (Greater Mekong Subregion: GMS) ความร่วมมือภายใต้แผนงานความร่วมมืออินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ประเทศไทย (IMT-GT) ความเชื่อมโยงในประชาคมอาเซียนและการเชื่อมโยงกับเส้นทางสายไหม (Belt and Road Initiative) รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางและขนส่งไปสู่เมืองศูนย์กลางของภูมิภาคทั่วประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค พื้นที่ และเมือง

(2) ส่งเสริมพลังงานทดแทนและการบริหารจัดการการ จัดหาและใช้ทรัพยากรพลังงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางพลังงานของประเทศ โดยส่งเสริมการพัฒนาและผลิตพลังงานทดแทนอย่างจริงจังและเป็นระบบครบวงจร โดยคำนึงถึงศักยภาพรายพื้นที่ ต้องมีการบริหารจัดการที่มีบูรณาการ ทั้งระบบ ตั้งแต่วัตถุดิบของพลังงานทดแทน เช่น วัตถุดิบจากภาคเกษตร การพัฒนาเทคโนโลยีพลังงาน การสร้างตลาด และสนับสนุนผู้ผลิตพลังงานทดแทน รวมทั้งมีการกำหนดกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องที่เอื้อต่อการพัฒนาและใช้พลังงานทดแทนอย่างมีบูรณาการ สำหรับพลังงานจาก พอลิซิลิน ต้องมีการกระจายประเภทของการผลิตและการใช้ เชื้อเพลิงในสัดส่วนที่เหมาะสมภายใต้ราคาที่เหมาะสมและสามารถรองรับ การเติบโตของอุตสาหกรรมที่จะเป็นฐานเศรษฐกิจใหม่ของ ประเทศที่จำเป็นต้องใช้พลังงานมากขึ้น เช่น รถยนต์พลังงาน ไฟฟ้า เป็นต้น รวมทั้งการบริหารแหล่งพลังงานของประเทศ ร่วมกับประเทศต่างๆ ในอาเซียนและสร้างความร่วมมือด้าน พลังงานเพื่อกระจายความเสี่ยงและสร้างความมั่นคงทาง พลังงานของประเทศและภูมิภาค

(3) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลและรองรับการยกระดับ ทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึงและคุณภาพชีวิตประชาชน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและความมั่นคงของประเทศด้วย ทั้งนี้ โดยมุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ICT ที่เป็นอินเทอร์เน็ต ความเร็วสูงให้ทันสมัยและกระจายทั่วถึง พัฒนานวัตกรรมให้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญระดับมาตรฐานสากล เสริมสร้างความสามารถของอุตสาหกรรม ICT และ อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมการใช้ ICT ในภาคการผลิตและบริการสำคัญของประเทศเพื่อสร้างนวัตกรรม การบริการที่มีมูลค่าเพิ่มสูง และขยายช่องทางการค้าและการตลาดใหม่ ๆ รวมทั้งส่งเสริมการใช้ ICT ในภาครัฐเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการแก่สาธารณะ ทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข บริการสาธารณสุขใกล้ และการจดทะเบียนต่างๆ เป็นต้น ขณะเดียวกันจะต้องมีการพัฒนาระบบการรักษาความ ปลอดภัยของระบบและเครือข่าย (Cyber Security) ที่มี ประสิทธิภาพสูง เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางไซเบอร์

2.3 การพัฒนาปัจจัยสนับสนุน

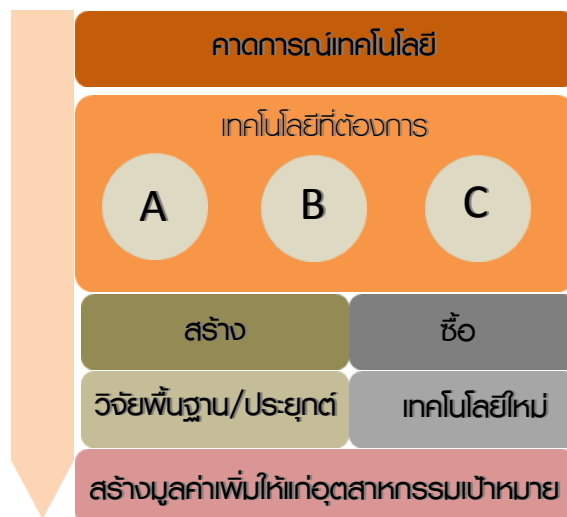
การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

2.3.2 การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ตลอดห่วงโซ่มูลค่าเพื่อก้าวข้ามกับดัก จากพหุเชื้อเทคโนโลยีไปสู่การเป็นผู้ผลิตและขายเทคโนโลยี

โดย เน้นการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นพื้นฐาน (Basic Science/Basic Research) เพื่อสร้างองค์ความรู้ ความคิด (Know-how/Idea Generation) และเทคโนโลยีต้นน้ำ สู่การพัฒนาเทคโนโลยีต้นแบบ (Prototype) และเพื่อวางรากฐานความเข้มแข็งในการต่อยอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศ และนำไปใช้ประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์ สังคม และชุมชน ในขณะเดียวกันยังต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาและวิจัยแบบวิศวกรรมย้อนกลับ (Reversed Engineering) เพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่ออุตสาหกรรมอนาคตที่ยังต้องอาศัยเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นการพัฒนาและวิจัยเชิงประยุกต์เพื่อลอกเลียนแบบ (Applied Science/Applied Research) เพื่อพัฒนาต่อยอดสู่การพัฒนาเทคโนโลยีเป็นของตนเอง (Imitation to Innovation) นำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ รวมทั้งมุ่งเพิ่มจำนวนบุคลากรวิจัยและพัฒนาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ และเพิ่มสัดส่วนการลงทุนวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชนมากกว่าภาครัฐในงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีปลายน้ำ ที่ภาคเอกชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้ทันที

ในขณะที่การลงทุนวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีพื้นฐานและเพื่อสนับสนุนภาคธุรกิจเอกชนในสาขาการผลิตและบริการที่เป็นเป้าหมายในเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศและการแข่งขันสูงต้องเพิ่มบทบาทของภาครัฐให้มากขึ้น

นอกจากนี้ต้องบูรณาการการดำเนินงานและการบริหารจัดการด้านการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมของหน่วยงานภาครัฐให้มีเอกภาพสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ

2.4 การวางรากฐานที่แข็งแกร่ง และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

ในด้านเสถียรภาพและสมรรถนะทางเศรษฐกิจมหภาค การพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อการพัฒนา และการพัฒนาพื้นที่ ภาค และเมือง โดยมีแนวทาง ดังนี้

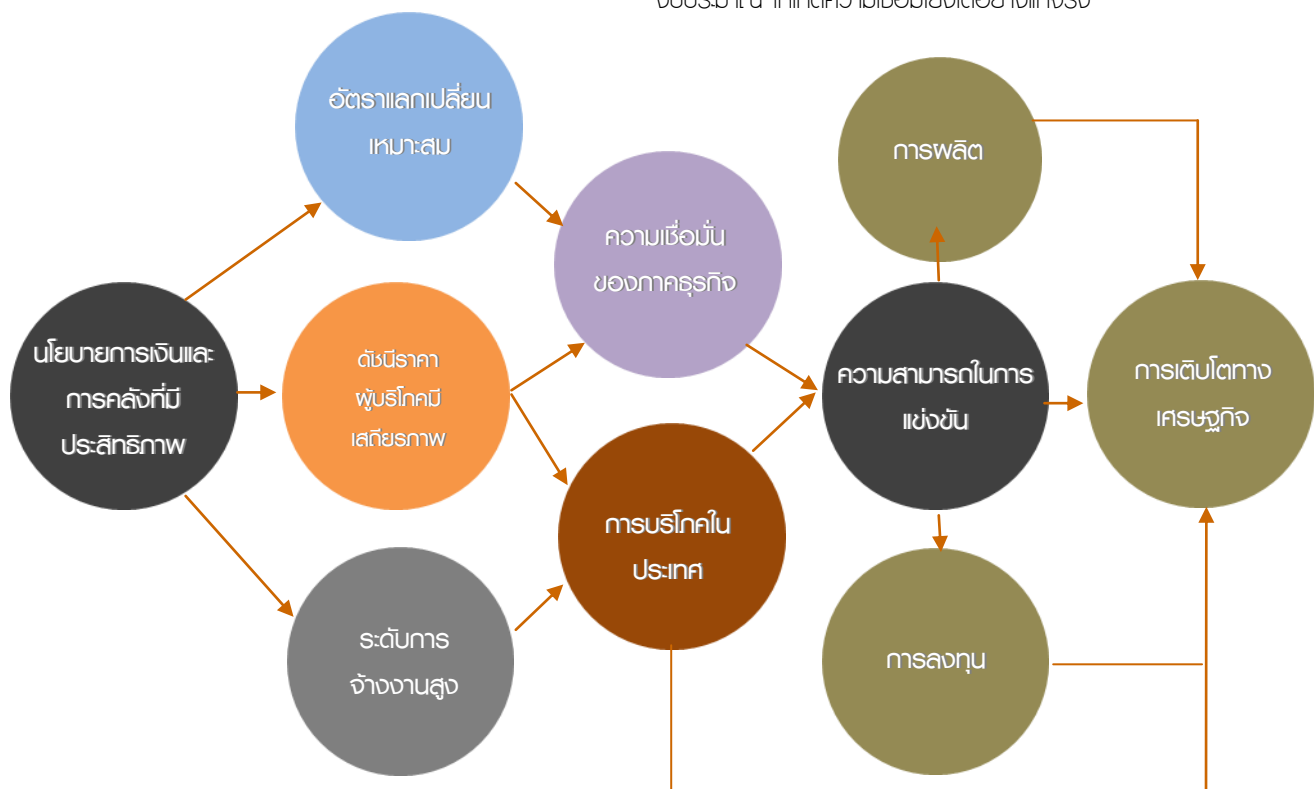
2.4.1 เสริมสร้างเสถียรภาพและสมรรถนะทางเศรษฐกิจมหภาค โดยมีการบริหารเศรษฐกิจมหภาคที่ดี ทันท่วงทีสถานการณ์มีความยืดหยุ่นในระดับที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการรักษาสมดุลทางเศรษฐกิจของประเทศในทุกช่วงสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วหรือสถานการณ์ที่ประเทศต้องเผชิญความเสี่ยงและความผันผวนทั้งในระยะสั้น

อาทิ เศรษฐกิจโลกที่ยังฟื้นตัวล่าช้า การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีทางการเงินและสถานการณ์ตลาดเงิน และตลาดทุนโลก และความเสี่ยงในระยะยาว เช่น การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ โครงสร้างทางสังคมและ ประชากร และการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศที่กระทบต่อระบบเศรษฐกิจโลกและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการลงทุนในภาคส่วนต่าง ๆ ของโลก ดังนั้น จึงต้องมีการบริหารเศรษฐกิจมหภาคที่เหมาะสมและเปลี่ยนแปลงได้ทันกระแสโลก โดยมีแนวทาง ดังนี้

1) รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสร้างความเชื่อมั่นในการลงทุน โดยดำเนินนโยบายการคลังและการเงินให้มีความสอดคล้องกัน

รักษาวินัยการเงินการคลัง และเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน และสร้างความเชื่อมั่นในต่างประเทศ โดยการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้อง พัฒนาระบบการเงินของประเทศให้มีประสิทธิภาพและสามารถให้บริการประชาชนทุกระดับได้อย่างทั่วถึง เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขัน ของภาคธุรกิจ และโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการใหม่ ผู้ประกอบการในชุมชน และประชาชน

(2) ปรับปรุงกลไกภาครัฐในการบริหารเศรษฐกิจ การคลัง และงบประมาณของประเทศ ให้สามารถสนับสนุนการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาไปสู่การจัดสรรงบประมาณและการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องและเกิดบูรณาการ โดยออกกฎหมายการเงินการคลังภาครัฐให้ครอบคลุมองค์ประกอบหลักในการบริหารจัดการรายได้แผ่นดิน รายจ่าย การบริหารสินทรัพย์ และการบริหารหนี้ที่จะต้องอยู่ภายใต้กรอบการวิเคราะห์และกฎเกณฑ์การบริหารจัดการที่สอดคล้องกันและปรับบทบาทภารกิจของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ตั้งแต่ระดับการกำหนดนโยบาย/ยุทธศาสตร์ การกำหนดนโยบาย ด้านการคลัง และการกำหนดแนวทางการจัดสรรงบประมาณ ให้เกิดความเชื่อมโยงได้อย่างแท้จริง

2.4.2 การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก

โดยยึดหลักการสร้างความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาและการสร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนากับประเทศในอนุภูมิภาค ภูมิภาค และนานาชาติ ทั้งในระดับทวิภาคี และพหุภาคี และต่อยอดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า การพัฒนาสังคมและความมั่นคงในอนุภูมิภาคเพื่อส่งเสริมความมั่นคง ด้านพลังงาน ด้านอาหาร ด้านสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการ กายพิบัติในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการป้องกันภัยในทุกรูปแบบ เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าและลดความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืนร่วมกันในทุกมิติ ในแนวทาง ดังนี้

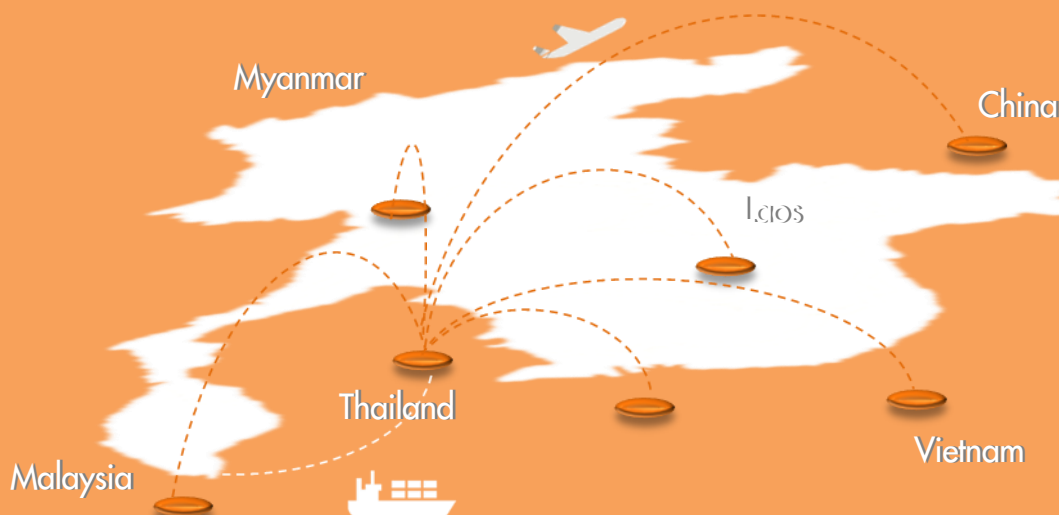
(1) การส่งเสริมบทบาทของไทยในเวทีความร่วมมือระดับภูมิภาคและโลกในฐานะที่เป็นผู้ประสานประโยชน์ในการเชื่อมโยงและสร้างความสมดุลของความสัมพันธ์ของประเทศไทยกับกลุ่มอำนาจทางเศรษฐกิจต่างๆ และแก้ไขปัญหาความแตกต่างทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคโดยการดำรงความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศและองค์กรระหว่างประเทศทั้งในและนอกภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมการขยายความร่วมมือระหว่างอนุภูมิภาคและภูมิภาคกับประเทศนอกภูมิภาคบนหลักของการรักษาสุขภาพของการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มมหาอำนาจต่างๆ รวมทั้งการเพิ่มบทบาทและการมีส่วนร่วมของไทยในองค์การระหว่างประเทศในการผลักดันการพัฒนาในอนุภูมิภาคและภูมิภาค รวมทั้งประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคอื่น ๆ และให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านการเงินและทางเทคนิคกับประเทศกำลังพัฒนาในการพัฒนาความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจสังคมและการพัฒนาทุนมนุษย์

(2) ขยายความร่วมมือทางการค้า และการลงทุนกับมิตรประเทศ และแสวงหาตลาดใหม่สำหรับสินค้าและบริการของไทย โดยการผลักดันให้สามารถใช้ประโยชน์จากความตกลงทางเศรษฐกิจที่ดำเนินการอยู่แล้ว ให้เกิดพลวัตที่ทั้งในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และครอบคลุมความตกลงอื่น ๆ ในระดับที่กว้างขวางออกไป และขยายความร่วมมือกับตลาดเกิดใหม่ที่มีศักยภาพ ทั้งความร่วมมือในรูปทวิภาคีและพหุภาคี ควบคู่ไปกับการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุก โดยความร่วมมือ รัฐและเอกชนในการแสวงหาตลาดใหม่และพันธมิตรทางการค้าใหม่ ๆ รวมทั้งวางแผนทางป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นสำหรับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ

(3) การดำเนินยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาภายใต้กรอบ CLMV เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของกลุ่มเพิ่มอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจและดึงดูดการลงทุนระหว่างกันและจากประเทศภายนอกกลุ่ม ร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาสู่เป้าหมายการพัฒนากที่ยั่งยืน รวมทั้งลดความเหลื่อมล้ำระหว่างกัน สร้างความไว้วางใจ และสร้างความมั่นคงในอนุภูมิภาค

(4) ส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศของผู้ประกอบการไทยเพื่อสร้างผลตอบแทนจากเงินทุน แสวงหาความรู้และเทคโนโลยีในสาขาการผลิตและบริการที่ไทยมีขีดความสามารถโดดเด่น และสนับสนุนการพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นชาติการค้า ซึ่งเป็นการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกที่จะใช้ประโยชน์จากเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ทำให้อาเซียนกลายเป็นแหล่งผลิต และตลาดเดียวกัน รวมทั้งการใช้ประโยชน์ข้อตกลงระหว่างอาเซียนกับประเทศต่าง ๆ เช่น RCEP ในอนาคตที่เปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิก เป็นฐานใหม่ในการลงทุนและการส่งออกของไทย การสนับสนุนให้ผู้ประกอบการไทยมีขีดความสามารถในการผลิตได้และค้าขายเป็น การพัฒนาความเป็นสากลของบุคลากรไทย การสร้างนักการค้าอัจฉริยะสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการบริหาร จัดการการค้าในภูมิภาค และการส่งเสริมการค้า ที่ขับเคลื่อนหรือนำโดยความต้องการในตลาด

(5) สร้างองค์ความรู้ด้านการต่างประเทศและพัฒนาความเป็นสากลของคนไทย และให้ความรู้ความเข้าใจด้านการต่างประเทศ และผลประโยชน์ที่มีต่อการพัฒนาประเทศต่อภาคส่วนต่าง ๆ และสาธารณชนไทย รวมทั้งดำเนินการเชิงรุกในการสร้างความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และภาพลักษณ์ที่ดีและศักยภาพทางเศรษฐกิจและด้านอื่นๆ ของประเทศไทย

2.4.3 การพัฒนาพื้นที่ พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ และเมือง

ในอนาคตการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่จะทวีบทบาทสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการไทย เนื่องจากการพัฒนาเชิงพื้นที่จะทำให้ประเทศสามารถใช้จุดแข็งของแต่ละพื้นที่และชุมชนเพื่อเสริมหนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในภาพรวมได้ อีกทั้งเป็นการสนับสนุนการกระจายความมั่งคั่งไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ในประเทศ ช่วยลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ และสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีจุดเน้นสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการเชื่อมโยงกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค โดยมีแนวทาง ดังนี้

(1) การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

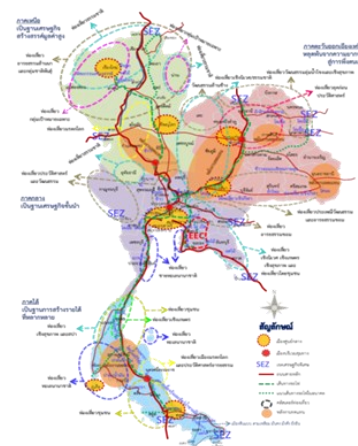
เพื่อกระจายกิจกรรมเศรษฐกิจและความเจริญสู่ภูมิภาค โดยพัฒนาต่อยอดจากพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่ดำเนินการอยู่แล้วในปัจจุบัน ทั้งนี้ ต้องมุ่งพัฒนาพื้นที่เป้าหมายไปสู่การเป็นฐานการผลิตใหม่รองรับการเชื่อมโยงกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียน โดยจำเป็น ต้องมีการบูรณาการการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง ในพื้นที่ชายแดนเป้าหมาย อย่างมีความสมดุลและยั่งยืน บนพื้นฐานของศักยภาพของ แต่ละพื้นที่และสอดคล้อง กับศักยภาพของผู้ประกอบการในพื้นที่ รวมทั้งการสร้างความร่วมมือ กับธุรกิจที่อยู่ในพื้นที่ชายแดนของประเทศเพื่อนบ้านด้วย เพื่อสร้างความร่วมมือ ด้านการผลิตและการตลาด โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

(2) พัฒนาพื้นที่ระเบียงเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก

เพื่อให้เป็นเมืองแห่งอุตสาหกรรมอนาคต มุ่งเน้นการส่งเสริมการลงทุนเพื่อเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง โดยเฉพาะเทคโนโลยีสะอาดที่ลดการใช้พลังงาน และไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน ควบคู่กับการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรน้ำ บริการสาธารณสุขและการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเพียงพอ และที่สำคัญคือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการต่อยอดไปสู่การ สร้างเทคโนโลยีแห่งอนาคตของประเทศ มีการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรและพลังงานร่วมกับชุมชนอย่างใกล้ชิด และการสนับสนุนการขยายบทบาทของประเทศไทยให้เป็นประตูทางออกสู่เอเชียที่สำคัญ

(3) พัฒนาเมืองศูนย์กลางของภูมิภาคต่างๆ ในประเทศ

โดยปฏิรูประบบผังเมืองของประเทศและผังเมืองในระดับพื้นที่ทั้งระบบให้สามารถตอบสนอง การเติบโตของเศรษฐกิจและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานของการ สร้างความเข้าใจร่วมกันของทุกภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งส่งเสริมบทบาทของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ในการพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ที่มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาพัฒนาสภาพแวดล้อมในพื้นที่เมืองให้มีความน่าอยู่ ปลอดภัย มีจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม มีการจัดโครงสร้างพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับศักยภาพทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทางสังคมและประชากรในพื้นที่ โดยเฉพาะรองรับประชากรสูงอายุที่จะมีจำนวนมากขึ้นในอนาคต อีกทั้ง ต้องมีการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิด การเข้าถึงของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและลดต้นทุนของผู้ประกอบการในพื้นที่ และในระยะยาวต้องพัฒนาให้เกิดความเชื่อมโยงการบริการของระบบขนส่ง และเครือข่ายของโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นระหว่างเมืองศูนย์กลางทั่วประเทศ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในพื้นที่ต่างๆ

Smart City

2.4.4 การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น

ให้สามารถพึ่งตนเอง ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่นๆ ในพื้นที่ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน จะนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง ประชาชนมีความสุข และมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยมีประเด็นพัฒนาที่สำคัญดังนี้

- (1) สร้างความร่วมมือและการรวมกลุ่มคลัสเตอร์ (Cluster) ทั้งระดับกลุ่มต่อกลุ่ม กลุ่มกับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด รวมถึงระหว่างกลุ่มกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายประเด็นต่างๆ ได้ เช่น เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เครือข่ายข้าว เครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นต้น จะเป็นการสร้างพลังในการทำงานร่วมกัน มีระบบการอยู่ร่วมกัน หรือการพหุติกา และความสามารถที่จะเจรจาต่อรองอย่างมีประสิทธิภาพ
- (2) ส่งเสริมการจัดการระบบการเงินของชุมชน การบูรณาการทุนร่วมกัน มีกองทุนของชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถเป็นกลไกการเงินของชุมชนในการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมของชุมชน และของคนในชุมชน
- (3) พัฒนาระบบข้อมูลที่ทันสมัยรอบด้านทั้งภายในและ ภายนอก เพื่อการวิเคราะห์ระบบของท้องถิ่น อาชีพ รายได้ รายจ่าย การผลิต ฐานเศรษฐกิจ ที่ดิน ความเป็นอยู่ของคนใน ชุมชน ข้อมูลความรู้ระบบเศรษฐกิจเกี่ยวข้องภายนอก เป็นฐานสำคัญในการวางแผนชุมชน การวางแผนเพื่อการตัดสินใจ การติดตาม วัดผลและรายงานผล
- (4) พัฒนาระบบการผลิตของชุมชนทั้งขั้นพื้นฐานและก้าวหน้าที่ได้มาตรฐาน มีมูลค่าเพิ่มและสามารถเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจภายนอกได้

ยุทธศาสตร์ที่ 3

ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

3.1 การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม (Transformation of Culture)

เพื่อสร้างคนไทยที่มีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย

3.2 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต

3.3 การปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม (Transformation of Learning)

3.4 การพัฒนาและรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษ (Talents)

3.5 การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี

3.6 การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย

ยุทธศาสตร์ที่ 3

ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้าง

ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

การวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาประเทศไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้วซึ่งเป็นเป้าหมายในอีก 20 ปี ข้างหน้า โดย **คนไทยในอนาคตต้องเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา สามารถเรียนรู้ ได้ตลอดชีวิต มีทักษะในศตวรรษที่ 21** สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม และผู้ประกอบการ บนฐานของการรู้คุณค่า ความเป็นไทย มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย ความรับผิดชอบต่อสังคม และมีสุขภาวะที่ดี

ซึ่งการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนาเพื่อรองรับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยต้องมุ่งเน้นการพัฒนา**ศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต** ควบคู่กับการปฏิรูปที่สำคัญทั้งในส่วนของการ**ปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม** เพื่อให้ คนมีความดีอยู่ใน ‘วิถี’ การดำเนินชีวิตและมีจิตสำนึกร่วมในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ และมีการ**ปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม** ในทุกระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถกำกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่องแม้จะออกจากระบบการศึกษาแล้วรวมถึงพัฒนา ส่งเสริม และรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษของประเทศให้มีจำนวนเพียงพอที่จะผลักดันการเติบโตบนฐานเทคโนโลยีและนวัตกรรมและ**การปฏิรูประบบเสริมสร้างความรอบรู้และจิตสำนึกทางสุขภาพ** เพื่อให้คนไทยมีศักยภาพในการจัดการสุขภาวะที่ดีได้ด้วยตนเอง พร้อมกับการ**สร้างครอบครัวที่เข้มแข็งอบอุ่น**ซึ่งเป็นการวางรากฐานการส่งต่อเด็กที่มีคุณภาพสู่การพัฒนาในช่วงอายุถัดไป โดยการส่งเสริมการเกิดที่มีคุณภาพ การสร้างครอบครัวที่เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่ การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง

การดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

การเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

โดยมีแนวทางและประเด็นพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

- คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความพร้อมทางกาย ใจ และสติปัญญา
- มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่สมบูรณ์
- มีสมรรถนะของการเป็นแรงงานทักษะสูง (Sophisticated worker) นวัตกรรม (Innovator) นักคิด (Thinker) และผู้ประกอบการ (Entrepreneur)

20 ปี

10 ปี

- คนมีพื้นฐานหลักของทักษะในศตวรรษที่ 21 & Digital Literacy & ทักษะการเขียนโปรแกรม
- มี IQ-EQ-MQ ที่ได้มาตรฐาน
- สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต

- เกิดและเลี้ยงดูมีคุณภาพ
- คุณสมบัติพื้นฐานคนไทย
มีวินัย ตื่นรู้/เรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง
จิตสาธารณะ ยึดประโยชน์ส่วนรวม
สุขภาพกายใจดี คนมีคุณภาพ คุณธรรม
จริยธรรม มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย

ภายใน
5 ปี และ
ทำ
ต่อเนื่อง

- ความรู้และทักษะ:

ทักษะหลากหลาย คิดวิเคราะห์แยกแยะ
ทักษะการคิดเชิงบริหารและทางสังคมดี
(STEAM สมบูรณ์แบบ) พุดได้
อย่างน้อย 2 ภาษา จัดการดิจิทัลเป็น

ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

ยุทธศาสตร์ 3

การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพ
ทรัพยากรมนุษย์

S1

การปรับเปลี่ยนค่านิยมและ
วัฒนธรรม (Transformation of
Culture)

S2

การพัฒนาศักยภาพคน
ตลอดช่วงชีวิต

S3

การปฏิรูปการเรียนรู้แบบ
พลิกโฉม (Transformation
of Learning)

S4

การดึงดูด พัฒนา และรักษา
กลุ่มผู้มีความสามารถสูง
(Talents)

S5

การเสริมสร้างให้คนไทย
มีสุขภาพที่ดี

S6

การสร้างคามอยู่ดีมีสุข
ของครอบครัวไทย

3.1 การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม (Transformation of Culture)

มุ่งเน้นให้สถาบันทางสังคมร่วมปลูกฝังค่านิยมวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่าง “ครอบครัว ศาสนา การศึกษา และสื่อ” ในการหล่อหลอมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม ในลักษณะที่เป็น “วิถี” การดำเนินชีวิต ดังนี้

3.1.1 การปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมผ่านการเลี้ยง

ดูในครอบครัว โดยส่งเสริมให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ดำเนินชีวิตโดยยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะดังกล่าว รวมทั้งการพัฒนาพ่อแม่ให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต

3.1.2 การบูรณาการเรื่องคุณธรรม จริยธรรม

ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาสอดแทรกการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการมี จิตสาธารณะเข้าไปในทุกสาระวิชาและในทุกกิจกรรม รวมทั้งปรับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้เอื้อต่อการมีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสาธารณะ

3.1.3 การสร้างความเข้มแข็งในสถาบันทางศาสนา เพื่อ

เผยแผ่หลักคำสอนที่ดีงามให้แก่ประชาชน โดยพัฒนาผู้เผยแผ่ศาสนาให้ประพฤติปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างตามคำสอนที่ถูกต้องของแต่ละศาสนา รวมทั้งมีการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตที่เข้าใจง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

3.1.4 การปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็น

ฐาน โดยการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นต้นแบบของการมีคุณธรรมจริยธรรม การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในการจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ การจัดระเบียบสังคม รวมทั้งการลงโทษผู้ละเมิดบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม

3.1.5 การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมที่พึงประสงค์จาก

ภาคธุรกิจ โดยกระตุ้นให้ภาคธุรกิจมีการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล พัฒนาสร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมของคนทุกคนในบริษัททั้งพนักงานและลูกค้า เปลี่ยนทัศนคติการคำนวณผลตอบแทนให้คำนึงถึงต้นทุนทางสังคม ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อตอบแทนสังคม รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดการประกอบธุรกิจเพื่อสังคม เช่น วิสาหกิจเพื่อสังคม เป็นต้น

3.1.6 การใช้สื่อและสื่อสารมวลชนในการปลูกฝังค่านิยม

และวัฒนธรรมของคนในสังคม โดยส่งเสริมให้สื่อและสื่อสารมวลชนปฏิบัติตามจรรยาบรรณสื่ออย่างเคร่งครัด การจัดเวลาและพื้นที่ออกอากาศให้แก่สื่อสร้างสรรค์ ในช่วงเวลาที่มีผู้ชมมากที่สุด รวมทั้งการส่งเสริมการใช้สื่อออนไลน์และเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ นำเสนอตัวอย่างของการมีคุณธรรม จริยธรรม และการมีจิตสาธารณะ เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

3.2 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต

มุ่งเน้นการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย ตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์ วัยเรียน วัยรุ่น/นักศึกษา วัยแรงงาน และ วัยสูงอายุ เพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ มีทักษะความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า ดังนี้

3.2.1 ช่วงการตั้งครรภ์ / แรกเกิด / ปฐมวัย เน้นการเตรียมความพร้อมให้แก่พ่อแม่ก่อนการตั้งครรภ์ ส่งเสริมอนามัยแม่และเด็กตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ ส่งเสริมการเกิดอย่างมีคุณภาพ สนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การส่งเสริมการให้สารอาหารที่จำเป็นต่อสมองเด็ก และให้มีการลงทุนเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่สมวัยในทุกด้าน

3.2.2 ช่วงวัยเรียน พัฒนาทักษะความสามารถการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะด้านการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความยืดหยุ่นทางความคิด รวมถึงทักษะด้านภาษา ศิลปะ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

3.2.3 ช่วงวัยรุ่น / นักศึกษา เน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่เชื่อมต่อกับโลกการทำงาน รวมถึงทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ มีทักษะชีวิต สามารถอยู่ร่วมและทำงานกับผู้อื่นได้ภายใต้สังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม

3.2.4 ช่วงวัยแรงงาน ยกระดับศักยภาพ ทักษะ และสมรรถนะแรงงานอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน มีการทำงานตามหลักการทำงานที่มีคุณค่าเพื่อสร้างผลิตภาพเพิ่มให้กับประเทศ มีวัฒนธรรมการทำงานที่พึงประสงค์ มีความรู้ความเข้าใจทางการเงินเพื่อให้สามารถบริหารจัดการการเงินของตนเองและครอบครัว

3.2.5 ช่วงวัยสูงอายุ ส่งเสริมให้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ ผ่านการเสริมทักษะการดำรงชีวิต ทักษะอาชีพในการหารายได้ มีงานทำที่เหมาะสมกับศักยภาพ มีการส่งเสริมสุขภาพ พันธุ์สุขภาพ การป้องกันโรคให้แก่ผู้สูงอายุ พร้อมกับจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ และหลักประกันทางสังคมที่สอดคล้องกับความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

3.3 การปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม (Transformation of Learning)

โดยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

3.3.1 การปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยออกแบบกระบวนการเรียนรู้ในทุกกระบวนชั้นอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษา ที่มุ่งเน้นการใช้ฐานความรู้และระบบคิดใน 5 ศาสตร์สำคัญ ประกอบด้วย Science (ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และการตั้งคำถาม) Technology (ความเข้าใจและความสามารถในการใช้เทคโนโลยี) Engineering (ความรู้ทางวิศวกรรมศาสตร์และการคิดเพื่อหาทางแก้ปัญหา) Art (ความรู้และทักษะทางศิลปะ) และ Mathematics (ความรู้ด้านคณิตศาสตร์และระบบคิดของเหตุผลและการหาความสัมพันธ์) การพัฒนาระบบการเรียนรู้เชิงบูรณาการที่เน้นการลงมือปฏิบัติ มีการสะท้อนความคิด/ทบทวนไตร่ตรอง (Reflection) มีการใช้และพัฒนาเทคโนโลยีผสมผสานในการเรียน ตลอดจนสร้างผู้เรียนให้สามารถทำกับการเรียนรู้ของตนเองได้ (Self-directed learners)

3.3.2 การเปลี่ยนโฉมบทบาท ‘ครู’ ให้เป็นครูยุคใหม่ โดยปรับบทบาทจาก ‘ครูสอน’ เป็น ‘ครูฝึก’ หรือ ‘ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้’ กำหนดที่กระตุ้น แนะนำวิธีเรียนรู้และวิธีจัดระเบียบการสร้างความรู้ ออกแบบกิจกรรมให้เด็กเรียน และมีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนาระบบการเรียนรู้เพื่อพลสันทุภะของเด็กรวมทั้งปรับระบบการผลิตและพัฒนาครูตั้งแต่การดึงดูด คัดสรร ผู้มีความสามารถสูงให้เข้ามาเป็นครูคุณภาพ มีระบบการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่องครอบคลุมทั้งเงินเดือน เส้นทางสายอาชีพ การสนับสนุนสื่อการสอน และสร้างเครือข่ายพัฒนาครูให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

3.3.3 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกกระบวนชั้น โดยจัดโครงสร้างการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์และให้เอื้อต่อการเข้าถึงการศึกษาอย่างเสมอภาคและทั่วถึง การยกระดับสถาบันการศึกษาในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นเลิศ ปฏิรูปการคลังด้านการศึกษาเพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโดยการจัดสรรงบประมาณตรงสู่ผู้เรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนในการจัดการศึกษา พัฒนาระบบการประเมินและการรับรองคุณภาพที่เน้นผลลัพธ์ที่ตัวผู้เรียน รวมทั้งมีการปฏิรูประบบการสอบที่นำไปสู่การวัดผลในเชิงทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 มากกว่าการวัดระดับความรู้ ตลอดจนมีการวิจัยและใช้เทคโนโลยีในการสร้างการจัดการความรู้ในการจัดการเรียนการสอน

3.3.4 การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเน้นการจัดระบบการศึกษาและระบบฝึกอบรมบนฐานสมรรถนะที่มีคุณภาพสูงและยืดหยุ่นผ่านการพัฒนากลไกต่าง ๆ อาทิ การพัฒนาการศึกษาออนไลน์แบบเปิด การพัฒนาระบบการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะการรู้ดิจิทัล การมีระบบเทียบโอนประสบการณ์ ระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ มาตรการจูงใจให้คนเข้าสู่การ Upskill/Reskill การให้สถานประกอบการเพิ่มผลิตภาพแรงงานผ่านการพัฒนาความสามารถทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Professional Development: CPD) นอกจากนี้ต้องพัฒนาระบบการเรียนรู้ในชุมชนให้เข้าถึงความรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลาการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต

3.4 การพัฒนาและรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษ (Talents)

โดยการพัฒนาและส่งเสริมกลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษของประเทศอย่างเป็นระบบ การสร้างสภาพแวดล้อมและระบบสนับสนุนให้อี้อต่อกลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษในการสร้างสรรค์งานบนฐานเทคโนโลยีและนวัตกรรม ดังนี้

3.4.1 การพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษด้าน

ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา ครอบคลุมเรื่องกลไกในการคัดกรองและการส่งเสริมเด็กที่มีความสามารถพิเศษอย่างถูกต้อง การจัดให้มีโรงเรียนรองรับสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ การสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษอย่างเหมาะสม ตลอดจนจัดทำฐานข้อมูลกลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษทั้งในและต่างประเทศ

3.4.3 การการดึงดูดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่างชาติและคนไทยที่

มีความสามารถสูงในต่างประเทศ เพื่อให้กลับมามีส่วนช่วยสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้กับประเทศ ทั้งในรูปแบบการทำงานชั่วคราวและถาวรตามความเหมาะสมของเป้าหมายการพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ

3.4.2 การสร้างเส้นทางอาชีพ สภาพแวดล้อมการทำงาน

และระบบสนับสนุน (eco-systems) ที่เหมาะสมสำหรับผู้

มีความสามารถพิเศษ ผ่านกลไกต่าง ๆ อาทิ การจัดให้มี

โครงสร้างพื้นฐาน/เครื่องมือการทำงานที่เหมาะสม การสร้าง

ระบบเชื่อมโยงเครือข่ายวิจัยกับศูนย์ความเป็นเลิศที่มีอยู่ใน

ปัจจุบันในรูปแบบของ consortium การมีกลไกการทำงานใน

ลักษณะการรวมตัวของกลุ่มคนในหลายสาขาวิชา

(Convergence) เพื่อรวมนักวิจัยและนักเทคโนโลยีขึ้นแนวหน้าให้

สามารถต่อยอดงานวิจัยที่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ

การสร้างความร่วมมือและเชื่อมต่อกับสถาบันวิจัยอื่น ๆ ทั่วโลก

เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้นักวิจัยความสามารถสูงของไทย

3.5 การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาพที่ดี

มุ่งเน้นการเสริมสร้างการจัดการสุขภาพในทุกรูปแบบ ที่นำไปสู่การมีศักยภาพในการจัดการสุขภาพที่ดีได้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมให้คนไทยมีสุขภาพที่ดี และมี “ทักษะด้านสุขภาพ” ที่เหมาะสม ดังนี้

3.5.1 การสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy)

โดยพัฒนาองค์ความรู้และการสื่อสารด้านสุขภาพที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ให้แก่ประชาชน พร้อมทั้งเฝ้าระวังและจัดการกับความรู้ทางสุขภาพที่ไม่ถูกต้อง จนเกิดเป็น “ทักษะทางปัญญาและสังคม” ที่เป็นการเพิ่มศักยภาพในการจัดการสุขภาพของตนเองของประชาชน อาทิ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของตนเองให้มีความเหมาะสม และการมีกิจกรรมทางกายที่เพียงพอในการดำรงชีวิต

3.5.2 การป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาพ โดยผลักดันการสร้างเสริมสุขภาพในทุกนโยบาย (Health in All Policies) ที่ให้หน่วยงานทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสุขภาพของประชาชน เพื่อลดภัยคุกคามที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสุขภาพคนไทย เช่น ยาสูบ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มลพิษทางสิ่งแวดล้อม อาหารที่ไม่ดีต่อสุขภาพ และอุบัติเหตุบนท้องถนน เป็นต้น

3.5.3 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี

โดยส่งเสริมให้มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เป็นมิตรต่อสุขภาพและเอื้อต่อการมีกิจกรรมสำหรับยกระดับสุขภาพของสังคม จัดทำมาตรการทางการเงินการคลังที่สนับสนุนสินค้าที่เป็นมิตรต่อสุขภาพ สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ช่วยในการเสริมการมีสุขภาพ: รวมทั้งกำหนดให้มีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยชุมชนและภาคประชาชนก่อนการดำเนินโครงการที่อาจกระทบต่อระดับสุขภาพ:

3.5.4 การพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่ทันสมัยสนับสนุน

การสร้างสุขภาพที่ดี โดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการสร้างความเลิศทางด้านบริการทางการแพทย์และสุขภาพแบบครบวงจรและทันสมัย ที่รวมไปถึงการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) ในการให้คำปรึกษา วินิจฉัย และพยากรณ์การเกิดโรคล่วงหน้า การพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพทางไกลให้มีความหลากหลาย เข้าถึงง่าย เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหามูลค่าการทางการแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญในพื้นที่ห่างไกล มีการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์เข้ากับอินเทอร์เน็ต (Internet of Things) ทางด้านสุขภาพ อาทิ การพัฒนาอุปกรณ์อัจฉริยะ (Smart devices) ในการวัดอัตราการเต้นหัวใจและส่งข้อมูลให้แพทย์ทราบทันที และจัดให้มีระบบการเก็บข้อมูลสุขภาพของประชาชนตลอดช่วงชีวิตให้มีประสิทธิภาพ โดยอยู่บนพื้นฐานความยั่งยืนทางการคลัง

3.5.5 การส่งเสริมให้ชุมชนเป็นฐานในการสร้างสุขภาพที่ดี

ทุกพื้นที่ โดยให้ชุมชนเป็นแหล่งบ่มเพาะจิตสำนึกการมีสุขภาพดีของประชาชน ผ่านการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ด้านสุขภาพที่เป็นประโยชน์และสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การสร้างสุขภาพที่พึงประสงค์ระหว่างกัน โดยรัฐจะทำหน้าที่เป็นผู้กำกับ (Facilitator) ที่สำคัญในการอำนวยความสะดวกให้ชุมชนสามารถสร้างการมีสุขภาพดีของตนเองได้ เช่น ให้ความรู้ สนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นในการจัดการสุขภาพแก่ประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น เพื่อให้ชุมชนเป็นพื้นที่สำคัญในการจัดการสุขภาพของแต่ละพื้นที่

3.6 การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย

มุ่งเน้นการสร้างความรู้ในการวางแผนชีวิตและการสร้างครอบครัว การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาครอบครัว ดังนี้

3.6.1 การส่งเสริมการเกิดที่มีคุณภาพ โดยการสร้างบุตรที่มีคุณภาพ มุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับกลุ่มคนก่อนก้าวมาเป็นพ่อแม่ ตั้งแต่การพัฒนาการเข้าถึงบริการสุขภาพ การส่งเสริมวางแผนครอบครัว การตรวจเช็คความพร้อมในการสร้างครอบครัว การส่งเสริมอนามัยการเจริญพันธุ์ในกลุ่มแม่และเด็ก รวมถึงการสนับสนุนกลุ่มผู้มีบุตรยากซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีความพร้อมให้สามารถมีบุตรได้ เพื่อส่งเสริมการเกิดที่มีคุณภาพในกลุ่มประชากรวัยเจริญพันธุ์ทุกกลุ่ม

3.6.3 การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง โดยเน้นการส่งเสริมนโยบายการสร้างสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน การสนับสนุนบทบาทของชุมชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเข้ามาเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว โดยเฉพาะกลุ่มครอบครัวเปราะบาง อาทิ การมีระบบพี่เลี้ยงชุมชน มาตรการสนับสนุนการรับเลี้ยงและพัฒนาเด็ก นอกจากนี้ ควรปฏิรูปสื่อให้มีบทบาทในเชิงสร้างสรรค์ในการให้ความรู้ต่อการพัฒนาครอบครัว เช่น การวางแผนชีวิต การป้องกันการทำแท้งไม่พร้อม การเลี้ยงดู การลดความรุนแรงในครอบครัว บทบาทของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

family

3.6.2 การสร้างครอบครัวที่เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่

โดยส่งเสริมความรู้ในการวางแผนชีวิตที่เหมาะสมกับค่านิยมของคนรุ่นใหม่ มุ่งเน้นการให้ความรู้ผู้ที่มาเป็นพ่อแม่/ผู้ปกครองในเรื่องโภชนาการ วิธีการเลี้ยงดู วิธีการสื่อสาร และการจัดกิจกรรม ที่เหมาะสม บนฐานความรู้ทางวิชาการตั้งแต่ช่วงตั้งครรภ์และถึงช่วงอายุต่าง ๆ ของการเลี้ยงดูบุตร รวมถึงขยายผลไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยีในลักษณะของโรงเรียนพ่อแม่ในวงกว้าง เพื่อมีส่วนช่วยในการสร้างพัฒนาการ วางพื้นฐานความคิด ทักษะอารมณ์ ทักษะสังคม และพัฒนาความเป็นคนดี

ยุทธศาสตร์ที่ 4

ยุทธศาสตร์การสร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคม

4.1 การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม

รวมทั้งความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของคนทุกกลุ่มในสังคม

4.2 การสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการทางสังคมอย่างทั่วถึง

4.3 การเสริมสร้างพลังทางสังคม

4.4 การสร้างความสมานฉันท์ในสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 4

ยุทธศาสตร์การสร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคม

การที่ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศไทยจะต้องเป็นประเทศที่ทุกคนมีโอกาสและความเสมอภาคในทุกด้าน หรือการเป็น “สังคมแห่งโอกาส” ทั้งในมิติของการเข้าถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทรัพยากร กระบวนการยุติธรรม และบริการสาธารณะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นหลักประกันทางสังคมที่ลดความเสี่ยงของบุคคลที่จะตกลงสู่ภาวะความยากจน โดยเฉพาะกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำที่สุดและผู้อยู่อาศัยที่ต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพและโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการดังกล่าว อันจะส่งผลให้ทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศภายใต้ศักยภาพสูงสุดที่ตนเองมี รวมถึงการสร้างสังคมที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนสถานะของผู้นั้นในสังคมผ่านการสร้างสังคมแห่งโอกาสควบคู่ไปกับการสร้างสมรรถนะทางสังคม

สิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดสังคมแห่งโอกาสจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างทางสังคมเพื่อยกระดับ คุณภาพสังคมในทุกๆด้านไปพร้อมกันโดยไม่ทอดทิ้งใครไว้เบื้องหลัง ประกอบด้วย **การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับคนทุกกลุ่มในสังคม**ซึ่งเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของ แต่ละบุคคลให้ได้รับการตอบสนอง โดยการมี **หลักประกันทางสังคม**ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อย่างพอเพียง กลุ่มผู้มีรายได้น้อยและผู้อยู่อาศัยได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้ง การเข้าถึงบริการสาธารณะของกลุ่มผู้พิการ และมีการกระจายทรัพยากรให้ทุกคนสามารถ เข้าถึงอย่างเป็นธรรมควบคู่กับการ**สร้างโอกาสที่เป็นธรรมโดยไม่แบ่งแยก และคำนึงถึง หลักสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์** โดยเฉพาะการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในฐานะของสมาชิกในสังคมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน และความสัมพันธ์ทางสังคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างโอกาส การเข้าถึงบริการทางสังคมอย่างทั่วถึง และมีการบังคับใช้กฎหมายกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

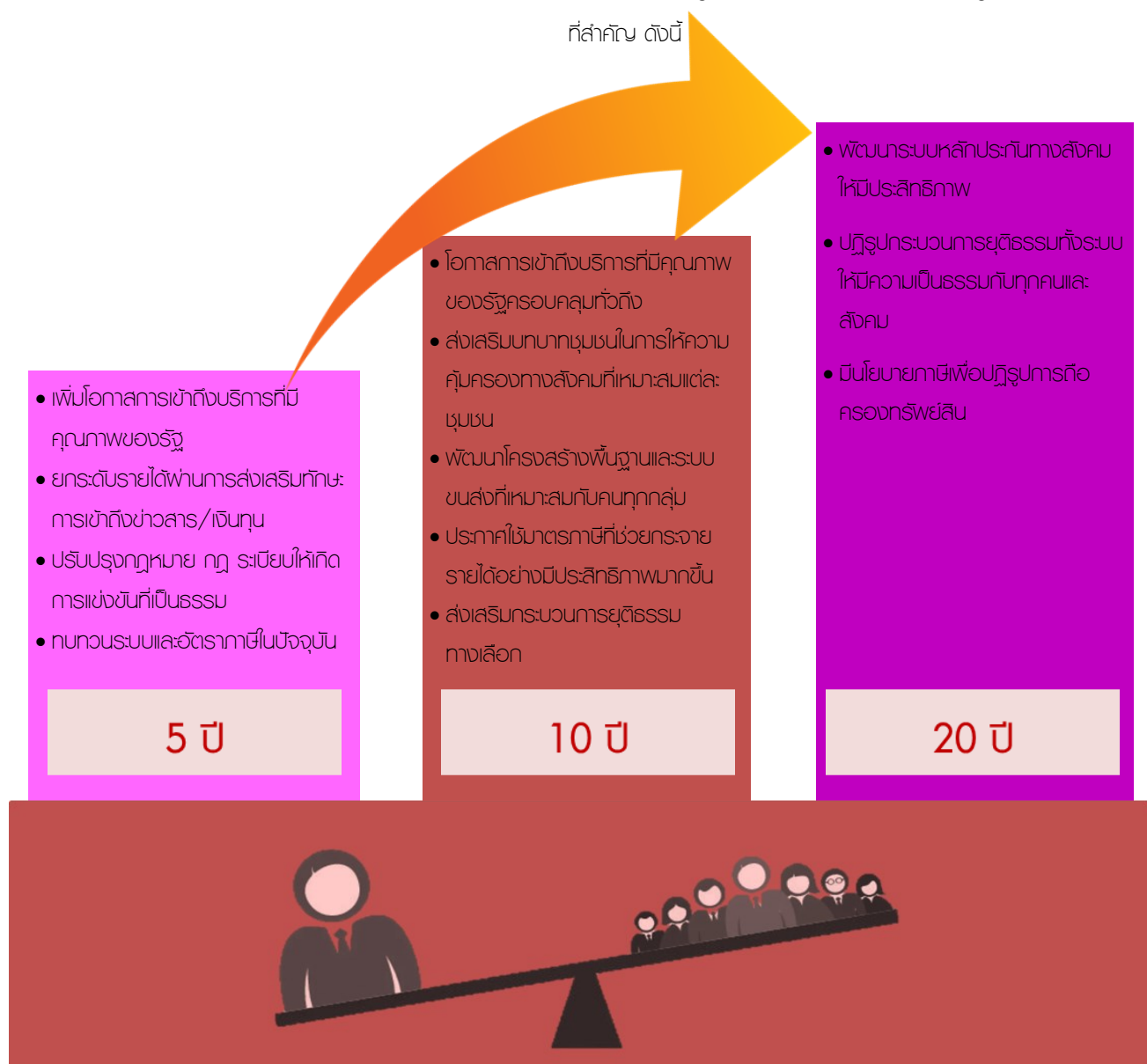
นอกจากนี้ยังต้องมีการ**เสริมสร้างพลังทางสังคม**ที่เป็นการเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และเปิดช่องทางให้มีการใช้และพัฒนาศักยภาพดังกล่าวอย่างเต็มประสิทธิภาพ ขณะที่โครงสร้างเชิงสถาบัน ของรัฐต้องเปิดกว้างและสนับสนุนการมีบทบาทของประชาชนและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้าง ศักยภาพให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ได้ด้วยตนเอง การส่งเสริมความเสมอภาค ทางเพศและการมีบทบาทที่สำคัญในสังคมรวมถึงส่งเสริม ความเสมอภาคทางสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสริมสร้างให้ประชาชน มีภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบทางสังคม รวมถึง**การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ของสังคม** ที่สังคมยอมรับความแตกต่างและเคารพซึ่งกันและกัน มีความไว้วางใจ เชื่อใจกัน มีค่านิยมร่วมกัน และสามารถก่อให้เกิดเป็นเครือข่ายสังคม โดยการสร้างความเสมอภาค ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การส่งเสริมค่านิยม ความเสมอภาคระหว่างกลุ่มคนในสังคม

เป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ....

การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม ตั้งอยู่บนหลักการและพื้นฐานสำคัญคือการสร้างสังคม คุณภาพสังคมในทุกๆ ด้านไปพร้อมกัน โดยไม่ทอดทิ้งใครไว้เบื้องหลัง ประกอบด้วย การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-economic Security)

ซึ่งเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของแต่ละบุคคลให้ได้รับการตอบสนอง โดยการจัดระบบสวัสดิการทางสังคมในรูปแบบต่างๆ ควบคู่กับการสร้างโอกาสที่เป็นธรรมโดยไม่แบ่งแยก (Social Inclusion) โดยเฉพาะการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในฐานของสมาชิกในสังคมที่ทุกคนสามารถเข้าถึง และเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันและความสัมพันธ์ทางสังคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังต้องมีการเสริมสร้างพลังทางสังคม (Social Empowerment) ที่เป็นการเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และเปิดช่องทางให้มีการใช้และพัฒนาศักยภาพดังกล่าวอย่างเต็มประสิทธิภาพ ขณะที่โครงสร้างเชิงสถาบันของรัฐต้องเปิดกว้างและสนับสนุนการมีบทบาทของประชาชนและชุมชน รวมถึงการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม (Social Cohesion) ที่สังคมยอมรับความแตกต่างและการพหุซึ่งกันและกัน มีความไว้วางใจเชื่อมั่น มีค่านิยมร่วมกัน และสามารถก่อให้เกิดเป็นเครือข่ายสังคม โดยมีแนวทางและประเด็นพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และเท่าเทียมกันทางสังคม

ยุทธศาสตร์การสร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคม

ยุทธศาสตร์ 4

S1

การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้คนทุกกลุ่มในสังคม

S3

การเสริมสร้างพลังทางสังคม

S2

การสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการทางสังคมอย่างทั่วถึง

S4

การสร้างความสมานฉันท์ในสังคม

4.1 การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้คนทุกกลุ่มในสังคม

โดยการมีหลักประกันทางสังคมที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง กลุ่มผู้มีรายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาสได้รับโอกาสในการพัฒนาคุณภาพ และมีการกระจายทรัพยากรให้ทุกคนสามารถเข้าถึงอย่างเป็นธรรม ดังนี้

4.1.1 สร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัยและทุกกลุ่ม โดยพิจารณาให้ครอบคลุมสิทธิพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนพึงมีตามรัฐธรรมนูญ รวมถึงการให้สิทธิตามระดับขั้นความจำเป็นของแต่ละบุคคลตั้งแต่การสร้าง ความมั่นคงสำหรับตัวบุคคลจนถึงการนำไปสู่ประสิทธิภาพของสังคมในภาพรวม อาทิ การขยายความคุ้มครองระบบประกันสังคม การพัฒนาระบบบริหารจัดการหลักประกันสุขภาพ และการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพในทุกระดับ เป็นต้น

4.1.2 เพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มผู้มีรายได้น้อย (ประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำที่สุด) และผู้ด้อยโอกาส โดยการสร้างศักยภาพของคนอย่างยั่งยืน ให้สามารถพึ่งตนเองได้ และส่งเสริมการออมในทุกช่วงวัย เพื่อความมั่นคงทางรายได้ในสังคมสูงวัยและบรรเทาภาระทางการคลังของรัฐบาล

4.1.3 กระจายการถือครองทรัพย์สินให้มีความเป็นธรรมเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ประชาชนทุกกลุ่ม โดยการปฏิรูประบบภาษีเพื่อสร้างความเสมอภาคและการกระจายทรัพยากร เช่น การพิจารณาปรับรายการหักลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคล การขยายฐานภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การปรับลดการลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้มีรายได้สูง การปรับอัตราภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง การจัดเก็บภาษีมรดก และขยายการจัดเก็บภาษีที่เกี่ยวข้องกับการถือครองทรัพย์สิน เป็นต้น รวมทั้งการมีมาตรการสนับสนุนให้ประชาชนมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ซึ่งจะช่วยยกระดับความมั่นคงในการดำรงชีวิตของประชาชน

ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจสังคม

การสร้างโอกาสอย่างเป็นธรรม
โดยไม่กีดกันแบ่งแยก

แนวคิดคุณภาพสังคม

การเสริมสร้างพลังทางสังคม

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม

4.2 การสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการทางสังคมอย่างทั่วถึง

โดยประชาชนมีโอกาสในการเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ครอบครัวคนทุกกลุ่มในสังคมตามสิทธิ และกลุ่มคนที่แตกต่างกันสามารถได้ประโยชน์จากบริการสาธารณะอย่างเสมอภาค ดังนี้

4.2.1 กระจายบริการทางสังคมที่มีคุณภาพให้แก่ประชาชนทุกกลุ่ม โดยพัฒนาคุณภาพการให้บริการทางสังคมให้มีความคุณภาพในทุกพื้นที่และทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการดังกล่าวได้อย่างทั่วถึง ผ่านการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมการสื่อสารทางไกลมาปรับใช้ในการให้บริการ และใช้การบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงานในเขตพื้นที่ รวมถึงสนับสนุนให้มีความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่ร่วมกันจัดบริการทางสังคมให้แก่ประชาชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) และการสร้างความร่วมมือที่เน้นผลลัพธ์เพื่อสังคม (Social Impact Partnership Model) เป็นต้น

4.2.2 สร้างสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมทางสังคมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตสำหรับทุกกลุ่มทุกวัย โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับประชาชนทุกกลุ่มทุกวัย ตามหลักอารยสถาปัตย์ (Universal Design) เช่น ทางเดินเท้า ระบบขนส่งสาธารณะ พื้นที่สาธารณะ ที่อยู่อาศัย เป็นต้น การลงทุนก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้ประชาชนในพื้นที่ชายขอบสามารถเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารได้สะดวกและรวดเร็ว รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับการดำเนินชีวิตให้แก่กลุ่มคนที่มีความต้องการพิเศษ เช่น นวัตกรรมป้องกันการลื่นในผู้สูงอายุ หุ่นยนต์ดูแลผู้สูงอายุ การทดสอบภาวะสมองเสื่อมผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์กายเทียมสำหรับผู้พิการ เป็นต้น

4.3 การเสริมสร้างพลังทางสังคม

โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการพัฒนาและบริหารจัดการชุมชน และการพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ดังนี้

4.3.1 สร้างศักยภาพให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ได้ด้วยตนเอง โดยการสร้างองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรและการสนับสนุนให้ชุมชนมีโอกาสดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ของตนเองให้เหมาะสมกับความต้องการ และบริบทของพื้นที่ โดยไม่เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ หรือรุกล้ำพื้นที่อื่น ผ่านการจัดทำโฉนดชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้วิสาหกิจของชุมชนสามารถเข้าถึงตลาดเงิน ตลาดทุน และมีการเชื่อมต่อกับตลาดสินค้าและบริการตามกลุ่มประเภทของแต่ละวิสาหกิจ และสร้างเสริมความรู้ทางการเงินให้แก่สมาชิกของชุมชน พร้อมทั้งจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชนในการให้บริการทางการเงิน การกระจายความรู้ทางการเงิน และการติดตามพฤติกรรมทางการเงินอย่างต่อเนื่องให้แก่คนในชุมชน

4.3.2 ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและการมีบทบาทที่สำคัญในสังคม รวมถึงส่งเสริมความเสมอภาคทางสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต โดยเน้นการสร้างการยอมรับในเพศสภาพของกลุ่มคนต่างๆ ภายใต้การสร้างเจตคติที่ถูกต้องบนพื้นฐานของการเรียนรู้และรับรู้ร่วมกันในสังคม การศึกษา

การทำงาน และการดำรงชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งสร้างโอกาสให้คนทุกกลุ่มสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ และมีความพร้อมในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาในระดับปัจเจกและระดับประเทศได้อย่างเท่าเทียม

4.3.3 เสริมสร้างให้ประชาชนมีภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบทางสังคม ผ่านการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยเฉพาะการเพิ่มโอกาสและช่องทางในการเข้าถึงข่าวสารเพื่อให้ประชาชนมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารที่ทั่วถึง ขณะเดียวกันมุ่งเน้นพัฒนาและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาเครือข่ายที่มีศักยภาพในการพัฒนามีภูมิคุ้มกันทางสังคมแก่ประชาชน

ส่งเสริมการพัฒนา
ความสามารถและความเป็น
ตัวตนของแต่ละบุคคล

4.4 การสร้างความสมานฉันท์ในสังคม

โดยการสร้างการยอมรับความแตกต่างในสังคม มีเครือข่ายทางสังคมที่มีความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อใจ และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนี้

4.4.1 สร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

โดยปรับแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ให้มีความทันสมัย ลดความขัดแย้งของกฎหมาย และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศและสนับสนุนการลดความเหลื่อมล้ำ เช่น การปรับปรุงกฎหมายด้านการค้าที่ส่งเสริมให้เกิดการแข่งขัน กฎหมายที่ป้องกันและแก้ไขปัญหาการผูกขาด เป็นต้น รวมทั้งให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขกฎหมายตั้งแต่ขั้นตอนการร่างและให้ความสำคัญกับร่างกฎหมายที่ภาคประชาชนเป็นผู้เสนอ และจัดให้แต่ละชุมชนมีระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ร่วมกับระบบการให้คำปรึกษาด้านกระบวนการยุติธรรม และมีการสร้างความรู้พื้นฐานทางกฎหมายในชุมชน นอกจากนี้ ต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด จริงจัง ไม่เลือกปฏิบัติตามฐานะทางเศรษฐกิจและฐานะทางสังคม ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม

4.4.2 ส่งเสริมค่านิยมความเสมอภาคระหว่างกลุ่มคนในสังคม

โดยฟื้นฟูบทบาทสถาบันทางศาสนาในการส่งเสริมการมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมตามหลักคำสอนทางศาสนาที่ถูกต้อง รวมทั้งให้สื่อสารมวลชนและสื่อสาธารณะทุกช่องทางการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเสริมการมีจิตสาธารณะ ลดความขัดแย้ง ร่วมใจกันพัฒนาสังคมและประเทศ โดยยึดเอาประโยชน์ของส่วนรวมเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตัว รวมทั้งสร้างเสริมให้เกิดการยอมรับและเข้าใจความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น และการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม รวมถึงการให้โอกาสแก่กลุ่มคนเปราะบางและกลุ่มด้อยโอกาสสามารถพัฒนาและแสดงศักยภาพของตนเองได้โดยไม่พึ่งพิงการช่วยเหลือจากภาคส่วนต่างๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 5

ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโต บนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

- 5.1 จัดระบบอนุรักษ์ พื้่นฟูและป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ
- 5.2 วางระบบบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้มีประสิทธิภาพใน 25 ลุ่มน้ำ
ทั้งด้านอุปสงค์และอุปทาน
- 5.3 พัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในทุกภาคเศรษฐกิจ
- 5.4 พัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 5.5 ร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 5.6 ใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และนโยบายการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 5

ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโต บนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ในปัจจุบันประเทศไทยต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกใช้ไปอย่างขาดประสิทธิภาพจึงอยู่ในสภาพที่ร่อยหรอเสื่อมโทรม รวมทั้งสภาพแวดล้อมมีคุณภาพต่ำสูง ทั้งปัญหาคุณภาพน้ำ อากาศ และขยะของเสียเหลือทิ้งที่กำจัดไม่ทัน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผล ทั้งต่อต้นทุนการผลิตสินค้าบริการและสร้างพลเสียต่อคุณภาพชีวิตประชาชน ขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดความเสี่ยงจากความขัดแย้งจากการแย่งชิงทรัพยากรที่สำคัญ การเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศของโลกที่มีความผันผวนและฤดูกาลผิดปกติได้ส่งผลให้เกิดความตระหนักกันมากขึ้นในการที่ผู้คนจะสามารถอยู่ร่วมกันอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ความเสี่ยงและความท้าทายจากสภาพแวดล้อมและภัยพิบัติได้นำไปสู่ข้อตกลงในระดับโลกที่สำคัญ ทั้งในเรื่องการบรรลุซึ่งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจก และการใช้มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมมาเป็นข้อกำหนดที่ส่งผลต่อการแข่งขันทางการค้าในตลาดโลก

ดังนั้น ยุทธศาสตร์การสร้างความเจริญเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จึงมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การบริโภคที่ยั่งยืนและการผลิตที่ยั่งยืน การดำเนินการที่สำคัญคือต้องเร่งวางระบบการอนุรักษ์ พลังและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ บริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพโดยการวางระบบบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้มีประสิทธิภาพใน 25 ลุ่มน้ำ ทั้งด้านอุปสงค์และอุปทาน เน้นการปรับระบบการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ รวมทั้งยกระดับความสามารถในการป้องกันผลกระทบและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติธรรมชาติและปรับตัวไปสู่รูปแบบของการผลิตและการบริโภคที่ปล่อยคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยพัฒนาการผลิตให้มีประสิทธิภาพและพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยการจัดการขยะ สารพิษ และของเสียอันตรายอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในทุกภาคเศรษฐกิจเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยมุ่งเน้นการลดสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล และเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนในภาคการผลิตไฟฟ้าเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและส่งเสริม การผลิตและใช้พลังงานสะอาด ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายสำคัญที่ต้องบรรลุคือลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้ได้ร้อยละ 20– 25 ภายในปี 2573 ทั้งนี้เพื่อวางรากฐานและสนับสนุนให้ประเทศมีการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน โดยตั้งเป้าหมายที่จะเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศไทย (128 ล้านไร่) และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคเศรษฐกิจ

ประเทศต้องเร่งอนุรักษ์ฟื้นฟูและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ และบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งยกระดับความสามารถในการป้องกัน พลังกระทบและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติธรรมชาติ ปรับตัวไปสู่รูปแบบของการผลิตและการบริโภคที่ปล่อยคาร์บอนต่ำ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยพัฒนาการผลิตให้มีประสิทธิภาพ ลดการใช้พลังงาน และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ให้ได้ร้อยละ 20 – 25 ภายในปี 2573 ทั้งนี้เพื่อวางรากฐานและสนับสนุนให้ประเทศมีการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน โดยตั้งเป้าหมายที่จะเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศไทย (128 ล้านไร่) และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคเศรษฐกิจ โดยมีแนวทางและประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

5.1 จัดระบบอนุรักษ์ ฟื้นฟูและป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

ดำเนินการปกป้องรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ทั้งป่าต้นน้ำลำธาร ป่าชุมชน และป่าชายเลนดำเนินการปราบปรามและป้องกันการบุกรุกทำลายอย่างเข้มงวด เร่งรัดการปลูกป่าโดยเลียนแบบระบบธรรมชาติ กำหนดพื้นที่ราบเชิงเขาเป็นแนวกันชน ส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจที่มีระบบการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน บริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้บนพื้นฐานให้คนและชุมชนสามารถอยู่กับป่าได้ โดยจัดทำแนวเขตให้เกิดความชัดเจน นำระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ และส่งเสริมแนวทางประเมินมูลค่าการให้บริการของระบบนิเวศและการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์ วางระบบป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็ง และความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียน ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

5.2 วางระบบบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้มีประสิทธิภาพใน 25 ลุ่มน้ำ ทั้งด้านอุปสงค์และอุปทาน

เป็นการปรับระบบการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ ให้มีแหล่งกักเก็บน้ำต้นทุนและแหล่งชะลอน้ำที่เพียงพอ เพิ่มขีดความสามารถในการเก็บกักน้ำ และเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำ และการพินน้ำ โดยขุดลอกร่องน้ำและแหล่งน้ำ เพื่อแก้ปัญหาคอขวด ภัยแล้ง ควบคู่กับกับแผนงานกำหนดพื้นที่รับน้ำนอง และการพัฒนาศักยภาพ ระบบพยากรณ์ และการเตือนภัย และแผนงานพิเศษเฉพาะพื้นที่ ตลอดจนการปรับปรุงองค์กรและกฎหมาย รวมทั้งการสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ

5.3 พัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในทุกภาคเศรษฐกิจ

เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยมุ่งเน้นการลดสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล และเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนในการผลิตไฟฟ้า เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคการคมนาคมขนส่ง อุตสาหกรรม และอาคาร ส่งเสริมการผลิตพลังงานสะอาด นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการและการอนุรักษ์พลังงาน ตลอดจนกำหนดกฎระเบียบ และสร้างกลไกให้ทุกภาคส่วนใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาและการประหยัดพลังงานอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง

5.4 พัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

โดยพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรมหนาแน่นให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมนิเวศต้นแบบมีการบริหารจัดการวัตถุดิบ ขยะ สารพิษ และของเสียอันตรายอย่างเป็นระบบครบวงจร การรวมกลุ่มของกลุ่มอุตสาหกรรมเพื่อบริหารจัดการ และเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรร่วมกันมีกลไกเพื่อดูแลและประสานการพัฒนาสู่เมืองอุตสาหกรรมนิเวศ บรรลุให้เป็นแผนพัฒนาของจังหวัดและพื้นที่ ปรับกฎระเบียบให้เอื้อต่อการพัฒนา สำหรับการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เน้นการเพิ่มศักยภาพเมืองด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วม สนับสนุนการเปลี่ยนของเสียให้เป็นพลังงาน ด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมไม่ก่อให้เกิดสารพิษอันตราย เพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อเป็นแหล่งดูดซับมลพิษและเก็บกักคาร์บอน ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมการพัฒนาในเมืองหลักของประเทศ รวมทั้งพัฒนาพื้นที่เพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียน ซึ่งเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนมีหลายรูปแบบ เช่น เมืองอุตสาหกรรมนิเวศ เมืองเกษตรสีเขียว เมืองคาร์บอนต่ำ และเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน เป็นต้น

5.5 ร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

โดยลดการก่อก๊าซเรือนกระจกในทุกภาคการผลิตและการดำรงชีวิตประจำวัน เพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยพัฒนาองค์ความรู้ บุคลากร องค์กร และเครื่องมือในการบริหารจัดการ สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ป้องกัน ฟื้นฟู และเตือนภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยจัดทำแผนที่เสี่ยงภัย ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และจังหวัด ส่งเสริมการกำหนดแผนบริหารความต่อเนื่องของธุรกิจ โดยมีกลไกการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ และให้ข้อมูลที่จำเป็นเพื่อให้ทุกภาค โดยเฉพาะชุมชนและประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการให้มากที่สุด เน้นหลักการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชน

5.6 ใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และนโยบายการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม

เพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการผลิตการบริโภค รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงวิธีคิด (mindset) และวิถีชีวิต (life style) ของบุคคลและองค์กรให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ้มค่า และมีประสิทธิภาพมากที่สุด ลดของเสีย อันจะช่วยลดภาระงบประมาณภาครัฐในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยจัดให้มีระบบภาษีสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ภาษีการปล่อยมลพิษและภาษีเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กำหนดค่าธรรมเนียมการจัดการมลพิษและภาษีผลิตภัณฑ์และค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พัฒนาระบบการวางเงินประกันความเสี่ยงหรือความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ปรับปรุงโครงสร้างภาษี เพื่อส่งเสริมการประหยัดพลังงาน การใช้พลังงานทางเลือกและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทบทวนนโยบายการบริหารจัดการ โดยคำนึงถึงมูลค่าที่แท้จริงที่ได้คิดรวมค่าเสียโอกาสและมูลค่าในอนาคต เพื่อปรับปรุงระบบภาษีและค่าสัมปทาน ส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการปรับปรุงระบบ โครงสร้าง องค์กร กลไก กระบวนการยุติธรรม และกฎหมาย ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

Green Tax

ยุทธศาสตร์ที่ 6

ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

- 6.1 การวางระบบบริหารงานราชการแบบบูรณาการ
- 6.2 การยกระดับงานบริการประชาชนและการอำนวยความสะดวกของภาครัฐ
สู่ความเป็นเลิศ
- 6.3 การปรับปรุงบทบาท การกิจ และโครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐ
- 6.4 การพัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ
ในการปฏิบัติราชการและมีความเป็นมืออาชีพ
- 6.5 การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ
- 6.6 การปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับให้มีความชัดเจน ทันสมัย
เป็นธรรม และสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 6

ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

การที่ประเทศไทยจะบรรลุเป้าหมายอนาคตในระยะยาวที่กำหนดไว้นั้น การบริหารราชการแผ่นดินจะต้องปรับเปลี่ยนขนานใหญ่ให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างมีบูรณาการและมีความต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อตอบโจทย์การแก้ปัญหาหลัก ๆ ของประเทศและสนับสนุนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ภาครัฐจะต้องจัดระบบองค์กรให้ลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกัน และกระจัดริด (Open and connected government) โดยใช้ดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ (Full Digital Employment) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ การให้บริการแก่ภาคประชาชนและภาคธุรกิจเอกชนและสามารถดำเนินงานร่วมกับภาคการเมืองบนพื้นฐานของความรับผิดชอบความโปร่งใส ปราศจากการทุจริตและประพฤติมิชอบ สามารถตรวจสอบได้ และมีความเป็นธรรมในการให้บริการสาธารณะ รวมทั้งจะต้องเป็นระบบที่สามารถจูงใจและดึงดูดให้คนดี คนเก่ง เข้ามาร่วมพลังการทำงานที่มีความมุ่งมั่นและแรงบันดาลใจในการที่จะร่วมกันพลิกโฉมประเทศไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์

การปรับสมดุลภาครัฐมีแนวยุทธศาสตร์ที่สำคัญประกอบด้วย **การวางระบบบริหารงานภาครัฐแบบบูรณาการ** เพื่อให้เกิดความสอดคล้องเชื่อมโยงกันตั้งแต่ยุทธศาสตร์ชาติลงไปจนถึงระดับพื้นที่การจัดสรรงบประมาณให้มีลักษณะยึดโยงกับยุทธศาสตร์ในทุกระดับและมีเป้าหมายร่วมเป็นหลัก รวมทั้งมีระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงานทั้งในระดับยุทธศาสตร์ตามภารกิจและพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ 6

ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุล

และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

การยกระดับงานบริการประชาชนสู่ความเป็นเลิศโดยใช้ดิจิทัลเป็นรูปแบบ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการทั้งประชาชนและนักธุรกิจเอกชน โดยมีการเชื่อมโยงผ่านระบบดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการเชื่อมโยง ทุกส่วนราชการในการให้บริการประชาชน การปรับปรุงบทบาท ภารกิจ และโครงสร้าง ของหน่วยงานภาครัฐให้มีขนาดที่เหมาะสม กั้นสมัย มีขีดสมรรถนะสูง และสามารถ ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่า และเทียบได้กับมาตรฐานสากล สามารถ รองรับกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีความหลากหลายซับซ้อนมากขึ้นและทัน การเปลี่ยนแปลงในอนาคต และการปฏิรูประบบการบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ สู่ความเป็นมืออาชีพ รวมทั้งการต่อต้านและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับให้มีความชัดเจน กั้นสมัย เป็นธรรมและสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ โดยปรับปรุง แก้ไข และยกเลิกกฎหมาย ต่างๆ ให้มีความชัดเจน กั้นสมัย เป็นธรรม เอื้ออำนวยต่อ การบริหารราชการแผ่นดิน การพัฒนาประเทศ การให้บริการประชาชน การประกอบธุรกิจ การแข่งขันระหว่างประเทศ สอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ

ทั้งนี้ การออกกฎหมายใหม่ควรต้องมีการพิจารณาตรวจสอบความจำเป็น รับฟังความเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นก่อนการออกกฎหมายฯ ดังกล่าวโดยมีระบบการประเมินผลกระทบในการออกกฎหมาย (Regulatory Impact Assessment: RIA) ที่สมบูรณ์ตามมาตรฐานสากล

เป้าหมายการดำเนินงาน....

การปรับเปลี่ยนภาครัฐจึงยึดหลัก **“ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชน”** และการแยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่กำกับ และการเป็นผู้นำให้บริการในตลาดที่มีการแข่งขันกับภาคเอกชนให้ชัดเจน โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ มีขีดสมรรถนะสูง ปรับวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัยและพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยี และระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยกำหนดเป้าหมายให้อันดับด้านประสิทธิภาพของภาครัฐจากการสำรวจของ IMD อยู่ไม่ต่ำกว่าอันดับที่ 10 ของโลก และคะแนนภาพลักษณ์การทุจริตของประเทศไทยจากการสำรวจ (Corruption Perception Index: CPI) ไม่น้อยกว่า 80 คะแนน โดยมีแนวทางและประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

ขาด...

ประสิทธิภาพ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ

ความพึงพอใจ
80%

ไม่เกิน
30%

ร้อยละบุคลากรของรัฐ

CPI
ไม่น้อยกว่า
80
คะแนน

6.1 การวางระบบบริหารงานราชการแบบบูรณาการ

เพื่อให้เกิดความสอดคล้องเชื่อมโยงกันตั้งแต่ยุทธศาสตร์ชาติลงไปจนถึงระดับพื้นที่ การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติโดยการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และการจัดสรรงบประมาณให้มีลักษณะยึดโยงกับยุทธศาสตร์ในทุกระดับและมีเป้าหมายร่วมเป็นหลัก รวมทั้งมีระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงานทั้งในระดับยุทธศาสตร์ ตามภารกิจ และพื้นที่

6.1.1 วางระบบการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วย การใช้กลไกแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ แผนและยุทธศาสตร์พัฒนามาก แผนแม่บท และแผนการปฏิรูป เพื่อแปลงสู่แผนบริหารราชการแผ่นดิน และแผนปฏิบัติการในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับกระทรวงถึงระดับชุมชน โดยพัฒนารูปแบบและเชื่อมโยงการทำงานของภาครัฐในระดับต่าง ๆ (Multi-Level Governance) ให้มีเอกภาพและสอดคล้องประสานกันระหว่างราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยเน้นการยึดพื้นที่เป็นหลัก (Area-based Approach) และยุทธศาสตร์ที่สำคัญของชาติ (Agenda-based) ตามห่วงโซ่แห่งคุณค่า เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือที่หลากหลายระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคส่วนอื่นในสังคม พร้อมทั้งให้กำหนดความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ตลอดจนพัฒนากลไกหรือเครื่องมือในการสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่

6.1.2 ปรับปรุงระบบบริหารจัดการงบประมาณให้มีลักษณะแบบยึดโยงยุทธศาสตร์ในทุกระดับและมีเป้าหมายร่วมเป็นหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ลงสู่ระดับต่าง ๆ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนและยุทธศาสตร์การพัฒนามาก แผนแม่บท ประเด็นการปฏิรูป สู่แผนบริหารราชการแผ่นดินและแผนปฏิบัติการในทุกระดับ โดยจัดให้มีกฎหมายที่เป็นกรอบในการบริหารการเงินการคลังภาครัฐ มีการใช้ระบบกรอบงบประมาณระยะปานกลางและระยะยาวให้เกิดผลเพื่อสะท้อนถึงช่องว่างทางงบประมาณที่ต้องจัดสรรเป็นรายการประจำและเพื่อตอบสนองต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยมุ่งเน้นการจัดทำงบประมาณแบบบูรณาการที่ยึดพื้นที่และประเด็นการพัฒนาที่สำคัญเป็นตัวตั้ง และมีการติดตามตรวจสอบการเงินและการคลังภาครัฐ

6.1.3 ติดตามและประเมินผลการบรรลุเป้าหมายการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศ โดยมีระบบการติดตามประเมินผลแบบท่ายกoderระดับ โดยในระดับยุทธศาสตร์เป็นการออกแบบเป้าหมายและตัวชี้วัด (พลผลิต พลลัพธ์ และผลกระทบ) ที่คาดหวังในการพัฒนาประเทศ โดยเป้าหมายสูงสุดคือยุทธศาสตร์ชาติที่เชื่อมโยงกับแผนแม่บท แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล และแผนปฏิบัติการระดับต่าง ๆ สำหรับในระดับกระทรวงและระดับพื้นที่ เป็นการวิเคราะห์พลผลิต พลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง รวมทั้งวางระบบการติดตามประเมินผล 3 ระยะเวลา ประกอบด้วยการประเมินผลก่อนการปฏิบัติหรือเริ่มโครงการ (Ex-ante-Evaluation) ระหว่างดำเนินการ (On-going Evaluation) และหลังการดำเนินงานแล้วเสร็จ (Ex-post Evaluation) ตลอดจนพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมเพื่อเปิดโอกาสให้พุ่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนรวม รับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบแผนงาน/โครงการ

6.2 การยกระดับงานบริการประชาชนและการอำนวยความสะดวกของภาครัฐสู่ความเป็นเลิศ

เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการทั้งประชาชน
และนักธุรกิจเอกชน ตลอดห่วงโซ่คุณค่า

เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการทั้งประชาชนและนักธุรกิจเอกชน โดยมีการเชื่อมโยงผ่านระบบดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ เชื่อมโยงทุกส่วนราชการในการให้บริการประชาชน เช่น การพัฒนาระบบกลางของภาครัฐในการให้บริการธุรกิจตลอดวงจรการประกอบธุรกิจ (Single Portal for Business) ด้วยการให้ระบบดิจิทัลบูรณาการข้อมูล/เอกสารระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะทำให้สามารถติดต่อราชการได้แบบเบ็ดเสร็จได้ตลอดวงจร โปร่งใสตรวจสอบได้ และผู้รับบริการได้รับความสะดวก สามารถเข้าถึงงานบริการภาครัฐได้ง่าย ท्वั้ง และหลากหลายรูปแบบตามความต้องการ

6.3 การปรับปรุงบทบาท การกิจ และโครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐ

ขนาดที่เหมาะสม ก้นสมัย มีสมรรถนะสูง และมีประสิทธิภาพ
คุ้มค่า และมาตรฐาน

ให้มีขนาดที่เหมาะสม ก้นสมัย มีขีดสมรรถนะสูง และสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่า และเทียบได้กับมาตรฐานสากล สามารถรองรับกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีความหลากหลายซับซ้อนมากขึ้น และทันการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยมีแนวทางสำคัญ ดังนี้

6.3.1 ทบทวนบทบาทภารกิจของหน่วยงานภาครัฐให้มีความเหมาะสม และกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ให้มีความชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อนกัน รวมทั้งถ่ายโอนภารกิจที่สำคัญ เช่น นโยบายการศึกษา ขึ้นพื้นฐาน นโยบายการคลัง บริหารจัดการพลังงาน และนโยบายสาธารณสุข เป็นต้น เพื่อการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

6.3.2 ปรับโครงสร้างและระบบบริหารงานราชการใหม่ ในรูปแบบของหน่วยงานรูปแบบพิเศษที่ต้องอาศัยการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว ไม่ยึดติดกับโครงสร้างองค์การและระบบราชการแบบเดิม โดยยกเลิกภารกิจที่ไม่จำเป็น ถ่ายโอนภารกิจให้ภาคส่วนอื่นได้แก่ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชนและประชาชนรับไปดำเนินงานแทน สำหรับการกิจที่ภาครัฐยังจำเป็นต้องดำเนินการ จะต้องกำหนดให้มีโครงสร้างหน่วยงานที่สอดคล้องกับบทบาทภารกิจที่รับผิดชอบ มีความคุ้มค่า และสามารถขับเคลื่อนการบริหารราชการแผ่นดินได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งจัดระบบองค์กรภาครัฐที่แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่กำกับ และหน่วยงานผู้ให้บริการในตลาดที่มีการแข่งขันกับภาคเอกชนออกจากกันให้ชัดเจนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและมีการแข่งขันที่เป็นธรรม

6.3.3 พัฒนาและปรับระบบวิธีการปฏิบัติราชการ ให้ทันสมัย มุ่งผลลัพธ์ทุกชี้ มีความโปร่งใส ยืดหยุ่นและคล่องตัวสูง ลดความซ้ำซ้อน เตรียมการทำงานไว้ล่วงหน้า มีการวิเคราะห์ความเสี่ยง นำนวัตกรรม เทคโนโลยี ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัล แนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศ รวมทั้งองค์ความรู้ในแบบสหสาขาวิชาเข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างคุณค่าและตอบสนองกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างทันเวลา เปิดโอกาสให้ทุก ๆ ภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างเหมาะสม สามารถปรับตัวเข้าสู่การเป็นสำนักงานสมัยใหม่ไปสู่การเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง สามารถปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธาในการบริหารราชการแผ่นดิน

6.4 การพัฒนาระบบบริหารจัดการ กำลังคนและพัฒนาบุคลากรภาครัฐในการ ปฏิบัติราชการและมีความเป็นมืออาชีพ

6.4.1 พัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนภาครัฐ เพื่อบริหารจัดการให้จำนวนบุคลากร คุณสมบัตื และการกำหนดตัวบุคคลลงตำแหน่งต่าง ๆ ในภาครัฐมีความสอดคล้องกับลักษณะงานที่ใช้เทคโนโลยีในภาครัฐและบทบาทภารกิจของภาครัฐ โดยต้องปรับเปลี่ยนทั้งวิธีการสรรหา/คัดเลือก (recruit) การพัฒนาทักษะและขีดความสามารถ (train) และการรักษา/คงไว้ซึ่งบุคลากรคุณภาพ (retain) เพื่อให้จูงใจให้คนดีคนเก่งทำงานในภาครัฐ และเป็นการปรับเปลี่ยนกำลังคนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงบทบาทภารกิจของภาครัฐที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้การดำเนินงานของภาครัฐสัมฤทธิ์ผลและการใช้จ่ายงบประมาณด้านกำลังคนมีความคุ้มค่า

6.4.2 พัฒนาขีดความสามารถบุคลากรภาครัฐ ให้มีสมรรถนะใหม่ ๆ สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงบริบทการพัฒนาและการดำเนินงานตามทิศทางการพัฒนาประเทศ และยกระดับขีดสมรรถนะใหม่ให้เทียบได้ในระดับสากล พร้อมทั้งวางระบบตำแหน่งที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในบางหน่วยงานให้สามารถสรรหาบุคคลภายนอกเข้ามาบริหารราชการได้ รวมทั้ง สรรหา และจูงใจให้คนรุ่นใหม่ที่มีขีดสมรรถนะสูงเข้ามาสู่ระบบราชการไทย

6.4.3 ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานและสร้างค่านิยมที่ดีของบุคลากรภาครัฐ ให้ปฏิบัติราชการโดยยึดภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชน มีจิตบริการ ทำงานในเชิงรุกและมองไปข้างหน้า สามารถบูรณาการการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม สร้างจิตสำนึกให้บุคลากรภาครัฐทุกระดับมีคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติราชการและการดำรงชีวิตในสังคม โดยยึดประโยชน์ของชาติเป็นหลัก

6.4.4 เสริมสร้างระบบคุณธรรมและวางมาตรการที่เหมาะสมกับเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career Path) ทั้งการแต่งตั้ง และโยกย้ายบุคลากรภาครัฐทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแต่งตั้งผู้บริหารระดับสูงต้องคำนึงถึงขีดความสามารถ ความดีงาม ความมีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นแนวทางประกอบการพิจารณา รวมทั้งทบทวนและปรับเปลี่ยนระบบค่าตอบแทนตามลักษณะงาน ความเชี่ยวชาญ ความสลับซับซ้อน ความต้องการในตลาด และความเหมาะสมในแต่ละภารกิจ

6.4.5 พัฒนาก้าวหน้าที่มีขีดสมรรถนะสูง มีความรับผิดชอบ และมีความเป็นมืออาชีพสำหรับบุคลากรภาครัฐ โดยในระยะแรกต้องมุ่งเน้นที่กลุ่มผู้บริหารและดำเนินการควบคู่ไปกับการสร้างก้าวหน้าที่มีระดับต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมด้วย

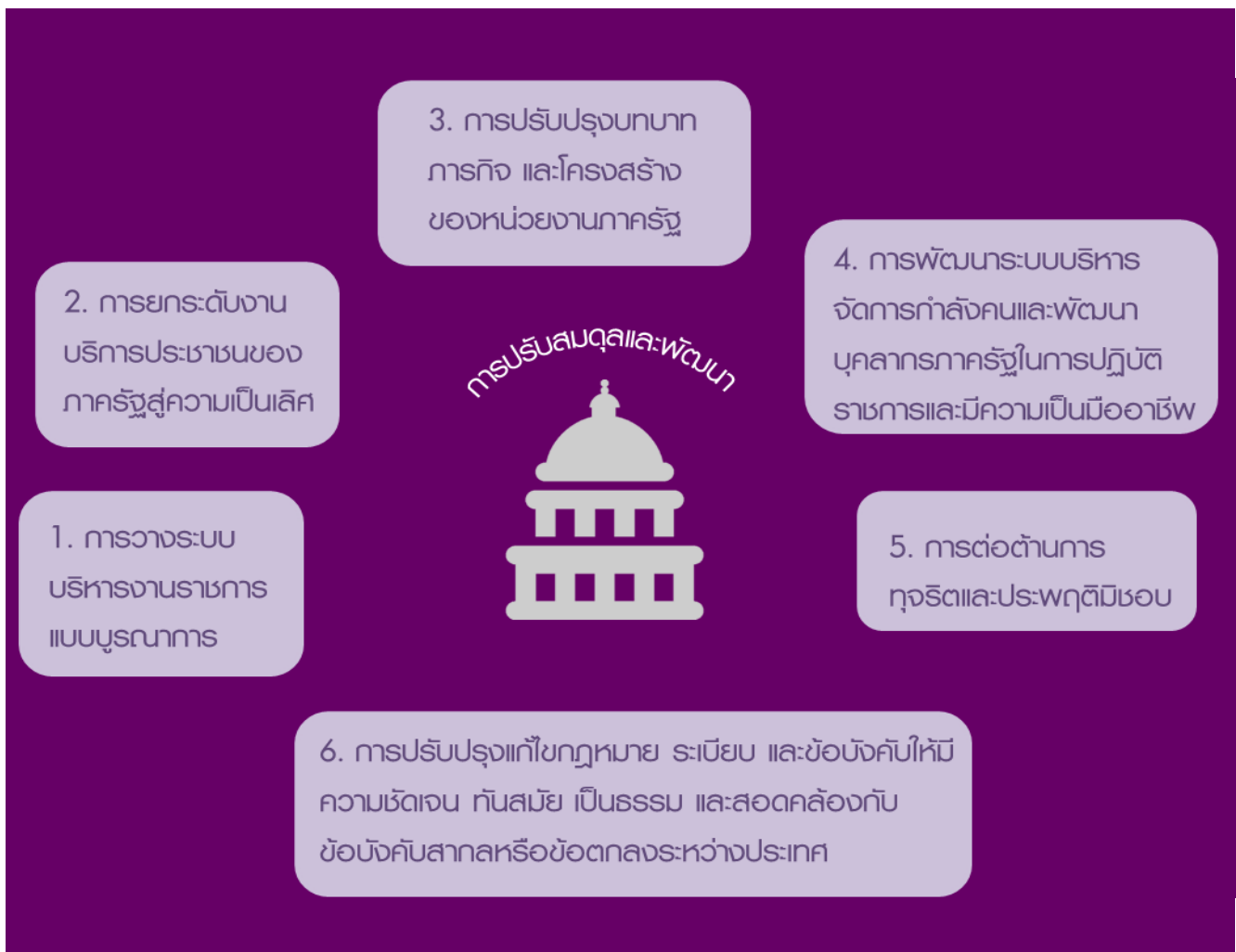
บุคลากรภาครัฐ...
มีความเป็นมืออาชีพ

6.5 การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคีองค์กรภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชนและประชาชน และเครือข่ายต่างๆ สอดส่องพิจารณา ร่วมตรวจสอบการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐตามความเหมาะสม พร้อมทั้งสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบของบุคลากรภาครัฐให้เกิดขึ้นในสังคม และสร้างจิตสำนึกและค่านิยมให้ทุกภาคส่วนตื่นตัวและเฝ้าระวังต่อการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ รวมทั้งส่งเสริมให้การดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมปราศจากการแทรกแซงของนักการเมืองและผู้มีอิทธิพล ตลอดจนวางมาตรการคุ้มครองพยานและพยานที่เกี่ยวข้อ นอกจากนี้ ต้องกำหนดให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดกรณีทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างจริงจังและรวดเร็ว

6.6 การปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับให้มีความชัดเจน ทันสมัย เป็นธรรม และสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ

โดยปรับปรุงแก้ไข และยกเลิกกฎหมายต่างๆ ให้มีความชัดเจน ทันสมัย เป็นธรรม เอื้ออำนวยต่อการบริหารราชการแผ่นดิน การพัฒนาประเทศ การให้บริการประชาชน การประกอบธุรกิจ การแข่งขันระหว่างประเทศ สอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ ทั้งนี้ การออกกฎหมาย ใหม่ควรต้องมีการพิจารณาตรวจสอบความจำเป็น รับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นก่อนการออกกฎหมาย ดังกล่าว รวมทั้ง จัดให้มีการประเมินผลกระทบของกฎหมายในรอบระยะเวลา ที่กำหนดโดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย ตลอดจนเพิ่มศักยภาพหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่เสนอความเห็นทางกฎหมายให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งมีระบบการประเมินผลกระทบในการออกกฎหมาย (Regulatory Impact Assessment: RIA) ที่สมบูรณ์ตามมาตรฐานสากล ซึ่งต้องมีการนำรายการ RIA (RIA Checklist) หน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่ประเมินความเหมาะสมของ RIA มีแนวปฏิบัติ RIA (RIA Guidelines) หนังสือคู่มือการวิเคราะห์ประเมินต้นทุน-ผลประโยชน์และมีแนวปฏิบัติในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน มาใช้ในการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายและการออกกฎหมายใหม่

ส่วนที่ 4

กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ
การขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ
และการติดตามประเมินผล

ยุทธศาสตร์ชาติดังนี้ ได้มีการพิจารณาจากทุกมิติ ทั้งในมิติของประเด็นการพัฒนา (Issue-based) มิติการพัฒนา
รายสาขา (Sector-based) และมีมิติการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area-based) โดยที่ประชาชนทุกภาคส่วนมีบทบาทสำคัญตั้งแต่ในขั้นตอน
การจัดทำ การขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ และการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลที่เกิดขึ้น เกิดเป็นพลังร่วมในการก้าวไปสู่เป้าหมาย
อนาคตประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีนี้ ทั้งนี้โดยที่ภายใต้ยุทธศาสตร์แต่ละด้านจะมีการจัดทำแผนแม่บทสำหรับประเด็นการ
พัฒนา/ประเด็นปฏิกิริยาสำคัญสำหรับการพลิกโฉมประเทศไทย เพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายตามที่
กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ

1. กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ

ตามบทบัญญัติ มาตรา 65 รัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทยปี พ.ศ. 2560 รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็น
เป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล
เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการ
กันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ในขณะที่
มาตรา 275 ให้คณะรัฐมนตรีจัดทำมีกฎหมายตามมาตรา 65 วรค
สอง ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศใช้
รัฐธรรมนูญนี้ และดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติให้แล้วเสร็จภายใน
หนึ่งปีนับแต่วันที่มีกฎหมายดังกล่าวใช้บังคับ นอกจากนี้บทบัญญัติ
มาตรา 78 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ. 2560
รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง
เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง
เป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ

สำหรับ พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ ในการ
จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ตามบทบัญญัติมาตรา มาตรา 8
ในกระบวนการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ ให้คณะกรรมการจัดทำ
ประชาชนทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตามขั้นตอน
เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุง และมาตรา 16 ให้คณะกรรมการแต่งตั้ง
คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติขึ้นคณะหนึ่งหรือหลายคณะ
เพื่อพิจารณาจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติในด้านต่าง ๆ รวมทั้งมาตรา
28 ในวาระเริ่มแรก เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามกำหนดเวลาที่
บัญญัติไว้ในมาตรา 275 ของรัฐธรรมนูญให้การดำเนินการ
เกี่ยวกับการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติเป็นไปตามกำหนดเวลา ดังต่อไปนี้

(1) ให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้
แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

(2) ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำ
ยุทธศาสตร์ชาติด้านต่าง ๆ ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่
ได้รับแต่งตั้ง

(3) ให้ถือว่าการรับฟังความคิดเห็นที่คณะกรรมการ
จัดทำยุทธศาสตร์ชาติตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน
2558 และสำนักงานได้ดำเนินการก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ
เป็นการดำเนินการตามมาตรา 8 (1) แล้ว แต่ไม่เป็นการตัดอำนาจที่จะ
ดำเนินการให้มีการรับฟังความคิดเห็นเพิ่มเติมหน้า 10 เล่ม 134
ตอนที่ 79 ก ราชกิจจานุเบกษา 31 กรกฎาคม 2560

(4) ให้คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านต่าง ๆ
จัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติเบื้องต้น ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบ
วันนับแต่วันที่รับแต่งตั้ง โดยให้ใช้ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี
ที่คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่
30 มิถุนายน 2558 จัดทำขึ้นมาใช้เป็นหลักในการจัดทำร่าง
ยุทธศาสตร์ชาติเบื้องต้นดังกล่าว และให้นำความเห็นหรือข้อเสนอแนะ
ของสภาปฏิรูปแห่งชาติ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ และ
คณะกรรมการบริหารราชการแผ่นดินตามกรอบการปฏิรูปประเทศ
ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง มาประกอบ
การพิจารณา รวมทั้งให้คำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับ
ตาม (3) ด้วย

(5) ให้สำนักงานดำเนินการให้มีการรับฟังความคิดเห็น
ตามมาตรา 8 (2) ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับร่าง
ยุทธศาสตร์ชาติเบื้องต้นตาม (4)

(6) ให้คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านต่าง ๆ
แก้ไขเพิ่มเติมร่างยุทธศาสตร์ชาติให้สอดคล้องกับผลการรับฟัง
ความคิดเห็นตามมาตรา 8 (6) ให้แล้วเสร็จ และเสนอต่อ
คณะกรรมการภายในสี่สิบห้าวัน นับแต่วันที่มีการรับฟังความคิดเห็น
ตาม (5) แล้วเสร็จ

(7) ให้คณะกรรมการพิจารณาร่างยุทธศาสตร์ชาติและ
เสนอต่อคณะรัฐมนตรีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับร่าง
ยุทธศาสตร์ชาติจากคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ

(8) ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาร่างยุทธศาสตร์ชาติและ
เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภาภายในสามสิบวันนับ
แต่วันที่รับร่างยุทธศาสตร์ชาติจากคณะกรรมการ

(9) ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาให้ความ
เห็นชอบร่างยุทธศาสตร์ชาติให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่
ได้รับร่างยุทธศาสตร์ชาติจากคณะรัฐมนตรี

(10) ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างยุทธศาสตร์ชาติที่
สภานิติบัญญัติแห่งชาติให้ความเห็นชอบแล้วขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อม
ถวายภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับร่างยุทธศาสตร์ชาติจาก
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

2. การขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ

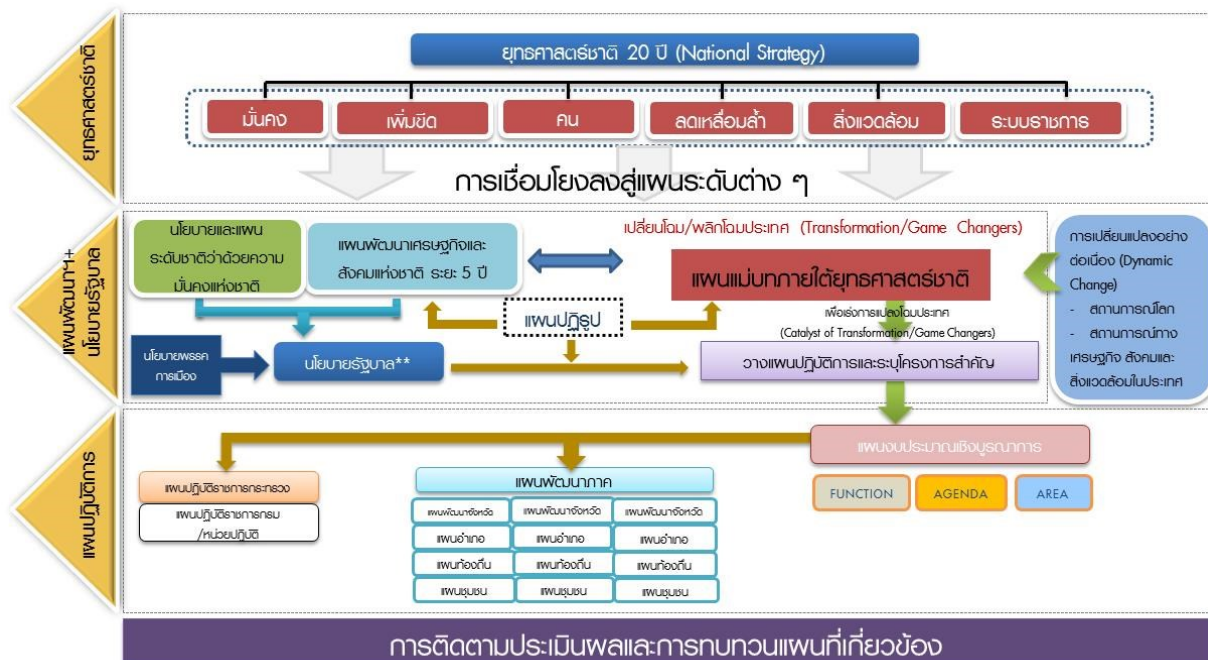
ตามบทบัญญัติ มาตรา 10 พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ เมื่อมีพระบรมราชโองการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติแล้ว ให้คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติแต่ละด้านจัดทำแผนแม่บทเพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนเสนอคณะรัฐมนตรี แผนแม่บทและแผนการปฏิรูปประเทศตามกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศต้องมีความสอดคล้องกับแผนแม่บทที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้มีผลผูกพันหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามนั้น รวมทั้งการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทด้วย

ทั้งนี้ ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทดังกล่าว ในบางประเด็นการพัฒนาอาจมีความจำเป็นต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงสำคัญในเชิงโครงสร้าง กลไก และกฎหมายที่เกี่ยวข้องจึงจะสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาในเรื่องนั้นๆ ได้ สันนิษฐานได้ว่า จะมีแผนปฏิรูปที่สอดคล้องกัน ดังนั้น แผนแม่บทและแผนการปฏิรูปประเทศตามกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศต้องมีความสอดคล้องกัน

สำหรับการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเชิงบูรณาการระยะ 5 ปี และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติก็ต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ โดยที่ประเด็นการพัฒนาในทุกด้านจะถูกครอบคลุมภายใต้ 2 แผนนี้ ซึ่งบางประเด็นการพัฒนายภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก็จะมีแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่กำกับไว้ด้วย หากมีความจำเป็น แต่ระยะเวลาสำหรับแผนแม่บทอาจจะสั้นหรือยาวกว่า 5 ปีก็ได้ และในบางประเด็นการพัฒนายภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก็อาจจำเป็นต้องดำเนินการในระดับของการปฏิรูปจึงจะเกิดผล

ในส่วนของรัฐบาลคณะรัฐมนตรีที่จะบริหารราชการแผ่นดินต้องแปลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยยึดความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (มาตรา 162 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560) รวมถึงใช้เป็นกรอบในการจัดสรรงบประมาณประจำปี ซึ่งเป็นแผนงบประมาณในลักษณะบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งมิติประเด็นการพัฒนา (Agenda) การกิจ (Function) และพื้นที่ (Area) ก็ต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติเช่นกัน (มาตรา 5 วรรคสาม ในพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พุทธศักราช 2560)

สำหรับการเชื่อมโยงสู่ระดับปฏิบัติ ส่วนราชการนำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ 5 ปี มาจัดทำแผนปฏิบัติราชการและแผนปฏิบัติราชการประจำปี รวมถึงใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาภาค/จังหวัด แผนอำเภอ แผนท้องถิ่น/ชุมชน เช่นกัน (มาตรา 10 วรรคสามในพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พุทธศักราช 2560) ในขณะเดียวกัน หากมีประเด็นการพัฒนาใดที่จำเป็นต้องดำเนินการในระดับของการปฏิรูป หน่วยงานที่รับผิดชอบก็จะนำแผนปฏิรูปในเรื่องนั้นๆ มาดำเนินการโดยอาจจะผนวกรวมไว้ภายใต้แผนปฏิบัติการ ทั้งนี้ การจัดทำและขับเคลื่อนแผนในทุกระดับตั้งแต่ระดับยุทธศาสตร์ชาติลงมาถึงระดับพื้นที่ที่จะเน้นการสร้างสมดุลระหว่างความต้องการในระดับพื้นที่ (Bottom-Up) และทิศทางในภาพรวมของระดับประเทศ (Top-Down) โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางพัฒนาประเทศของทุกภาคส่วน (การใช้ Bottom-up และ Participatory Approach ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 65 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นหลัก และ มาตรา 8 ในพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พุทธศักราช 2560)

การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ตามยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศ

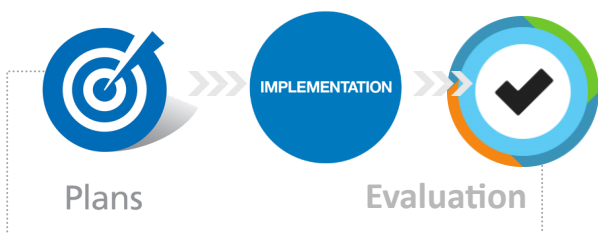
กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ
การขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ
และการติดตามประเมินผล

ตามบทบัญญัติมาตรา 11 พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ให้คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติทุกห้าปี หรือในกรณีที่สถานการณ์ของโลกหรือสถานการณ์ของประเทศเปลี่ยนแปลงไปจนไม่สามารถหรือไม่เหมาะสมที่จะดำเนินการตามเป้าหมายหรือยุทธศาสตร์ด้านหนึ่งด้านใดได้ หากคณะกรรมการเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมยุทธศาสตร์ชาติเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ให้คณะกรรมการขอความเห็นชอบ รวมทั้งบทบัญญัติมาตรา 24 เพื่อประโยชน์ในการติดตามผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ให้หน่วยงานของรัฐรายงานผลการดำเนินการดังกล่าวต่อสำนักงาน ภายในเวลาและตามรายการที่สำนักงานกำหนด และให้สำนักงานจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินการประจำปีเสนอต่อคณะกรรมการ คณะรัฐมนตรี และรัฐสภาทราบภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายงานจากหน่วยงาน ทั้งนี้ รายงานดังกล่าวอย่างน้อยต้องระบุความก้าวหน้าของการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติด้วย นอกจากนี้ มาตรา 27 ให้สำนักงานเผยแพร่รายงานที่ได้รับจากหน่วยงานของรัฐ และรายงานสรุปผลการดำเนินการประจำปีและรายงานเป็นการเฉพาะเรื่องตามมาตรา 24 ให้ประชาชนทราบทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสำนักงาน

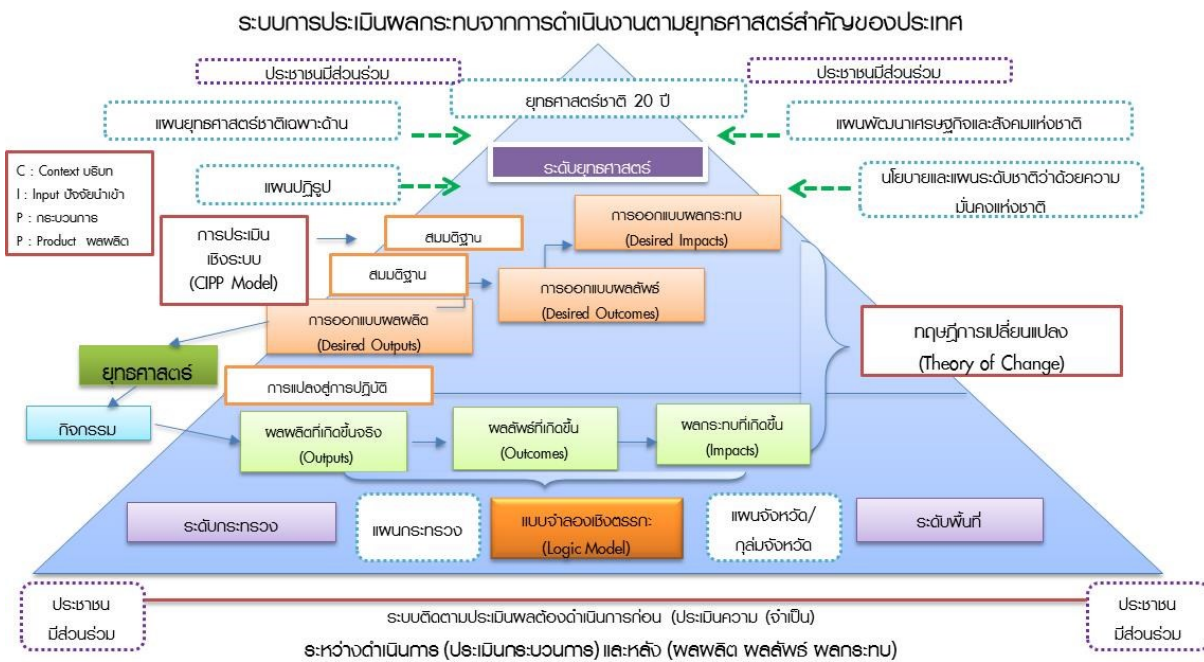
การวางระบบการติดตามประเมินผลกระบวนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศ เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามประเมินผลที่เชื่อมโยงจากระดับยุทธศาสตร์ ระดับภารกิจหรือระดับกระทรวง และระดับพื้นที่ ทั้งนี้ การติดตามประเมินผลในระดับพื้นที่และระดับกระทรวงมุ่งประเมินความสำเร็จของแผนงาน/โครงการของจังหวัดและกระทรวง โดยพิจารณาปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบโดยใช้โมเดลเชิงตรรกะ (Logic Model) เป็นเครื่องมือ ส่วนการติดตามประเมินผลในระดับยุทธศาสตร์ที่มุ่งประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศ จะใช้ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of Change) เป็นเครื่องมือในการศึกษาเปรียบเทียบการประเมินผลลัพธ์ และผลกระทบระหว่างค่าที่เกิดขึ้นจริงกับค่าที่คาดหวังในแต่ละตัวชี้วัด ทั้งนี้ การติดตามประเมินผลแบบถ่ายทอดระดับ (Cascade) ในแต่ละระดับจากระดับยุทธศาสตร์ ภารกิจ พื้นที่ จะต้องแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงในแต่ละระดับ ซึ่งเป็นการประเมินใน 2 มิติ คือ

มิติที่ 1 ระดับยุทธศาสตร์ (Strategic based) ซึ่งเป็นระดับที่เป็นเป้าหมายที่คาดหวังจะพัฒนาประเทศ เป็นจุดสูงสุดของรูปสามเหลี่ยมที่ต้องการให้เกิด ในมุมมองมิติระดับยุทธศาสตร์จะเป็นการมองผลลัพธ์ที่คาดหวัง (Desired Outputs) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง (Desired Outcomes) และผลกระทบที่คาดหวัง (Desired Impacts) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จัดทำรายงานติดตามประเมินผลแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่เชื่อมโยงกับแผนงาน/โครงการทั้งในระดับกระทรวงและพื้นที่ และเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ โดยการใช้ตัวชี้วัดผลิตรวม (Output JKPI) ตัวชี้วัดผลลัพธ์รวม (Outcome JKPI) ตัวชี้วัดผลกระทบรวม (Impact JKPI) เป็นเครื่องมือวัดผลการพัฒนาในภาพรวมของประเทศ

มิติที่ 2 ระดับกระทรวง (Function Based) และระดับพื้นที่ (Area -Based) ซึ่งเป็นฐานของรูปสามเหลี่ยมเนื่องจากเป็นข้อมูลที่น่าไปสู่การวิเคราะห์ผลกระทบในระดับยุทธศาสตร์ต่อไป มิติที่ 2 นี้เป็นระดับปฏิบัติการที่น่าโครงการ/แผนงาน กิจกรรมและมาตรการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการนำแนวทางการพัฒนาของยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติเป็นการมอง ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงความสำเร็จในระดับยุทธศาสตร์จะเกิดขึ้นได้ จำเป็นต้องอาศัยความสำเร็จจากการดำเนินงานของโครงการ/แผนงาน กิจกรรมและมาตรการต่างๆ ทั้งในระดับกระทรวง (Function Based) และระดับพื้นที่ (Area-Based) ซึ่งกระทรวงร่วมกับพื้นที่จังหวัดต้องทำหน้าที่จัดทำรายงานติดตามประเมินผลแผนงาน/โครงการ ทั้งในระดับผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการประเมินผลแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ พร้อมทั้งจัดฝึกอบรมเทคนิควิธีการ หลักการ แนวคิดในการประเมินผลแผนงาน/โครงการให้กับหน่วยงานปฏิบัติ ให้มีความรู้ความสามารถในการติดตามประเมินผลแผนงาน/โครงการควบคู่ไปกับการสร้างระบบตรวจสอบระบบติดตามประเมินผล (Evaluation Audit) เพื่อปรับระบบติดตามประเมินผลให้มีมาตรฐานสากล โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ควรมีบทบาทในการทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบ (Auditor) ระบบประเมินผล เพื่อให้ระบบการติดตามประเมินผลเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งในทุกขั้นตอนต้องเปิดโอกาสให้ทุกส่วนได้มีส่วนร่วมเข้ามามีส่วนร่วม รับฟังความคิดเห็น และตรวจสอบแผนงาน/โครงการ

การติดตามประเมินผล

กรอบการติดตามยุทธศาสตร์ชาติ
การประเมินผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติ
และการติดตามประเมินผล

นอกจากนี้ ต้องมีการวางระบบการติดตามประเมินผล 3 ระยะเวลา การประเมินผลก่อนการปฏิบัติการหรือก่อนเริ่มโครงการ (Ex-ante Evaluation) อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เป็นการประเมินสถานการณ์และสำรวจข้อเท็จจริง สมมติฐานความเป็นไปได้ในขั้นตอนการจัดเตรียมนโยบายทั้งรูปกฎหมายและมิใช่กฎหมายเพื่อกลั่นกรองโครงการ เช่น ศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ ต้นทุนการดำเนินงาน และการประเมินผลระหว่างดำเนินการ (On-Going Evaluation) เป็นการติดตามประเมินผลความก้าวหน้าในระยะที่กำลังดำเนินงานเพื่อศึกษาว่ามีปัญหาอุปสรรคใดบ้างในการดำเนินงานทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลกระทบต่อการทำงาน สำหรับการประเมินผลหลังการดำเนินงาน (Ex-Post Evaluation) เป็นการประเมินผลเพื่อสรุปเมื่อสิ้นสุดแผนแล้วได้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด มีผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นภายหลังจากสิ้นสุดแผนเมื่อเทียบกับที่ออกแบบไว้ในตอนเริ่มต้น

unaişu

บทสรุป

การวิเคราะห์สถานการณ์และสภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบันและแนวโน้มบริบทและเงื่อนไขการพัฒนาภายนอกประเทศที่ประเทศไทยจะต้องเผชิญ บ่งชี้ว่า ประเทศไทยมีจุดแข็งหลายด้าน ซึ่งหากมีการดำเนินยุทธศาสตร์ในเชิงรุกที่เหมาะสมก็จะทำให้ประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกในการรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ และขับเคลื่อนการพัฒนาให้ประเทศหลุดพ้นจากกับดักความเหลื่อมล้ำ ความไม่สมดุล และกับดักผลิตภาพการผลิตต่ำ และก้าวไปเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วได้ในระยะเวลาที่กำหนด จุดแข็งที่สำคัญ ได้แก่ การมีตำแหน่งที่ตั้งที่สามารถเป็นจุดเชื่อมโยงและกระจายความเชื่อมโยงที่สำคัญในภูมิภาคและเป็นการประตูสู่เอเชียที่สำคัญแห่งหนึ่ง การเป็นฐานการผลิตและบริการสำคัญที่หลากหลาย คนไทยโดยเฉลี่ยมีการศึกษาและสุขภาพดีขึ้น ระบบเกื้อกูลในครอบครัวไทยเข้มแข็ง และมีความหลากหลายเชิงนิเวศน์ แต่ในขณะเดียวกันก็มี จุดอ่อนหลายประการที่ต้องบริหารจัดการให้หมดไป โดยเฉพาะจุดอ่อนเหล่านี้เมื่อเผชิญกับภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ ๆ และการแข่งขันที่รุนแรงภายใต้โลกไร้พรมแดนก็จะสร้างความเสียหายและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ในระยะเวลา 15– 20 ปี ต่อจากนี้ไป ข้อจำกัดด้านทรัพยากรทั้งแรงงานและทรัพยากรธรรมชาติ ผลิตภาพการผลิตยังต่ำ และการพัฒนา และการใช้นวัตกรรมมีน้อย การลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนามีน้อย และมีปัญหาความเหลื่อมล้ำในด้านต่าง ๆ และส่งผลให้ขาดความสามัคคีสมานฉันท์ในสังคม ขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ยังต่ำ โครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ และบริการทางสังคมยังต้องยกระดับคุณภาพอย่างทั่วถึง รวมทั้งความอ่อนแอของการบริหารราชการแผ่นดิน ที่ยังต้องเร่งปฏิรูประบบราชการและการเมืองเพื่อให้เกิดการบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส ลดคอร์รัปชัน และการปฏิรูปกฎระเบียบและกฎหมายให้ทันสมัย

ทั้งนี้เงื่อนไขและการเปลี่ยนแปลงภายนอกที่สำคัญ ทั้งที่เป็นโอกาส ความเสี่ยง และความท้าทายต่อการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต ในระยะ 20 ปีข้างหน้า อาทิ กระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้มข้นขึ้นอย่างต่อเนื่อง นับเป็นโอกาสทางการค้าและการลงทุนมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องปรับตัวให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกไร้พรมแดนให้ได้ การรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคนำไปสู่ความเชื่อมโยงทุกระบบมากขึ้น ประกอบกับการที่ ศูนย์รวมอำนาจทางเศรษฐกิจโลกเคลื่อนย้ายมาสู่เอเชียก็เป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะขยายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้ามากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นต่อการพัฒนาประเทศ และการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องมีระบบการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีและรวดเร็วของผู้คน เงินทุน ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้และเทคโนโลยี และสินค้าและบริการลงทุน และต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และการพัฒนานวัตกรรมมากขึ้น เพื่อให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ที่มีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันและพลิกโฉม ซึ่งจะทำให้การแข่งขันมีความยากลำบากมากขึ้น และหากไม่รู้เท่าทันการอาจส่งพลเสียจากการนำมาใช้ไม่เหมาะสม ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกประเทศไทยเผชิญปัญหาสำคัญ คือ คนไทยคุณภาพยังต่ำ ยังมีความเปราะบางและอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสถานการณ์เศรษฐกิจทางสังคมและวัฒนธรรม คนไทยขาดทักษะและดุลยพินิจ ในการเลือก รับ ปรับ ใช้ วัฒนธรรมและเทคโนโลยีได้อย่างชาญฉลาดและรู้เท่าทัน และขาดวินัย จึงต้องพัฒนาเพิ่มศักยภาพคนไทยในทุกช่วงวัยอย่างเร่งด่วน

นอกจากนี้ ยังมีความเปลี่ยนแปลงที่ประเทศไทยจะต้องเผชิญ คือ สภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกมีความผันผวน ความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีความเสี่ยงต่อความมั่นคงด้านอาหาร น้ำ และพลังงาน กฎระเบียบและข้อตกลงด้านสิ่งแวดล้อมจะมีความเข้มข้นและเข้มงวดขึ้น และความจำเป็นที่จะต้องเร่งปรับตัวให้การใช้พลังงานมีประสิทธิภาพ พัฒนาพลังงานสะอาดและพลังงานทดแทนเพิ่มขึ้น สร้างสมดุลความมั่นคงด้าน พลังงานและอาหาร รวมทั้งการวางแผนให้สอดคล้องกับความเป็นเมืองที่เติบโตต่อเนื่อง ซึ่งต้องกำหนดของรูปแบบและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้พื้นที่ และความเป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อมกันเข้มงวดมากขึ้น

ดังนั้น การกำหนดให้มี “ยุทธศาสตร์ชาติ” เพื่อเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศในระยะยาว พร้อมกับการปฏิรูปและการพัฒนาระบบและกลไกการบริหารราชการแผ่นดินในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังจะช่วยยกระดับคุณภาพของประเทศไทยในทุกภาคส่วนและนำพาประเทศไทยให้หลุดพ้นหรือบรรเทาความรุนแรงของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งปัญหาความมั่นคง ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และปัญหาความขัดแย้ง ในสังคม รวมถึงสามารถรับมือ กับภัยคุกคามและบริหารจัดการ กับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และสามารถเปลี่ยนผ่านประเทศไทย ไปพร้อมๆ กับการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ใหม่ของโลกได้ ซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทย ยังคงรักษาทบหนักสำคัญ ในเวทีโลก สามารถดำรงรักษาความเป็นชาติ ที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และคนไทยในประเทศมีความอยู่ดีมีสุข อย่างถ้วนหน้ากัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จึงได้กำหนดให้รัฐ พังจัดให้มี ยุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในระยะยาวตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว “ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)” โดยกำหนดวิสัยทัศน์ **“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”** หรือคติพจน์ประจำชาติ **“มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”** เพื่อให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขันในการผลิตและบริการที่หลากหลาย บนฐานของการเทคโนโลยีสมัยใหม่และนวัตกรรม มีรายได้สูงอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว คนไทย เป็นคนคุณภาพที่มีความสุข อยู่ดี กินดี สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติ ที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาในระยะ 20 ปีต่อจากนี้ไปจะประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง (2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (4) ยุทธศาสตร์การสร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคม (5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ (6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ทั้งนี้ การจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติดังนี้ เป็นเพียงกรอบแนวทางเพื่อให้คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติตามพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 นำไปจัดทำยุทธศาสตร์ชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 65 ต่อไป ซึ่งในการจัดทำร่างฉบับนี้ได้มีการพิจารณาจากทุกมิติทั้งในมิติของประเด็นการพัฒนา มิติการพัฒนารายสาขา และมิติการพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยที่การนำยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติ ให้สัมฤทธิ์ผลนั้นประชาชนทุกภาคส่วนจะมีบทบาทสำคัญไม่เฉพาะแต่ในขั้นตอนการจัดทำ แต่รวมถึงการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ และการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลที่ 20 ปีนี้ ทั้งนี้ โดยที่ภายใต้ยุทธศาสตร์แต่ละด้านจะมีการจัดทำแผนแม่บทสำหรับประเด็นการพัฒนา/ประเด็นปฏิรูป สำคัญ สำหรับการพลิกโฉมประเทศไทย เพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย ตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ โดยที่ในบางประเด็นการพัฒนาอาจมีความจำเป็นต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงสำคัญในเชิงโครงสร้าง กลไก และกฎหมายที่เกี่ยวข้องจึงจะสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาในเรื่องนั้นๆ ได้สัมฤทธิ์ผล จะมีแผนปฏิรูปที่สอดคล้องกัน ดังนั้น แผนแม่บทและแผนการปฏิรูปประเทศตามกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศต้องมีความสอดคล้องกัน

“ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว
ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

เพราะเธอคือ...ประเทศไทย